

VI-721 pages

Handwritten text, possibly a signature or date, located at the top of the page.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO
OPER & OMNIA

... ..
A 0000153314

F.A. 061

V.6

2 121 2 111

ANTONII
AUGUSTINI

ARCHIEPISCOPI TARRACONENSIS

OPERA OMNIA.

ANTONI
AUGUSTINI
ARCHIEPISCOPI TERRACOMENSIS
OPERA OMNIA

R. 71852

ANTONII AUGUSTINI

ARCHIEPISCOPI TARRACONENSIS

OPERA OMNIA

Quae multa adhibita diligentia colligi potuerunt.

Volumen Sextum

QUO

PARS SECUNDA ET PARS TERTIA
EPITOMES JURIS PONTIFICII VETERIS
TUM

REPERTORIUM DECISIONUM ROTÆ

Continentur.

L U C Æ MDCCLXXI.

TYPIS JOSEPHI ROCCHII
CENSORIBUS APPROBANTIBUS.

271852

ANTONII
AUGUSTINI

ARCHIEPISCOPI TARASCONENSIS
OPERA OMNIA

Que multa, addita, diligentia colligi poterunt.

Volumen Sextum

que

PARS SECUNDA ET PARS TERTIA
EPITOMES JURIS PONTIFICII VETERIS

TUM

REPERTORIUM DECISIONUM ROTÆ

Continentur.

LUCÆ MDCCCLXXI

TYPIS JOSEPHI RÖSCHII

GEORGIIUS APPOSTOLUS

Typographi Præfatio. V

JOSEPHI ROCCHII TYPOGRAPHI

P R Æ F A T I O.

Dictum a nobis fuit in superioris Voluminis Præfatione, quod quidem Volumen Juris Pontificii Veteris priorem tantum partem complectitur, his fanè libris fructum omnem laborum, quos & magnos, & graves in Pontificii juris studium ANTONIUS AUGUSTINUS insumperat, non ostendi modò, sed planè contineri. Nunc autem de Volumine hoc Sexto, quod alteram tertiamque comprehendit partem, sermonem instituentes eam vel sententiam, vel opinionem nostram etiam atque etiam confirmare debemus. Nam si tractatio illa prior, quæ personas tantum respiceret sacerdotales, multum certe eruditionis; multum historiæ, adeòque multum utilitatis continebat, propterea quod dignitatibus atque authoritatis pontificalis veros fontes adaperiret: hæc quidem omnia in reliquis hisce duabus partibus uberiolem fanè locum, majoremque vim obtinere non scuntur.

Habetur enim in altera parte quidquid ad res sacras pertinere potest: Atque (ne illud attingam quanti referat rerum ipsarum veram qualitatem, ac naturam penitus distinguere) quam præclarum est earum omnium rerum originem, connexionem, ordinem contemplari; quæ de eis omni tempore sapientum opinio fuerit, decreta, quæ de illis facta sint, invenire & agnoscere!

Tertia verò pars ad judicia omninò spectat, eorumque exercendorum rationem, pœnasque in sceleratos homines constitutas persequitur, quæ quanti faciendæ sint nemo non videt.

Exstat etiam in hoc Volumine REPERTORIUM DECISIONUM ROTÆ, quod a multis ANTONIO AUGUSTINO tribuitur: quocircà legenda omninò sunt quæ scripsit doctissimus Gregorius Mayansius in suo de AUGUSTINI Vitâ Commentario * .

* Vol. II.
pag. CIV.

Libellum ego haud omittendum censui, ne quid ex ANTONII AUGUSTINI scriptis a me prætermissum videatur. Cæterùm viri summi doctrina, atque intelligens planè judicium non ita in opusculo hoc, ut in reliquis illius scriptis omnibus, floret ac nitet.

Uberrimus Index rerum & verborum, quæ in toto Volumine notari debeant, studiosè a me diligentèrque comparatus, postremas Voluminis paginas tenet.

ANTONII AUGUSTINI

ARCHIEPISCOPI TARRACONENSIS

JURIS PONTIFICII VETERIS EPITOME.

Pars Secunda

DE REBUS.

ANTONI AUGUSTINI

ARCHIEPISCOPI TARRACONENSIS

JURIS PONTIFICII VETERIS EPITOME

Paris Secunda

D. R. B. V. S.

ANTONII AUGUSTINI

ARCHIEPISCOPI TARRACONENSIS

JURIS PONTIFICII VETERIS EPITOME.

PARS SECUNDA DE REBUS.

LIBER PRIMUS

De Ecclesiis, sacris Ædibus, Templis, Basilicis, & de Oratoriis, atque Altaribus.

TITULUS I. DE ECCLESIA CATHOLICA. CAPUT I.

Redimus in unum Deum, &c. Et unam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. *Symb. CP. refert Chal. syn. ante canones, & action. 2. & action. 5. & synod. V. CP. action. 6. & VI. synod. CP. action. 17. & Martin. in conc. Later. secr. 4.*

CAPUT II.

De summa Trinit. c. 1. Greg. IX. & in 4. coll. Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur. In qua idem ipse sacerdos, & sacrificium Jesus Christus, &c. *Inn. III. in concil. gener. Lateranen. c. 1. prope fin.*

CAPUT III.

De summa Trinit. c. 2. Gr. IX. & in 4. coll. Unitatem hujusmodi non veram, & propriam, sed quasi collectivam, & similitudinariam (*Abbas Joachim*) esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una Ecclesia, juxta illud, *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, &c.*

Aff. 4. 1. Cor. 12. Joann. 17. *Omnes unum corpus sumus in Christo, &c. & quod Jesus Christus de fidelibus dixit in Evangelio: Volo Pater, ut sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus, ut sint consummati in unum.*

Non enim ait, *ut fideles Christi sint unum*, id est, una quædam res, quæ communis sit omnibus, sed tantum sint *unum*, id est, una Ecclesia propter Catholicæ Fidei unitatem, & tandem unum regnum propter unionem indissolubilis charitatis, &c. Cum ergo Veritas pro fidelibus suis ad Patrem orat: *Volo, inquit, ut ipsi sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus.*

Joann. 17. Matth. 5. Hoc nomen *unum* pro fidelibus quidē accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia, pro personis vero divinis, ut attendatur identitatis in natura unitas, quemadmodum Veritas alibi ait: *Estote perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est, &c. Innoc. III. in conc. Later. cap. 2.*

CAPUT IV.

Similis est status omnis Ecclesiæ magnæ navi, quæ per undosum pelagum diversis locis, & regio-

nibus viros portat ad unam potentis regni urbem properare cupientes, &c. *Clemens epist. 1. ad Jacob. fratrem Domini, post princ. Anaclet. in epist. 1. in princ. Ivo part. 3. cap. 1. decret.*

CAPUT V.

Scimus, sicut & a Patribus accepimus, Christum esse caput, cujus & membra sumus. Ipse namque est sponsus, & Ecclesia sponsa, cujus filii nos sumus, &c. & sicut ei (*Christo*) sua conjuncta est sponsa, id est, Ecclesia, sic Episcopis junguntur Ecclesiæ, unicuique pro portione sua, &c. *Evarist. epist. 2. in princ. Celestin. epist. ad Nestor. in fin. in conc. Ephes. tom. 1. c. 17. Burch. lib. 1. cap. 76. Ivo part. 5. cap. 182. decret.*

CAPUT VI.

Ecclesia Dei sine macula, & ruga debet existere, & ideo non oportet eam a quibusdam conculcari, quia scriptum est: *Una est columba mea, perfecta mea. Hinc iterum Dominus ad Moysen: Est locus penes me & stabis super petram. Quis est locus, qui non sit Domini, cum cuncta in ipso, per quem creata sunt, continentur? Est tamen locus apud Deum, videlicet sanctæ Ecclesiæ unitas, in qua supra petram statur, dum confessionis soliditas humiliter tenetur, &c. Fabian. ep. 3. ad Hilarium episcop. ad med.*

CAPUT VII.

Quasi in arcæ modum, quatuor mundi constructa lateribus, atque imputribilium lignorum compage, & bitumine charitatis adstricta est Ecclesia, ut nullius adversitate spiritus, nullius venientis extrinsecus tumore fluctus perturbetur. *Felix epist. 1. in princ.*

CAPUT VIII.

Omnes Ecclesiæ, ubicumque tandem fuerint ad unum Christi thalamum referuntur. *Celestin. in epist. ad cler. & popul. CP. princ. tom. 1. conc. Ephes. cap. 18.*

CAPUT IX.

Ut pax & concordia sit, atque unanimitas in populo Christiano, quia unum Deum Patrem habemus in cælis, & unam matrem Ecclesiam, unam fidem, unum baptisma, &c. *Magunt. sub Carolo cap. 5. Magunt. sub Raban. cap. 4.*

CAPUT X.

Quia unus est pater noster, & magister, & Do-

minus, una fides, unum baptisma, una mater sancta Ecclesia, instanter, & vigilanter ab omnibus certandum est, quamquam diversorum donorum modis curratur, qualiter una ad sanctam, & supernam Hierusalem matrem nostram tendamus, quo sine fine cum Domino vivere mereamur. *Aquisgran. cap. 114. in fine.*

CAPUT XI.

Universalis sancta Dei Ecclesia unum corpus manifeste esse credatur, ejusque caput Christus, Apostolicis oraculis approbamus. Unde Paulus: *1. Cor. 12. d. Vos autem estis corpus Christi, & membra de Rom. 12. b. membro. Itemque: Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo. Item: Cujus caput Christus, ex quo totum corpus per nexus, & conjunctiones, ministratum crescit in templum sanctum in Domino. Paris. sub Ludovico, & Lothar. lib. 1. cap. 2. Capitul. lib. 5. cap. 166.*

CAPUT XII.

Ecclesia Græcum nomen est, quod in Latinum vertitur *convocatio*: propter quod omnes ad se vocat. *Catholica*, id est, universalis, ideo dicitur, quia per universum mundum est constituta, vel quoniam *Catholica*, hoc est generalis in eadem doctrina est ad instructionem. *Isidor. in 7. lib. Etymolog. c. 1. de officiis Ecclesiast. cap. 3. Ivo part. 3. cap. 3. decr.*

TITULUS II.

DE ECCLESIIS ET ALIIS LOCIS
PIIS ÆDIFICANDIS, ET
RESTITUENDIS.

CAPUT I.

18. q. 2. Quiddam. 10. Nemo ædificet, aut constituat monasterium, vel oratoriam domum sine voluntate Episcopi urbis. *Chalced. cap. 4. Ivo lib. 3. tit. 16. cap. 1. panorm. & part. 7. cap. 1. decret. Anselm. lib. 5. cap. 54.*

CAPUT II.

Nemo monachus, clericus, laicus oratorias domos ædificet, quæ non habeant necessaria. *Nicæn. II. cap. 17.*

CAPUT III.

** resonan- te. 1.* Sunt quædam pia loca, ut fertur, in diversis regionibus inventa, quæ ita impia solitudine, & sacerdotibus destituta, nulloque debito, ibidem renovante * existunt officio, ut cum sint pro sola Dei laude constituta, divino attestante oraculo: *Domus mea domus orationis est*: nunc autem, ut aliæ domus utilitate sæcularium hominum fordere inveiuntur. Itaque si proprio jure ecclesiæ sunt subjecta, Episcopus ibidem sine intermissione presbyteros cum sufficiente suæ utilitatis ope constituat. Et si sæcularium hominum jure sunt constituta, ab Episcopo illius dioceseos admoneantur, & si admoniti presbyteros infra trium mensium spatium ibidem neglexerint constituere, & curam exinde habens Episcopus, absque neglectu Principi suggerat, quatenus ejus emendetur sententia. *Eugen. II. & Leo IV. in synodo Rom. cap. 24.*

CAPUT IV.

Ecclesia, & quælibet pia loca destructa jacen-

tia, &c. proprio dispendio restaurentur, non sufficiente vero necessario, a populo plebis auxilientur, qualiter Dei domus honorificæ videantur existere, (*Leo*) & ne ruinis obruta, in Dei laudibus perseveret. *Eugen. II. & Leo IV. in ead. synod. cap. 25.*

CAPUT V.

Ecclesias per congrua, & utilia facite loca, quas diuinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotes divinis orationibus Deo dicatos poni. *Clem. epist. 2. ante fin. Caesar. lib. 4. cap. 46.* *Matt. 21. 16. q. 7. c. 28. & de cens. d. 1. c. 12.*

CAPUT VI.

Boni Principis, ac Regis est, ecclesias contritas, atque scissas restaurare, novas ædificare, & Dei sacerdotes honorare, atque tueri. *Marcell. epist. 2. post princ. Anselm. lib. 6. cap. 187.* *Dist. 96. e. ult.*

CAPUT VII.

Scripsisti, quod fervore fidei, quo polles, & amore sanctæ plebis, vel reparaveris ecclesias Dei, vel novas quasque construxeris, sed in his clericos, quos constituas, non habere, &c. *Innac. epist. 4. in princip. ad Felicem Episcop.*

CAPUT VIII.

Facite ergo & domum, ubi & ipse pater vester (*Bonifacius*) debeat habitare, & ecclesias, ubi debeatis orare, ut Deus vobis indulgeat peccata vestra, & donet vobis vitam perpetuam. *Gregor. III. ep. 5. in fin. populo Thuring.*

CAPUT IX.

Thuringis, & Germaniæ populo ea, quæ ad animæ respiciunt utilitatem, & salutem, scribere non omisimus, inter alia, ut construant episcopia, & ecclesias condant, injungentes. *Greg. II. ep. 7. ad Bonif. Episcopum, in fine.*

CAPUT X.

De censu ecclesiarum, id est, solidum de casata suscipe, &c. dum ex eo poteris eleemosynam tribuere, &c. & opus perficere sacrarum ecclesiarum, juxta canonum instituta. *Zachar. ep. 5. ad Bonif. ante finem.*

CAPUT XI.

Hoc nobis justum, & rationabile visum est, ut si Ecclesia civitatis ejus, cui præest Episcopus, ita est idonea, ut ipsa nullius indigeat, quidquid parochiis fuerit derelictum, clericis, qui in ipsis parochiis deserviunt, vel reparationibus ecclesiarum rationabiliter dispensetur. Si vero Episcopus multas expensas, & minorem substantiam habere constiterit, parochiis, quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum quod clericis, vel architectis rationabiliter sufficiat, reservetur, &c. *Concil. Carpent.*

CAPUT XII.

De obligationibus *, vel agris, quos dominus noster Rex ecclesiæ suo munere conferre dignatus est, &c. definimus, ut in reparationibus ecclesiarum, alimonii sacerdotum, &c. quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur, & clerici ad adjutorium ecclesiastici operis constringantur, &c. *Aurel. c. 5. al. 7.* ** oblationibus, s.*

CAPUT XIII.

In Episcopi est arbitrio, quid de oblationibus basilicis civitatum collatis in reparatione basilicæ, aut

aut observantium ibi substantiæ deputetur, &c. *Aurel. III. c. 5.*

CAPUT XIV.

Si qui ex servis fiscalibus fortasse ecclesias construxerint, easque de sua paupertate dotaverint, has procuret Episcopus prece sua auctoritate Regia confirmari. *Tolet. III. c. 15.*

CAPUT XV.

Multi fidelium in honorem Christi, & Martyrum in parochiis Episcoporum basilicas construunt, oblationes sanctas tribuunt, &c. inde labentium basilicarum ruinæ non reparantur, quia avaritia sacerdotali omnia auferuntur. [Constitutum est a præsentis concilio, Episcopos ita dioceses suas regere, ut nihil ex earum jure præsumant auferre, sed juxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus, quam de decimis, &c. tertiam consequantur. Quod si amplius quippiam ab eis præsumptum extiterit, per concilium restauretur appellanti bus ipsis conditoribus, aut propinquis eorum, &c. *Tolet. IV. cap. 32. Raban. c. 32. de pœnit. Burch. lib. 3. c. 203. Ivo part. 3. c. 255. decr.*

CAPUT XVI.

Omnes presbyteri, qui virtutem habuerint, Episcopo suo placitum fiant *, ut reparare ecclesias sibi commissas intendant. Quod si facere distulerint, ab Episcopo suo districti, ecclesias sibi creditas, ut ratio permittit, digne reparent. Ecclesiæ tamen, quæ mundiales res nullas habent, sollicitudine, intentione, & dispositione Episcopali, ut ratio permiserit, habeant reparationem. *Emerit. c. 16. in fine.*

CAPUT XVII.

Si quis beneficium de rebus ecclesiæ habet, ad tecta ejusdem ecclesiæ restauranda, vel ad ipsas ecclesias ædificandas omnino adjuvet. *Arelat. sub Carolo cap. 25.*

CAPUT XVIII.

De restauratione tectorum nobis necessitas incumbit indicare, quia non tantum domos monasteriorum, sed & ipsæ ecclesiæ propter tectorum inopiam ruinas minantur. *Furon. sub Carolo cap. 46.*

CAPUT XIX.

Quicumque beneficium ecclesiasticum habent ad tecta ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas omnino adjuvent, & nonam *, & decimam reddant. *Magunt. c. 42. Capis. lib. 5. c. 92. & lib. 7. c. 32. in addit. Burch. lib. 3. c. 30. Ivo part. 3. c. 35. decr.*

CAPUT XX.

Per beatum Petrum Apostolorum Principem in occidentis, per beatum vero Joannem Apostolum, & Evangelistam in orientis, id est, in Asiæ partibus, per beatum etiam Paulum in tota generaliter mundi latitudine fundata, & ex oblationibus fidelium constat ditata, atque honorata (Ecclesia.) Qualiter autem cæteri coapostoli illorum in regionibus sibi a Christo Domino ad prædicanum commissis ecclesiam Christi fundaverint, & fidelium donis constare fecerint, gesta illorum evidenter testantur, &c. *Aquen. sive Aquisgr. sub Pipino lib. 1. c. 12.*

CAPUT XXI.

Christiana religio exemplum fumens ex antiqua Patrum traditione, domos in honorem Dei ædificat, ac dedicat, & altaria erigit, eisque oleum superfundit, ac sacrosancto chrismate perungit ea, & de factis, dictisque Jacob melodiam Christo canit, & a fidelibus oblationibus * & vota, & pretiosarum, diversarumque rerum, ad decorem & honorem divini cultus sacerdotum, ceterorumque ministrorum Christi usus, pauperumque receptionem, ac recreationem suscipit donaria, &c. Sicut verbis ejusdem Patriarchæ Jacob aperte demonstratur, cuncta Deo dicata templa, & terribilia sunt, & Dei habitacula, & vere domus Dei sunt, & portæ cæli, &c. *Ibid. c. 24.*

CAPUT XXII.

Qui sartatecta ecclesiæ restaurare debent, & hoc negligunt, &c. ab ecclesiastica communione separentur. *Meld. c. 62.*

CAPUT XXIII.

Ut Ecclesiæ sarciantur, vel restaurentur in ædificiis ab iis, qui earum rebus utuntur, aut ab unoquoque tale ex earum familia præbeatur adjutorium, per quod, si fieri potest, reædificentur. *Indignum est enim, juxta historiam Domino per Prophetam reprobante, nos in domibus laqueatis habitare, & domos Dei esse desertas.* *Fullen. part. 2. c. 11.*

CAPUT XXIV.

Statutum est, ut ædificia laicorum, quæ ecclesiis adjuncta sunt, auferantur, & [nulla in atrio ecclesiæ ponantur, nisi tantum presbyterorum. *Salegunst. c. 12. post Burch. decr. Ivo part. 15. cap. 178. decr.*

CAPUT XXV.

Loca, quæ Deo dicata sunt, aut monasteria sunt, maneant perpetuo monasteria, nec possint ultra sæcularium fieri habitacula. *Froslejan. cap. 3. ex Capitul. lib. 1. c. 31. Chalced. c. 24.*

CAPUT XXVI.

Ab illo etenim tempore (Constantini Imp.) & deinceps viri religiosissimi non solum possessiones, & prædia, quæ possederant, sed etiam semetipsos Domino consecrarunt, ædificantes basilicas in suis fundis, in honore sanctorum martyrum per civitates, ac monasteria innumera, in quibus cætus Domino servientium conveniret, &c. *N. de primitiva Eccles. ante Nicæn. concil. Burch. lib. 3. c. 4. Ivo part. 3. c. 6. decret. Ces. lib. 7. cap. 38.*

TITULUS III.

ECCLESIE AD ILLUM EPISCOPUM PERTINENT, IN CUJUS DIOECESI ÆDIFICANTUR.

CAPUT I.

NEC etiam constituat (Episcopus) presbyteros, aut quemlibet alium clericum in Ecclesiis, quæ sibi subjectæ non sunt præter voluntatem Episcopi, cui illa ecclesia commissa est. Sed neque quisquam presbyterorum, vel diaconorum, qui sacris officiis dediti sunt, ultro, ac per se ecclesias ingrediens sacrum aliquod operetur, in quibus ab initio sortem minime consecutus est. Illicitum enim est hoc, & omnimodis

16. 7. 1. c. 60.

* faciant, f.

De eccl. adif. c. 1. Gr. IX. c. 4. eod. tit. in 1. coll. * novam.

* oblationes, f.

Gen. 28.

Agg. 1. 4.

11. 7. 1. c. 4.

12. 7. 1. c. 15. Futuram.

canonicis præceptionibus alienum. Quisquis ergo post hanc definitionem nostram vitus fuerit faciens aliquid horum, quæ nunc interdicta sunt, separetur aliquo tempore, &c. Similiter & presbyter ille, vel diaconus segregatus sit, donec ab aliena recedat ecclesia. Quod si & segregationem contempserit omnimodis deponatur, & ab omni honore sacratio deiiciatur. *Synod. VIII. CP. sub Hadr. II. cap. 23. vel 21.*

CAPUT II.

16.9.5.c. 3.
Later.

Indicavit nobis (Joannes Episcopus) quod quidam Exuperantius Episcopus ausu temerario in diocesi ipsius oratorium construxerit, idque sine præcepti auctoritate contra morem præsumperit dedicare, missæque illic publicas celebrare non metuit, quam rem cum summa te celeritate ac distriptione convenit emendare, nec ulterius tale aliquid attentare permittas. *Greg. lib. III. registr. epist. 19. Joann. Subdiac. Anselm. lib. 5. c. 29. vel 27.*

CAPUT III.

Si oratorium ædificare volueritis, absque licentia Episcopi non faciatis, justitia sua in omnibus servata, &c. *Alex. III. in ep. ad G. Prior. & fratres post Lateran. conc. part. 27. c. 5.*

CAPUT IV.

16.9.5.c. 1.

Si quis Episcoporum in alienæ civitatis territorio Ecclesiam ædificare disponit, vel pro fundi sui negotio, aut ecclesiastica utilitate, vel pro quacumque sua opportunitate, permessa licentia ædificandi, quia prohibere hoc nefas est, non præsumat dedicationem, quæ illi omnimode reservatur, in cujus territorio ecclesia assurgit, reservata vero ædificatori Episcopo hac gratia, ut quos desiderat clericos in re sua videre, ipsos ordinet is, in cujus civitatis territorio est, vel si ordinati jam sunt, ipsos habere acquiescat, & omnis ecclesiæ ipsius gubernatio ad eum, in cujus civitatis territorio ecclesia surrexerit, pertinebit. Quod si etiam sæcularium quicumque ædificaverit ecclesiam, & alium, magis quam eum, in cujus territorio ædificat, invitandum putaverit, tam ipse, cui contra constitutionem, ac disciplinam gratificare vult, quam omnes Episcopi, qui ad hujusmodi dedicationem invitantur, a conventu abstinebunt, si quis excesserit, in reatum devocabitur, ordinemque recognoscat canonicum. *Araus. c. 10. Anselm. lib. 5. c. 9.*

CAPUT V.

Ne presbyter territorii alicujus sine conscientia sui Episcopi in alterius civitatis territorio præsumat basilicis, aut oratoriis inservire, nisi forte Episcopus suus illum concedat Episcopo illi, in cujus territorio habitare disposuit, in quo si excessum fuerit, Episcopus, cujus presbyter non fuerit, fratri suo noverit culpabilem se factum, qui clericum juri suo illicita facientem, sciens ab scandali admissione non revocavit. *Epau. c. 5.*

CAPUT VI.

16.9.7.c. 10.

Omnes basilicæ, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, secundum priorum canonum regulam, in ejus Episcopi territorium, in cujus positæ sunt potestate, consistent. *Aurel. c. 19. vel 17. Colon. cap. 4. Burch. lib. 3.*

cap. 8. Ivo part. 3. cap. 10. decret. Anselm. lib. 5. cap. 10. in Rom.

CAPUT VII.

Ecclesiæ, quæ fuerunt in hæresi Ariana, nunc autem sunt catholicæ, ad eos Episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochiæ ipsæ in quibus ecclesiæ ipsæ fundatæ sunt, pertinere videntur. *Tolet. III. c. 9.*

CAPUT VIII.

Sicut diocesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorii conventum non adimit: id eoque basilicæ, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum Episcopum pertinebunt, cujus conventus esse constiterit. *Tolet. IV. c. 34. Burch. lib. 3. c. 147. Ivo lib. 2. tit. 6. c. 5. panorm. & part. 3. c. 212. decret. Anselm. lib. 5. c. 27.*

TITULUS IV.

NULLUS SACERDOS SACRA FACIAT
IN LOCO NON CONSECRATO, ET
DE CÆREMONIIS CONSECRATIONIS ECCLESIE.

CAPUT I.

UT super memorias martyrum missæ celebrentur. *Felix, & LXX. Episcopi in syn. ep. 2. ante fin.*

CAPUT II.

Nullus presbyter missas celebrare præsumat, nisi in sacris ab Episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotii. *Synod. Roman. CCLXXVIII. Episcoporum sub Silvestro in epiloquo, in fin. Capit. lib. 6. c. 198. Anselm. lib. 7. c. 125. Tarrac. lib. 3. cap. 85.*

CAPUT III.

Ecclesias per congrua, & utilia facite loca, quas divinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotes divinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam gravari. *Clem. ep. 2. ante fin. Caesar. lib. 4. c. 46.*

CAPUT IV.

In aliis locis sacrificare, & missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius iusserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, consecratus fuerit: aliter enim non sunt hæc agenda, nec rite celebranda, docente nos novo, & veteri Testamento. Hæc Apostoli a Domino acceperunt, & nobis tradiderunt, &c. *Clem. ep. 3. ante fin. Burch. lib. 3. c. 59. Ivo part. 3. cap. 62. decret.*

CAPUT V.

Deo sacrificantes perfecte non debent vexari, sed portari, consolari, atque ab hominibus venerari. Ipsi autem quando Domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Domino perfecte in sacris Deo locis sacrificare probentur. Ait namque auctoritas legis divinæ: *Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus Deus tuus, &c. Anacl. ep. 1. in med. Burch. lib. 3. c. 71. Ivo part. 2. c. 67. decret.*

CAPUT VI.

De Ecclesiarum consecratione, & de missarum celebrationibus non alicubi, quam in sacris Domino locis, absque magna necessitate, fieri debere,

16.9.7.c. 3.
16.9.5. Possessio. c. 2.De conf. d. 1.
cap. 14.16.9.7.c. 28.
& de conf. d. 1. cap. 12.De conf. d. 1.
Hic ergo, c. 15.

Deut. 12. b.

De consecr. d. 1. cap. 1.

re,

re, licet omnibus, quibus sunt nota novi, ac veteris testamenti præcepta, &c. *Felix IV. ep. 1. c. 1. Burch. lib. 3. cap. 57. Ivo lib. 2. tit. 4. c. 6. panorm. & part. 3. cap. 60. decr.*

CAPUT VII.

Ead. d. c. 1. Judæi ergo loca, in quibus Domino sacrificabant, divinis habebant supplicationibus consecrata, nec in aliis, quam in Deo dicatis locis, munera Domino offerebant. Si enim Judæi, qui umbræ legis deferviebant, hæc faciebant: multo magis, quibus veritas patefacta est, &c. templa Domino ædificare, & prout melius possumus, ornare, eaque divinis precibus, & sanctis unctionibus suis cum altaribus, & vasis, vestibus quoque, & reliquis ad divinum cultum explendum utensilibus, devote, & solemniter sacrare, & non in aliis locis, quam in Domino sacratis ab Episcopis, & non a Chorepiscopis, qui sæpe prohibiti sunt, nisi summa exigente necessitate, missas celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus: & hoc si summa necessitas agere compulerit, non in domibus, quia in sacris canonibus sacrificia in domibus offerri prohibita sunt, sed in tabernaculis divinis precibus a Pontificibus dicatis, & in mensis Domino sacratis, & sacra unctione a Pontificibus delibutis, pro summa necessitate, & non pro libitu cujusquam, & pigritia agatur. Satius ergo est, missam non cantare, aut non audire, quam in illis locis, ubi fieri non oportet, nisi pro summa contingat necessitate, quoniam *necessitas non habet legem.* Unde scriptum est: *Vide ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, &c.* Et [sicut non alii, quam sacrati Domino sacerdotes debent missas cantare, nec sacrificia super altare offerre, sic nec in aliis, quam in præfatis Domino sacratis locis missas cantare, aut sacrificia offerre licebit. [Si autem, ut legitur in concilio Laodicensi cxxvi. quod hi, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesiis, quam in domibus exorcizare non possunt, multo magis majoris gradus ministeria, nisi ab Episcopis, qui ad eos gradus sunt sacrati, quibus fungi debent, officia agi, vel sacrificia offerri licet. Quod autem oblationes in domibus offerri non debent, in eodem concilio clviii. prohibitum habetur. Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, & presbyteris. [Solemnitates vero dedicationum ecclesiarum, & sacerdotum per singulos annos sunt celebrandæ: ipso Domino exemplante, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendo dans formam, cū reliquis populis eandem festivitatem celebraturus venit. Sicut scriptum est: *Facta sunt encania in Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat Jesus in templo in porticu Salomonis.* Quod autem octo dierum sint encania celebranda, peracta dedicatione templi, in libro Regum reperies. *Felix IV. ep. 1. c. 1. Capit. lib. 7. c. 431. Burch. lib. 3. c. 58. Ivo part. 2. c. 76. & part. 3. cap. 24. & 61. decr. & lib. 2. tit. 2. c. 1. & 2. panorm. Anselm. lib. 5. cap. 22. & lib. 7. cap. 127. Tarrac. lib. 3. cap. 86. & 93.*

CAPUT VIII.

De fabrica vero cujuslibet Ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil judicamus officere, si per eam minime aqua benedicta * jaçtetur, quia consecrationem cujuslibet Ecclesiæ, in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem tantum scimus esse Missarum, & ideo si qua sanctorum Basilica a fundamentis etiam fuerit innovata, sine aliqua dubitatione cum in ea Missarum fuerit celebrata solemnitas, totius sanctificationis consecrationis implebitur. Si vero sanctuaria, quæ habebat, ablata sunt, rursus eorum depositione, & Missarum solemnitate reverentiam sanctificationis accipiet. *Vigil. epist. un. cap. 4. Burch. lib. 3. cap. 62. Ivo lib. 2. tit. 2. c. 5. Panorm. & part. 3. c. 25. decr. Anselm. lib. 5. c. 91. in addit.*

De cons. d. 1. cap. 23.

* exorcizata.

CAPUT IX.

Cum parietes Ecclesiæ in sua integritate permanerint, & tabula altaris mota, vel enormiter læsa non fuerit, ob casum prædictum * nec Ecclesia, nec altare debet denuo consecrari. *Innoc. III. Archiep. Bisunt.*

*De cons. Eccl. vel alt. c. 8. apud Gr. IX. & in 4. coll. cap. 1. * causas prædictas.*

CAPUT X.

In diocesi tua tam Dominicis diebus, quam privatis tibi Ecclesiis dedicationes impendere licet. *Innoc. III. Episc. Ternacen. **

De cons. Eccl. cap. 2. ap. Greg. IX. & in 3. coll. c. 2. de dedic. eccl.

CAPUT XI.

Ut in domibus non fiant oblationes ab Episcopis, vel presbyteris. *Laod. cap. 57. G. 58. L. Aquisgr. c. 84. Felix IV. ep. 1. c. 1.*

** Compustellanos.*

CAPUT XII.

Quisquis presbyter inconsulto Episcopo agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit. *Cartb. 2. c. 9.*

CAPUT XIII.

Deponatur clericus, qui sine licentia Episcopi intra domum in oratoria domo sacrificat, vel baptizat. *Trull. c. 31.*

De cons. d. 1. cap. 33. Clericos.

CAPUT XIV.

In quibus locis, & quo apparatu Missarum solemnitas exceptis Basilicis celebrari debeant, & utrum celebrari debeant, quia in Concilio Laodiceno ita scribitur: „quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel a presbyteris“. *Cabilon. sub Carolo c. 49. Vid. Laodic. c. 58. Capitul. lib. 7. c. 51. in addit.*

CAPUT XV.

Si quis presbyterorum abhinc, excepto quando in itinere pergatur, & locus Basilicæ procul est & id in Altaribus ab Episcopo consecratis fieri necessitas compellit, ne populus Dei sine missarum celebratione, & corporis, & sanguinis Domini perceptione maneat Missarum celebrationes in hujusmodi locis illicitis, (domibus, & hortis) post tot, tantasque prohibitiones facere attemptaverit, dignum est, ut gradus sui periculum incurrat, &c. *Paris. sub Lud. & Lothar. lib. 1. c. 47.*

CAPUT XVI.

Non sicut se habet quorundam reprehendenda & emendanda consuetudo, propter ædículas, quas sibi ad votum suum construunt, ibique Deo sacrificium offerri posse, & debere contendunt, tem-

8 Juris Pontificii Veteris Epitome

Deut. 12. **templa per sacerdotum ministerium nomini divino dicata, penitus sunt negligenda, ac relinquenda, præsertim cum Dominus dicat in lege: Ad locum, quem elegerit Dominus Deus de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, & habitet in eo venietis, &c. Et in sacris canonibus Concilio scilicet Laodicensi, est institutum, quod „ non oporteat in domibus oblationes ab „ Episcopis, & presbyteris fieri “. Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 2. cap. 11. in fine. Laod. cap. 58.**

CAPUT XVII.

In Conventibus Serenitatis vestræ jam admodum est, quod consecratio corporis, & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, per domos, & ædificulas quasdam (sive capellas) ad quorundam libitum præparatas, & per alia quælibet incongrua loca fieri non debeat, excepto quando in itinere pergitur, & id in aliis locis, quam in Basilicis Deo dicatis, vel etiam in Altaribus ab Episcopo consecratis, ne populus Dei sine missarum celebratione, & corporis & sanguinis Domini perceptione maneat, necessitas fieri compellit, &c. Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 3. c. 6.

CAPUT XVIII.

De conf. d. 1. c. 11. & 29. **Cōcedimus.** Missarum solemnia non ubique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Concedimus etiam, ut sicuti, quod nostris exigentibus culpis per plurimum est factum, a Nortmannis, seu alio qualicumque modo Ecclesiæ fuerint incensæ, in capellis Missas interim liceat celebrare, donec ipsæ Ecclesiæ restaurari queant. In itinere vero positis si Ecclesia defuerit, sub divo, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata, cæteraque ministeria sacra ad id officium pertinentia adsunt, Missarum solemnia celebrari permittimus. Magunt. sub Arnulph. c. 9. Burch. lib. 3. c. 56. Ivo lib. 2. tit. 4. c. 3. & 4. Panorm. & part. 3. c. 59. decret.

CAPUT XIX.

In locis non consecratis, id est in solariis, sive in cubiculis propter infirmos, vel longius iter, a quibusdam presbyteris sacrificium offerebatur, quod omnimodis interdictum est. Metens. c. 5.

CAPUT XX.

De conf. d. 1. cap. 18. **Non oportet clericos ignaros, & præsumptores super monumenta in campum mysteria portare, aut distribuere sacramenta, sed aut in Ecclesia, aut in Basilica, ubi martyrum Reliquiæ sunt politæ, ibi pro defunctis oblationem offerri.** Mart. Brac. cap. 69.

CAPUT XXI.

Deut. 12. **Missarum solemnia, nequaquam alibi, nisi in Ecclesia celebranda sunt, non in quibuslibet domibus, & in vilibus locis, sed in loco, quem elegerit Dominus juxta illud, quod scriptum est: Vide ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus, ut ponat nomen suum ibi. Theodulph. ad presbyteros Aurelian. cap. 11.**

CAPUT XXII.

Felix constituit supra sepulchra, aut memorias Martyrum Missas celebrari. Damasc. in Felic.

TITULUS V. NON CONSECRABANTUR ALIQUANDO ECCLESIE INJUSSU PONT. MAX.

CAPUT I.

Basilicas noviter institutas, non petitis ex more præceptionibus, dedicare nemo audeat, nec ambiant sibi met Episcopi vindicare clericos potestatis alienæ. Gelas. epist. 1. cap. 6. Vorm. cap. 48. Anselm. lib. 5. cap. 4. Tarrac. lib. 3. cap. 91. De conf. d. 1. cap. 5.

CAPUT II.

De locorum consecratione sanctorum, &c. nobis patefactum est, quod absque præcepto Sedis Apostolicæ nonnulli factas Ecclesias, vel Oratoria sacrare præsumant, &c. & quod in quocumque nomine defunctorum, & quantum dicitur, non omnino fidelium constructiones adificatas, sacris possessionibus * aucter instituire memorantur. Quæ quoniam tam acerba sunt, ut eadem vix noster possit ferre audire, si revera Christianitatis affectus in illis regionibus certus, & fixus est, & districtius ista quærantur, & a quibus fuerint gesta, prodantur, &c. Gelas. epist. 1. cap. 27. Burch. lib. 3. cap. 21. Ivo part. 3. cap. 26. decret. Anselm. lib. 5. cap. 80. * professionibus.

TITULUS VI.

DE CONSECRATIONE ALTARIS.

CAPUT I.

Altaria placuit non solum unctione Christianis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Agath. cap. 14. De conf. d. 3. cap. 31.

CAPUT II.

Consecrare altare presbyter non præsumat. Agath. cap. 43. 26. q. 6. Ministrare. c. 3.

CAPUT III.

Altaria nisi lapidea infusione Chrismatum non sacrentur. Epau. cap. 26. Burch. lib. 3. cap. 25. Ivo lib. 2. tit. 4. cap. 5. panorm. & part. 3. cap. 30. decreti. De conf. d. 1. cap. 30.

TITULUS VII.

SOLIUS EPISCOPI EST CONSECRARE ECCLESIAS, ET ALTARIA.

Vide libro quarto titulo quadragesimo sexto posita, quibus adde:

CAPUT I.

SED & Ecclesiæ, quas, ut putatur, tam Photius, quam ii, qui ab ipso consecrati sunt, dedicaverunt, vel si commotas mensas stabilierunt, rursus dedicari, & inthronizari, atque stabiliri decernimus. Syn. VIII. gener. CP. sub Hadr. M. cap. 4.

CAPUT II.

Si quis presbyter ausus fuerit Chrisma benedicere, aut Ecclesiam, aut Altarium consecrare, a suo officio deponatur. Nam & antiqui Canones hoc vetuerunt. Brach. I. cap. 37.

CAPUT III.

Statuit sancta Synodus, ut Episcopi de Ariana hæresi venientes, si quas Ecclesias, suo nomine catholicæ fidei, necdum benedictione a catholico sacerdote percepta, (consecrarunt) consecrentur denuo. Casaraugust. II. cap. 3.

CAPUT IV.

Altaria erigere, & Basilicas consecrare presbyteris

teris & Chorepiscopis prohibitum est, quia sicut eis illicita consecratio est altaris, ita & constructio, &c. Erexit altare solus Aaron in tabernaculo, ipse unxit, quia summus Sacerdos Dei utique erat. Sicut scriptum est: *Moses, & Aaron in sacerdotibus eius*. Id, quod tantum facere Principibus sacerdotum iustum est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerunt, presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, arripere non presumant, &c. constitutio Altaris, benedictio, vel unctio prohibita est. Nec benedicere Ecclesiam, vel Altaria consecrare, nisi tantum Episcopi possunt, &c. *Hispalens. II. cap. 7.*

CAPUT V.

Consecratio virginum, & benedictio, vel unctio Altaris a presbyteris minime fiat. Similiter non liceat eis Ecclesias consecrare, nec per impositionem manus Paracletum Spiritum tradere, &c. *Vormac. cap. 8.*

TITULUS VIII.

NE EPISCOPUS CONSECRAT ECCLESIAS IN ALIENA DIOECESI.

Vide libro quarto titulo quadragesimo octavo.

TITULUS IX.

ECCLESIA CONSECRATA NON CONSECRATUR ITERUM, SI AUTEM ILLIUS CONSECRATIO EST DUBIA, CONSECRATUR.

CAPUT I.

DE ecclesiarum consecratione quotiens dubitatur, & nec certa scriptura, nec certi testes existunt, a quibus consecratio sciatur, absque ulla dubitatione scitote eas esse consecrandas, &c. Quoniam non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum. *Felix IV. epist. 1. cap. 2. Burch. lib. 3. cap. 58. Ivo part. 3. cap. 24. decret. & lib. 2. tit. 2. cap. 2. panorm. Anselm. lib. 5. cap. 22. Tarrac. lib. 3. cap. 93.*

CAPUT II.

Cum dubitatur de consecratione Ecclesie, canonicè dedicetur. *Greg. ep. 7. ad Felicem Episc. cap. 3. in concil. & reg. lib. 12. cap. 31. ind. 7. Anselm. lib. 5. cap. 23.*

CAPUT III.

Si Ecclesias in nomine Trinitatis consecravit (Episcopus) dum sacerdotioungebatur, consecratio sit confirmata. *Zachar. epist. 4. ad Bonif. Episcopum in med.*

CAPUT IV.

Quotiens super Ecclesiarum consecratione hæsitatur, sine ulla trepidatione consecrentur. *Carth. V. cap. 6. Afr. 39. Capit. lib. 7. cap. 391. Ivo part. 1. cap. 147. decret. & lib. 1. tit. 2. c. 86. panorm. Casaraug. lib. 12. cap. 53.*

TITULUS X.

NE PRETIUM ULLUM ACCIPIATUR CONSECRATIONIS CAUSSA.

Vide libro quarto titulo quadragesimo septimo, quibus adde hæc:

CAPUT I.

Polychronius sicubi ad dedicandam quamlibet parochiarum in sua regione ecclesiam rogaretur, non dabit auctoritatis suæ facultatem *Tom. VI.*

nisi decem librarum auri accepisset remunerationem, &c. quod canones calcavit, ut Christus testatur: *Gratis accepistis, gratis date. Xyst. III. in synod. Rom. cap. 6.*

CAPUT II.

Statuimus, ut sicut pro dedicandis basilicis, & dandis ordinibus nihil accipiendum est, ita pro balsamo, sive luminaribus emendis nihil presbyteri chrisma accepturi dent, &c. *Cabilon. sub Carolo cap. 16. Burch. lib. 4. cap. 93. Ivo lib. 1. tit. 2. cap. 91. panorm. & part. 1. cap. 287. decret.*

TITULUS XI.

COMMUNIA DE CONSECRATIONE ECCLESIE, VEL ALTARIS.

CAPUT I.

Decernimus, ut cum dedicatur basilica, non extendatur indulgentia ultra annum sive ab uno solo, sive a pluribus Episcopis dedicetur, ac deinde in anniversario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis poenitentibus indulgentia remissio non excedat, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Lateran. cap. 62. in fine.*

CAPUT II.

Comperimus nullam extitisse causam, pro qua potuissent rationabiliter occupari (Judæorum synagoga) atque eas esse inconsulte, ac temere consecratas. Idcirco experientie tuæ precipimus, ut quia quod semel consecratum est, Judæis ultra non valet restitui, &c. studii tui sit, ut præfatus frater, & coepiscopus noster (Victor) dare pretium debeat, quatenus quod occupari fecit in jus ecclesie ipsius valeat permanere, & illi opprimi, aut aliquam pati injustitiam nullo modo videantur. *Gregor. lib. 7. registr. Indict. 2. epist. 58. Fantino defensori.*

CAPUT III.

Significasti nobis quemdam presbyterum cum alterius conjuge, instinctu diabolico, in ecclesia frequenter dormisse, quæ utique se, & illum cuidam sacerdoti hujusmodi delictum confessos fuisse, tibi publice detexit, & hoc ipsum idem sacerdos nomen adulteri celans, dicitur proposuisse in presentia tua, &c. Nos igitur juxta sanctorum Patrum decreta volumus, ut dignam poenitentiam præfata adultera imponens, ecclesiam prælibatam per aspersionem aquæ sanctificando reconcilies, &c. *Alex. III. Carnoten. episc. post conc. Later. part. 50. 51.*

CAPUT IV.

Proposuisti, quod venientibus ad ecclesiam S. Jacobi ex diversis regionibus peregrinis, &c. homicidia contingunt fieri interdum, & aliquando vulnera inferuntur, &c. fraternitati tuæ taliter respondemus, quod manente ecclesia, & altari, reconciliari poterat per aquam cum vino, & cinere benedictam. *Innoc. III. ep. ad Archiep. Compostell.*

CAPUT V.

Cœmeteria, in quibus excommunicatorum corpora sepeliuntur, per suorum violentiam propinquorum reconcilianda erunt aspersione aquæ solemniter benedictæ, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consuevit. *Innoc. III. in ep. ad Sewicen. * episc.*

B

CA.

Matth. 10. 4.

1. q. 1. c. 106.

De poenit. c. 14. Gr. IX. c. 5. cod. tit. in 4. coll.

14. q. 6. c. 2.

*De adulter. c. 5. Gr. IX. & in 1. coll. 10. tit. c. 6. * utriusque.*

De consec. vel alt. c. 4. in Gr. IX. in 3. coll. de dedic. cap. 3.

De consec. c. 7. Gr. IX. & in 4. coll. de celebr. divini offic.

** al. Senonema.*

Psalm. 98.

De consec. d. 1. cap. 31. Solemnitates.

De consec. d. 4. Placuit. 111.

IO Juris Pontificii Veteris Epitome

CAPUT VI.

De cons. eccl. c. 3. ap. Gr. IX. & in 1. coll. de dedic. eccles. c. 2. Altare, in quo tabula, cui consecrationis benedictio Pontificali ministerio adhibetur, mota, vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari. *Innoc. III. in ep. ad Nidrosiens. episc.*

CAPUT VII.

Cum ad dedicationem basilicæ, quam illustrissimus Præfatus, & Patricius filius noster Liborius in Arausica civitate fidelissima devotione construxit, Deo propitiante, & ipso invitante convenissemus, &c. pervenit ad nos, esse aliquos, qui de gratia, & libero arbitrio minus caute, & non secundum fidei regulam, sentire veliat, &c. *Araus. II. in princ.*

CAPUT VIII.

16. quest. 1. Compr. 6. 34. 10. 9. 1. cap. 1. Quæ in jure monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo diocesana lege ab Episcopis contingantur. [Si autem ex laicis quilibet a se factam basilicam consecrari desiderat, nequaquam eam sub monasterii specie, ubi congregatio non colligitur, vel regula ab Episcopo non constituitur, a diocesana lege audeat segregare. *Ilerd. c. 3.*

CAPUT IX.

2. 9. 2. c. 1. Placuit. Unusquisque Episcopus meminerit, ut non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem basilicæ, & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Nam non levis culpa est ista temeritas, si sine luminariis, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem servituri sunt, tamquam domus privata consecretur ecclesia. *Brac. II. cap. 5. Vormac. cap. 3. Burch. lib. 3. cap. 37. Ivo part. 3. cap. 42. decret.*

CAPUT X.

De cons. d. 1. cap. 9. Si quis basilicam non pro devotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis ædificat, ut quidquid ibi de oblatione populi colligitur, medium cum clericis dividat, eo quod basilicam in terra sua quæstus causa condiderit, &c. nullus Episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec basilicam, quæ non pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria conditione est condita, audeat consecrari. *Brac. II. cap. 6.*

CAPUT XI.

10. 9. 1. Sic quidam, c. 2. Multi contra canonum constituta sic ecclesias, quas ædificaverint, postulant consecrari, ut dotem, quam eidem ecclesiæ contulerint, censeant ad Episcopi ordinationem non pertinere, &c. omnia ad Episcopi ordinationem pertineant. *Tolet. III. cap. 19. Magunt. sub Arnulph. c. 4. Vorm. 6. 55. Tros. cap. 6. Burch. lib. 3. cap. 20. Ivo lib. 2. tit. 2. cap. 3. panorm. lib. 3. c. 23. decret.*

CAPUT XII.

Per dedicationes basilicarum, aut festivitates martyrum ad ipsa solemnia confluentes, chorus femineus turpia, & obscena cantant, dum aut orare debeant, aut clericos psallentes audire. Convenit, ut sacerdotes loci talia a septis basilicarum, vel porticibus ipsarum, ac etiam ab ipsis atriis vetare debeant, & arcere. Et si voluntarie noluerint emendare, aut excommunicari debeant, aut disciplinæ aculeum sustinere. *Cabil. 19.*

CAPUT XIII.

In sanctum, & satis venerabile concilium refi-

dentibus nuntiatum est nobis, eo quod aliqui Pontifices regulam veritatis prætermittentes, Ecclesias, quæ a fidelibus pia devotione construuntur, extra dies Dominicos consecrant, &c. Propria deliberatione censemus, ut nulli penitus Pontificum, in quibuscumque provinciis constitutio amodo liceat, præter certos dies dominicos ecclesias sanctas consecrare. *Cæsaraugustan. III. cap. 1.*

CAPUT XIV.

Rogabant enixius sanctum virum, ut synagogam suam ecclesiam consecraret in honore sancti Salvatoris mundi, quorum petitionem minime aspernatus, synagogam illorum, quæ major esse videbatur, in nomine unigeniti Filii Dei redemptoris mundi consecravit. Ex tunc itaque per diversas orbis terræ nationes, & provincias mos inolevit, ut basilicas plurimas, vel oratoria Pontifices Christianæ legis in honorem sancti Salvatoris mundi concedere, & dedicare non desinant. Nam antea antiquiores nostri, vel majores hoc peragere minime præsumperunt, &c. Rogaverunt autem Metropolitanum præfati viri, ut cæteras synagogas eorum in honore quorundam beatorum martyrum consecrando reconciliaret, &c. *Athanasius in sermone de imagine Christi. Beritens. VII. synod. act. 4. ante fin.*

CAPUT XV.

Lucina vidua matrona, quæ vixerat cum viro Marco annis xv. & in viduitate sua habebat annos xix. suscepit beatum virum, quæ & domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicavit, ubi die, noctuque hymnis, & orationibus domino Jesu Christo confitebantur. *Damascen. in Marcello.*

TITULUS XII.

REVEREANTUR CHRISTIANI ECCLESIAM SUAM.

CAPUT I.

CUM propter damnum, quod propter peccata nostra passi sumus in ecclesiis, furripuerunt quidam pia loca, & Episcoporum domos, & monasteria, & facta sunt communia diversoria, si quidem hi malint reddere, ut in pristinam formam restituantur, recte est: sin minus, si clerici fuerint, eos deponi jubemus: si monachi, vel laici, excommunicari, uti condemnatos a Patre, Filio, & Spiritu sancto, & constituentur ubi vermis non moritur, & ignis non extinguitur, quod Domini voci contradicunt dicenti: *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. Nicæn. II. cap. 13. Trull. 49. Anselm. lib. 7. cap. 172.*

CAPUT II.

Relinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici sic exponunt ecclesias suppellectilibus propriis, & etiam alienis, ut potius domus laicæ, quam Dei basilicæ videantur, non considerantes, quod Dominus non sinebat, ut vas transferretur per templum, &c. Prohibemus, ne hujusmodi suppellectilia in ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incurfus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes ad eas oporteat haberi refugium. Sic tamen, ut necessitate cessante res in

19. 9. 3. Quoniam. cap. 5.

Marc. 9. 8. Joann. 2. 6.

De custod. euch. c. 2. Gr. IX. c. 1. de immun. eccl. in 4. coll. Marc. 11.

loca pristina reportentur, &c. *Innoc. III in conc. gen. Lat. c. 19.*

CAPUT III.

e. ult. de relig. Greg. IX. e. ult. de imm. eccles. in 4. collect.

Prælati de cætero non permittant illos, qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt, vanis figmentis, aut falsis decipi documentis, sicut & plerisque locis occasione quæstus fieri consuevit. *Inn. III. in conc. gen. Lat. c. 62.*

CAPUT IV.

Matt. 21. 4.

Concedet pergentes ad ecclesiam Divinas scripturas attendere, & locis Dei, quæ serius sunt, agere, secundum quod scriptum est: *Domus mea domus orationis vocabitur*: non alios secum ad immane peccatum sua culpa suadere. *Leo IV. in synod. Rom. cap. 35.*

CAPUT V.

Arcæ ab ecclesia expellantur, nisi una ad vestimentum, & libros. Sed si forte difficilis guerra fuerit, illæ, quæ in ecclesia fuerint, nullum debitum laicis reddant, sed ecclesiæ. *Gregor. VII. in conc. Rom. ann. incert. cap. 32.*

CAPUT VI.

Infames sunt impugnatores Episcoporum, &c. & conculcatores ecclesiarum. *Euseb. epist. x. ante medium.*

CAPUT VII.

Dist. 30. e. 10.

Si quis docet domum Dei, & in ea conventus, sive synaxes esse contemnendas, anathema sit. *Gangr. cap. 5. Burch. lib. 3. cap. 94. Ivo part. 5. cap. 84. decr.*

CAPUT VIII.

Dist. 30. e. 11.

Si quis extra ecclesiam separatim congreget ecclesiam, contemnens ecclesiam, quæ ecclesiæ sunt, facere velit sine voluntate presbyteri, & Episcopi, anathema sit. *Gangr. cap. 6. Burch. lib. 3. cap. 95.*

CAPUT IX.

Dist. 41. c. 3. Parsimoni- am.

Domos Dei veneramus, & conventus in eis, ut sanctos, & utiles suscipimus, non concludentes pietatem domibus, sed omnem locum in Dei nomine ædificatum honorantes, atque in ipsa ecclesia Dei conventum communem in communem utilitatem recipimus. *Gangr. in fin. Ivo part. 8. cap. 321. decr.*

CAPUT X.

Dist. 42. c. 4.

Non oportet in domibus Dominicis, vel ecclesiis agapas facere, & in Dei domo comedere, & accubita sternere. *Laod. c. 28. Trull. cap. 74. Aquisgr. 80. Burch. lib. 3. cap. 82. Ivo part. 3. c. 73. decr.*

CAPUT XI.

Dist. 42. Nulli, c. 5.

Episcopi, vel clerici in ecclesia non coaniventur, nisi forte necessitas hospitii id cogat: & populi ab huiusmodi conviviis quoad fieri potest arceantur. *Carth. c. 42. G. Carth. III. c. 30. L. Afr. 9. L. Aquisgr. c. 59. Burch. lib. 3. c. 83. Ivo part. 3. c. 74. decr.*

CAPUT XII.

Ne quis in ecclesia votum suum cantando, bibendo, vel lasciviendo dissolvat, quia Deus talibus votis irritatur potius, quam placatur. *Aurel. II. c. 12.*

CAPUT XIII.

Sacrificia matutina missarum, sive vesperti-

narum nequis cum armis pertinentibus ad bellorum usum expetat. Quod qui fecerit, in sacerdotis potestate consistat, qualiter ejus districtione debeat castigari. *Aurelian. III. cap. 28. Capitul. lib. 7. c. 277.*

CAPUT XIV.

Non licet in ecclesia choros sæcularium, vel puellarum cantica exercere, nec convivia in ecclesia præparare, quia scriptum est: *Domus mea, domus orationis vocabitur.* *Antisiod. c. 9. Matt. 21. 6.*

CAPUT XV.

Multi quidem eveniunt, quæ dum leviter corriguntur, sæpius ad majora conscendunt. Valde enim omnibus noscitur esse indecorum quod per dedicationes basilicarum, aut festivitates martyrum, ad ipsa solemnia confluentes chorus scemineus turpia quidem, & obscœna cantica decantare videntur, dum aut orare debeant, aut clericos psallentes audire. Unde convenit, ut sacerdotes loci talia a septis basilicarum, vel porticibus ipsarum, ac etiam ab ipsis atrii vetare debeant, & arcere; & si voluntarie noluerint emendare, aut excommunicari debeant, aut disciplinæ aculeum sustinere. *Cabilon. c. 19.*

CAPUT XVI.

Non oportet intra sacra septa tabernam esse, vel ciborum, aliarumve rerum venditiones fieri, ut debitus honor ecclesiis conservetur. Nam Salvator noster Deus, dum nos in carne docuit, non facere domum patris sui, domum negotiationis iussit, &c. Si quis fecerit, excommunicetur. *Trull. c. 77. Luc. 19. 8.*

CAPUT XVII.

Nemo intra sanctum templum jumentum introducat, nisi iter faciens cum maxima necessitate, domo, & diversorio indigeat: nam si jumentum non introducat, id peribit, & quæ affert, & is, qui ducit in periculum mortis incidet: ut enim sabbatum propter hominem factum esse didicimus, ita hoc casu salutem hominis conservabimus. Si quis sine necessitate id fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur. *Trull. c. 89. Marc. 2. d.*

CAPUT XVIII.

Qui cum uxore, vel alias indiscrete sacra loca pollunt, & contemnunt illic existentes, extra ea sacra loca (etiam catechumonorum) exire jubemus: si non fecerint, clericus deponatur, laicus excommunicetur. *Trull. c. 98.*

CAPUT XIX.

Ut de sepeliendis in basilicis mortuis illa constitutio servetur, quæ ab antiquis patribus constituta est. *Arelat. sub Carolo c. 21.*

CAPUT XX.

Sacerdotes debent fideles admonere, ut quando ad ecclesiam conveniunt, sine strepitu, ac tumultu eam ingrediantur, in qua etiam, quamdiu orationis causa morantur, nequaquam inanes inter se proferant confabulationes. Sed & tempore, quo missarum solemnia celebrantur, non solum ab otiosis, & inutilibus verbis, verum etiam & a perniciosis cogitationibus funditus abstinentum est. *Duron. sub Carolo c. 38.*

CAPUT XXI.

Canticum turpe, atque luxuriosum circa ecclesias agere omnino contradicimus, quod ubique vitandum est. *Magunt. c. 48. Capitul. lib. 5. c. 97. Burch. lib. 3. c. 87. Ivo part. 3. c. 77. decr.*

CAPUT XXII.

Nullus mortuus intra ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut Abbates, aut digni presbyteri, aut fideles laici. *Magunt. c. 52.*

CAPUT XXIII.

Multi ecclesiam ingressi, non ad Deum puram simplicemque orationem dirigunt, quoniam quod ore precantur, hoc etiam mente non meditantur. De talibus Beda in homilia Evangelii septimadecima, &c. Sunt itaque plerique quibus potius cordi est, vanis, & obscœnis confabulationibus vacare, quam lectionibus divinis aurem accommodare, quibus etiã nusquam tam delectabile videtur esse susurrations aliorum auribus ingerere, cachinnis ora dissolvere, quam in ecclesia Dei, ubi cum humiliter, devoteque debuerant invocare, & peccata sua deslere. Sed & hoc ejuldem hostis antiqui instinctu fieri dubium non est. Quod autem domus Dei non sit hujuscemodi illicitarum actionum, sed potius orationum locus, Dominus docet in Evangelio, dicens: *Domus mea domus orationis est, &c.* Origenes quoque ubi de velamine Mosis scribit &c. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 2. c. 12. in princ.*

CAPUT XXIV.

Quando convenitis ad ecclesiam, pro peccatis vestris orate, nolite scandala concitare, aut otiosas fabulas dicere. In ecclesia stantes, nolite verbosare, sed sacras scripturas patienter audire. Qui enim in ecclesia verba vana locutus fuerit, & pro se, & pro aliis rationem redditurus est in die judicii, quia verbum Dei nec ipse audit, nec alios audire permittit, &c. Plures sunt, de quorum perditione nimium contristor, illos dico, qui venientes ad ecclesiam, magis litigare cupiunt, quam orare, & quando debent lectiones divinas in ecclesia intentis auribus tota pietate suscipere, tunc foris causas dicere, & diversis se student calumniis impugnare: aliquando etiam quod pejus est, aliqui nimium iracundia succendantur, amarissime rixantur, &c. & calcibus, & pugnis invicem colliduntur. Melius fuerat talibus ad ecclesiam non venire, quam tot malis contra se Divinam iram provocare. Isti enim & si cum minoribus peccatis ad ecclesiam veniunt, cum multis criminibus de ecclesia revertuntur, &c. Quando ad ecclesiam convenitis, nolite vos talibus fabulis occupare, unde possitis peccata acquirere. Nolite vos occupare ad litigandum, sed potius ad orandum, non ut rixando Deum offendere, sed supplicando gratiam illius possitis acquirere. *Augustinus in Homiliis ad populum apud Paris. d. c. 12. in med.*

CAPUT XXV.

Joann. 2. Cum fecisset Dominus quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo. Quid ergo fratres mei, quid putatis faceret Dominus, si rixis dissidentes, si fabulis vacantes, si risu dissolutos, vel alio quolibet scelere reperiret irretitos, qui

hostias, quæ sibi immolarentur, ementes in templo invenit, & eliminare festinavit? Hæc propter illos diximus, qui ecclesiam ingressi, non solum intentionem orandi negligunt, verum etiam ea, pro quibus orare debuerant, augent. Insuper & arguentes se pro hujusmodi stultitia, conviciis, odiisque, vel detractionibus insequuntur, addentes videlicet peccata peccatis, & quasi funem sibi longissimum incauta eorum augmentatione texentes, & nec timentes ex eo districti judicis examinatione damnari, &c. Multum tremenda sunt hæc dilectissimi, &c. ne veniens improvisus perversum quid in nobis, unde merito flagellari, ac de ecclesia eiici debeamus, inveniat, & maxime in illa, quæ specialiter domus orationis vocatur, observandum, ne quid ineptum geramus, ne cum Corinthiis ab Apostolo audiamus: *Numquid domos non habetis ad agenda, vel loquenda temporalia? cur ecclesiam Dei contempnitis? Beda homil. 22. in Joann. apud Paris. d. cap. 12. ante fin.*

CAPUT XXVI.

Summopere omnibus fidelibus procurandum est, ut nihil in ecclesia inhonestum aut cogitatione, aut dicto, aut facto gerant, ne forte peccatis, pro quibus absolvendis confluerant, peccata accumulantes non absolutionem peccatorum acquirant, sed magis funes, quibus quodammodo ligentur, sibi accumulent. *Parisiens. d. cap. 12. in fine.*

CAPUT XXVII.

Congessimus in opere conventus nostri nonnulla capitalia ad vestram, fideliumque vestrorum observationem, & salutem pertinentia, quorum hic omnia prolixitate mentionem tantum facimus, scilicet, quod loca Deo dicata frequentius, devotiusque a fidelibus ad Deum exorandum, sibi que propitium faciendum sint adeunda, & quod in basilicis Deo dicatis non sit fabulis otiosis, turpibusque, & obscœnis sermocinationibus vacandum, & negotia sæcularia, publicaque placita habenda, & quod qui hæc in ecclesia Dei faciunt majora sibi peccata accumulent, &c. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 3. c. 2.*

CAPUT XXVIII.

De reverentia ecclesiarum Dominus ait: *Domus mea domus orationis vocabitur cunctis gentibus.* Unde etiam legitur in evangelio, quod ipse Dominus cum venisset ad Hierusalem, & introisset in templum, eos, qui negotia terrena, & emptiones, ac venditiones illicitas in eodem exercebant, quasi flagellum de funiculis faciens omnes inde ejecerit. His temporibus, nec loca sancta venerantur, neque ministri Dei condigne honorantur, &c. Unde necessitas magna nos coegit pro hac re ad vos reclamare, & petere, ut sicut apud antecessores vestros Reges, atque Imperatores, qui ante vos fuerunt, honorem sancta Dei ecclesia habuit, & per immunitatem eorum possessiones ecclesiasticæ inconvulsa perseveraverunt, ita apud vos modernis temporibus incontaminata permaneant, &c. *Magunt. sub Raban. in Prolog. post med.*

CAPUT XXIX.

Quod ecclesia cum magna reverentia adenda sit, sicut in Capitulari Dominico continetur, & in Maguntiacensi, & Turonensi, ac Arelatenfi tempore gloriosi Imperatoris Caroli conventibus decretum est. *Magunt. sub Arnulph. cap. 21.*

CAPUT XXX.

Statuit sancta synodus, ut mala consuetudo, quæ apud omnes pene jam inolevit, omnino prohibeatur, hoc est, quod colloquia sua in atrio alicujus ecclesiæ constituunt habenda, & tunc ea in ipsa maxima exercent ecclesia, ubi orationes, & divina tantum fieri æquum est officia. *Salgunstadien. cap. 9. Ivo part. 15. c. 175. decr.*

CAPUT XXXI.

Videmus crebro in ecclesiis messes, & fœnum congeri, unde volumus, & hoc penitus observetur, ut nihil in ecclesia, præter vestimenta ecclesiastica, & vasa sancta, & libros, recondatur, ne forte si alia ibi, quam oportet, negotia exercean-
Mat. 21. a. tur, a domino audiantur: *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam speluncam latronum. Theodulph. ad presbyteros Aurelian. cap. 8.*

CAPUT XXXII.

Non debere ad ecclesiam ob aliam causam convenire, nisi ad laudem Domini, & ejus servitium faciendum; disceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & cætera actiones ab eodem sancto loco penitus prohibendæ sunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Deo sacrificium offertur, Angelorum frequentia inesse non dubitatur, periculosum est tale aliquid dicere, vel agere, quod loco non convenit. Si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas, quæ sibi offerrentur, emebant, vel vendebant, quanto magis illos iratus inde abiciat, qui mendaciis, vaniloquiis, risibus, & hujusmodi nugis locum divino cultui mancipatum fœdant? *Theodulph. ad presbyteros Aurel. cap. 10.*

CAPUT XXXIII.

Linus ex præcepto beati Petri constituit, ut mulier velato capite in ecclesiam introiret. *Dam. in Lini.*

TITULUS XIII.

SOLIS CLERICIS PATET ADITUS AD ALTARE, NON AUTEM LAICIS NEQUE FŒMINIS.

CAPUT I.

Impatienter audivimus, tantum divinarum rerum subiisse despectum, ut fœminæ sacris altaribus ministrare ferantur, & cuncta, quæ non nisi virorum famulatu deputata sunt, sexum, cui non competit exhibere, viso quod omnium delictorum, quæ sigillatim perstrinximus, noxa omnis, & crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minime publicando pravis excessibus se favere significant, &c. Quo more teneant jura Pontificum, qui Pontificalibus excubiis eatenus injuncta dissimulant ut contraria domui Dei, cui præsent, potius operentur? Qui quantum apud Dominum possent si ei non nisi convenientia procurarent? tantum quid mereantur adspiciant, cum execrabili studio

sestentur adversa. *Gelas. ep. 1. c. 28. Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 1. c. 45.*

CAPUT II.

Solis ministerio sacro deditis ad altare ingredi, & communicare (*ibidem*) liceat. *Laod. cap. 19. in fine.*

CAPUT III.

Non oportet mulieres ingredi ad altare. *Laod. c. 44. G. 45. L. in secretarium. Mart. Brac. 42. Aquisgr. 82. Vid. Capit. lib. 1. c. 17.*

CAPUT IV.

Laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos tam ad vigiliis, quam ad missas stare penitus non præsumant. Sed pars illa, quæ a cancellis versus altare dividitur, choris tantum psallentium pateat clericorum. Ad orandum & communicandum laicis, & fœminis, sicut mos est, pateant sancta sanctorum. *Turon. II. c. 4. Capitul. lib. 7. c. 278. Burch. lib. 3. c. 102. Ivo part. 2. c. 137. decr.*

e. 1. de vita & bon. cler. Greg. IX. & in 1. coll.

CAPUT V.

Placuit, ut ingredi sacrarium ad communicandum non liceat laicis viris, vel mulieribus, nisi tantum clericis, sicut & antiquis canonibus institutum est. *Brac. 1. c. 31.*

CAPUT VI.

Sacerdotes, & Levitæ ante altare communicent, in choro clerus, extra chorum populus. *Foler. W. c. 17.*

CAPUT VII.

Nemini laico licet intra sacrum altare ingredi, imperiali potestate, vel auctoritate nihil ad hoc faciente, nisi cum vult dona offerre, juxta veterem traditionem. *Fruhl. c. 69.*

CAPUT VIII.

Quidam nostrorum verorum virorum relatu, quidam etiam visu didicimus, in quibusdam provinciis contra legem divinam, canonicamque institutionem fœminas sanctis altaribus se ultro ingerere, sacrataque vasa impudenter contingere, & indumenta sacerdotalia presbyteris administrare, &c. Quod autem mulieres ingredi ad altare non debeant, & in concilio Laodicensi capitulo XLIV. & in decretis Gelasii Papæ titulo XXVI. copiose invenitur. Hoc ergo tam illicitum factum quia ex toto a religione Christiana abhorret, ne ulterius fiat, inhibendum est, &c. *Paris. sub Lud. & Lothar. lib. 1. c. 45.*

CAPUT IX.

Hoc secundum auctoritatem canonum modis omnibus prohibendum, ut nulla fœmina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare, aut infra cancellos stare, aut sedere. *Nannet. cap. 3.*

CAPUT X.

Non liceat mulieri in secretarium ingredi. *Mart. Brac. c. 42. Laod. c. 44.*

CAPUT XI.

Fœminæ missam sacerdote celebrante nequam ad altare accedant, sed locis suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat: memores enim debent esse fœminæ infirmitatis suæ, & sexus imbecillitatis, & idcirco sancta quælibet in ministerio ecclesiæ contingere per-

2. Reg. 6. 6. pertimescant, quæ etiam laici viri pertimescere debent, ne Ozæ pœnam subeant, qui dum arcam Domini extraordinarie contingere voluit, Domino percutiente interiit. *Theodulph. ad presbyteros Aurelian. c. 6.*

TITULUS XIV.

QUIBUS DIEBUS DEBEANT CHRISTIANI AD SUAS ECCLESIAS CONFLUERE.

Vide libro nono cap. xiv. quibus adde:

CAPUT I.

7. 9. 1. c. 29. **S**i quis in clero constitutus ab ecclesia sua diebus solemnibus defuerit, id est Nativitate Domini, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potius singulari * lucro studeat, quàm servitio suo parere: convenit, ut triennio a communione suspendatur, similiter diaconus, vel presbyter, si per tres hebdomadas ab ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat. *Agath. c. 64.*

De cons. d. 3. c. 4.

Episcopus si infirmitate non fuerit impeditus ecclesiæ, cui proximus fuerit, die dominico deesse non debet. *Aurel. c. ult. Casar. lib. 4. c. 62.*

CAPUT II.

Concedit synod. Regi Episcopum ad consilium de vinore.

Ut nullus Episcoporum natalem Domini, aut Pascha alibi, nisi ad ecclesiam suam, præter infirmitatis incursum, aut ordinem Regium celebrare præsumat. *Lugdun. II. c. 5.*

TITULUS XV.

LAICI NON INGREDIANTUR CUM ARMIS IN ECCLESIAM: MULIERES VERO POST PARTUM, VEL POLLUTÆ MENSTRUO, INGREDI POSSUNT: ITEM VIRI, QUI CUM UXORIBUS CONCUBUERUNT.

CAPUT I.

Dist. 5. c. 2. Si mulier.

Mulier potest ingredi in ecclesiam eadem hora, qua peperit. *Greg. ad Aug. interr. 8. vel 10. Nicol. ad cons. Bulg. c. 68. Capit. lib. 6. c. 204. Ans. lib. 10. c. 59. in addit. Tarrac. lib. 6. c. 225.*

CAPUT II.

2. ult. c. d.

Item, quæ ex consuetudine menstrua patitur. *Ibid. Ivo part. 8. c. 88. decr. Ans. ubi sup. Tarrac. ibid. Casar. lib. 10. c. 56.*

CAPUT III.

33. 7. 4. Vir. c. 74

Si quis sua conjuge non cupidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia utitur, iste profecto de ingressu ecclesiæ seu de sumendo corporis dominici, sanguinisque mysterio, suo est iudicio relinquendus, &c. *Ibid. Ivo d. c. 88. Ans. ubi sup. Tarrac. ibid.*

CAPUT IV.

Nullus sæcularium nec in ecclesia, nec infra atrium ipsius ecclesiæ qualecumque scandalum, aut simultates penitus excitare præsumat, nec arma trahere, aut quemcumque ad vulnerandum, vel interficiendum penitus appetere. Quod si quis fortasse præsumpserit ab Episcopo loci illius, ubi factum fuerit, ipse juxta statuta canonum communione privetur. *Cabilon. c. 17.*

CAPUT V.

Si quis temerarij atrium ecclesiæ evaginato gladio præsumptuose intraverit, sacrilegium facit. Et idcirco sacrilegium in atrio Domini fa-

ctum, sacrilegij more altari, & Domino persolvatur, &c. *Tribur. c. 6.*

CAPUT VI.

Decretum est, ut nemo gladium in ecclesiam portet, Regali tantum excepto. *Salegunstad. c. 8. post Burch. decr. Ivo part. 15. c. 174. decr.*

TITULUS XVI.

NE IN ECCLESIIS JUS DICATUR.

CAPUT I.

Nullus iudex laicus, vel Vicarius in ecclesia, vel cœmeterio aliquam potestatem exerceat, vel aliquem distringat, aut capiat, aut furtum ibi requirat. *Gregor. VII. in syn. Rom. ann. incert. c. 12.*

CAPUT II.

Ut placita publica, & sæcularia neque in atriis basilicarum, neque in ipsis basilicis fiant dicente Domino, *Domus mea domus orationis vocabitur.* *Matt. 21. 6. Arel. sub Carolo c. 22.*

CAPUT III.

Placita quidem sæcularia in ecclesiis, vel in atriis ecclesiarum a Comitibus, Vicariisque usque modo multis in locis habita, ne ultra fiant, interdendum est, cum auctoritate Domini, qui expulsis de templo negotiatoribus asseruit debere domum Dei, domum esse orationis. *Turon. sub Carol. c. 39.*

CAPUT IV.

Præcipimus, ut in ecclesiis, aut in domibus ecclesiarum, vel atriis placita sæcularia minime fiant. *Magunt. c. 40. Capit. lib. 5. c. 91. C lib. 7. c. 31. in additis.*

CAPUT V.

Ut in locis sacratis, diebus dominicis, vel aliis solemnitatibus judicia publica non exercentur, &c. *Syn. apud S. Medard. c. 6.*

CAPUT VI.

Præcipimus, ut in ecclesiis, five atriis ecclesiarum, vel domibus placita sæcularia minime fiant, quanto minus rixæ, & contentiones. *Magunt. sub Arnulph. c. 21. ex concilio Turon. sub Carolo c. 39. C 40.*

CAPUT VII.

Non debere ad ecclesiam ob aliam causam convenire, nisi ad laudem Domini, & ejus servitium faciendum; disceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & cæteræ actiones ab eodem sancto loco penitus prohibendæ sunt, &c. *Theodulph. ad presbyt. Aurel. c. 10.*

TITULUS XVII.

DE HIS, QUI AD ECCLESIAS CONFUGIUNT.

CAPUT I.

Si quis ad aliquam crucem in via, persequentibus inimicis confugerit, liber, ac si in ipsa ecclesia permaneat. Quod si qui pro securitate ecclesiæ, vel prædictæ crucis, aliquod crimen pegerit, & ad ecclesiam, vel ad crucem confugerit, accepta securitate vitæ, & membrorum reddatur justitiæ. *Urban. II. in Clar. syn. 29. C 30.*

CAPUT II.

Præcipimus, ut in eos, qui ad ecclesiam vel cœmeterium fugiunt, nullus omnino manum mittere audeat. Quod si fecerit excommunicetur.

tur. Innocent. II. in synodo Roman. c. 12. post pa-
norm. Ivoonis.

CAPUT III.

Sancimus, ut in eos, qui ad ecclesiam, vel coe-
meterium confugerint, nullus manus mittere au-
deat, quod si fecerit, anathema sit. Eugen. III. in
conc. Remen. c. 14.

CAPUT IV.

25.9.2.6.1. Privilegia ecclesiarum, & sacerdotum sancti
Apostoli jussu Salvatoris intemerata, & inviolata
omnibus decreverunt manere temporibus. [Le-
ges ecclesie Apostolica firmamus auctoritate. A-
naclet. ep. 1. ante fin. Ans. lib. 4. c. 1. Farrac.
lib. 1. c. 2971.

CAPUT V.

Si quisquam ad ecclesiam fugerit, non illum,
nisi sua voluerit sponte, ab ea dicimus educen-
dum. Denique si quondam latrones & diverfor-
um criminum rei ad asylum templi Romuli
fugientes, indemnitate consequerentur, quan-
to potius ii, qui ad templum Christi confugium
faciunt, delictorum remissionem suorum adepti,
debent etiam sibi a suspecto juramento praestito,
omni pristinae securitati restitui. Nicol. ad con-
sulat. Bulgar. c. 95.

CAPUT VI.

De immun. eccl. cap. 6. ap. Gr. IX. & in coll. cod. tit. c. un.
Confugiens ad ecclesiam, vel liber, vel servus
existit, si liber, quantumcumque gravia malefi-
cia perpetrarit, non est violenter ab ecclesia ex-
trahendus, nec inde damnari debet ad mortem,
vel ad poenam, sed rectores ecclesie sibi obtinere
debent membra, & vitam. Super eo tamen,
quod inique fecit, est legitime puniendus, & hoc
verum est, nisi publicus latro fuerit, vel noctur-
nus populator agrorum, qui dum itinera frequen-
tat, vel publicas stratas obsidet, ob transgressio-
nis insidias, ab ecclesia extrahi potest, impuni-
tate non praestata, secundum canonicas sanctiones.
Si vero servus fuerit, qui confugerit ad eccle-
siam, postquam de impunitate sua dominus ejus
clericis juramentum praestiterit, ad servitium do-
mini sui redire compellatur, & invitus; alioqui
a domino poterit occupari, &c. Innocent. III. il-
lustr. Regi Conatiae. V. l. Praesenti, 2. C. de iis
qui ad ecclesias confugiunt §. Sane. Instit. de iis
qui sunt sui juris, vel alieni.

CAPUT VII.

23.9.8.6.28. Si vobis. Quoniam saepe contingit, ut ad ecclesiam con-
fugiant, qui propter crimina in exilium vel insu-
las damnantur, aut certe quamcumque senten-
tiam excipiunt, subveniendum est his, & sine
dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo de-
crevite, si vobis placet. Universi dixerunt: Pla-
cet, & constituatur. Sardic. c. 7. G. 8. L.

CAPUT VIII.

Dist. 87.6. Eos, qui ad ecclesiam confugerint, tradi non
oportere, sed loci sancti reverentia, & interces-
sione defendi. Araus. cap. 5. Raban. cap. 22. de
paenit. Burch. lib. 3. c. 195. Ivo part. 3. c. 112.
decret.

CAPUT IX.

d. c. 6. Si quis mancipia clericorum pro suis mancipiis
ad ecclesiam confugientibus crediderit occupan-
da per omnes ecclesias districtissima damnatione

feriatur. Araus. c. 6. Burch. & Ivo ubi sup. &
part. 3. cap. 118. & part. 16. c. 70.

CAPUT X.

Servus reatu atrociori culpabilis, si ad eccle-
siam confugerit, a corporalibus tantum suppliciis
excusetur. De peccatis vero, vel quocumque o-
pere, placuit a dominis juramenta non exigi.
Epaun. c. 39.

CAPUT XI.

Nullus clericorum servum, aut discipulum
suum ad ecclesiam confugientem, extrahere au-
deat, vel flagellare praesumat; quod si fecerit,
donec digne poeniteat, a loco, cui honorem non
dedit, segregetur. Herd. c. 8. Ivo lib. 2. tit. 7. c. 5.
pan. & part. 3. c. 117. & part. 9. c. 370. decret.
Casar. lib. 7. c. 5.

CAPUT XII.

Ecclesiastici canones, & lex Romana consti-
tuerunt, ut ab ecclesiae atriis, vel domo Episcopi
reos abstrahere omnino non liceat, sed nec alteri
consignari, nisi ad Evangelia datis sacramentis
de morte, & debilitate, & omnium poenarum
genere sint securi, ita ut ei, cui reus fuerit crimi-
nosus, de satisfactione conveniat. Quod si quis
sua sacramenta convictus fuerit violasse reus per-
juria, non solum a communione ecclesiae, vel o-
mnium clericorum, verum etiam & a catholico-
rum convivio separetur. Quod si is, cujus reus
est, noluerit intentione faciente componi, & ipse
reus de ecclesia actus timore discesserit, ab eccle-
siae clericis non quaeratur. Aurel. c. 1. vel 3. Ra-
ban. c. 22. de paen. Burch. lib. 3. c. 190. Ivo part.
3. c. 107. decret.

CAPUT XIII.

De raptoribus id constituendum esse censui-
mus, ut si ad ecclesiam raptor cum rapta confu-
gerit, & foeminam ipsam violentiam pertulisse
constiterit, statim liberetur de potestate rapto-
ris, & raptor mortis, vel poenarum impunitate
concessa, aut serviendi conditioni subjectus sit,
aut redimendi se liberam habeat facultatem, &c.
Aurel. cap. 2. vel 4. Raban. cap. 22. de poenit.
Burch. lib. 3. cap. 191. Ivo lib. 2. tit. 7. cap. 1.
panorm. & part. 3. cap. 108. decret. Anselm.
lib. 10. cap. 57. Casar. lib. 10. cap. 89. & lib.
15. cap. 68.

CAPUT XIV.

Servus, qui ad ecclesiam confugerit pro quali-
bet culpa, si a domino pro admitta culpa sacra-
mentum susceperit, statim ad servitium domini
sui redire cogatur, & posteaquam dato sacramen-
to, domino suo fuerit consignatus, si aliquid poe-
nae pro eadem culpa, qua excusatur, probatus
fuerit pertulisse, pro contemptu ecclesiae, & pra-
varicatione fidei, a communione, & convivio
catholicorum extraneus habeatur. Si vero servus
pro culpa sua ab ecclesia defensatus, sacramenta
domini, clericis exigentibus, de impunitate per-
ceperit, exire nolentem a domino liceat occupa-
ri. Aurel. cap. 3. vel 5. Raban. ubi supra. Burch.
lib. 3. cap. 192. Ivo lib. 2. tit. 7. cap. 2. panorm.
& part. 3. cap. 109. decret.

CAPUT XV.

De mancipiis Christianis, quae in Judaeorum
ser-

servitio detinentur, si eis, quod Christiana religio vetat, a dominis imponitur, aut si eos de ecclesia excusatos tollant pro culpa, quæ remissa est, & affligere, aut cædere fortasse præsumpserint, & ad ecclesiam iterato confugerint, nullatenus a sacerdote reddantur, nisi pretium offeratur, ac detur, quod mancipia ipsa valere pronuntiaverit juxta taxationem. *Aurel. III. c. 13.*

CAPUT XVI.

Si quis necessitatis impulsu ad ecclesiam septa confugerit, & sacerdote, vel præposito ecclesie prætermisso, atque contempto, eum quisque de locis sacris, vel altari seu vi, seu dolo abstrahere, aut sollicitare forte præsumpserit, ut inimicus ecclesie ab ejus liminibus arceatur, quousque juxta Pontificis districtiorem digna pro indicta poenitentia emendatio subsequatur, eo tamen, qui abstractus est, prius ecclesie restituito. *Aurel. IV. cap. 21.*

CAPUT XVII.

Quæcumque mancipia sub specie conjugii ad ecclesiam confugerint septa, ut per hoc credant posse fieri conjugia, minime eis licentia tribuatur, nec talis conjunctio a clericis defensetur, & c. ne in sanctis locis talis coitus misceatur. De qua re decernimus, ut parentibus, aut propriis dominis, prout ratio poscit, personarum accepta fide, restituti, sub separationis promissione reddantur. Postmodum tamen a parentibus, atque dominis libertate concessa, si voluerint, eos propria voluntate jungant. *Aurel. IV. cap. 23.*

CAPUT XVIII.

Cum prioribus canonibus jam fuerit definitum, ut de mancipiis Christianis, quæ apud Judæos sunt, si ad ecclesiam confugerint, & redimi se postulaverint, etiam si ad quoscumque Christianos refugerint, & servire Judæis noluerint, taxato, & oblato a fidelibus justo pretio, ab eorum domino liberentur: itidem statuimus, ut tam justa constitutio ab omnibus catholicis observetur. *Aurel. IV. cap. 29. Vid. Aurel. III. cap. 3.*

CAPUT XIX.

Quæcumque timet violentiam, & vult habere maritum, refugiat ad ecclesiam, donec propinqui possint eam Principis imperio, aut sacerdotis, vel ecclesie beneficio liberare, & defensare, ac condigno sociare marito. *Turon. II. cap. 21. in fin.*

CAPUT XX.

De servis, qui pro qualibet causa, ad ecclesiam septa confugerint, si quid in antiquis constitutionibus tenetur scriptum, pro concessa culpa datis a domino sacramentis, quisquis ille fuerit, egrediatur de venia jam securus. Enimvero si immemor fidei dominus transcendisse convincitur, quod juravit, ut is, qui veniam acceperat, probetur postmodum pro ea culpa qualicumque supplicio cruciatus dominus ille, qui immemor fuit datæ fidei, suspensus sit ab omnium communionem. Item si servus, pro venia datis sacramentis a domino, jam securus exire noluerit, ne sub tali contumacia requirens locum fugæ domino fortasse depereat, egredi nolentem a domino eum liceat occupare, ut nullam quasi propter ten-

tionem * servi quibuslibet modis molestiam, aut calumniam patiat ecclesie, fidem tamen dominus, quam pro concessa venia dedit, nulla temeritate transcendat. Quod si Gentilis dominus fuerit, aut alterius sectæ, quia conventu ecclesie probatur extraneus, is, qui servum repetit, personam requirat bonæ fidei Christianum, ut ipse in persona domini pro servo præstet sacramentum, quia ipsi possunt servare, quod sacrum est, qui post transgressionem, ecclesie metuunt disciplinam. *Aurel. V. cap. 23.*

CAPUT XXI.

Comperimus quosdam pseudochristianos de sacrosanctis ecclesiis suæ religionis oblitos fugitivos subtrahere, ideo censemus, ut quicumque culpa compellente, aut potentum importuna non sustinens, suæ gremium matris ecclesie petierit, usque ad præsentiam sacerdotis in eodem loco inconcussa permaneat, nulli permittentes quolibet dignitatis gradu functo fugitivo etiam in locis sacris violentiam inferre. Sic enim mundani Principes suis legibus censuerunt, ut quicumque ad eorum statuas fugerit, illæsus habeatur, quanto magis hi permanere debent indemnati, qui patrocinia immortalis regni, & cælestis adepti sunt? Si tamen aliquo facto tenentur obnoxii, qui ad ecclesiam sunt a fuga versi, quo jam sacerdoti culpæ eorum innotescant, etiam ipsi consultum ferant, qualiter Dei habitaculum per subtractionem non violetur illorum. *Matiscon. II. cap. 8.*

CAPUT XXII.

Licet reverentissimi canones, atque sacratissimæ leges de Episcopali audientia in ipso pene Christianitatis principio sententiam protulerint, tamen quoniam eadem postposita humana in sacerdotes Dei grassatur temeritas, ita ut de atriis venerabilium ecclesiarum violenter abstractos, ergastulis publicis adducant, censemus, ut Episcopum nullus sæcularium fascibus præditus, jure suo contumaciter, ac perperam agens, de sancta ecclesia, cui præest, trahere audeat. Nefas est enim, ut illius manibus Episcopus, aut jussione de ecclesia trahatur, pro quo semper Deum exorat, & cui invocato nomine Domini ad salvationem corporis, animæque Eucharistiam sæpe porrexit. Hoc enim decretum a nobis præfixum, qui fuerit audacter transgressus, tam ipse, quam omnes, qui ei consenserint, usque ad generale concilium anathemate de ecclesia separentur. *Matiscon. II. cap. 9.*

CAPUT XXIII.

Neque presbyter, neque diaconus, neque subdiaconus de ecclesiis trahantur, aut injuriam aliquam inficio Episcopo eorum patiantur. Sed quidquid quis adversus eos habuerit, in notitiam Episcopi proprii perducatur, & ipse causam justitia præeunte discutens animo clericos accusantis satisfaciatur. *Cap. 10. ejusdem concilii.*

CAPUT XXIV.

Quisquis virtutem petens defendere adversariorum, & patriæ, vel genti suæ detrimenta intulerit rerum, in potestatem Regis, ac gentis suæ reductus, excommunicatus, & retrusus longin-

* reverentio:
nem, f.

ginq̄uoris p̄nitentiæ legibus subdatur. Quod si ipse mali sui prius reminiscens, ad ecclesiam fecerit confugium, intercessu sacerdotum, & reverentia loci Regia in eos pietas reseruetur, comitante iustitia. *Tolet. XI. cap. 12.*

CAPUT XXV.

17.9.4.35.
Definivit.
* Ervigio,

Pro his, qui quolibet metu, vel terrore ecclesiam appetunt, consentiente domino nostro E-ringio * Rege, definimus, ut nullus audeat confugiens ad ecclesiam, vel residentes abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, seu spoliū residentibus in loco sancto inferre; sed esse potius his ipsis, qui ecclesiam petunt, per omnia licitum in triginta passus ab ecclesie januis progredi, in quibus xxx. passibus uniuscujusque ecclesie in toto circuitu reverentia defendatur. Sic tamen, ut hi, qui ad eam confugiunt, in extraneis, vel longe separatis ab ecclesia domibus nullo modo abscedant. Sed in hoc xxx. passuum numero, absque domorum extranearum receptaculo, progredientes, aditum obtinebunt, ut ad requisitæ naturæ usum debitis exeant locis, & nullo teneantur eventu necessitudinis, qui dominicis se defendendos commiserint claustris. Si quis autem hoc decretum tentaverit violare, & ecclesiasticæ excommunicationi subiaceat, & severitatis Regiæ feriat sententia. Ipsos tamen, qui ad ecclesiam confugium fecerint, si juxta priorum canonum instituta, hi, qui eos repetunt, sacramenta reddiderint, & sacerdos ecclesie ipsius ab ecclesie non abstraxerit foribus, aut fuga talium, si evenerit, sacerdoti quærenda est, aut damnorum sententia secundum electionem Principis hujusmodi sacerdotibus irroganda. *Tolet. XII. cap. 10. Ivo lib. 2. tit. 7. c. 7. panorm. & part. 3. c. 12. I. decr.*

CAPUT XXVI.

17.9.4.9.

Reum confugientem ad ecclesiam nemo abstrahere audeat, nec inde donare ad pœnam, vel ad mortem, ut honor Dei, & sanctorum ejus conservetur. Sed rectores ecclesiarum pacem, & vitam, ac membra ejus obtinere studeant, tamen legitime componat, quod inique fecit. *Magnus. cap. 39. Capitul. lib. 5. cap. 90. & lib. 7. c. 29. in addit. Burch. lib. 3. cap. 194. Ivo lib. 2. tit. 7. cap. 4. panorm. & part. 3. c. III. & 123. decret. Tarr. lib. 6. c. 56.*

TITULUS XVIII.

DE IMMUNITATE ECCLESiarUM.

CAPUT I.

De jure patr.
c. 4. Gr. IX.
& c. 5. eod.
tit. in 1. coll.

IN tantum quorundam laicorum processit audacia, &c. ut tam ecclesias ipsas, quam earum homines, talliis, & exactionibus gravare præsumant, eos, qui amodo ista commiserint, anathemate decernimus feriendos. *Alex. III. in conc. Lateran. cap. 14.*

CAPUT II.

De imm. eccl.
c. 4. Gr. IX.
& in 1. coll.

Non minus pro peccato eorum, qui faciunt quam pro illorum detrimento, qui sustinent, grave nimis esse dinoscitur, quod in diversis partibus mundi, Rectores, & Consules civitatum, nec non & alii, qui potestatem habere videntur, tot ecclesiis frequenter onera imponunt, & ita gravibus eas, crebrisque exactionibus premunt, ut deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium

Tom. VI.

videatur, quam sub Pharaone, &c. Ille quidem omnibus aliis servituti subjectis, sacerdotes suos, & eorum possessiones in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministravit. Isti vero univēsa fere onera sua imponunt ecclesiis, & tot angariis eas affligunt, ut quod Hieremias ait, competat: *Princeps provinciarum facta est sub tributo.* Sive quidem fossata, sive expeditiones, sive quælibet alia sibi arbitrentur agenda, de bonis ecclesiarum, clericorum, & pauperum Christi usibus deputatis cuncta volunt fere compilari*. Jurisdictionem etiam, & auctoritatem Episcoporum, & aliorum Prælatorum ita evacuant, ut nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse, &c. Quocirca sub anathematis distinctione severius prohibemus, ne de cætero talia præsumant attentare, nisi Episcopus, & clerus tantam necessitatem, vel utilitatem aspexerint, ut absque coactione ad relevandas communes necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existentia conferenda. Si autem consules, aut alii de cætero id præsumperint*, & commoñiti desistere forte noluerint, tam ipsi, quam eorum fautores excommunicationi se noverint subjacere, nec communioni fidelium reddantur, nisi satisfactionem fecerint competentem pœnitentes. *Alex. III. in conc. Later. cap. 19.*

Gen. 47.

Thv. 1. a.

* compleri.

* ista commiserint.

CAPUT III.

Nimis de jure divino quidam laici usurpare conantur, cum viros ecclesiasticos nihil temporale contingentes, ab eis ad præstandum sibi fidelitatis juramenta compellunt. Quia vero secundum Apostolum, *servus domino suo stat, aut cadit:* sacri auctoritate concilii prohibemus, ne tales clerici personis sæcularibus præstare cogantur hujusmodi juramentum. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 43.*

De jurejur.
30. Gr. IX. c.
3. eod. tit. in
4. coll.
Rom. 14.

CAPUT IV.

Adversus Consules, ac rectores civitatum, & alios, qui ecclesias, & viros ecclesiasticos talliis, seu collectis, & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati ecclesiasticæ Lateranense concilium providere, præsumptores hujusmodi sub anathematis distinctione prohibuit, transgressores, & fautores eorum excommunicationi præcipiens subjacere, donec satisfactionem impendant competenter, &c. quoniam vero nec sic quorundam malitia contra Dei ecclesiam conquievit, adiicimus, ut constitutiones, & sententiæ, quæ ab excommunicatis hujusmodi, vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ habeantur, nullo umquam tempore valituræ, &c. nullus vāno decipiatur errore, ut infra tempus regiminis sustineat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellendus. Nam & ipsum, qui satisfacere recuserit, & successorem ipsius, si non satisfecerit infra mensem, manere decernimus ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competenter, cum succedat in onere, qui substituitur in honore. *Innoc. III. in conc. gener. Later. cap. 46.*

De immunit.
eccl. 7. Greg.
IX. c. 3. de
conf. in 4.
coll.

CAPUT V.

Ut passus Imperatoris ab Episcopis, & Comi-

C

ii.

tibus secundum antiquam consuetudinem solvatur. Quod si novo tempore fiscus Comitalis in jus ecclesiasticum concessus est, augeatur stipendium Imperiale ab ecclesia, juxta quod respublicæ fuerint minoratæ. *Joannes IX. in syn. Ravenn. part. 2. cap. 8.*

CAPUT VI.

Ut plebes ecclesiæ nullatenus aut Comitibus, aut Episcoporum vassallis, aut ullis laicis in beneficia tribuantur. *Joann. IX. in syn. Ravenn. part. 2. cap. 10.*

CAPUT VII.

De immunit. eccl. c. 1. Gr. IX. & in 1. coll.

Ut in domibus ecclesiarum neque missus, neque Comes, vel judex quasi pro consuetudine neque placitum, neque hospitium vindicent, sed in publicis locis * domos constituant, in quibus placitum teneant, & secundum antiquam consuetudinem hospitentur. *Ibid. cap. 11.*

CAPUT VIII.

Nullus judex laicus, vel Vicarius in ecclesia, vel cœmeteria aliquam potestatem exercent, vel aliquem distringat, aut capiat, aut furtum ibi requirat. *Greg. VII. in conc. Rom. ann. incert. c. 12.*

CAPUT IX.

24. 7. 3. c. 24.

Paternarum traditionum exemplis communiti, pastoralis officii debitum persolventes, ecclesias, cum bonis suis, tam personis, quam possessionibus, clericos videlicet, ac monachos, eorumque conversos, oratores quoque cum suis nihilominus rebus, quas ferunt, tutos, & sine molestia esse statuimus, &c. *Callist. II. cap. 19. in concil. Rom.*

CAPUT X.

12. 7. 4. c. 69.

Ecclesiarum servos, & Episcoporum, vel omnium clericorum a iudicibus, vel actoribus publicis in diversis angariis fatigari dolemus: propterea petit concilium a gloriosissimo domino nostro, ut tales ausus inhibeat, sed servi scriptorum officiorum in eorum usibus, vel ecclesiæ laborent. Si qui vero iudicum, aut actorum clericum, aut servum clerici, vel ecclesiæ in publicis, ac privatis negotiis occupare voluerit, a communionem ecclesiasticam, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus. *Tolet. III. cap. 21. Capit. lib. 7. cap. 290. Ivo part. 3. c. 138. decret.*

CAPUT XI.

Omnes ingenui clerici pro officio religionis ab omni publica indictione, atque labore habeantur immunes, ut liberi Deo serviant, nullaque præpediti necessitate, ab ecclesiasticis officiis retrahantur. *Tolet. IV. cap. 46.*

CAPUT XII.

Ut omnes immunitates in universis ecclesiis conservatæ sint. *Vernen. cap. 19.*

CAPUT XIII.

Ut ab ecclesiis vestræ ditioni subjectis indebitas consuetudines, & injustas exactiones de cætero non exactetis, sed ita eas conservetis, sicut ordo docet canonicus, & tempore avi, & patris vestri conservatæ fuerunt. *Melden. cap. 19. ex Belvacen.*

CAPUT XIV.

Præcepta regalia super precariis ecclesiasticis fieri nec ratio sinit, nec auctoritas quolibet mo-

do permittit. Quoniam præcepta in jure ecclesiastico firmare, indignum iudicet necesse est majestas regia, nisi ab ecclesiastico rectore petantur. Idem autem custos ecclesiæ solertissime caveat, ne sui ordinis, & ecclesiasticæ communionis forte immemor, contra auctoritatem, præceptum regium pro quacumque assentatione fieri petat, qui & si fecerit, non audiatur, &c. *Belvacen. apud syn. Melden. cap. 22.*

CAPUT XV.

Nemo vivente Episcopo ecclesiam illius aut res ad eam pertinentes invadere, aut dominari præsumat, neque sub voluntariæ cleri, ac populi electionis obtentu, præter voluntatem Episcopi quisquam quacumque seculari potestate præditus, quasi œconomum constituat, &c. *Meld. cap. 47.*

CAPUT XVI.

Ut ab ecclesia indebitas consuetudines, seu injustas exactiones de cætero non exactetis, sed sic eas conservetis, sicut tempore avi, & patris vestri conservatæ fuerunt. *Syn. Melden. ad Carolum Calvum, cap. 85.*

CAPUT XVII.

Decreverunt sancti Pontifices, ut ecclesiæ, quæ olim indulgentia religiosorum Principum, vel aliorum fidelium devotione immunitatem meruissent, ea in perpetuum perfrui sinerentur. *Synod. apud S. Medard. cap. 5.*

CAPUT XVIII.

Decernimus, ut cultus, & honor ecclesiarum Dei in omnibus, & ab omnibus religiose custodiatur, & digna reverentia immunitatibus earum, ac ministris exhibeatur, sed & Regem, ac Principes concedet, ut privilegia ex antiquo ecclesiis Dei concessa roborentur, & stabiliter observari jubeant, & quemadmodum ab antecedentibus Regibus honoratæ, vel rebus ampliata, seu ditata fuerunt, ita de cætero sub omni integritate salva æquitatis ratione permaneant. *Syn. Trosl. cap. 1.*

CAPUT XIX.

Ab antiquo tempore constitutum est, ut sicut habet Episcopus in sua ordinatione omnem generaliter parochiam cum omnibus rusticanis parochiis, quas per tricennium inconculse possidet, ita & unusquisque presbyter in suæ ordinationis, ac dispensationis cura habeat parochiam suam cum dote, & decimis ecclesiæ, videlicet, cum sui Episcopi consilio, ac dispensatione, secundum regulas antiquitas, & divinitus constitutas, &c. Decimas, primitias fructuum, & oblationes eorum, & ea, quæ parochiis, terris vineis, mancipiis, atque pecuniis, seu quibuslibet rebus quicumque fideles obtulerint, omnia sub immunitate a tributis fiscalibus, & omni dominorum exactione libera sub potestate, & dispositione, ut diximus, Episcoporum, & regimine, ac dispensatione presbyterorum manere debent inconculsa. Hoc & dominus Imperator Ludovicus de manso ad ecclesiam dato, & cæteris ad eam pertinentibus in suo capitulari ita constituit. [Sancitum est, ut unicuique ecclesiæ unus mansus integer absque aliquo servitio attribuat, &c. *Trostejan. cap. 6.*

23. 7. 8. c. 25. de censib. c. 1. Gr. IX. & in 1. coll.

cap. 6.

cap. 6. Vid. *Varmacien. cap. 50. Capit. lib. 1. c. 91. Burch. lib. 3. cap. 52. Ivo part. 3. c. 55. O part. 16. cap. 262. decret.*

CAPUT XX.

Statuimus, ut ecclesie Dei per totius regni nostri fundatæ terminos, sub nostræ emunitatis tuitione securæ cum rebus, & familiis permanent, ceu prædecessorum nostrorum piissimorum videlicet Augustorum temporibus fuisse probantur, earumque rectores proprii utantur privilegijs, &c. *Ludov. Imp. in edicto apud syn. Ticin. post princ.*

TITULUS XIX.

EPISCOPUS VISITET ECCLESIAS SUÆ DIÆCESIS.

Vide supra libro quarto titulo sexagesimo tertio.

TITULUS XX.

DE MANUMISSIS IN ECCLESIA.

Vide supra libro decimo titulo vicesimo sexto.

TITULUS XXI.

DE TERTIA, VEL QUARTA ECCLESIARUM FABRICÆ CONSTITUTA.

CAPUT I.

DE redditibus ecclesie quatuor partes fiant, quarum una cedat Pontifici ad sui sustentationem, alia presbyteris, & diaconis & omni clero, tertia templorum & ecclesiarum reparationi, quarta pauperibus & infirmis, & peregrinis, &c. Si quis de clero, vel presbyteris obierit, si neminem de suo genere habuerit consortem, quidquid paupertas ejus haberet, conferat ecclesie, & exinde quatuor partes fiant, sicut supra dictum est. *Silvestr. in synodo Rom. CCLXXXIV. Episcoporum. c. 4.*

CAPUT II.

12. q. 2. c. 28. De redditibus. Sola (*Gaudenio Episcopo*) ex redditibus ecclesie, & oblationibus quarta portio remittatur, duæ ecclesiasticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ ab Onagro presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur, ultima inter se clericis pro singulorum meritis dividatur. *Simplic. ep. 3. Anselm. lib. 5. cap. 66. Cæsar. lib. 7. c. 101.*

CAPUT III.

12. q. 2. c. 37. Quatuor tam de redditu, quam de oblatione fidelium, &c. convenit fieri portiones, quarum sit una Pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda, &c. Ea vero, quæ ecclesiasticis ædificijs attributa sunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum, &c. *Gelas. ep. 1. c. 29. Paris. sub Lud. O Lothar. lib. 1. cap. 15. Vorm. cap. 47. Triburien. cap. 13. Burch. lib. 3. c. 137. Ivo lib. 2. tit. 1. c. 7. panorm. O part. 3. c. 203. decret. Anselm. lib. 5. c. 68. Cæsar. lib. 7. cap. 100.*

CAPUT IV.

12. q. 2. c. 30. Mos Apostolicæ sedis est, ordinatis Episcopis præceptum tradere, ut ex omni stipendio, quod accedit, quatuor fieri debeant portiones, una videlicet Episcopo, & familie propter hospitalitatem, & susceptionem, alia clero, tertia pauperibus, quarta ecclesijs reparandis. *Greg. ad August.*

interrog. 1. quibusdam 2. Ivo lib. 2. tit. 1. c. 8. panorm. Anselm. lib. 5. cap. 64. Cæsar. lib. 7. c. 106. Tarrac. lib. 1. c. 180.

CAPUT V.

Fratrem, ac coepiscopum nostrum Bonifacium vobis ordinavimus sacerdotem, cui dedimus in mandatis, &c. ut de redditu ecclesie, vel oblatione fidelium quattuor faciat portiones, quarum unam sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum suorum fidelitate distribuatur, tertiam pauperibus, & peregrinis, quartam ecclesiasticis fabricis noverit reservandam, de quibus Divino erit redditurus judicio rationem. *Greg. II. ep. 3. in princ.*

11. q. 2. c. 20. S. Redditus.

CAPUT VI.

Si ecclesia civitatis ejus, cui præest Episcopus ita est idonea, ut ipsa nullius indigeat, quidquid parochiis fuerit derelictum, clericis, qui in ipsis parochiis deserviunt, vel reparationibus ecclesiarum rationabiliter dispensetur. Si vero Episcopus multas expensas, & minorem substantiam habere constiterit, parochiis, quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum, quod clericis, vel architectis rationabiliter sufficiat, reservetur. Quod autem amplius fuerit, propter majores expensas Episcopus ad se debeat revocare, &c. *Carpen. c. un.*

CAPUT VII.

Si qua basilica reperta fuerit destituta, ordinatione Episcopi reparari præcipiatur, quia tertia pars ex omnibus antiqua traditione, ut accipiatur ab Episcopis, novimus statutum. *Tarrac. c. 8. Burch. lib. 3. c. 33. Ivo part. 3. c. 38. decret.*

10. q. 1. c. 10. Decrevimus

CAPUT VIII.

Placuit ut de rebus ecclesiasticis tres æquæ fiant portiones, id est, una Episcopi, alia clericorum, tertia in reparatione, vel in luminarijs ecclesie, de qua parte, sive Archipresbyter, sive Archidiaconus illam administrans Episcopo faciat rationem. *Brac. c. 25.*

CAPUT IX.

Nullus Episcoporum per suas dioceses ambulans, præter honorem cathedræ suæ, id est solidos duos aliquid aliud per ecclesias tollat, neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in ecclesijs parochialibus requirat. Sed illa tertia pars pro luminarijs ecclesie, vel reparatione servetur, & per singulos annos Episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam Episcopus tollat, lumen, & fartatecta abstulit ecclesie. Neque parochiales clerici servili more in aliquibus operibus Episcopis servire cogantur, quia scriptum est: *Neque ut dominantes in clero.* *Brac. II. c. 2.*

10. q. 3. c. 1.

* recuperatione.

2. Pet. 5. a.

CAPUT X.

Placuit huic sancto concilio, ut nullus provincie Lusitanie Episcopus a qualibet parochiana ecclesia tertiam auferre præsumat, sed quæcumque exinde consequi poterat, totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat. *Emeriten. cap. 16. Innoc. III. lib. 2. ep. 121. registri.*

10. q. 3. c. 2. Priscis.

CAPUT XI.

Unio nostræ adunationis decernit, & constituit ut tertias, quas antiqui canones de parochiis suis habendas Episcopis censuerunt, si eas exigendas

10. q. 3. c. 3.

crediderint, ab ipsis Episcopis diruta ecclesiae reparentur; sin vero illis maluerint cedere, ab eandem ecclesiarum cultoribus, sub cura, & sollicitudine sui Pontificis reparatio eisdem est adhibenda basilicis. Quod si omnes ecclesiae, aut incolumes fuerint, aut quae dirutaerant, reparatae extiterint, secundum antiquorum canonum instituta, tertias sibi debitas unusquisque Episcopus assequi si voluerit, facultas illi omnimoda erit, ita videlicet, ut citra ipsas tertias, nullus Episcoporum quippiam pro Regis inquisitionibus a parochianis ecclesiis exigat, nihilque de praediis ipsarum ecclesiarum cuiquam alicujus causa stipendii dare praesumat. *Tolet. XVI. c. 5.*

CAPUT XII.

12. q. 3. c.
17.

Quatuor tam de redditibus, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet ecclesiae facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones, quarum sit una Pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta ecclesiae fabricis applicanda juxta constitutionem Episcopalem. *Magunt. sub Raban. cap. 10.*

CAPUT XIII.

De redditu ecclesiae, & de oblatione fidelium quatuor fiant portiones, quarum unam sibi retineat Episcopus, alteram clericis, &c. distribuatur, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam ecclesiasticis fabricis noverit reservanda n. *Vorm. c. 7.*

CAPUT XIV.

12. q. 2. c.
27.

Quatuor fieri partes juxta canones judicamus de decimis, & oblationibus fidelium: ut una sit Episcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta restorationi ecclesiarum servetur, sicut in epistola Gelasii cap. xxvii. legitur. *Tribur. c. 53. Burch. lib. 3. c. 133. Ivo lib. 2. tit. 5. c. 4. pan. C part. 3. c. 199. decr.*

CAPUT XV.

Qualiter (decimae & oblationes) dispensari debeant, canones sancti instituunt, scilicet, ut quatuor partes inde fiant, una ad fabricam ecclesiae relevandam, altera pauperibus distribuenda, tertia presbytero cum suis clericis habenda, quarta Episcopo reservanda, ut quidquid exinde jusserit, prudenti consilio fiat. *Nannet. c. 10. Burch. lib. 3. c. 138. Ivo part. 3. c. 204. decr.*

TITULUS XXII.

DE ECCLESIIS, QUAS CONSTANTINUS IMPERATOR AEDIFICAVIT.

CAPUT I.

Silvestri temporibus fecit Constantinus Augustus basilicas istas, quas & ornavit. Basilicam Constantinianam, ubi posuit dona ista, fastigium argentum, &c. *Damas. in Silo. post princ.*

CAPUT II.

Eodem tempore Constantinus Augustus fecit basilicam beato Petro Apostolo in templo Apollinis, cujus locum cum corpus sancti Petri recondidit, undique ex aere Cyprio conclusit, &c. *Ibid. ante med.*

CAPUT III.

Eodem tempore Constantinus Augustus fecit basilicam beato Paulo Apostolo ex iugessione sancti Silvestri Episcopi, cujus corpus sanctum

ita recondidit in aere, & conclusit, sicut beati Petri, & dona obtulit, &c. *Ibid. ante med.*

CAPUT IV.

Eodem tempore fecit Constantinus Augustus basilicam in Palatio Sessoriano, ubi de ligno sanctae crucis posuit, & in auro, & gemmis conclusit, ubi & nomen ecclesiae dedicavit, quo nominatur usque in hodiernum diem *Hierusalem*. In quo loco constituit dona ista, &c. *Ibid. in med.*

CAPUT V.

Eodem tempore fecit basilicam sanctae martyris Agnetis ex rogatu filiae suae, & baptisterium in eodem loco, ubi baptizata est soror ejus Constantia una cum filia Augusti, & ibidem constituit haec, &c. *Ibid. post med.*

CAPUT VI.

Eodem tempore Constantinus Augustus fecit basilicam beato Laurentio martyri via Tiburtina in agro Verano supra arenarium cryptae, & usque ad corpus sancti Laurentii martyris fecit gradus ascensionis, & descensionis, &c. *Ibid. post med.*

CAPUT VII.

Eisdem temporibus Constantinus Augustus fecit basilicam via Lavicana inter duas lauros beato Petro, & Marcellino martyribus, & mausoleum, ubi beatissimam Augustam matrem suam posuit in sarcophago porphyretico, &c. *Ibid. ante fin.*

CAPUT VIII.

Eodem tempore fecit Constantinus Augustus basilicam in civitate Ostia juxta portum urbis Romae beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Joannis Baptistae, ubi obtulit haec, &c. Item quae obtulit Gallicanus basilicae superscriptae, sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Joannis Baptistae, &c. *Ibid. ante fin.*

CAPUT IX.

Eisdem temporibus fecit Constantinus Augustus basilicam in civitate Albanensis S. Joannis Baptistae, ubi posuit haec, &c. *Ibid. ante fin.*

CAPUT X.

Eisdem temporibus fecit Constantinus Augustus intra urbem Capuanam basilicam Apostolorum, quam cognominavit Constantinianam, ubi & obtulit dona haec, &c. *Ibid. ante fin.*

CAPUT XI.

Eisdem temporibus fecit Constantinus Augustus basilicam in urbe Neapoli, ubi obtulit haec, &c. *Ibid. ante fin.*

CAPUT XII.

Eisdem temporibus constituit B. Silvester in urbe Roma titulum suum in regionem tertiam juxta thermas Domitianas, quae cognominantur Trajanae, titulum scilicet Silvestri, ubi donavit Constantinus Augustus patenam, &c. Obtulit, & omnia necessaria titulo Equitii. *Ibid. in fin.*

CAPUT XIII.

Constantinus sepulchrum Domini in ecclesiam erexit destructo templo Veneris. *Theodorit. tripart. lib. 2. c. 16.*

CAPUT XIV.

Idem CP. duas ecclesias aedificavit, Irenem, & Apostolorum. *Socr. trip. lib. 2. c. 18.*

CA-

CAPUT XV.

12. 7. 1. 6.
15. Futu-
ram.

Constantinus primus fidem veritatis patenter adeptus licentiam dedit per universum orbem, sub suo degentes imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricandi ecclesias, & prædia tribuenda constituit. Denique idem Princeps donaria immensa contulit, & fabricam templi primæ sedis beati Petri Principis Apostolorum instituit, &c. *N. de primitiva ecclesia. Burch. lib. 3. cap. 5. Ivo lib. 2. tit. 1. cap. 3. panorm. 5. part. 3. c. 7. decr.*

TITULUS XXIII.

DE ECCLESIIS, ET TITULIS, QUÆ VARIIS PONTIFICES ROMANI ÆDIFICARUNT.

Vide libro primo, titulo ultimo, quibus addet:

CAPUT I.

* Domitia.
26.

Silvester fecit in urbe Roma ecclesiam in prædio cujusdam presbyteri sui Equitii juxta thermas Trajanas*, quem titulum Romanum constituit, & usque in hodiernum diem appellatur *titulus Equitii*, ubi & hæc dona contulit, &c. Hic fecit constitutum etiam de omni ecclesia, &c. *Dam. in Silo. in princ.*

CAPUT II.

Marcus fecit duas basilicas, unam via Ardeatina, ubi requiescit, & aliam in urbe Roma juxta Palatinas, ex hujus suggestione obtulit Constantinus Augustus basilicæ, quam constituit via Ardeatina, fundum, &c. in basilica in urbe obtulit, &c. *Damas. in Marc.*

CAPUT III.

Julius fecit basilicas duas, unam juxta forum & aliam via Flaminia, & cœmeteria tria, unum via Flaminia, aliud via Aurelia, & aliud via Portuensi. *Damas. in Julii.*

CAPUT IV.

* Livia, f.

Liberius tenuit basilicas beati Petri, & beati Pauli, & basilicam Constantinianam annis VII. &c. ornavit de platonis marmoreis sepulchrum sanctæ Agnetis martyris. Fecit basilicam nomini suo juxta macellum Lybiæ*. *Damas. in Liberii in fin.*

CAPUT V.

Felix secundus fecit basilicam via Aurelia miliario ab urbe secundo, cum presbyterii honore fungeretur, & ad eandem basilicam emit agrum circa locum quem obtulit ecclesiæ, quam fecit. *Damas. in Felic. II.*

CAPUT VI.

Damasus fecit basilicas duas, unam juxta theatrum sancti Laurentii, & aliam via Ardeatina, ubi requiescit intra catacumbas, ubi jacuerunt corpora sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, in quo loco dedicavit platoniam ipsam, ubi jacuerunt corpora sancta, & versibus exornavit, &c. Hic constitutum fecit de ecclesia, &c. Hic constituit titulum in urbe Roma basilicam, quam ipse construxerat, ubi donavit patenam, &c. *Ex Pontific.*

CAPUT VII.

Anastasius fecit constitutum de ecclesia, & basilicam, quæ dicitur Crescentiana in regione secunda in via Mamurtina in urbe Roma. *Ex Pont.*

CAPUT VIII.

Innocentius dedicavit basilicam sanctorum Gervasii, & Protasii ex devotione testamenti cujusdam illustris foeminae Vestinae laborantibus presbyteris Ursicino, & Leopardo, ac diacono Libyano. Quæ foemina testamenti paginam sic ordinavit, ut basilica sanctorum martyrum ex ornamentis, & margaritis venditis justis æstimationibus construeretur, & constructa est usque ad perfectum. In quo loco beatissimus Innocentius ex delegatione illustris foeminae Vestinae titulum Romanum constituit, & in eadem domo obtulit, &c. Hic constituit basilicam sanctæ Agnetis martyris a presbyteris Leopardo, & Paulino sollicitè ac digæ gubernari, & regi, & ornari, & ex dispositione Vestinae tituli supradicti presbyteris est concessa potestas. *Ex Pontif.*

CAPUT IX.

Cælestinus dedicavit basilicam Julii, in qua obtulit, &c. *Ex Pontif.*

CAPUT X.

Xystus tertius fecit basilicam sanctæ Mariæ matris Domini, quæ ab antiquis Liberi cognominabatur, juxta macellum Libyæ*, ubi & obtulit hæc, &c. *Ex Pontif.*

* Livia, f.

CAPUT XI.

Leonis temporibus fecit Demetria ancilla Dei basilicam sancto Stephano via Latina miliario tertio in prædio suo, &c. Leo beati Petri Apostoli basilicam renovavit, & fecit ibi cameram, quam & ornavit, & beati Pauli basilicam post ignem divinum renovavit, fecit & cameram in eadem. Similiter & in basilica Constantiniana. Fecit quoque basilicam sancto Cornelio Episcopo, & martyri juxta cœmeterium Callisti via Appia. Hic constituit monasteriū apud Petrum Apostolum. Hic etiam constituit, & addidit super sepulchra Apostolorum ex clero Romano custodes, qui dicuntur *Cubilarii*. *Ex Pontif.*

CAPUT XII.

Hilarius fecit constitutum de ecclesia in basilica ad sanctam Mariam, &c. Hic fecit oratoria tria in basilicæ Constantinianæ baptisterio, sancti Jo. Baptista, & sancti Jo. Evangelistæ, & sanctæ Crucis, omnia ex argento, &c. In urbe Roma constituit ministeriales, qui circuirent constitutas stationes Scyphos per titulos xxv. &c. Hic fecit monasteria ad sanctum Laurentiū, & balneum, & prætorium sancto Laurentio: fecit autem oratorium sancti Stephani in baptisterio Lateranensi, & bibliothecas duas in eodem loco. Ad lunam vero monasterium in urbe construxit. Sepultus est ad sanctum Laurentium in crypta juxta corpus beati Xysti. *Ex Pontif.*

CAPUT XIII.

Simplicius dedicavit basilicam sancti Stephani in Cælio monte in urbe Roma, & basilicam beati Apostoli Andreæ juxta basilicam sanctæ Mariæ & aliā basilicam sancti Stephani juxta basilicam sancti Laurentii, & aliam basilicam intra urbem Romam juxta Palatium Licinianum beatæ martyris Vibianæ, ubi corpus ejus requiescit. Hic constituit ad sanctum Petrum Apostolum, & ad sanctum Paulum Apostolum, & ad sanctum Lau-

ren-

rentium martyrem hebdomadas, ut presbyteri manerent ibi propter poenitentes, & baptismum, regionem tertiam ad sanctum Laurentium, regionem primam ad sanctum Paulum, regionem sextam, vel septimam ad sanctum Petrum. Sepultus est in basilica beati Petri Apostoli. *Ex Pontif.*

C A P U T XIV.

Felix tertius natione Romanus ex patre Felice presbytero de titulo Fasciolæ, &c. Fecit basilicam sancti Agaperi juxta basilicam sancti Laurentii martyris. *Ex Pontif.*

C A P U T XV.

Gelasius dedicavit basilicam sanctæ Euphemie martyris in civitate Tiburtina milliario xx. ab urbe, & basilicas sanctorum Nicandri, & Eleutherii, & Andreae via Lavicana in fundo in villa Pertusa, & fecit basilicam sanctæ Mariæ via Laurentina in fundo Crispini milliario ab urbe xx. *Ex Pontif.*

C A P U T XVI.

Symmachus fecit basilicam sancti Andreae Apostoli apud beatum Petrum ubi fecit ciborium ex argento, & confessionem, &c. oratorium sancti Thomæ Apostoli ex argento, & confessionem, &c. confessionem sancti Cassiani, & SS. Protii, & Hyacinthi, &c. oratorium S. Apollinaris ex argento, & confessionem cum arcu, &c. oratorium S. Sossii ex argento, & confessionem, &c. Item ad fontem in basilica beati Petri Apostoli, oratorium sanctæ Crucis ex argento, confessionem, & crucem ex auro cum gemmis, ubi inclusit lignum dominicum, ipsa crux aurea pentat libras x. Fecit autem oratoria duo, sancti Joannis Evangelistæ, & sancti Joannis Baptistæ, infra quorum confessiones fecit arcus argenteos pensantes libras xxx. Quæ cubacula omnia a fundamento perfecta construxit, basilicam beati Petri marmoribus ornavit, & cantharum beati Petri, cum quadriporticu, &c. & gradus, &c. Hic fecit basilicam sanctæ martyris Agathæ via Aurelia in fundo Lardario, & a fundamento eam cum fonte construxit, &c. fecit basilicam sancti Pancratii, &c. Intra civitatem Romanam basilicam sancti Silvestri, & Martini a fundamento construxit juxta thermas Trajanas, &c. Ad beatum Joannem, & Paulum fecit gradus post absidam. Item archangeli Michaelis basilicam ampliavit, & gradus fecit, & introduxit aquam. Item ad sanctam Mariam oratorium sanctorum Cosmæ, & Damiani a fundamento construxit. Item via Tiburtina milliario xxvii. ab urbe Roma rogatus ab Albino, & Glaphyra Præpositis illustribus de proprio facientibus a fundamento basilicam sancto Petro in fundo Paciano dedicavit, &c. Hic reparavit basilicam sanctæ Felicitatis, quæ in ruinam imminabat. Hic absidam B. Agnetis, quæ in ruinam imminabat, & omnem basilicam renovarat. *Ex Pontif.*

C A P U T XVII.

Hormisdas fecit Basilicam in territorio Albanensi in possessione Mefontis. *Ex Pontif.*

C A P U T XVIII.

Felix quartus fecit basilicam sanctorum Cosmæ, & Damiani in urbe Roma in loco, qui appellatur via sacra juxta templum urbis Romæ.

Hujus temporibus consumpta est incendio basilica sancti martyris Saturnini via Salaria, quam a solo refecit. *Ex Pontif.*

C A P U T XIX.

Pelagii tempore initiata est ab eo basilica Apostolorum Philippi, & Jacobi, quæ dum initiaretur fabricari, mortuus est, & sepultus in basilica beati Petri Apostoli. *Ex Pontif.*

C A P U T XX.

Joannes tertius perfecit ecclesiam sanctorum Philippi, & Jacobi, & dedicavit eam. *Ex Pontif.*

C A P U T XXI.

Honorius fecit a solo ecclesiam beatæ Agnetis martyris via Numentana milliario ab urbe Roma tertio, ubi requiescit, quam undique exornavit, ubi posuit dona multa, ornavit autem sepulchrum ejus ex argento, &c. Item a solo fecit basilicam beati Apollinaris martyris in urbe Roma in porticu beati Petri Apostoli, qui appellatur ad Palmara, ubi dona multa largitus est, &c. Fecit & ecclesiam beato Cyriaco martyri a solo via Ostiensis, milliario vii. ubi & donum obtulit. Eodem tempore fecit Ecclesiam beatorum martyrum quatuor coronatorum, quam & dedicavit, & donum obtulit. Fecit ecclesiam beato Severino a solo juxta civitatem Tiburtinam milliario ab urbe Romana xx. quam ipse dedicavit, & dona multa obtulit. Renovavit & coemeterium beatorum martyrum via Lavicana. Eodem tempore a solo fecit basilicam beato Pancratio via Aurelia milliario ii. & ornavit sepulchrum ejus, &c. Fecit ecclesiam beatæ Lucie in urbe Roma juxta sanctum Silvestrum, quam & dedicavit, & dona multa obtulit. Fecit ecclesiam beati Hadriani in tribus fatis*, quam & dedicavit, ubi & multa dona obtulit. *Ex Pontif.*

C A P U T XXII.

Theodorus fecit ecclesiam a solo beato Valentino via Flaminia juxta pontem Milvium, quam & ipse dedicavit, & dona multa obtulit. Fecit & oratorium beato Sebastiano intra episcopium Lateranensem ubi & dona largitus est. Fecit, & oratorium beato Euplo martyri foras portam beati Pauli Apostoli, quod etiam ornavit. *Ex Pontif.*

C A P U T XXIII.

Domino ecclesiam Apostolorum sitam via Ostiensis, ut decuit restauravit, atque dedicavit. Itemque ecclesiam sanctæ Euphemie positam via Appia similiter dedicavit. *Ex Pontif.*

C A P U T XXIV.

Leo Junior fecit Ecclesiam in urbe Roma juxta sanctam Vibiniam, ubi & corpora sanctorum Simplicii, Faustini, Beatricis, atque aliorum martyrum recondidit, & ad nomen beati Pauli Apostoli dedicavit sub die xx. Februar. ubi & dona obtulit. *Ex Pontif.*

TITULUS XXIV.

DE MATRICE ECCLESIA, ET DE EPISCOPIO.

C A P U T I.

Scripta contra imagines sacras tradantur in Episcopio C. P. ut cum aliis hæreticorum libris conserventur. Qui occultaverit, Episcopus, pre-

* foris.

presbyter, diaconus deponatur, laicus, vel monachus excommunicetur. *Nican. II. c. 9.*

CAPUT II.

9. 7. 3. Cum
simus. c. 3. Oportet œconomos esse in Episcopis, & monasteriis. Omnes canones servandi sunt, ille præfertim, qui jubet œconomos esse in singulis ecclesiis, &c. *Nican. II. c. 11. Vide Chalced. c. 26. Ivo part. 5. c. 374. decret.*

CAPUT III.

12. 7. 2. c. 19. Quisquis. Contra Episcopos, & monachos qui alienant prædia Episcopii, vel monasterii, & ut eiciantur Episcopus alienans ab Episcopo, & monachus a monasterio. *Nican. II. c. 12. Ivo part. 5. cap. 375. decret. Anselm. lib. 6. cap. 184. Cas. lib. 7. cap. 72.*

CAPUT IV.

19. 7. 3. Quoniam. c. 1. Contra eos, qui Episcopia, & monasteria in profanos usus converterunt. *Nican. II. cap. 13. Ans. lib. 7. c. 172.*

CAPUT V.

Ne mulieres habitent in Episcopis, aut in monasteriis. *Nican. II. c. 18.*

CAPUT VI.

De offic. Archiep. c. ult. Greg. IX. in 1. coll. Sicut (Episcopus) Matrìci præest, ita presbyteri præstant plebibus, ut in nullo titubet ecclesiastica sollicitudo. *Joann. IX. in conc. Ravenn. part. 2. c. 12. Ans. lib. 5. c. 40. in Rom.*

CAPUT VII.

11. 7. 1. c. 16. Videntes sacerdotes summi & alii, atque levitæ, & reliqui fideles plus utilitatis posse afferre, &c. cœperunt prædia, & agros, quos vendere solebant, Matrìcibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum vivere, &c. *Urban. ep. sing. in princ. Burch. lib. 3. c. 3. Ivo part. 3. c. 5. & 138. decret. Ans. lib. 7. c. 4. Casar. lib. 7. c. 57.*

CAPUT VIII.

12. 7. 2. c. 50. Non habenti necessitatem nec Episcopo licet usurpare rem aliquam tituli Matrìcis ecclesiasticæ. *Carth. cap. 33. in fine G. Capit. lib. 5. c. 29. Burch. lib. 3. cap. 178. Ivo lib. 3. cap. 239. decret.*

CAPUT IX.

Contra negligentes Episcopos, qui in suis Matrìcibus, sive cathedris hæreticos non rejecerint. *Carth. 124. G. Milev. 25. L.*

CAPUT X.

Presbyteri non vendant rem ecclesiæ, &c. non habentes necessitatem. Nec Episcopo liceat Matrìcis ecclesiæ rem tituli sui nomine usurpare. *Maugunt. sub Rab. c. 8.*

TITULUS XXV.

DE SECRETARIO, SIVE DIACONICO.

CAPUT I.

IN secretario diacono inter presbyteros federe non liceat. *Arelat. II. cap. 15. vide Nicæn. 18.*

CAPUT II.

Dist. 23. c. 26. Quod non oporteat ministros habere locum in diaconico, &c. & dominica * vasa contingere. *Laod. c. 21. Mart. Brac. c. 41. Ivo part. 3. cap. 105. decret.*

CAPUT III.

Dist. 23. c. 50. Non oportet in sacros ministros licentiam habere in secretarium, quod Græci διακονίον

appellant, ingredi, & contingere vasa dominica. *Agath. c. 66.*

CAPUT IV.

Viduitatis servandæ professionem, coram Episcopo in secretario habitam, imposita a presbytero * veste viduali non esse violandam. *Araus. c. 27. Burch. lib. 8. c. 43. Ivo lib. 3. tit. 17. c. 14. pan. & part. 6. c. 6. decret.*

CAPUT V.

Non liceat mulieribus in secretarium ingredi. *Mart. Brac. cap. 42. Vide Laod. 44. Aquigr. 82. Capit. lib. 1. c. 17.*

TITULUS XXVI.

DE SACRARIO, SIVE SANCTUARIO, PRESBYTERIO, ET GAZOPHYLACIO.

CAPUT I.

Nulli laicorum liceat in eo loco, ubi sacerdotes, reliquæ clerici consistunt, quod presbyterium nuncupatur, quando missa celebratur, consistere, ut libere, ac honorifice possint sacra officia exercere *. Et sicuti in ecclesia singula videntur exposita, ita virorum pars, & mulierum partibus suis contenta sit, &c. *Eugen. II. & Leo IV. in syn. Rom. c. 33.*

CAPUT II.

Ministri cum timore, & tremore Dei reliquias fragmentorum corporis Domini custodire debent, ne qua putredo in sacrario inveniatur, &c. Qui autem residua corporis Domini, quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conveniant, &c. Pallas vero, & vela, quæ in sanctuarii sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris [juxta sacrarium] lavent, non eicientes foras a sacrario velamina Domini mensæ, ne forte pulvis Domini corporis male decidat a sindone foris abluto, & erit hæc operanti peccatum; idcirco intra sacrarium ministris præcipimus hæc sancta cum diligentia custodire. *Clem. epist. 2. in princ. Burch. lib. 5. c. 11. Ivo part. 2. c. 21. decret. Ans. lib. 8. c. 38. in addit.*

CAPUT III.

Si post ordinationem ministro altaris contigerit proprium invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec sacrifici portitor fiat, nec altare contingat, &c. [Si forte quispiam presbyter, sive diaconus sacrarii sindonem, vel velum subtrahat vendiderit, Judæ Iscarioti similis æstimabitur. *Clem. ep. 2. post princ. Ivo part. 2. c. 65. & part. 6. c. 87. & 88. decret. Ans. lib. 8. c. 2. Casar. lib. 8. c. 59.*

CAPUT IV.

Presbyteri per se ipsos, aut per illum, qui sacrarium tenet, ante Paschæ solemnitate christiana petant. *Carth. IV. c. 36. Vide Vascon. cap. 3. Burch. lib. 4. cap. 76. Ivo lib. 1. tit. 2. cap. 94. panorm. & part. 1. cap. 270. decret. Casar. lib. 4. cap. 111.*

CAPUT V.

Oblationes dissidentium fratrum neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur. *Carth. IV. c. 93. Tolet. XI. c. 4. Trosl. 12. Burch. lib. 5. c. 38. Ivo part. 2. c. 47. decret.*

TITULUS XXVII.

DE CÆMETERIIS.

CAPUT I.

*Ethnicæ vi-
sus aliquis
hic prohibe-
tur, vel ut lo-
cum esset et-
hnicis oculis
hæc sta-
tuitur.*

Cereos per diem placuit in cœmeterio non incendi, &c. Qui hæc non observaverint, arceantur ab ecclesiæ communione. *Eliber. c. 34.*

CAPUT II.

Placuit prohiberi, ne feminæ in cœmeterio pervigilent, eo quod sæpe sub obtentu orationis, scelera latenter committant. *Eliber. c. 35.*

CAPUT III.

Callistus sepultus est in cœmeterio Calepodii via Aureliæ milliario tertio pridie Idus Octobris. Hic fecit ecclesiam sanctæ Mariæ trans Tiberim, & fecit aliud cœmeterium via Appia, ubi multi sacerdotes, & martyres requiescunt, quod appellatur cœmeterium Callisti. *Damas. in Callist.*

CAPUT IV.

Fabianus multas fabricas per cœmeteria fieri præcepit. *Damas. in Fabian.*

CAPUT V.

Cornelii corpus noctu collegit beata Lucina cum clericis, & sepelivit in crypta juxta cœmeterium Callisti in prædio suo via Appia. *Damas. in Cornel.*

CAPUT VI.

Xystus Junior sepultus est in cœmeterio Callisti via Appia, & sex diaconi ejus in cœmeterio Prætextari, via Appia. Beatus Laurentius sepultus est via Tiburtina in crypta, in agro Verano iv. Id. August. (in cœmeterio Cyriacelis cum multis aliis martyribus). *Damas. in Xyst. II.*

CAPUT VII.

Dionysius presbyteris ecclesias divisit, & cœmeteria, parochiasque, dioceses constituit. *Damas. in Dionys.*

CAPUT VIII.

Felix constituit supra sepulchra, aut memorias martyrum missas celebrari, &c. Sepultus est in cœmeterio suo, ubi & basilicam fecit via Aureliæ milliario ab urbe Roma secundo iii. Kal. Jun. *Damas. in Felicis.*

CAPUT IX.

Marcellus presbyter noctu collegit corpora sanctorum (*Marcellini, & aliorum*) cum presbyteris, & diaconibus cum hymnis, & sepelivit ea vi. Kal. Maii in via Salaria in cœmeterio Priscillæ, in cubiculo claro, quod patet usque in hodiernum diem, &c. *Damas. in Macellin.*

CAPUT X.

Marcellus (rogavit Priscillam, &) fecit cœmeterium in via Salaria, &c. Marcelli corpus collegit beata Lucina, & sepelivit in cœmeterio Priscillæ via Salaria. *Damas. in Marcell.*

CAPUT XI.

Liberius rediens de exilio habitavit in cœmeterio sanctæ Agnetis apud germanam Constantii Augusti. *Damas. in Liber.*

CAPUT XII.

Bonifacius exul habitavit in cœmeterio sanctæ Felicitatis martyris via Salaria, &c. Hic fecit oratorium in cœmeterio sanctæ Felicitatis juxta corpus ejus, & ornavit sepulchrum sanctæ martyris Felicitatis, & sancti Silvani, ubi & po-

suit hæc, &c. Sepultus est via Salaria in cœmeterio sanctæ Felicitatis martyris juxta corpus illius. *Ex Pontific.*

CAPUT XIII.

Joannes III. ampliavit, & restauravit cœmeteria sanctorum martyrum, & constituit, ut oblationes, & æmulæ vel luminaria in eadem cœmeteria per omnes dominicas de Lateranis ministrarentur. *Ex Pontif.*

TITULUS XXVIII.

CLERICI, QUI SUNT IN ORATORIIS, OBEDIANT EPISCOPO, ET NON ADMITTANTUR SINE CONSENSU IPSIUS.

CAPUT I.

In oratoriis domini clericorum nemo contra votum Episcopi, ad quem territorii ipsius privilegium noscitur pertinere, peregrinos clericos intromittat, nisi forsitan, quos probatos ibidem districtio Pontificis observare præcepit. *Aurel. IV. c. 7.*

CAPUT II.

De oratoriis, quæ per villas fiunt, nonnulli ex fratribus, & coepiscopis nostris residentes in sancta synodo querimonias detulerunt, quod oratoriorum per villas potentum jam longo constructorum tempore, & facultatum ibidem collatarum, ipsi, quorum villæ sunt, Episcopi administrationi contradicant, ita ut nec ipsos clericos, qui ad ipsa oratoria deserviunt, ab Archidiacono coerceri permittunt. Quod convenit emendari, ita dumtaxat, ut in potestate sit Episcopi, & de ordinatione clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipsa oratoria, & officium divinum possit impleri, & sacra libamina consecrari. Quod si quis contradixerit, juxta præfatos canones communione privetur. *Cabil. c. 14.*

TITULUS XXIX.

COMMUNIA DE ECCLESIIIS, ET ALTARIBUS.

CAPUT I.

Nemo absolute ordinetur presbyter, diaconus, clericus, nisi in ecclesia urbis, vel vici, vel in martyrio, vel monasterio ordinatus publicetur, ordinatio alias irrita sit. *Chalc. c. 6. Capitul. lib. 1. c. 23. Purch. lib. 2. c. 6. Ivo lib. 3. tit. 2. c. 20. pan. & part. 6. c. 26. decr. Ans. lib. 7. c. 93.*

CAPUT II.

Constituimus, ut ubicumque tot simul (*le. c. 2. de eccl. profi*) sub communi vita fuerint congregati, qui ecclesiam sibi cum cœmeterio constituere, & proprio gaudere valeant presbytero, sine contradictione aliqua permittantur habere, &c. *Alex. III. in conc. Lat. c. 23.*

CAPUT III.

Ut altaria congregationibus Canonicorum, vel monachorum per personas data, mortuis personis libera redeant in manus Episcoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta, vel privilegia confirmata. *Urban. II. in synod. Claromont. c. 7.*

CAPUT IV.

Ecclesiarum omnium (*Episcopi*) curam habetote, servisque earum adjutorium præbete, vi-

dua-

duarum religiosam curam gerite, &c. *Clem. ep. 3. post princ.*

CAPUT V.

Dist. 41. c. 7. Episcopus non longe ab ecclesia hospitium habeat, *Carth. IV. cap. 14. Cæsar. lib. 4. cap. 60.*

CAPUT VI.

7. q. 1. c. 38. Episcopi, vel presbyteri, si causa visitandæ ecclesiæ alterius Episcopi ad ecclesiam venerint, & in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem consecrandam invitentur. *Carth. IV. cap. 33.*

CAPUT VII.

De conf. d. 5. c. 11. Omni. Pavimenta domorum Dei energumini vertant, *Carth. IV. cap. 91.*

CAPUT VIII.

Ut corpus Domini in altari, non in armario, sed sub crucis titulo componatur. *Turon. II. c. 3.*

CAPUT IX.

Quicumque Pontificale culmen ante Domini altare percepturus accesserit, juret se pretium

consequendæ consecrationis causa non dedisse, &c. *Tolet. XI. cap. 9.*

CAPUT X.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad scholas mittere, in ecclesiis sanctorum, aut cœnobiis, quæ nobis ad regendum commissa sunt, licentiam id faciendi concedimus. *Theodulph. ad sacerdotes Aurel. cap. 19.*

CAPUT XI.

Decernimus, ut sicut tempore beatæ recordationis Domini, ac genitoris nostri exultatæ, & honoratæ, atque rebus ampliata (ecclesiæ) fuerunt ita permaneant, & quæ a nostra liberalitate honorantur, atque ditantur, de cætero sub integritate sui servantur, &c. *Carol. Lud. Pii F. in conc. Holon. apud Melden. cap. 1.*

TITULUS XXX.

DE BASILICIS HÆRETICORUM.

Vide libro undecimo titulo vicesimo tertio.

LIBER SECUNDUS.

De Monasteriis, & Xenodochiis, five Hospitalibus, & aliis locis.

TITULUS I.

DE REVERENTIA QUÆ DEBETUR MONASTERIIS.

CAPUT I.

19. q. 3. c. 1. QUÆ semel consecrata sunt monasteria, cum voluntate Episcopi, maneant perpetuo, & quæ ad ea pertinent bona, conserventur eis, neque fieri possint sæcularia diversoria. Qui id fieri permiserint, subjaceant canonicis pœnis. *Chalc. cap. 24. Trull. 49. Trosk. cap. 3. Capitul. lib. 1. cap. 31. Burch. lib. 3. c. 15. C. 19. Ivo lib. 2. tit. 2. cap. 6. panorm. C. part. 3. cap. 17. C. 22. decret. Anselm. lib. 5. cap. 55.*

CAPUT II.

19. q. 3. c. 1. Quoniam per eam, quæ fuit propter peccata nostra in ecclesiis, calamitatem, sanctæ quædam ædes a quibusdam viris arreptæ sunt, & Episcopia, & monasteria, & facta sunt communia diversoria: si, qui ea quidem tenent, volunt reddere, ut in pristinum statum restituantur, bene, & pulchre habet; sin minus, si sunt quidem sacerdotalis catalogi, eos deponi jubemus; sin autem monachi, vel laici, excommunicari, &c. *Nican. II. cap. 13. Vide Trull. 49. Anselm. lib. 7. c. 172.*

CAPUT III.

Qui vitur tamquam communibus sacratis Deo repositis pretiosis, aut monasteriis reverendis, si fuerint Episcopi, aut clerici, deponantur, si monachi, aut laici, communionem priventur. *Eadem VII. syn. act. 7. in definit.*

CAPUT IV.

Monasteria divinis solummodo cultibus dicata, non debere sæcularibus dari & canonica prodi auctoritas, & ipsorum destructio locorum; sed quia id exigit reipublicæ necessitas saltem col-

Tom. VI.

lapsa loco erigi debent, & clerici locis, in quibus fuerant, restitui, quousque opportunitas id permittat emendari plenius. *Aquis. II. sub Lud. part. ult. cap. 18.*

TITULUS II.

NE MONASTERIA SINE JUSSU EPISCOPI ÆDIFICENTUR.

Vide libro nono titulo primo.

TITULUS III.

NE QUISQUAM MONASTERIA SPOLIARE, AUT EORUM IMMUNITATEM VIOLARE AUDEAT.

CAPUT I.

De stat. mon. c. 7. Gr. IX. C. c. 2. eod. tit. in 4. coll. Diocesani Episcopi monasteria sibi subiecta studeant reformare, ut cum ad ea visitatores accesserint, plus in illis inveniant commendandum, quam corrigendam, &c. caventes, ne per eos monasteria indebitis oneribus aggraventur, &c. Præcipimus tam diocesanis Episcopis, quam personis, quæ præerunt capitulis celebrandis, ut per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant advocatos, patronos, vicedominos, rectores, & Consules, magnates, & milites, seu quoslibet alios, ne monasterio præsumant offendere in personis, ac rebus, & si forsitan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non omittant ut liberius, & quietius omnipotenti Deo valeant famulari. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 12. in fine.*

CAPUT II.

Descriptiones rerum, aut curtarum, seu computorum monasterii ab Episcopo fieri negamus. Sed si res exigit, aliquando Abbas loci illius cum aliis Abbatibus rerum inventarum descriptiones faciat, & eorum consilio sine iudicio finiantur. Solus autem Abbas, aut visitator loci illius suo-

D

rum

18. g. 2. c. 6.
Luminos.
V. c. 3. Ab-
batem.

Ead. 4. c. 1.
Quam sit, in
fin.

rum officialium recipiat computum, aut rationem. Absente quoque Abbate Episcopus in describendis, providendisque rebus monasterii acquisitis, vel datis nulla occasione se permisceat. Militas etiam publicas ab eo in cœnobio fieri omnino prohibemus, ne in fervorem Dei recessibus, & in eorum receptaculis nulla popularis occasio præbeatur convenientibus, vel mulierum fiat illis introitus, quia non expedit animabus eorum. Nec audeat ibi cathedram collocare Episcopus, seu quacumque alia dignitate præditus, aut potestate, vel quamlibet potestatem imperandi, nec aliquam ordinationem quamvis levissimam faciendi, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus, quatenus monachi semper maneant in Abbatum suorum potestate, &c. Monasteria ecclesiasticis conditionibus seu angariis, aut etiam procurationibus vel quibuslibet subsidiis, obsequiisque sæcularibus nullo modo subjaceant, & prædicta auctoritate nostra, ne in hujusmodi Episcopis, aut aliis precariis, seu exactionibus ab eis, seu eorum subditis quovis modo exigendis, & extorquendis obtemperando obediant, distriktissime prohibemus, &c. *Greg. in syn. Lateran. de monachis nigris post med. Vide lib. 4. reg. epist. 41. ad Luminos. Abb. & epist. 43. ad Castor. Ariminen. Episc. & lib. VII. Ind. 1. ep. 18. ad Marian. Episc. Ravenn. Ivo part. 7. c. 13. decret.*

CAPUT III.

Cœnobia nuper condita in provincia Bæthica, sicut & illa, quæ sunt antiqua, immobili stabilitate permaneant solidata. Si quis sacerdotum quodlibet monasterium aut vi cupiditatis spoliandum, aut simulatione aliqua fraudis convellendum, aut dissolvendum tentaverit, anathema effectus maneat, & a regno Dei extraneus, nec proficiat illi bonum fidei, vel operis ad salutem, qui tantæ, & tam salutaris vitæ destruxerit tramitem. Universi Bæthicæ provinciæ Episcopi congregati eundem sacrilegum cœtus sui eversores a communione suspendant, & convullum monasterium cum rebus suis restaurent, & quod impie unus subverterit, omnes reformet. *Hispalens. II. c. 10.*

CAPUT IV.

Nuntiatum est præsentis concilio, quod monachi Episcopali imperio servili operi mancipentur, & jura monasteriorum contra instituta canonum illicita præsumptione usurpentur, ita ut pene ex cœnobio possessio fiat, atque illustris portio Christi ad ignominiam, servitutemque perveniat. Quapropter monemus eos, qui in ecclesiis præsentunt, ut ultra talia non præsumant. *Tolet. IV. cap. 50.*

CAPUT V.

Pervenit ad sanctam Synodum, quod judices publici contra veterem consuetudinem per omnes parochias vel monasteria, quas mos est Episcopos circumire*, ipsi illicita præsumptione videantur discurrere, & clericos, vel Abbates, ut coram eis compareant, invitos, atque distriktos ante se faciant exhiberi, &c. Si præsumptione, vel potestate, qua pollent, excepta invitatione Abbatis, aut Archipresbyteri in ipsa mona-

* Moses Episcopus circumire consuevit.

steria, vel parochias aliquid fortasse præsumpserint, a communione omnium sacerdotum eos convenit sequestrari. *Cabillon. c. 11.*

CAPUT VI.

Providendum est Regiæ majestati, ut monasteria, quæ ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, prædecessores illius causa defensionis, & Mundeburdi susceperunt, ut libera libertate remota spe hæreditaria, de illorum propinquitate, ibidem religio observaretur, & nunc in allodium sunt data, quapropter omnis exinde religio funditus est everta, qualiter vota fidelium inconvulsa permaneant, ne voces eorum contra se ante Deum clamantes adjuncto periculo de eorum perditione, qui in eisdem locis necessitate naufragantur, condemnabiles sentiat. *Meld. cap. 41.*

TITULUS IV.

DE BONIS MONASTERII, ET NE QUISQUAM EA AUFERAT, AUT RETINEAT.

CAPUT I.

DE his, quæ dantur liberis a parentibus instar dotis, vel rerum propriarum profitentibus his, qui ea offerunt, esse Deo consecrata, statuimus, ut sive maneant, sive exeant, ea in monasterio maneant, ut fuerat ipsorum professio, nisi is, qui præest, in culpa fuerit. *Nican. II. cap. 19. in fine.*

CAPUT II.

Nullus Episcoporum, aut sæcularium ultra præsumat de redditibus, vel rebus, vel curtis monasteriorum, vel de celulis, vel de villulis, quæ ad ea pertinent, quocumque modo, vel qualibet occasione minuere, vel dolos, vel immisiones, aut violentias aliquas facere. Sed si qua causa forte inter terram venientem ad partem suarum ecclesiarum & monasteriorum evenerit, & pacifice non potuerit ordinari, apud electos Abbates, & alios patres timentes Deum, sine voluntaria dilatione, mediis sacrosanctis evangeliiis finiatur. *Gregor. in syn. Later. de monachis nigris.*

CAPUT III.

Ut altaria congregationibus canonicorum, vel monachorum per personas data, mortuis personis libera redeant in manus Episcoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta, vel privilegia confirmata. *Urban. II. in conc. Clavom. c. 7.*

CAPUT IV.

De censu expetendo, eo quod impetrare a Francis ad reddendum ecclesiis, vel monasteriis non potuisti (aliud) quam ut vertente anno ab unoquoque conjugio fervorum XII. denarii reddantur, & hoc gratias Deo, quia potuisti impetrare, &c. *Zachar. ep. 4. post med.*

CAPUT V.

Clerici, vel sæculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas retinere perstiterint, aut id, quod ipsi donaverunt ecclesiis, vel monasteriis, crediderint auferendum, sicut synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab ecclesiis excludantur. *Agath. c. 4. Burch. lib. 3. c. 140. Ivo lib. 2. tit. 1. c. 5. panorm. & part. 3. c. 206. decret.*

CA-

CAPUT VI.

16. q. 1. c. 34. Cum pro utilitate. Ea, quæ in jure monasteriis de facultatibus offeruntur, in nullo diocesana lege ab Episcopis contingantur. *Ilerd. c. 3.*

CAPUT VII.

Quicumque res Abbatum, aut monasteriorum pervadere, competere, vel confiscare præsumperit, post tres admonitiones anathematizetur. *Turon. II. c. 25.*

CAPUT VIII.

Ne cui liceat res, vel facultates ecclesiæ, aut monasteriis, vel xenodochiis pro quacumque elemosyna cum justitia delegatas, retentare, alienare, atque subtrahere, &c. Quod si quis fecerit, ab ecclesiæ liminibus excludatur, &c. *Aurel. V. c. 13.*

CAPUT IX.

18. q. 2. c. 1. Hoc tantum. Si aliquid in monachos canonibus interdictum (Episcopi) præsumperint, aut usurpare quidpiam de monasterii rebus tentaverint, non deerit ab illis sententia excommunicationis, qui se deinceps nequaquam sustulerint ab illicitis. *Tolet. IV. c. 50. in Ans. lib. ult. c. 55. in Rom.*

CAPUT X.

Defuncto presbytero, vel Abbate, nihil ab Episcopo auferatur, vel ab Archidiacono, vel a quocumque de rebus parochiæ, vel xenodochii, vel monasterii aliquid debeat minui. Quod qui fecerit, juxta statuta canonum debet coerceri. *Cabilon. cap. 7.*

CAPUT XI.

Ut quæque monasteria Deo consecrata nulli Episcoporum liceat ea in aliquo inquietare, nec quidquam de eorum rebus violenter abstrahere. *Angl. cap. 3.*

CAPUT XII.

Dignum ac necessarium est, ut Missi per quæque loca directi simul cum Episcopis uniuscujusque diocesis perspiciant loca monasteriorum, canonicorum pariter, & monachorum, similiterque puellarum, si in apto & congruo loco sint posita, ubi commodum, ac necessarium possit acquiri, quod ad utilitatem pertinet monasterii, sicut in sancta regula dicitur. Monasterium autem ita debet constitui, ut omnia necessaria infra monasterium exercentur, ut non sit necessitas monachis, vel clericis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum. Similiter quoque ædificia monasteriorum supra dicti Missi, & cum eis Episcopi per diversa loca prævideant, si apta sint & congruenter sanctæ professioni composita. Vel si claustrum firmum habeant, in quo salvari possint animæ in eis commorantium sub disciplina canonica, vel regulari. Ubi autem aliter inventum fuerit, hoc omnibus modis Episcopus loci ipsius faciat emendari, ita ut condignam professioni eorum custodiam habeant canonici, vel monachi, atque nonanes, ne detur eis occasio malefaciendi, quod absit. *Magunt. sub Carolo c. 20. Capitul. lib. 5. c. 78.*

TITULUS V.

MONASTERIO ALIQUA DE BONIS ECCLESIAE TRIBUI POSSUNT, DUMMO-
DO IPSA ECCLESIA DETRIMENTUM
NON CAPIAT.

CAPUT I.

12. q. 2. A. postolicos. c. 13. in fine. SI Episcopus convictus fuerit construxisse monasterium de ecclesiasticis redditibus, tradat eidem ecclesiæ ipsum monasterium. Si vero de propriis rebus, aut de aliis quibusdam conventionibus, habeat id secundum propriam potestatem, & voluntatem omni vita sua, & post finem vitæ suæ dimittat, & conferat hoc quibuscumque voluerit, non tamen faculare diverforium fiat. *Syn. VIII. gen. CP. sub Hadr. II. c. 15. Ans. lib. 6. c. 169. Cas. lib. 7. c. 74.*

CAPUT II.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quicquid ecclesiastici juris est, sine consensu Episcopi, vel Romani concessionem Pontificis, monasteriis, aut canonicis offerre præsumat. *Urban. II. in Syn. apud Melfiam c. 5.*

CAPUT III.

16. q. 2. Possessiones. 61. Monasteriis religionis intuitu licet possessiones ecclesiæ alienari ad tempus. *Symmec. ep. 1. c. 1. Ans. lib. 5. cap. 47. G. in Rom. lib. ult. c. 43. Cas. lib. 7. c. 67. Tarr. lib. 6. c. 47.*

CAPUT IV.

12. q. 2. c. 75. Religiosam vitam intelligentibus congrua nos oportet consideratione prospicere, ne cujusdam necessitatis occasio, aut desides faciat, aut robur, quod absit, conversationis infringat. Idecirco præfenti tibi auctoritate præcipimus, quatenus domum positam in hac urbe, regione quarta, juxta locum, qui appellatur ad gallinas albas, vel hortum juris sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui auctore Deo præsidemus, in qua Campana quondam patricia mansisse dinoscitur, simul & hortum atque hospitia, quæ intra eandem domum janua concludit, Floræ Abbatissæ debeas tradere proprietatis jure proculdubio possidenda, in qua domo monasterium virginum, ubi cum congregatione sua habitare possit, Christo queat adjuvante construere, ut tam ipsa, quam quæ in ejus loco honoreque successerit, prædictam domum, & hortum cum omnibus ad se pertinentibus, sicut diximus, quieto, inconcussoque jure a nobis pietatis consideratione concessa valeat possidere. *Gregor. lib. 2. indict. II. epist. 17. Gratioso subdiacono. Ans. lib. 5. cap. 32.*

CAPUT V.

De eccles. ædif. vel reparand. c. 5. apud Gr. IX. c. 4. in 2. coll. eod. tit. c. 4. * instructio- ni. Ad audientiam nostram jam pridem pervenit, quod tum ecclesia de Cologiam, de qua in Episcopum vocatus, & electus fuisti, regulares canonicos ordinare, & eorum institutioni * de bonis tibi collatis congrue velis providere, inde siquidem est, quod tuum nos desiderium, atque propositum multimodis laudibus commendantes, devotioni tuæ auctoritate Apostolica indulgemus, ut juxta votum tuum canonicos regulares in ecclesia præscripta, si tibi in hoc Episcopus diocesanus consentit ad honorem Dei, & ecclesiæ tuæ secundum beati Augustini regulam valeas ordinare, & eos ibidem nullius * contradictione, & appellatione instituere, &c. *Urban. II. in ep. ad Archiep. Tunden. * G. delegatum.*

CAPUT VI.

16. q. 3. c. 12. Si Episcopus humanitatis intuitu, mancipiolas, vineolas, vel terrulas clericis, vel monachis præ-

fliterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum ecclesie præjudicium patiatur, nec sæcularis legis præscriptio, quæ ecclesie aliquid impediatur, opponatur. *Aurel. 19. al. 23. al. 25. Anf. lib. 5. c. 87. in Rom.*

CAPUT VII.

Nulli Episcoporum liceat res alienare ecclesie, &c. Si quid vero, quod utilitatem non gravet ecclesie, pro suffragio monachorum, vel ecclesie ad suam parochiam pertinentium*, dederint, firmum maneat, &c. *Tolet. III. cap. 3. Ivo lib. 2. tit. 10. c. 1. panorm. & part. 3. decr. c. 167.*

CAPUT VIII.

12. q. 2. c. 73. Si Episcopus unam de parochianis ecclesiis suis monasterium dicere voluerit, ut in ea monachorum regulariter congregatio vivat, hoc de consensu concilii sui habeat licentiam faciendi. Qui etiam si de rebus ecclesie pro eorum substantia aliquid, quo detrimentum ecclesie non exhibeat, eidem loco donaverit, sit stabile. Rei enim bonæ statuendæ sanctum concilium dat consensum. *Tolet. III. cap. 4. Ivo part. 3. cap. 168. decret.*

CAPUT IX.

Si clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus, pro solo religionis intuitu in usum res ecclesiasticæ largiantur, quanto magis consulendum est, quibus retributio justa debetur? *Tolet. IV. cap. 37.*

CAPUT X.

12. q. 2. Bonæ. 74. Quisquis Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesie suæ ditaverit, non amplius ibidem, quam quinquagesimam partem dare debet, &c. Ad ecclesiam vero, quæ monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare noluerit sepulturis, non amplius, quam centesimam partem census ecclesie, cui præsidet, ibidem conferre licebit, ita tamen, ut unam tantum, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem assumat. *Tolet. IX. cap. 5. Ivo part. 3. c. 170. decr.*

TITULUS VI.

DE BONORUM OPERUM NECESSITATE.

Vide libro undecimo titulo secundo, quibus adde:

CAPUT I.

Dist. 40. c. 4. NON loca, vel ordines creatori nostro nos proximos faciunt, sed ei nos merita bona jungunt, aut mala disjungunt. *Greg. lib. 6. reg. epist. 29. vel cap. 193.*

TITULUS VII.

DE ELEEMOSYNA.

CAPUT I.

QUOD superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. *Lucæ cap. 11. num. 41.*

CAPUT II.

Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis, quo fur non appropriat, neque rinea corrumpit. *Lucæ cap. 12. num. 23. V. Luc. 16. num. 9.*

CAPUT III.

Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies Domini, &c. Quoniam eleemosyna ab omni peccato, & a morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. *Tobias cap. 4. num. 7. & postea.*

CAPUT IV.

Bona est oratio cum jejuniis, & eleemosyna magis, quam thesauros auri recondere, quoniam eleemosyna a morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam æternam. *Tobias cap. 12. num. 8. & 9.*

CAPUT V.

Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis, & Deus spectator est ejus, qui reddit gratiam. *Ecclesiast. c. 3. num. 33. & 34.*

CAPUT VI.

Fili eleemosynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne transvertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris, & non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflexeris, & non protrahas datum angustiati, &c. *Ecclesiast. cap. 4. in princ.*

CAPUT VII.

Conclude eleemosynam in corde* pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conservabit, &c. *Ibid. c. 29. num. 15. & 16. Vide c. 17. num. 18. ibid.*

CAPUT VIII.

Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet (Deus) delictis tuis. *Daniel Nabuchodonosori cap. 4. num. 24.*

CAPUT IX.

De eleemosynis, quas synodus præscripsit quibusdam pœnitentibus, qui contra Ignatium Patriarcham CP. falsum testimonium protulerant. *Vid. syn. VIII. CP. sub Hadr. II. act. 9. ante fin.*

CAPUT X.

Eleemosynarum quæstiones, quorum quidam se alios mentiendo abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti, nisi Apostolici, vel diocesani Episcopi litteras veras exhibeant, prohibemus. Et tunc præter id, quod in ipsis continebitur litteris, nihil populo proponere permittantur. Formam vero, quam communiter talibus Apostolica sedes indulget, duximus exprimendam, ut secundum, eam diocesani Episcopi suas litteras moderentur: „ Quoniam, ut ait 2. Cor. 5. „ Apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi, &c. oportet, nos diem messonis extremæ „ misericordiæ operibus prævenire, ac æternorum „ intuitu seminare in terris, &c. quoniam qui par- 2. Cor. 9. „ ce seminat, parce & metet, &c. Cum igitur ad „ sustentationem fratrum, & egenorum ad tale „ confluentium hospitale, propriæ non suppetant „ facultates, universitatem vestram monemus, & „ exhortamur in Domino, atque in remissionem „ vobis jungimus peccatorum, quatenus de bonis a „ Deo vobis collatis, pias eleemosynas, & grata eis „ cha-

De pœn. 14. Gr. IX. c. 5. eod. tit. in 4. coll.

2. Cor. 5.

2. Cor. 9.

„ cha-

» charitatis subsidia erogetis, ut per subventionē
» vestram ipsorum inopiæ consulatur, & vos per
» hæc, & per alia bona, quæ Domino inspirante
» feceritis, ad æterna possitis felicitatis gaudia
» pervenire. Qui autē ad quærendas eleemosy-
nas destinantur, modesti sint, & discreti, nec in ta-
bernis aut locis incongruis hospitentur, nec inuti-
les faciant, aut sumptuosas expensas, caventes
omnino, ne falsum religionis habitum gestent,
&c. *Innoc. III. in conc. gener. Lat. cap. 62.*

CAPUT XI.

*Dist. 92. c. 2.
In sancta.*

Diacones ad prædicationis officium, & eleemosynarum studium vacare congruebat. *Greg. in syn. Rom. cap. 1. lib. 4. epist. 44. vel cap. 88. registr. Ivo part. 2. cap. 79. decret. Anselm. lib. 7. cap. 65. Tarrac. lib. 4. cap. 22.*

CAPUT XII.

Quando aliquis informabitur, eleemosynam mittat cum consilio presbyteri in manibus ipsius, & duorum vel trium vicinorum. Præterea si uxorem, & filios habuerit, duas partes de suis facultatibus illis relinquat, & tertiam partem ecclesiæ in manu presbyteri. *Greg. VII. in concil. Rom. ann. incert. cap. 16.*

CAPUT XIII.

Consilium damus (peccatoribus) ut jejulent, & eleemosynas dent, ut ad veritatis viam possint reverti. *Urban. II. in concil. Claromont. c. 22.*

CAPUT XIV.

I. Cor. 13. d.

Sicut adulterii venenum cunctis malis perniciosius est, ita amor fraternus, & charitas totius boni fastigium tenet, & ideo diligite (presbyteri), omnes fratres vestros, & cum religione, ac misericordia respicite ad omnes. Orphanis exhibete vosmetipsos parentes. Viduis virorum curam impendite, cum omni castitate, quæ necessaria sunt, præbentes, juniores tamen viduas nuptiis copulate. His, qui ignorant artificia, exquirite honestas aliquas occasiones, quibus victum necessarium quærant. Artificibus vero operam prævidete, debilibus misericordiam facite, &c. Charitatis recipiendæ, & habendæ maximum erit fomentum, si frequenter inter vosmetipsos communem cibum vestrum, mensamque faciatis, & quantum unusquisque prævalet, crebrius ac sales suos cum fratribus suis sumat, &c. Per hæc temporalia officia pacis, & charitatis fructibus gaudia æterna merebimini. Multo autem sollicitius esurientes reficite, & sitientibus potum date, nudis vestimentum, ægros visitate, & eos, qui in carcere sunt prout possibile est, juvate. Peregrinos satis prompte in domibus vestris suscipite. Omne bonum ipsa per se, si in vobis fuerit charitas, facere vos docebit, sicut e contrario eos, qui a salute alieni sunt, omne malum facere odium docet. *Petrus Apost. apud Clem. epist. 1. post princ.*

CAPUT XV.

Instruebat (B. Petrus) verba divina libenter audire, & sacerdotibus suis libenter obtemperare, &c. & eleemosynas veras perficere, &c. pauperes recreare, nudos vestire, infirmos visitare, sitientes potare, mortuos sepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eisque orare, &

eleemosynas dare, &c. *Clem. epist. 1. in fin. Theodulph. ad presb. Aurelian. cap. 21.*

CAPUT XVI.

Per misericordias pauperum juvare poenitentiam. Per hæc enim facilior venia dabitur, & indulgenti citius indulgebitur, &c. *Clem. epist. 2. in med.*

CAPUT XVII.

Pupillos enixius juvate, pauperibus misericordiam facite, juvenes pudicitiam docete. *Clem. epist. 3. post princ.*

CAPUT XVIII.

Hospitalitatis curam impendite, in oratione, & lachrymis instantissime laborate, eleemosynis, quas semper amastis, jam nunc largius, atque uberius date operam, ut tanto post crescat vobis in retributione fructus muneris, quanto hic excrevit studium laboris. *Pontian. epist. 1. in fin.*

CAPUT XIX.

Numquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quæro, si hæc cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptismum totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? A spiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus, atque eleemosynis vacantem, per revelationem angelum, Petrumque ipsum vidisse, numquid per baptismum hæc illi ablata* sunt, propter quæ ei baptismus videtur concessus? *Innoc. epist. 22. cap. 2.*

Act. 10. 4.

** ablata.*

CAPUT XX.

Neque eleemosyna reputanda est, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur, quia hac intentione male accipit, ut quasi bene dispenset, gravatur potius, quam juvatur. [Eleemosyna Redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis, & iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis, & bene acquisitis impenditur. Unde etiam illud certum est, quia etsi monasteria, aut xenodochia, vel aliquid de his construatur, mercedi non proficit, &c. Ne ergo sub obtentu eleemosynæ cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte nos sacra scriptura prohibet dicens: *Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere, &c.* Hinc quoque per Salomonem dicitur: *Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris, &c.* Nimis ergo declinandum est, sub obtentu eleemosynæ peccata simoniacæ hæreseos perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere, aliud propter eleemosynas peccata committere. *Greg. ep. ad Syagr. & Æther. Episcop. lib. 7. registr. ep. 110. vel 108. Ivo lib. 2. tit. 15. c. 2. & 5. pan. & part. 5. c. 112. decret. Ans. lib. 5. c. 31.*

*1. q. 1. c. 27.
Non est putanda.*

14. q. 5. c. 7.

Prov. 21. d.

Eccl. 34. c.

CAPUT XXI.

De his, qui regio morbo vexantur, hominibus & æquis, si homines ex nativitate aut ex genere hujus morbi sunt, extra civitatem comitari debent, ad eleemosynam vero accipiendam a populo non devitari. Si autem non nativitate, sed superveniente ægritudine vexatur, non est proi-

cien.

ciendus, sed si possibile est, curandus. Attamen in ecclesia, dum ad communionem venerit, post omnium suppletionem erit ingressurus ad participandum munus. *Zach. ep. 5. ad Bonif. Episcopum ante med.*

CAPUT XXII.

Cum in proelium proficisci disponitis, quod ipsi commemorastis, agere in Dei nomine non omittere, id est ad ecclesias ire, orationes peragere, &c. carceres aperire, vincla dissolvere, & servos, & præcipue contractos, & debiles, atque captivos libertate donare, ac indigentibus eleemosynas erogare, quatenus impleatur, quod Apostolus admonet dicens: *Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu. Nicol. ad cons. Bulg. c. 35.*

CAPUT XXIII.

Sciendum est, quoniam aliæ sunt virtutes, sine quibus ad vitam ingredi non possumus, aliæ vere sunt, quæ non nisi a sponse requiruntur. Sine humilitate quippe, castitate, ac eleemosynis, & orationibus nullus ad vitam ingredi valet & ista sunt, & his similia, quæ requiruntur ab homine. Monachicum autem habitum induere, ac vitam remotam ducere, non nisi a spondente divinitus exiguntur. *Nicolaus ad consulta Bulgarorum cap. 87.*

CAPUT XXIV.

Est in eleemosyna facienda quidam ordo discretionis observandus, &c. Sed quidnam hoc nomen signet, primitus indicemus. *Eleemosyna* quippe Græce, Latine *miseriordia* dicitur, & certe scriptum est: *Miserere animæ tuæ placens Deo*: ergo primum sibi debet homo præ ceteris eleemosynam facere, si quidem omnem regulam bene agendi a se debet homo incipere placens scilicet Deo per munditiam mentis, & corporis, ac per hoc sibi tribuens illum panem vivam, qui de celo descendit. Deinde vero eleemosyna exhibenda est propinquis egestatem patientibus, sicut scriptum est: *Carnem tuam ne despere- ris*: nam & ipsa natura docet nos de hoc, & quod ipse propinquo meo non exhibuero, quando extraneus exhibebit? Deinde autem his maxime misericordia præstanda est, qui petere confunduntur. Sane notandum est, quia sunt nonnulli, quibus nihil conferri debet, sicut scriptum est: *Da bono, & ne receperis peccatorem*; & rursum: *Ne dederis impio*; & iterum: *Panem tuum, & vinum super sepulturam justi constitue, & non li ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus*. Panem enim, & vinum suum peccatoribus præbet, qui iniquis subsidia, pro eo quod iniqui sunt, impendit. Unde & nonnulli hujus mundi divites, cum fame crucientur, Christi pauperes effusis largitibus nutriunt histriones. Qui vero indigenti etiam peccatori panem suum, non quia peccator, sed quia homo est, tribuit, nimirum non peccatorem, sed justum nutrit, quia in illo non culpam, sed naturam diligit. *Nicol. ad consulta Bulgarorum. cap. 101.*

CAPUT XXV.

Accepto consilio, hoc statuimus, ut post tri-duanum jejunium, & litanias, & multorum ora-

tionem eleemosynis conditam, divino fulti auxilio statueremus, quod melius de electione Rom. Pont. videretur. *Greg. VII. lib. 1. reg. ep. 1.*

CAPUT XXVI.

Te oramus, & te, ut optimum decet filium (*patri*) succurrere largis eleemosynarum subsidiis, & ecclesiarum orationibus, hortamur. *Gregor. VIII. lib. 5. reg. ep. 10. Regi Dania.*

CAPUT XXVII.

Quidam ex industria peccantes, propter eleemosynarum largitionem, quandam sibi promittunt impunitatem. Eleemosyna enim extinguit peccata, juxta illud: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccata*. Sed ea, quæ aut necessitate, aut casu, aut qualibet fiunt fragilitate. Ea vero, quæ ex industria, aut cujuslibet libidinis explendæ causa idcirco fiunt, ut eleemosynis redimantur, nequaquam eis redimi possunt, quia qui hoc perpetrarunt, videntur Deum mercede conducere, ut eis impune peccare liceat. Non ergo quis idcirco peccare debet, ut eleemosynam faciat, sed ideo eleemosynam facere debet, quia peccavit. Mentem enim, & corpus, quæ libido traxit ad culpam, afflictio, & contritio debet reducere ad veniam. *Cabilon. sub Carolo cap. 36. Capitul. lib. 7. cap. 62. in addit. Ivo part. 16. cap. 336. decret.*

CAPUT XXVIII.

Peccata, quæ post baptismum fiunt, non iteratione baptismi, sed poenitentia lamentis, & eleemosynarum largitionibus & ceteris bonorum operum executionibus delentur. *Aquisgr. cap. 114. in fine.*

CAPUT XXIX.

Statuimus, ut si quis post hæc Evangelica, & Apostolica, atque prophetica verba, & definitionem pacatissimæ synodi inventus fuerit furtum, aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortem meretur incurrere, nullus pro eo præsumat orare, aut eleemosynam dare. Et eleemosyna pro eo data, in memoriam clericorum, nec pauperum veniat, sed execrabilis sordescat, &c. *Tribur. cap. 31. Alex. III. part. 34. cap. 2. post concil. Lateran. Burch. lib. 11. cap. 59. & 75. Ivo part. 13. cap. 45. & part. 14. cap. 123. decret.*

CAPUT XXX.

Diebus quadragesimæ, & jejuniorum summa devotione jejunandum est, &c. atque unicuique pro facultatibus suis eleemosynæ tribuendæ. *Tribur. cap. 35.*

CAPUT XXXI.

Eleemosynæ plurimum valent ad impetrandam misericordiam a Deo. *Trostejan. c. 15. in fin.*

CAPUT XXXII.

Cum omnium scripturarum sanctarum pagina instrumentis bonorum operum referta sint, & per sanctarum scripturarum campos possint inveniri arma, quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur, libuit nobis huic nostro capitulari inferre sententiam cujusdam patris de instrumentis bonorum operum, in qua magna brevitate, quid agi, quidve vitari debeat, continetur. In primis dominum Deum diligere ex toto

Ad Coloss. 3.

c.

Ezech. 30. d.

Esaï. 28. c.

Eccl. 12. a.

Tob. 4. c.

Eccl. 3. d.

13. q. 2. c. 31.
Fures. c. 2.
de furt. Gr.
IX. c. 4. eod.
tit. in 1. coll.

corde, tota anima, tota virtute, denique proximum tamquam seipsum &c. honorare omnes homines, & quod sibi quis fieri non vult, alijs ne faciat &c. pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, in tribulatione subvenire, dolentem consolari, &c. pacem falsam non dare, charitatem non derelinquere, &c. *Theodulph. ad presbyteros Aurelian. c. 21. Clemens epist. 1. ante fin.*

CAPUT XXXIII.

Die dominico tantummodo Deo vacandum est in celebratione sacrorum officiorum, & exhibitioni eleemosynarum, & in Dei laudibus cum amicis, proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum. *Theodulphus ad presbyteros Aurelianenses cap. 24.*

CAPUT XXXIV.

Esurientes satiandi sunt, sitientes potandi, nudi operiendi, infirmi, & qui in carcere sunt, visitandi, & hospites colligendi, dicente Domino: *Esurivi etenim, & dedistis mihi manducare: sitiivi, & dedistis mihi bibere. Theodulph. ibid. cap. 32.*

CAPUT XXXV.

Pene nihil valet jejunium, quod orationes, vigiliæ, & eleemosynæ non commendant. *Theod. cap. 43. Burch. lib. 13. cap. 14. Ivo part. 4. cap. 47. decret.*

CAPUT XXXVI.

Admonendus est populus, ut ad sacrosanctum sacramentum corporis, & sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium ablineat, &c. Sed vitis se purget, virtutibus exornet, eleemosynis, & orationibus insistat, & sic ad tantum sacramentum accedat. *Theodulph. ibid. cap. 44.*

CAPUT XXXVII.

Theodorus fuit amator pauperum, largus, benignus super omnes, & multum misericors. *Ex Pontif.*

CAPUT XXXVIII.

Eugenius benignus, mitis, mansuetus, omnibus affabilis, & sanctitate præclarior: togam clero solitam tribuit, & indigentibus eleemosynam subministravit, ut etiam die transitus sui pauperibus, vel clero, seu familiæ presbyteria integra erogari præciperet. *Ex Pontif.*

TITULUS VIII.

DE XENODOCHIIS, SIVE HOSPITALIBUS ET PTOCHIS, SIVE PTOCHOTROPHIS, ET NOSOCOMIIS, ET ORPHANOTROPHIS, ET ALIIS PHSLOCIS.

CAPUT I.

Clerici ptochiorum, monasteriorum, & martyriorum sub potestate Episcopi urbis sine juxta sanctorum Patrum traditionem. Si qui conantur eos ab Episcopo auferre, clerici canonum poenis subiaceant, monachi, vel laici excommunicati sint. *Chalc. cap. 8. Ivo part. 6. c. 358. & 359. decret.*

CAPUT II.

Qui mutatur ab una in aliam ecclesiam, nihil percipiat ex priorē ecclesia, neque ex martyriis,

ptochiis, & xenodochiis ei subiectis. *Chalc. c. 10. Vide Aquisgr. 30. Casar. lib. 8. cap. 14.*

CAPUT III.

Per sollicitudinem Episcoporum, quorum dioceseos existunt, xenodochia, ptochotrophia, nosocomia, orphanotrophia, eremocomia, & monasteria tam monachorum, quam sanctorum, ad easdem utilitates, quibus constituta sunt, ordinentur, &c. qualiter Deo vacantes inopia, vel necessitatibus nullatenus occupentur, sed omni expulsa cura purius * in Dei servitio * *puris, f. Eugen. II. & Leo IV. in synod. Rom. cap. 23.*

CAPUT IV.

Si locus ad hospitalitatis usum, & pauperum provisum fuerit, sicut moris est, auctoritate Pontificis destinatus, cum sit religiosus, non debet mundanis usibus deputari. *Urban. III. Ariminen. Episc.*

CAPUT V.

Ne cui liceat res, vel facultates ecclesiæ, aut monasteriis, vel xenodochiis pro quacumque eleemosyna cum iustitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere; quod si quis fecerit, tamquam necator pauperum, antiquorum canonum sententiis constrictus, ab ecclesiæ liminibus excludatur, quamdiu ab ipso ea, quæ sunt ablata, vel retenta, reddantur. *Aurel. V. cap. 13. synod. Belvacen. apud concil. Melden. cap. 17.*

CAPUT VI.

De xenodochio, quod Rex Childebertus, & Ultrotho Regina in Lugdunensi urbe condiderunt, cujus institutionis ordinem subscripsimus, &c. quidquid præfato xenodochio, aut per ipsorum Regum oblationem, aut per quorumcumque fidelium eleemosynam collatum, aut conferendum est, in quibuscumque rebus, atque corporibus, nihil exinde ad se quolibet tempore Antistes ecclesiæ Lugdunen. revocet, aut ad jus ecclesiæ transferat, ut succedentes sibi per temporum ordinem sacerdotes, non solum de facultate xenodochii ipsius, aut de consuetudine, vel institutione nihil minuant, sed dent operam, qualiter res, & ipsius stabilitas detrimentum, aut diminutionem aliquam patiantur. Providentes, ut præpositi semper strenui, ac Deum timentes decedentibus substituuntur; & cura ægrotantium, ac numerus, vel exceptio peregrinorum, secundum iactam institutionem, inviolabili semper stabilitate permaneat. Quod si quis quolibet tempore contra constitutionem nostram venire tentaverit, aut aliquid de consuetudine, vel facultate xenodochii ipsius abstulerit, ut xenodochium, quod avertat Deus, esse desinat, ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur. *Aurel. V. c. 15. Melden. c. 40.*

CAPUT VII.

Defuncto presbytero, vel Abbate nihil ab Episcopo auferatur, vel Archidiacono, vel a quocumque de rebus parochiæ, vel xenodochii, vel monasterii, &c. *Cabilon. c. 7.*

CAPUT VIII.

Oportet, ut Prælati Ecclesiæ, præcedentium patrum exempla sectantes, aliquod præparent rece-

De vel. dom. c. 2. in 1. coll. & c. 3. eod. tit. apud Gr. 1X.

Matth. 25. c.

18. q. 2. c. 10. Quidā pccnis.

21. q. 2. Si quis. c. 3.

receptaculum; ubi pauperes colligantur, & de rebus Ecclesie tantum ibidem deputent, unde sumptus necessarios, juxta possibilitatem rerum, habere valeant, exceptis decimis, quæ de ecclesie villis ibidem conferuntur, sed & canonici tam de frugibus, quam etiam de omnibus elemosynarum oblationibus, in usus pauperum decimas libentissime ad ipsum conferant hospitale. Et boni testimonii frater constituatur, qui hospites, & peregrinos adventantes, utpote Christum in membris suis suscipiat, eisque necessaria libenter pro viribus administret. Qui etiam ea, quæ in usus pauperum cedere debent, nequaquam in suos usus refleciat, ne cum Juda loculos Domini furante, sententiam damnationis excipiat. Sed & Prælatorum debet vigilare industria, ne eum, cui hospitale committitur, pauperum res pauperibus deputatas, in aliquo minutare; aut his quasi beneficiario munere concessis sinant, uti, quod a Prælatibus quibusdam curam pauperum parvipendentibus fieri comperimus, &c. Quod si is, cui hospitale committitur, curam pauperum neglexerit, eorumque res in suos usus retrorserit, quamquam divina ultione dignus sit severius, tamen quam ceteri delinquentes, a Præpositis judicandus, & a ministerio removendus est. Quippe qui & pretia peccatorum, & alimenta pauperum, & thesaurum celo recondendum suis aptavit usibus. *Aquisgr. c. 141.*

Joann. 12.
c. 13.

CAPUT IX.

Admonenda est regia magnitudo de hospitalibus, quæ tempore prædecessorum suorum, & ordinata, & exulta fuerunt, & modo ad nihilum sunt redacta, sed & hospitalia Scotorum, quæ sancti homines gentis illius in hoc regno construxerunt, & rebus pro sanctitate sua acquisitis ampliaverunt, ab eodem hospitalitatis officio funditus sunt alienata: & non solum supervenientes in eadem hospitalia non recipiuntur, verum etiam ipsi, qui ab infantia in eisdem locis sub religione Domino militaverunt, & exinde eiciuntur, & ostiatim mendicare coguntur. Unde perterritenda est canonica sententia, & maxime decretalis Symmachi Papæ definitio, quia ut necator pauperum, & Christi traditor Judas, idem, qui hujus sceleris auctor, & perpetrator esse dignoscitur, prælati, & perpetuo est anathemate feriendus; Qui reulam (inquit Symmachus, Papa) vel quidquid fuerit Ecclesie, petant a Regibus, & corrumpenda pietatis instinctu, regentium substantiam rapiunt. Irrita habeantur, quæ obinent, & a communione ecclesie, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur. Item in canone Aurelianensi. Si quis quolibet tempore, &c. *Melden. c. 40. Aurel. V. c. 15.*

CAPUT X.

Ut hospitalia peregrinorum videlicet, & aliorum pro remedio animarum receptacula, &c. ab omni usu, & libitu humanæ temeritatis absoluta, in eos usus, quibus sunt constituta, pietatem prædecessorum vestrorum sequentes, sub patrocinio vestro dignum est vestro tempore, & vestra sollicitudine restaurentur. Qui enim agapem pauperum, & sustentationem peregrinorum, & elec-

mosynam defunctorum defraudant, apud sanctos patres eorum necatores vocantur. *Tullen. part. 2. cap. 14.*

CAPUT XI.

Peristeria pro suæ animæ salute testamentum condens, jussit multam quantitatem pecuniarum præstari monasteriis, nec non etiam Xenodochiis, & Parochiis, & aliis pauperibus Ægyptiæ provincie. *Chalc. act. 3. in libello Ischirionis diaconi.*

CAPUT XII.

Ego a juvenili ætate mea vixi cum pauperibus, & ptochium feci, & in eo posui lxx. lectos, & omnes languentes, & ulceratos hospitio suscipiebam, &c. *Bassianus Episcopus post litteras ad Valentiniano, apud Chalced. syn. act. XI.*

CAPUT XIII.

Symmachus ad B. Petrum, & B. Paulum Apostolos, & ad sanctum Laurentium pauperibus habitacula construxit, &c. Hic omni anno per Africam, & Sardiniam Episcopis, qui in exilio erant retrusi, pecunias & vestes ministrabat. *Ex Pontific.*

CAPUT XIV.

Tempore Vigilii Belsarius Patricius multa dona, & elemosynas pauperibus largitus est, fecitque xenodochium in via Lara, & in via Flaminia juxta civitatem Ostiam monasterium sancti Juvenalis, ubi possessiones, & dona multa largitus est. *Ex Pontific.*

CAPUT XV.

Pelagius (secundus) domum suam xenodochium fecit pauperum senum. *Ex Pontific.*

TITULUS IX.

CONSTITUANTUR LITTERARUM GYMNASIA.

CAPUT I.

Quoniam ecclesia Dei & in iis, quæ spectant ad subsidium corporis, & in iis, quæ ad profectum veniunt animarum, indigentibus, sicut pia mater providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, legendi, & proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque ecclesiam cathedralem magistro, qui clericos ejusdem ecclesie, & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium assignetur, quod docentis necessitas sublevetur, & discipulis via pateat ad doctrinam. In aliis quoque restituatur ecclesiis, sive monasteriis, si retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia vero docendi nullus omnino pretium exigat, &c. *Alex. III. in conc. Later. c. 18.*

De magistr.
c. 4. Gr. IX.
c. in 1. coll.

CAPUT II.

Quia nonnullis propter inopiam, & legendi studium, & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi concilio pia fuit institutione provisum: ut per unamquamque cathedralem ecclesiam magistro, qui clericos ejusdem ecclesie, aliosque scholares pauperes gratis instrueret, aliquod competens beneficium præberetur, &c. Verum quoniam in multis ecclesiis id minime observatur, nos prædictum roborantes statutum adiciamus: ut non solum in qualibet cathedrali eccle-

De magistr.
c. 4. Gr. IX.
c. 1. in 4. coll.

12. c. 1. 15
c. 1. 15

eccle.

ecclesia, sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus a Prælato cum capitulo, seu majori, ac faniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum, & aliarum gratis in grammaticæ facultate, ac aliis instruat juxta posse. Sane Metropolitana ecclesia theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes, & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur, &c. Quod si forte de duobus Metropolitana ecclesia gravetur, theologo juxta modum prædictum ipsa provideat; grammatico vero in alia ecclesia suæ civitatis, sive diocesis, quod sufficere valeat, faciat providere. *Innoc. III. in conc. gen. Later. c. 11.*

CAPUT III.

Diff. 27. c. 12. De quibusdam.

Universis Episcopis, subjectisque plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurrerit, omnino cura, & diligentia habeatur, ut magistri, & doctores constituantur, qui studia litterarum, liberaliumque artium, ac sancta habentes dogmata assidue doceant, quia in his maxime Divina manifestantur, atque declarantur mandata. Et si liberalium artium præceptores in plebibus, ut affolet, raro inveniuntur, tamen Divinæ scripturæ magistri, & institutores ecclesiastici officii nullatenus desint, qui & annualiter proprio Episcopo de ejusdem actionis opere sollicitè inquisitus debeat respondere, &c. *Eugen. II. & Leo IV. in syn. Rom. c. 34. V. Greg. VII. syn. Roman. incerti anni de eadem re. Ivo part. 4. c. 214. decr. Anselm. lib. 7. c. 2.*

CAPUT IV.

Matth. 5. b.

Scholas (*Episcopi*) constituant, in quibus & litteraria solertia disciplinæ, & sacræ scripturæ documenta discantur, & tales ibi erudiantur, quibus merito dicatur a Domino: *Vos estis sal terræ*, & qui condimentum plebibus esse valeant, & quorum doctrina non solum diversis hæredibus verum etiam Antichristi monitis, & ipsi Antichristo resistatur, &c. *Cabilon. sub Carolo c. 3.*

CAPUT V.

Omnibus nobis visum est, ut ab hinc postposita totius torporis negligentia, ab omnibus diligentior in educandis, & erudiendis militibus Christi, vigilantior adhibeatur diligentia, & quando ad provinciale Episcoporum concilium ventum fuerit, unusquisque rectorum, sicut jam in præcedentibus memoratum est, scholasticos suos eidem concilio adesse faciat, ut suum solers studium circa divinum cultum omnibus manifestum fiat. *Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 1. c. 30.*

CAPUT VI.

Nos Christi ministri non tantum in cupiditatibus mundanis, & curis, & sollicitudinibus sed potius in divinis officiis implicaremus, & in scholis habendis, & educandis militibus sanctæ Dei ecclesiæ operam daremus, &c. *Parisienf. sub Ludov. & Loth. lib. 3. c. 1.*

CAPUT VII.

Obnixè, ac suppliciter vestræ celsitudini suggerimus, ut morem paternum sequentes, saltem in tribus congruentissimis imperii vestri locis, scholæ publicæ ex vestra auctoritate fiant, ut la-

Tom. VI.

bor patris vestri, & vester, per incuriam, quod absit, labefactando non depereat. Quoniam ex hoc facto, & magna utilitas, & honor sanctæ Dei ecclesiæ, & vobis magnum mercedis emolumentum, & memoria sempiterna accrescet. *Parisienf. sub Ludov. & Loth. lib. 3. c. 12.*

CAPUT VIII.

Ut de scholis tam divinæ, quam humanæ litteraturæ, nec non & ecclesiasticæ cantilenæ, juxta exemplum prædecessorum nostrorum aliquid inter nos tractetur, & si potest fieri statuatur, atque ordinetur. Quia ex hujus studii longa intermissione pleraque ecclesiastica Dei loca & ignorantia fidei, & totius scientiæ inopia invasit. *Valent. sub Lothar. c. 18.*

CAPUT IX.

Deprecandi sunt pii Principes nostri, & omnes fratres, & coepiscopi nostri instantissime commonendi, ut ubicumque omnipotens Deus idoneos ad docendum, id est, fideliter, & veraciter intelligentes donare dignetur, constituantur undique scholæ publicæ, ut utriusque eruditionis & divinæ videlicet, & humanæ in Ecclesia Dei fructus valeat accrescere. Quia quod nimis dolendum est, & perniciosum maximæ divinæ scripturæ verax, & fidelis intelligentia jam ita dilabitur, ut vix ejus extrema vestigia reperiantur. Et idcirco ingenti cura & summo studio remedium procurandum est. *Tullen. part. 2. c. 10.*

CAPUT X.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum aut aliquem consanguineum ad scholas mittere, in ecclesiis sanctorum, aut in cœnobiis, quæ nobis ad regendum concessa sunt, ei licentiam id faciendi concedimus. *Theodulph. ad presbyteros Aurelian. c. 19.*

CAPUT XI.

Presbyteri per villas, & vicos scholas habeant, & si quislibet fidelium suos parvulos ad discendas litteras eis commendare vult, eos suscipere, & docere non renuant, sed cum summa charitate eos doceant, attendentes illud, quod scriptum est: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt, quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretii exigant, nec aliquid ab eis accipiant, ex certo quod eis parentes charitatis studio sua voluntate obtulerint. *Theodulph. ad presb. Aurelian. cap. 20.*

Dan. 12. b.

TITULUS X.

DE QUARTA PAUPERUM.

Vide libro tertiodecimo titulo vicesimo primo, quibus adde hæc:

CAPUT I.

Quatuor tam de reddito, quam de oblatione fidelium, &c. convenit fieri portiones. Quarum sit una Pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda, &c. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divitis rationibus se dispensasse monstraturus esse videntur, tam juxta quod scriptum est: *Ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est;* oportet

12. q. 2. c. 27.

Matth. 5. b.

E

tet

tet etiam præfenti teftificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri. *Gelas. ep. 1. c. 29. Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 1. c. 15. Vide Tribur. c. 13. Burch. lib. 3. c. 137. Ivo lib. 2. tit. 1. c. 7. panorm. & part. 3. c. 203. decret. Anf. lib. 5. c. 68. Cæf. lib. 7. c. 100.*

CAPUT II.

12. q. 1. c. 30. Mos sedis Apostolicæ est, ordinatis Episcopis præceptum tradere, ut ex omni stipendio, quod accedit, quatuor fieri debeant portiones, una videlicet Episcopo, & familiæ propter hospitalitatem, & susceptionem; alia clero, tertia pauperibus, quarta ecclesiis reparandis, &c. Comuni autem vita viventibus jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia, nobis quid erit loquendum? cum omne, quod superest, in causis piis, ac religiosis erogandum est, Domino dicente: *Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Gregor. ad August. interr. 1. Ivo lib. 2. tit. 1. c. 8. pan. Anf. lib. 5. c. 64. & lib. 7. c. 3. Casaraugustan. lib. 7. c. 106. Tarrac. lib. 1. c. 180. & 261.*

TITULUS XI.

EPISCOPI, ET PRESBYTERI, ET ALII CLERICI PAUPERES ALANT.

Vide libro quarto titulo trigesimo primo, & libro sexto titulo quartodecimo, quibus adde:

CAPUT I.

Mensulam tuam pauperes, & peregrini, & cum illis Christus conviva noverit. *Hieron. ad Nepotian. apud Aquisgran. cap. 94. post princip.*

TITULUS XII.

ECCLESIA PAUPERES ALAT.

CAPUT I.

Viduae adolescentes, quæ corpore debiles sunt, sumptu ecclesiæ cujus viduæ sunt, sustententur. *Carth. IV. c. 101. Ivo part. 8. cap. 326. decret.*

CAPUT II.

Diff. 21. c. ult. Viduæ, quæ stipendio ecclesiæ sustentantur, tam assidue in Dei opere esse debent, ut & meritis, & orationibus suis ecclesiam adjuvent. *Carthag. IV. c. 103. Ivo part. 8. c. 327. decret.*

CAPUT III.

* oblationibus, f. De obligationibus * vel agris, quos dominus noster Rex ecclesiæ suo munere conferre dignatus est, &c. id esse justissimum definimus, ut in reparationibus ecclesiarum, alimoniis sacerdotum & pauperum refectio, vel redemptionibus captivorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur, &c. *Aurelian. cap. 5. alias 7.*

CAPUT IV.

Præbendum est a sacerdotibus vitæ solatium indigentibus, &c. Si clericis, vel peregrinis aut quamlibet necessitatem sustententibus pro solo religionis intuitu in usum res ecclesiasticæ largiuntur, quanto magis consulendum est quibus retributio justa debetur? *Tolet. IV. c. 37.*

CAPUT V.

Decimæ, quæ singulis dabuntur ecclesiis, per consulta Episcoporum a presbyteris ad usum ec-

clesiæ, & pauperum summa diligentia dispensentur. *Turon. sub Carolo c. 16.*

CAPUT VI.

Ecclesia sancta non solum fideles spoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri necessitatem patientes, a sancta ecclesia, ut puta a pia matre, & omnium gubernatrice subsidium accipiant, quia res ecclesiæ, quibus Episcopi non ut propriis, sed ut commendatiis uti debent, pretia sunt peccatorum, patrimonia pauperum, stipendia fratrum in communi viventium. *Cabilon. sub Carolo c. 6.*

CAPUT VII.

Ipsi quoque pauperes, si se possint suis artificiiis aut laboribus expedire, non præsumant, quod debet debilis, & infirmus accipere, ne forte ecclesia, quæ potest omni solatio destitutis necessaria ministrare, si omnes etiam (nihil) indigentes accipiant, gravata illis, quibus debet subvenire, non valeat. *Prosper. lib. 2. de vita contemplativa c. 10. apud Aquisgr. c. 107.*

CAPUT VIII.

Res ecclesiæ, sicut a sanctis Patribus traditur, &c. vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrocinia pauperum. Fideles namque, &c. sanctam locupletem fecerunt ecclesiam, ut his & milites Christi exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur, &c. Ergo res ecclesiæ pauperibus, & militibus Christi stipendiariæ debent intelligi. Unde totis visibus Prælati satagendum est, ut sanctorum Patrum dictis, & exemplis obsequentes, de rebus commissis & subditos gubernent, & pauperes foveant, cunctisque utilitatibus, ac necessitatibus ecclesiæ fideliter administrando consulant, &c. *Aquisgr. c. 116.*

CAPUT IX.

Ea, quæ a domino Imperatore, consensu Episcoporum, ob honorem, & amorem Dei ecclesiis concessa sunt, non in avaritiam presbyterorum, aut in rapacitatem Episcopaliū ministrorum cedant, sed in utilitatem ecclesiæ, & in usum clericorum, & pauperum deveniant. *Aquisgran. II. sub Ludov. part. 3. c. 6.*

CAPUT X.

Instruendi sunt presbyteri, pariterque admonendi, quatenus noverint decimas, & oblationes, quas a fidelibus accipiunt pauperum & hospitem & peregrinorum esse stipendia; & non quasi suis, sed quasi commendatis uti, de quibus omnibus sciant se rationem posituros in conspectu Dei, & nisi eas fideliter pauperibus, & his, qui præmissi sunt, administraverint, damna passuros, &c. *Nanneren. cap. 10.*

TITULUS XIII.

EPISCOPI, ET ALII CLERICI DEFENDANT PAUPERES.

CAPUT I.

Episcopus, clericus, monachus, non aliena prædia conducatur, neque tractet administrationem rerum sæcularium, nisi ex legibus ad tutelam impuberum inexcusabilem vocetur, aut si Episcopus urbis ei commiserit curam rerum eccle-

Distinct. 86. Pervenit. c. ult. 21. q. 3. c. 1.

cle-

clasticarum, aut pupillorum, vel viduarum, vel earum personarum, quæ ecclesiastico jure indigent. Contraveniens ecclesiasticis pœnis subiacet. *Chateed. c. 3. Vern. c. 6. Paris. sub Lud. & Loth. lib. 1. c. 28. Vid. Ap. c. 6. G. Burch. lib. 2. c. 145. Ivo part. 6. c. 218. decr. Ans. lib. 6. cap. 181. in Rom.*

CAPUT II.

23. 9. 3. 6. 10.

Perantur ab Imperatoribus defensores eligendi ab episcopis, ne pauperes a divitibus vexentur, ob quos ecclesiam molestant. *Carth. cap. 76. G. Carth. V. cap. 9. L. Afric. c. 42. L. Capitul. lib. 5. cap. 31.*

CAPUT III.

Ecclesiarum omnium curam habetote, servisque earum adjutorium præbete, viduarum religiosam curam gerite, pupillos enixius juvate, pauperibus misericordiam facite, juvenes pudicitiam docete. *Clemens epist. 3. post princ.*

CAPUT IV.

Judices, ac potentes, qui pauperes opprimunt, si admoniti a Pontifice suo se non emendaverint, excommunicentur. *Turon. II. cap. 27. Tros. c. 7.*

CAPUT V.

Decernimus, ut judices non prius viduas, & pupillos conveniant, nisi Episcopo nuntiarint, cujus sub velamine degunt. Quod si Episcopus præsens non fuerit, Archidiaconus, & presbyter pariter sedentes, communi deliberatione causis eorum terminos figant, ita iuste, ac recte, vel deinceps de talibus antedictæ personæ non conquassentur. Quod si is, qui iudex est, aut impetitor eis aut injuriam aliquam ingesserit, aut definitionem tanti concilii transgressus fuerit, a communicatione suspendatur. *Matisc. II. cap. 12.*

CAPUT VI.

Episcopi in protegendis populis ac defendendis impositam a Deo sibi curam non ambigant. Ideoque dum conspiciunt judices, ac potentes pauperum oppressores existere, & prius eos sacerdotum admonitione redarguant, & si contempserint emendari, eorum insolentiam Regis auribus intiment, ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, Regalis potestas ab improbitate coerceat. Si quis autem Episcoporum id neglexerit, concilio erit reus. *Tolet. IV. cap. 31. Arelat. sub Carolo cap. 17. Burch. lib. 15. cap. 1. Ivo p. 16. decr. cap. 2.*

CAPUT VII.

Libat domino prospera, qui ab afflictis pellit adversa. Unde Job, *Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum;* & paulo post: *Flebam quoddam super eo, qui afflictus erat, & compatiabatur anima mea pauperi.* *Tolet. VIII. c. 2. post med.*

CAPUT VIII.

Unusquisque Episcopus semel in anno circumceat parochiam tuam, noverit sibi curam populorum, & pauperum in protegendis, ac defendendis impositam, &c. *Arelat. sub Carolo c. 17.*

CAPUT IX.

Episcopi maximam curam, & sollicitudinem circa pauperes habeant, &c. *Turon. sub Carolo cap. 10.*

CAPUT X.

Episcopus ad forum, neque ubi publice negotia judiciaria exercentur, non pergat suæ causæ suffragaturus, nisi forte ut aut pauperibus oppressis succurrat, aut viduis, & orphanis tuitionem conferat, &c. *Cabilon. sub Carolo c. 11.*

CAPUT XI.

De orphanis, & pauperibus, qui debite, vel indebite dicuntur amisisse hæreditatem paterni, vel materni juris ad se legibus pertinentem, si alibi inventi fuerint, quos patres, vel matres propter traditiones illorum ex hæredes fecerunt, aliorum scilicet suasionibus, aut petitionibus, vel aliquo ingenio, omnino volumus, atque decrevimus emendari, quantum ad nos vel ad nostram pertinet potestatem juxta voluntatem Dei, & vestram sanctam admonitionem, & considerationem. *Magunt. c. 6.*

CAPUT XII.

Laici in eorum ministerio obediant Episcopis ad regendas ecclesias Dei, viduas, & orphanos defendendos, &c. *Magunt. c. 8. Burch. lib. 5. c. 4. Ivo part. 16. c. 5. decr.*

CAPUT XIII.

Ministri altaris, vel monachi non debent in placitis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut viduarum, &c. *Magunt. c. 14. Magunt. sub Raban. c. 13. Capit. lib. 7. cap. 172. in addit. Burch. lib. 8. c. 90. Ivo part. 7. cap. 108. decr.*

CAPUT XIV.

Volumus, ut laici in eorum ministerio obediant Episcopis ad regendas ecclesias, viduas, & orphanos defendendos, & ut obedientes sint eis ad eorum Christianitatem servandam. *Magunt. sub Rabano cap. 7.*

CAPUT XV.

Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum expoliaverit, & mandaverit ad ipsum Episcopus, ut eum audiat, & eos contempserit invicem, mox scripta percurrant per omnes provinciæ Episcopos, quoscumque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur, donec audiat, & reddat aliena. *Pisten. cap. 4. post principium.*

TITULUS XIV.

CIVES ALANT PAUPERES, ET PRÆTER CETEROS REX.

CAPUT I.

UNaquaque civitas pauperes, & egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires, ut tam vicini presbyteri, quam cives omnes suum pauperem pascant, quo fiet, ut ipsi pauperes per civitates alienas non fatigentur. *Turon. II. cap. 5.*

CAPUT II.

Unusquisque tempore famis, aut cujuslibet necessitatis ad se pertinentes pro viribus suis gubernare studeat, quia scriptum est: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur;* & iterum: *Date, & dabitur vobis, dimittite, & dimittetur vobis.* *Arelat. sub Carolo cap. 14.*

c. 1. ne clerici, vel monach. Greg. IX. in 1. coll.

Mat. 5. a. Luc. 6. f.

CAPUT III.

Omnibus communiter intimetur, ut unusquisque omni tempore suam familiam, & ad se pertinentes inopes alere, ac vegetare studeat, quoniam impium est, & Deo odibile, eos, qui divitiis affluunt, nimisque opibus abundant, non adjuvare miseros, & indigentes. *Turon. sub Carolo cap. 36.*

CAPUT IV.

Justitia Regis est, neminem injuste per potentiam opprimere, &c. advenis, & pupillis, & viduis defensorum esse, &c. ecclesias defendere, pauperes elemosynis alere. *Paris. sub Lud. & Loth. lib. 2. c. 1. ante med.*

TITULUS XV.

NEMO PAUPERES OPPRIMAT.

CAPUT I.

Ubi cumque presbyter, vel monachus, vel peregrinus, vel res eorum captæ fuerint, statim excommunicetur receptum, unde factum, vel ad quod ductum fuerit. *Greg. VII. in concil. Rom. ann. incert. c. 15.*

CAPUT II.

Si quis Romipetas, & peregrinos, & Apostolorum limina, & aliorum sanctorum oratoria visitantes capere, seu rebus, quas ferunt, spoliare tentaverit, donec satisfecerit, communione careat christiana. *Callist. II. in conc. Rom. cap. 16.*

CAPUT III.

Diff. 90. f. 2. c. 8. Eorum, qui pauperes opprimunt, dona a sacerdotibus refutanda. *Carth. IV. c. 94. Vide Trosl. 12. Burch. lib. 5. c. 39. Ivo part. 2. cap. 48. decr.*

CAPUT IV.

24. 9. 3. c. 21. Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem aut religiosum exspoliaverit, & mandaverit eum ad se venire Episcopus, ut audiatur, & is contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provinciarum Episcopos, & quoscunque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena. *Toles. l. c. 11. Colom. sub Carolo III. cap. 3. Anselm. lib. 7. cap. 164.*

CAPUT V.

Judices, aut potentes, qui pauperes opprimunt, si commoiti a Pontifice suo se non emendaverint, excommunicentur. *Turon. II. c. 27. Trosl. c. 7.*

CAPUT VI.

Ex interpellatione quorundam cognovimus, quod hi, qui lateri Regis adherent, vel aliqui, qui potentia seculari instantur, res alienas competere, & nullis exertis actionibus, aut convictionibus prerogatis miseros non solum de agris, sed etiam de domibus propriis exulare (cogunt). Idcirco decernimus, ut deinceps nullus miserorum rebus suis per vim, aut assentionem quamlibet defraudet. Illi autem, qui contra dispositum non solum nostrum, sed etiam antiquorum patrum, & Regum venire tentaverit, procellosi anathematis ultione plectantur. *Matisc. II. c. 4.*

CAPUT VII.

De peregrinis similiter constituimus, qui propter Deum ad Romam, vel alicubi vadunt, ut ipsos, f. nulli peregrino, f. exclusas, aut navigio non detineatis, &c. Nullum *

peregrinum calumniam faciatis, nec nullum telonium eis tollatis, &c. *Syn. sub Pipino cap. 4.*

CAPUT VIII.

De peregrinis, qui propter Deum vadunt, ut de eis telonium non tollant, & de illis aliis teloniis, quod dominus Rex antea perdonavit, sic fiat, ut ubi legitime non debent esse donati, non sint. *Vern. cap. 22.*

CAPUT IX.

Comites, vel judices ad eorum placita primo viduarum, orphanorum, vel ecclesiarum causas audiant, & desiniant in elemosyna domini Regis, & postea alias causas cum justitia rationabiliter judicent. *Vern. c. 23.*

CAPUT X.

Unusquisque Episcopus semel in anno circumeat parochiam suam, noverit sibi curam populorum, & pauperum in protegendis, ac defendendis impositam. Ideoque dum conspiciunt judices ac potentes pauperum oppressores exitere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant, & si contempserint emendare errorem, insolentia Regis auribus intimetur, ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, regalis potestas ab improbitate coerceat. *Arelat. sub Carolo c. 7.*

CAPUT XI.

Nec comites, vel vicarii seu judices, vel centenarii sub mala occasione, vel ingenio res pauperum emant, vel per vim tollant, aut quolibet argumento surripiant, sed si qui aliquid possessionum emendum, aut vendendum sit, id in publico coram Comite, & judicibus, & nobilibus civitatis facere debent. *Arelat. sub Carolo c. 23.*

CAPUT XII.

Propter diversas occasiones res pauperum multis in locis valde attenuatae sunt, eorum scilicet dicimus, qui liberi esse nascuntur, & sub potestate potiorum sunt constituti, quorum si negotia, & causas Princeps investigari juserit, reperientur quamplurimi diversis occasionibus ad ultimam paupertatem jam redigi. *Turon. sub Carolo c. 44.*

CAPUT XIII.

Propter provisiones pauperum, pro quibus curam habere debemus, placuit nobis, ut nec Episcopi, nec Abbates, nec Comites, nec Vicarii, nec Judices, nullusque omnino sub mala occasione, vel malo ingenio res pauperum, vel minus potentum nec emere, nec vi tollere audeat. Sed si quis ex eis aliquid comparare voluerit, in publico placito coram idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat. Ubi cumque autem aliter inventum fuerit factum, hoc omnino emendetur per iustitiam vestram. *Magunt. c. 7.*

CAPUT XIV.

Comperimus, quod in quibusdam occidentalibus provinciis, suadente avaritia, Episcopi, & Comites, & ceteri Praelari pauperibus sibi subiectis, soleant edictum imponere, ut nullus eorum tempore messis modium frumenti, nec tempore vindemiae modium vini majori pretio, nisi quod ab eis constituitur, vendere praesumat. Quod si quispiam illorum facere praesumpserit, & paupertati suae magnam jacturam patitur, insuper etiam acerbis verberibus flagellatur. Unde fit, ut cum aliis

* ipsos, f.
* nulli peregrino, f.

aliis modius frumenti duodecim denariis, & modius vini viginti denariis venumdari possit; hujusmodi leniores modium frumenti ad quatuor, & modium vini ad sex sibi extorqueant denarios. Quæ res, quia impietatis, injustitiæque plena est, necesse est, ut piissimi Principis auctoritate inhibeatur. Quoniam verendum est, ne, dum his similibus gravaminibus pauperes atteruntur, ira interni judicis non solum facientibus, sed etiam consentientibus, & corrigere nolentibus accumulatur, &c. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 1. c. 52.*

CAPUT XV.

Quidam clericorum, & laicorum oblii præceptionis dominicæ, qua dicitur: *Pecuniam tuam non dabis ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges. Ego dominus Deus vester;* in tantum turpissimi lucri rabiem exarserunt, ut multiplicibus, atque innumeris usurarum generibus sua adinventione, & cupiditate repertis, adeo pauperes Christi affligant, ut exceptis aliis oppressionibus, quibus ad injuriam Dei atrociter cruciantur, hoc speciali malo multi eorum, fame, & egestate confecti pereant, multi etiam hac oppressionem compulsi propriis derelictis, alienas incolatus gratia terras expetant, &c. Sunt etiam alii crudelissimi sceleratores, qui tempore necessitatis nihil commodare pauperibus volunt, nisi mellillas suas, & vineolas, & prateola ea ratione in pignus dederint, ut quidquid frugum in hisce colligi poterat, pro parvo, quod mutuum acceperint, ex arte amittant. Quæ res non minimam pauperibus generat afflictionem & penuriam, &c. Joannes Apostolus conviva cœnæ dominicæ strenuus, ac fidelissimus: *Qui habuerit, inquit, facultates mundi, & viderit fratrem suum esurientem, & clausit viscera sua ab eo, quo modo charitas Dei manet in eo?* Augustinus: „Ecce (inquit) unde incipit charitas. Si nondum es idoneus mori pro fratre, jam idoneus esto dare de tuis facultatibus fratri. Jam percutiat viscera tua charitas, ut non delectantia facias, sed de intimo adipe misericordiam, ut consideres illum in egestate positum. Si enim superflua non potes dare fratri tuo, animam tuam potes ponere pro fratre? &c.“ Miserabilis plane, & valde deplenda res est, quando quis pro facultatibus mundi, quarum momentaneus possessor existit, quia eas fratribus indigentibus charitate distante non imperit, & gloriam Christiani nominis sibi admittit, & Deum, qui charitas est, amittit. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 1. cap. 53.*

CAPUT XVI.

Regale ministerium specialiter est, populum Dei gubernare, &c. ipse (Rex) debet primo defensor esse ecclesiarum, & servorum Dei, viduarum, orphanorum, ceterorumque pauperum, nec non & omnium indigentium, &c. Unde oportet, ut ipse, qui iudex est iudicum, causam pauperum ad se ingredi faciat, & diligenter inquireat, ne forte illi, qui ab eo constituti sunt, & vicem ejus agere debent in populo, injuste, aut negligenter pauperes oppressiones pati permittant. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 1. cap. 53.*

sub Ludov. & Loth. lib. 2. cap. 2. Aquisgr. II. sub Ludov. part. 4. c. 3. Magunt. sub Arnulph. cap. 3.

CAPUT XVII.

Quod Rex causam pauperum ad se ingredi facere, & diligenter debeat inquirere, dat intelligi illud, quod legimus antiquitus: iudices idcirco in porta ad iudicandum sedisse, ut nullus accedendi difficultatem, aut quispiam civium vim, aut calumniam necesse haberet sustinere, &c. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 2. cap. 3.*

CAPUT XVIII.

Monemus Regiam pietatem de oppressionem pauperum liberorum, ut non a potentioribus per aliquod malum ingenium contra justitiam opprimantur, vel cogantur, ut res suas vendant, live tradant, ne forte parentes eorum contra justitiam fiant exheredati, & regale obsequium minuat, & ipsi propter indigentiam mendici, vel latrones, seu malefactores efficiantur, &c. *Magunt. sub Rabano cap. 17.*

CAPUT XIX.

Placuit nobis, ut nec Episcopi, nec Abbates, nec Comites, nec Vicarii, nec Judices, nullusque omnino sub mala occasione, vel malo ingenio, res pauperum, vel minus potentium emere, aut tollere audeat. Sed qui quis ex eis aliquid comparare voluerit, in publico placito, coram idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat. Ubi cumque autem aliter inventum fuerit factum, hoc omnino emendari per regiam convenit justitiam. *Magunt. sub Raban. cap. 18.*

CAPUT XX.

Quidam facultates ecclesiarum in diversa collaboratione, & redditibus eas exspoliant, sed & pauperes, atque vicinos, & circumstantes immisericorditer exspoliant, devastant, & opprimunt, &c. ex criminali, & publico peccato publica poenitentia satisfaciunt, &c. *Melden. c. 61. Burch. lib. 11. cap. 16. Ivo part. 14. cap. 86. decret.*

CAPUT XXI.

Viduarum, & pauperum, & peregrinantes hospites omni quiete fruantur. *Theoph. Episc. Alexandr. in commonit. cap. 10.*

TITULUS XVI.

NEMO RES PAUPERIBUS RELICTAS SURRIPERE AUDEAT.

CAPUT I.

NE aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui a religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit. *Symmac. in synod. Rom. III. cap. 8. Ivo part. 3. c. 182. decret.*

CAPUT II.

Et si illis, qui nulla ex rebus suis pauperibus Christi distribuunt, æterni judicis voce in futuro condemnabuntur, quanto magis hi, qui auferunt pauperibus, quæ non dederunt? Quapropter Episcopi, qui nihil ex proprio suo ecclesiarum Christi compensaverunt, hanc divinam sententiam metuant, &c. *Foler. IV. cap. 65. Burch. lib. 3. cap. 189. Ivo part. 3. cap. 249. decret.*

CAPUT III.

Qui agapem pauperum, & sustentationem peregrin-

12. q. 2. c. 27. Indigne. in su.

12. q. 2. c. 39.

6. 4. de rebus eccl. Gr. IX. 6. 5. cod. tit. 10 1. coll.

regregrinorum, & eleemosynam defunctorum defraudat, apud sanctos patres eorum necatores vocantur. *Tullen. part. ult. cap. 14.*

TITULUS XVII.

RES ECCLESIAE IN USUS PAUPERUM

ALIENARI POSSUNT,

CAPUT I.

Præter in clericos, & captivos, & peregrinos alienare non licet res urbanarum ecclesiarum. *Symmac. in synd. Rom. II. cap. 4.*

CAPUT II.

16. q. 1. Possessiones, 61. Peregrinis si necessitas largiri suaserit, ad tempus alienari possessiones ecclesie possunt. *Symm. epist. 1. cap. 1. Anselm. lib. 5. cap. 47. Casar. lib. 7. cap. 67. Farrac. lib. 6. cap. 47.*

CAPUT III.

Nulli Episcoporum liceat res alienare ecclesie, &c. Peregrinorum, vel clericorum, & egenorum necessitati, salvo jure ecclesie, præstare permittuntur pro tempore, quæ potuerint. *Foler. III. cap. 3. Ivo lib. 2. tit. 10. cap. 1. panorm. & part. 3. cap. 167. decret.*

CAPUT IV.

Si clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus, pro solo religionis intuitu, in usum res ecclesiasticæ largiuntur, quanto magis consulendum est, quibus retributio justa debetur? *Foler. IV. cap. 37.*

TITULUS XVIII.

DE REDEMPTIONE CAPTIVORUM.

CAPUT I.

13. q. 2. c. 13. Apostolicos, & paternos canones renovans hæc sancta, & universalis synodus definit, neminem prorsus Episcopum vendere, vel utcumque alienare cimelia, & vasa sacrata, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet, quæ accipiuntur in redemptionem captivorum, &c. ac per hoc ecclesiasticos redditus lædere, quos ad propriam utilitatem, & obescam pauperum, & peregrinorum sustentationem esse decernimus. *Syn. VIII. gen. sub Hadr. II. cap. 15. Anselm. lib. 6. cap. 169. Casar. lib. 7. cap. 74.*

CAPUT II.

12. q. 2. c. 14. Et sacrorum canonum, & legalia statuta permittunt ministeria ecclesie pro captivorum esse redemptione vendenda, &c. Sicut omnino grave est frustra ecclesiastica ministeria venundare, sic iterum culpa est, imminente hujusmodi necessitate, res maxime desolatæ ecclesie captivis suis præponere, & in eorum redemptione cessare. *Greg. lib. 6. epist. 35. vel c. 199. ad Dominum Episcopum Messanen. Anselm. lib. 5. cap. 48. Ivo part. 3. cap. 176.*

CAPUT III.

12. q. 2. c. 15. Sacrorum. Et sacrorum canonum statuta, & legalis permittit auctoritas licite res ecclesiasticas in redemptionem captivorum impendi. Et ideo quia edocui a vobis sumus ante annos fere XVIIII. virum reverendissimum quemdam Fabium Episcopum ecclesie Firmanz pro redemptione vestra, ac patris vestri Passivi, fratris, & coepiscopi nostri, tunc vero clerici, nec non matris vestræ libras XI. argenti de eadem ecclesia hostibus impendisse, atque ex hoc quamdam formidinem vos habere, ne hoc

quod datum est, a vobis quolibet tempore repetatur, hujus præcepti auctoritate suspensionem vestram prævidimus auferendam, constituentes nullam vos exinde, heredesque vestros quolibet tempore repetitionis molestiam sustinere, nec a quocumque vobis aliquam obici quæstionem, quia ratio æquitatis exposcit, & quod studio pietatis impensum est, ad redemptorum onus, vel afflictionem non debeat pertinere. *Greg. lib. 7. indict. 2. epist. 14. Demerriano & Valeriano clericis Firmanis. Ivo part. 3. c. 145. Casar. lib. 7. c. 27.*

CAPUT IV.

De obligationibus vel agris, quos dominus Rex ecclesie contulerit in reparationibus ecclesiarum, alimoniis sacerdotum, & pauperum refectione, vel redemptione captivorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur, &c. *Aurelian. cap. 7.*

CAPUT V.

Fideles suis facultatibus sanctam locupletem fecerunt ecclesiam, ut his captivi pro temporum opportunitate redimerentur. *Aquisgr. sub Lud. cap. 116. in princ.*

CAPUT VI.

De pecunia, quam ad redimendos captivos cives Edesseni contulerunt. *Chale. act. 10. in libell. Samuelis & aliorum.*

CAPUT VII.

Symmachus captivos per Liguriam, & Mediolanum, & per diversas provincias pecuniis redemit, & dona multiplicavit, & dimisit. *Ex Pont.*

CAPUT VIII.

Gregorius tertius paupertatis amator, & erga inopum provisionem non solum mentis provisione, sed studii sui labore sollicitus, captivorum etiam redemptor, orphanis quoque & viduis largiter necessaria tribuens, amator religiositatis. *Ex Pontific.*

TITULUS XIX.

DE EXPOSITIS.

CAPUT I.

SI expositus ante ecclesiam cujuscumque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam. Et si is, qui collectus est intra decem dies quæsitus, agnitusque non fuerit securus habeat, qui collegit. Sane qui post prædictum tempus calumniator extiterit, ut homicida ecclesiastica districtione damnabitur, sicut patrum sanxit auctoritas. *Arel. II. cap. 32. Capir. lib. 1. c. 142. Burch. lib. 3. c. 201. Ivo part. 3. c. 253.*

CAPUT II.

De expositis id observandum, quod jam dudum synodus sancta constituit. *Agath. cap. 24.*

CAPUT III.

De expositis, quia ab omnibus querela processit, eos non misericordie jam, sed canibus exponi, quos colligere calumniarum metu, quamvis inflexa præceptis misericordie, mens humana detraxerit, id servandum est, ut secundum statuta Principum, quisquis expositum colligit, ecclesiam contestetur, contestationem nihilominus de altario dominico die minister annuntiet, ut ecclesia sciat expositum esse collectum, ut intra dies decem ab expositionis die expositum recipiat.

Si

Si quis probaverit se agnovisse, collectori, pro ipsorum decem dierum misericordia, prout maluerit, aut præsens retribuatur, aut in perpetuum cum Dei gratia, si voluerit, possideat. *Vasens. c. 9. Burch. lib. 3. c. 202. Ivo part. 3. c. 254.*

CAPUT IV.

Si quis expositorum hoc ordine collectorum repetitor, vel calumniator extiterit, homicida habendus est, &c. *Vasens. cap. 10. Burch. & Ivo ut supr.*

TITULUS XX.

DE HOSPITIBUS EXCIPIENDIS.

CAPUT I.

Domine quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis dicens: Amen dico vobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. *Matt. c. 25. in fine.*

CAPUT II.

Charitas operit multitudinem peccatorum. Hospitales invicem sine murmuratione. Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. *Petrus ep. 1. c. 4. num. 8. 9. & 10.*

CAPUT III.

Necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. *Paul. in epist. ad Rom. c. 12. num. 13.*

CAPUT IV.

Charitas fraternitas maneat in vobis, & hospitalitatem nolite oblivisci. Per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Mementote vincitorum tamquam simul victi, & laborantium, tamquam & ipsi in corpore morantes. *Paul. in epist. ad Hebr. c. 13. in princ.*

CAPUT V.

Sectatores non hospitalitatis esse non solum dominus Jesus admonet, cum se dicit in hospitium receptum fuisse, sed etiam ejus Apostolus omnibus pene suis præceptis. Propterea, beatissimi fratres, unumquemque nostrum oportet non solum semetipsum ad hoc opus hortari, sed etiam omnium fidelium mentes, ut possint apud Deum misericordiæ operibus pro nostris peccatis intercedere, & nos ei per puram hospitalitatem reconciliare. Si quis ergo nostrum non admonuerit, aut exemplo exhortationis suæ ipse prius non comprobaverit opere, indignationem proculdubio incurret domini majestatis. Prædicetur hoc nostræ mediocritatis statutum in auribus omnium Christianorum. *Matifcon. II. c. 11.*

CAPUT VI.

Ut in sua elemosyna firmiter statuatur (Imperator) ne quilibet in suum peragentibus servitium ullatenus prohibere audeat mansionem, neque aliis, quibus necessitas incumbit. *Remen. cap. 42.*

CAPUT VII.

Presbyteri ecclesiarum (decimas) accipiant, & inde restaurationem ecclesiarum, & luminaria,

& hospitum, ac pauperum receptionem exhibeant, & pro vobis, ac statu regni vestri Domini misericordiam studiose implorent. *Meld. cap. 75. in fin. Burchard. lib. 3. cap. 239. Ivo part. 3. cap. 281. decr.*

CAPUT VIII.

Evangelicis, atque Apostolicis instruemur documentis, in colligendis hospitibus ante omnia dari debere operam, ut merito de nobis a Domino dicatur: *Hospes fui, & collegistis me.* Proinde oportet, ut Prælati ecclesiæ præcedentium patrum præcepta sectantes, aliquod præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur, &c. *Aquisgran. c. 141. in princ.*

CAPUT IX.

Admonendi sunt, ut hospitalitatem diligant, & nulli hospitium præbere detractent, & si cui forte hospitium præstiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, nisi forte ille, qui recipitur, sponte sua aliquid det: Dicendumque est illis, qualiter multi per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente Apostolo: *Per hanc enim placuerunt quidam Deo, angelis hospitio susceptis; & iterum: Hospitales sine murmuratione,* & ipse Dominus ad judicium veniens, dicturus est, *Hospes eram, & non collegistis me.* Scient fane quicumque hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus recipere. Nam ille modus hospitalitatis non solum inhumanus, sed etiam crudelis est, quo numquam hospes in domum ante recipitur, nisi prius dandi hospitii merces compensetur, & quod Dominus agere jussit pro perceptione regni cælestis, pro acquisitione terrenarum rerum agatur. *Theodulphus ad presbyt. Aurelianen. c. 25.*

TITULUS XXI.

DE COLLEGIIS, SEU SEMINARIIS.

Vide libro octavo titulo decimo octavo.

TITULUS XXII.

DE FRATRIIS SIVE CONFRATRIIS.

CAPUT I.

Charitatis recipiendæ, & habendæ maximum erit fomentum, si frequenter inter vosmet ipsos communem cibum vestrum, mensamque faciatis, & in quantum unusquisque prævalet, crebrius panes, ac sales suos cum fratribus suis sumat. Per hæc enim præcipue charitas comparatur, & causa totius boni in hujusmodi communiione consistit. Ubi autem pax, & bonitas, ibi & salus, propter quod communes facite cibos vestros cum his, qui secundum Deum fratres sunt, quia per hæc temporalia officia pacis, & charitatis fructibus gaudia æterna merebimini, &c. *Clem. ep. 1. ante med.*

CAPUT II.

De collectis, vel confratris, quas consortia vocant, sicut verbis monuimus, & nunc scriptis expresse præcipimus, ut tantum fiat, quantum rectum ad auctoritatem, & utilitatem, atque ad salutem animæ pertinet. Ultra autem nemo, nec sacerdos, neque fidelis quisquam in parochia nostra progredi audeat, id est, ut in omni obsequio religionis, videlicet in oblatione, in luminariis, in orationibus mutuis, in exequiis defunctorum,

De jure patr. 63. in 1. coll.

latuerunt.

Matt. 25.

Matt. 25. 6.

Heb. 13. 2.

1. Pet. 4. 6.

Matt. 25. d.

in elemosynariis, & ceteris pietatis officiis. Pa-
stos autem, & comestationes, quas divina au-
thoritas vetat, ubi & gravedines, & indebitæ e-
xactiones, & turpes, ac inanes letitiæ, & rixæ,
sæpe etiam sicut experti sumus, usque ad homici-
dia, & odia, & dissentiones accidere solent, adeo
penitus interdiciamus, ut qui contra hoc decretum
agere præsumperit, si presbyter fuerit, vel qui-
libet clericus, gradu privetur; si laicus est, aut
femina, ab ecclesia usque ad satisfactionem sepa-
retur. Conventus autem talium confratrum, ne-
cesse si fuerit, ut simul conveniant, aut forte ali-
quis contra patrem suum discordiam habuerit,
quem reconciliari necesse sit, & sine conventu
presbyterorum, & ceterorum esse non possit, post
peracta illa, quæ Dei sunt, & Christianæ religio-
ni conveniunt, & post debitas admonitiones, si
contigerit, ut vere charitatis, & fraternæ invicem
consolationis omnes ad refectionem conveniant,
sic talia fieri permittimus, ut servata modestia,
& temperantia, & sobrietate, pacisque concor-
dia, sicut decet fratres, omnia in ædificationem
fraternitatis, & laudem, & gloriam Dei, & gra-
tiarum actiones fiant. Et hoc omnino caveatur,
quod Salvator ait: *Videte, ne graventur corda
vestra in crapula, & ebrietate.* Qui voluerint,
eulogias a presbytero accipiant, & panem, tantum
frangentes, singulos accipiant bibentes, & nil am-
plius contingere præsumat, & sic unusquisque
ad sua cum benedictione Domini redeat. *Nanne-
sens. cap. 15.*

Luc. 21. 8.

TITULUS XXIII.

COMMUNIA DE PAUPERIBUS.

CAPUT I.

Omnes pauperes, & egentes auxilio iter agere
oportet cum probatione, & epistolis pa-
cificis ecclesiasticis tantum, non cum commen-
datitiis*, quæ tantum personis suspectis* præ-
benentur. *Chalced. cap. 11.*

* ovstati-
nois.
* acceptis.

CAPUT II.

Cum dicat Apostolus: „Abundantiorem ho-
norem membris infirmioribus deferendum“
ecclesiastici quidam, quæ sua sunt, non quæ Je-
su Christi quærentes, leprosis, qui cum sanis ha-
bitare non possunt, & ad ecclesiam cum aliis con-
venire, ecclesias, & cœmeteria non permittunt
habere, nec proprii juvari ministerio sacerdotis.
Quod quia procul a pietate Christiana esse dino-
scitur, de benignitate Apostolica constituimus,
ut ubicumque tot simul sub communi vita fuerint
congregati, qui ecclesiam sibi cum cœmeterio
constituere, & proprio gaudere valeant presby-
tero, sine contradictione aliqua permittantur ha-
bere. Caveant tamen, ut injuriosi veteribus ec-
clesiis, de jure parochiali nequaquam existant.
Quod namque eis pro pietate conceditur, ad alio-
rum injuriam nolumus redundare; statuimus et-
iam, ut de hortis, & nutrimentis animalium suo-
rum decimas tribuere non cogantur. *Alex. III. in
concil. Later. cap. 23.*

De eccl. ad. c.
2. Gr. IX. c.
c. 1. eod. tit.
in 1. coll.
1. Cor. 11. 6.

CAPUT III.

Quia Prælati plerique, ut procuracionem, vel
servitium aliquod impendant legato, vel alii, plus
extorquent a subditis, quam solvant, &c. id de
cetero fieri prohibemus. Quod si quis forte præ-
sumperit, & sic extortam restituat, & tantundem
cogatur pauperibus largiri, &c. *Innoc. III. in
conc. gen. Later. c. 34.*

De imm. eccl.
c. 8. Gr. IX.
c. 4. de
cessib. in 4.
coll.

CAPUT IV.

Si quis despicit eos, qui fideliter agapas exhibent,
& propter honorem Dei convocant fratres
parvipendens quod geritur, anathema sit. *Gangr.
cap. 11. Burch. lib. 19. cap. 124. Ivo part. 15.
cap. 136. decret.*

Dist. 42. c. 1.

CAPUT V.

Pauperes senes ecclesiæ plus ceteris honoran-
dos. *Carth. IV. c. 83.*

LIBER TERTIUS.

De Beneficiis, & de Rebus Ecclesiarum, & Mini-
strorum, & de Contractibus.

TITULUS I.

SOLVANTUR STIPENDIA HIS, QUI
ECCLESIIIS INSERVIUNT.

CAPUT I.

Clerici in subdiaconatu, & supra, & in mi-
noribus quoque ordinibus, si stipendiis
ecclesiasticis sustentantur, coram iudice
seculari advocati in negotiis fieri non præsumant.
Alex. III. in conc. Later. c. 12.

c. 1. de postul.
Greg. IX. c.
in 1. coll.

CAPUT II.

Ecclesiasticis utilitatibus defudantes, ecclesia-
stica dignum est remuneratione gaudere, ut qui
se voluntariis obsequiorum necessitatibus sponte
subiiciunt, digne nostris provisionibus consolentur.
Quia igitur te Theodorum virum eloquen-
tissimum consiliarium nostrum mancipiorum co-
gnovimus ministerio destitutum, ideo puerum

12. q. 2. c. 67.

nomine Acofimum natione Siculum juri dominio-
que tuo dari, tradique præcipimus, quem quo-
niam traditum ex nostra voluntate jam possides,
hæc te necesse fuit scripti pro futuri temporis tes-
timonio, ac robore largitatis, auctoritate fulci-
ri, quatenus Domino protegente, secure eum sem-
per, & sine ullius retractationis suspitione, quip-
pe ut dominus, valeas possidere, &c. *Greg. lib. 2.
indict. II. ep. 18. Theodoro consiliario.*

CAPUT III.

Cum secundum Apostolum, qui altario ser-
vit, de altari vivere debeat, & qui ad onus eli-
gitur, repelli non debeat a mercede, patet a si-
mili, ut clerici vivere debeant de patrimonio Je-
su Christi, cujus obsequio deputantur, ut ipsa no-
minis ratio persuadet. Cum igitur a clericis, quod
est fors vel hæreditas, clerici appellentur, quia

De preb. c.
dignit. c. 16.
ap. Greg. IX.
c. in 3. coll.
eod. tit. c. 1.

1. Cor. 9.

in sui ordinatione, vel assumuntur in hæreditatem domini, vel assequuntur hæreditatem in ipso ut vere possint psallere cum Propheta: *Dominus pars hæreditatis meæ*, &c. dignum est, ut ecclesiæ stipendiis sustententur, in qua, & per quam divinis obsequiis ascribuntur. *Innocent. III. Episc. Zamoren.*

CAPUT IV.

Clerici omnes, qui ecclesiæ fideliter, vigilantissimeque deserviunt, stipendia sanctis laboribus debita secundum servitii sui meritum, vel ordinationem canonum a sacerdotibus consequantur. *Agath. c. 36. Capit. lib. 7. c. 306.*

CAPUT V.

Quemcumque (clericum) Episcopus ad bonum profectum viderit crescere per bonam intentionem, venerandi, amandi, & honorandi, atque de rebus ecclesiæ, quod voluerit, illi largiendi habeat potestatem, &c. Quidquid ergo bonis largitur per gratiam, ita in jus habeant, ut & remedium ex hoc sentiant & rem Deo dicatam ad augmentum perducant. Quod si id, quod acceperint per suam tepiditatem ad profectum minime perduxerint, aut detrimentum patuerint, Episcopus habeat licentiam, sine ullo præjudicio, in jus ecclesiæ revocare rem propriam. *Emerit. c. 13.*

CAPUT VI.

Quicumque Episcopi, suffragio cujuslibet, aliquid ecclesiasticæ utilitatis providerint, & pro eo quodeumque commodum in remunerationem promiserint, promissi solutionem eas exsolvere oportebit, ita ut id ad concilium provinciale deferatur, ut eorum conniventia confirmetur. Quia sicut Paulus ait, *dignus est operarius mercede sua. Tolct. IV. cap. 36.*

CAPUT VII.

Solet in plerisque canonicorum congregationibus irrationabiliter, atque indiscrete fieri, ut nonnulli clerici, qui in divitiis affluunt, & aut parum aut nihil utilitatis ecclesiæ conferunt, majorem cæteris divinum strepue peragenibus officium annonam accipiunt. Cum hoc ita fieri debere nulloquam nec in auctoritate scripturarum, nec in traditionibus sanctorum Patrum possit quoquomodo sancitum reperiri, sed quia hujusmodi factum nulla auctoritate fulcitur, sed magis gulæ, immo avaritiæ causa constat esse inolitum, restat ut falce justitiæ reseccetur, & æquitatis censura ab eisdem locis, in quibus fit, prorsus abdicetur, &c. *Aquisgran. sub Ludov. c. 123.*

TITULUS II.

CONSTITUATUR CONGRUA PORTIO PRESBYTERIS, QUIBUS ECCLESIAE PAROCHIALES CURÆ SUNT.

CAPUT I.

Extirpandæ consuetudinis vitium in quibusdam partibus inolevit, quod scilicet patroni ecclesiarum parochialium, & aliæ quædam personæ proventus ipsarum sibi penitus vindicantes, presbyteris earundem servitio deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, ut ex ea congrue nequeant sustentari. Nam ut pro certo didicimus in quibusdam regionibus parochiales presbyteri pro sua sustentatione non obtinent nisi quartam

Tom. VI.

quartæ, idest, sextam decimam decimarum. Unde fit, ut in his regionibus pene nullus inveniat sacerdos parochialis, qui vel modicam habeat notitiam litterarum. Cum igitur os bovis alligari non debeat triturantis, sed qui altari servit, vivere debeat de altari, ita unum, ut consuetudine qualibet Episcopi, vel patroni, seu cujuscumque alterius non obstante, portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur, &c. Perpetuus Vicarius, ut prædictum est, congruentem habeat de ipsius ecclesiæ proventibus portionem, alioquin illa (præbenda, vel dignitate) cui est annexa parochialis ecclesia, se sciat hujus decreti auctoritate privatum libere alii conferenda, qui velit, & possit, quod prædictum est, adimplere. Illud autem penitus interdiximus ne quis in fraudem de proventibus ecclesiæ, quæ curam proprii sacerdotis debet habere, pensionem alii, quasi pro beneficio conferre præsumat. *Innoc. III. in concil. gener. Later. c. 32.*

CAPUT II.

Præcipimus, ne conducticiis presbyteriis ecclesiæ committantur, sed unaquæque ecclesia, cui facultas suppeti, propriam habeat sacerdotem nec ab ejus regimine alicujus, nisi Episcopi, vel Archidiaconi, in cujus parochia fuerit, canonico judicio depellatur, cui de bonis ecclesiæ tantum beneficii præbeatur unde convenienter valeat sustentari. *Eugen. III. in conc. Remen. c. 10.*

TITULUS III.

BENEFICIA CONFERANTUR DIGNIS.

CAPUT I.

Præcipimus tam in cathedralibus, quam in aliis conventualibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores, & cooperatores habere, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 10.*

CAPUT II.

Nihil est, quod ecclesiæ Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur prælati ad regimen animarum, &c. Episcopi tales ad sacros ordines & ecclesiasticas dignitates promovere procurent, qui commissum sibi officium digne valeant adimplere, si & ipsi canonicam cupiunt esugere ultionem. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 29.*

CAPUT III.

Grave nimis est, & absurdum, quod quidam Prælati ecclesiarum cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur carnalitate sequentes affectum, non judicium rationis. Unde quanta ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus, ut prætermissis indignis assumant idoneos, qui Deo, & ecclesiis velint, & valeant gratum impendere famulatum. Fiatque de hoc in provinciali concilio diligens inquisitio antiquatim, ita quod qui post primam, & secundam receptionem * fuerit repertus culpabilis a conferendis beneficiis per ipsum concilium suspendatur instituta in eodem concilio persona provida, & honesta, quæ suppleat suspensæ defectum in beneficiis

F

Deut. 25.
1. Cor. 9.

De offic. jud.
ord. c. 15. ap.
Gr. IX. c. 3.
rod. tit. in 4.
coll.

De elect. cap.
44. Gr. IX. c.
11. end. tit.
in 4. coll.

De Præb. c.
29. Gr. IX.
c. 6. cod. tit.
in 4. coll.

* correctio-
nem.

Psalm. 15.

1. q. 2. c. 21.

12. q. 2. c. 66.

4. Tim. 5. c.

De præb. c.
30. ap. Gr.
IX. c. 6. cod.
in 4. coll.

ficiis conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quæ in his deliquerint, observetur. Metropolitanæ vero delictum superioris judicio relinquatur, ex parte concilii nuntiandum. Ut autem hæc salubris provisio pleniorum consequatur effectum, hujusmodi suspensionis sententia præter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprii Patriarchæ minime relaxetur. Ut in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur. *Inn. III. in conc. gen. Lat. c. 30.*

CAPUT IV.

De instit. e. 5. apud Gr. IX. & in 3. coll. eod. tit. cap. 1.

Ad decorem, & commodum tam ecclesiæ S. Sophiæ, quam aliarum ecclesiarum, quæ sunt in urbe CP. constructæ noscitur pertinere, ut litterati viri, & morum honestate conspicui de quibuslibet mundi partibus venientes institui debeant in eisdem. Verum sicut nostris auribus est suggestum venerabilis frater noster CP. Patriarcha, &c. aliarum nationum clericos spernens, Venetos tantum in ipsis ecclesiis, & præcipue in ecclesia S. Sophiæ satagit collocare, non attendens, quod in omni gente, qui facit justiciam, acceptus est Deo, nec sanctuarium Dei jure convenit hæreditario possideri. Quocirca discretionem vestram per Apostolica scripta mandamus, quatenus eundem Patriarcham monere, ac inducere studeatis, ut viros religiosos, honestos, & litteratos, undecumque originem duxerint in prædictis ecclesiis instituire non postponat, & maxime in majori, proponentes eidem, quod si monitis nostris acquiescere forte non curaverit, indignum se reddet, ut vos aliarum nationum clericos ad ejus obedientiam compellatis; & si qui vero clerici per vos, vel per alterum vestrum sunt in prædictis ecclesiis instituti, appellatione postposita, faciatis eos pacifica possessione gaudere, a motis, sicut justum fuerit, per censuras ecclesiasticas, appellatione remota, facientes restitui ad eandem. *Innoc. III. P. tit. S. Marcelli, & B. tit. S. Susanna præbyteris Cardinalibus Apost. sedis leg.*

1. P. tit. 1. a.

Dist. 80. c. 6. Decentex.

Agnovimus quosdam Pontifices præcepti Principis Apostolorum, qui ait, *Pascite, qui in vobis est gregem Dei, non coacte, sed spontaneè, neque ut dominantes in clericis, sed forma facti gregis*, ita esse immemores, ut quibusdam monasteriis, parochialibusque ecclesiis, aut suæ consanguinitatis personas, aut sui favoris participes, iniquum sæpe statuant in Prælatum, ita illis providentes commoda inhonesta, ut aut eisdem deferantur, quæ proprio Episcopo dari justus ordo deposcerit, aut quæ rapere deputati exactoris violentia poterit, &c. Quisquis Pontificum deinceps aut sanguine propinquis, aut favore personis quibuscumque sibi devinctis, talia commodare lucra tentaverit, ad suum nefandæ præsumptionis excidium, & quod justum fuerit, devocetur in irritum, & qui ordinavit, annuæ excommunicationi subjaceat; quæ vero ablata fortasse fuerint, ab eo qui tulit, reddantur in duplum. *Toletan. X. cap. 3.*

TITULUS IV.
NE CLERICI PLURA HABEANT
BENEFICIA.

Vide libro sexto titulo XLIII. & libro octavo titulo XXXIII. quibus adde:

CAPUT I.

Cognovimus, quod quidam diaconus nomine Joannes, postquam consecratus est minister, accepisse uxorem, & non solum hoc, sed in duabus ecclesiis militet. Ideoque si ita est, hoc tua dilectissima fraternitas pro Dei amore corrigat, ne denuo hujusmodi nefas proveniat ad instar male viventium. *Vitalian. ad Paul. Cretens. Episc. epist. 3.*

CAPUT II.

Cum secundum doctrinam Apostoli non conveniens sit, ut unus sit ebrius, & alter debeat esuriri, ne juxta instituta canonica tantum uni personæ de redditibus ecclesiasticis debeat assignari, unde scrupuloso corde alii moveantur, qui ad dispensationem Pontificis sunt pro personarum meritis dividendi, non sufficimus admirari, quod sicut auribus nostris est relatam, in ecclesiæ tibi commissæ stipendiis, quod iniquum est, & absurdum imperiti magistris, non antiquis*, rudes meritis præferuntur. Unde L. quondam filius Avernen. Comitissæ ecclesiæ tuæ clericus, plus potentia patris sui, quam prædecessoris tui spontanea voluntate ultra xx. ecclesias in civitate Neapolitana, & in majori ecclesia beneficium maximum proponitur obtinere, &c. indulgemus, ut superfluitatem ad moderamen reducas, non plus de rebus ecclesiasticis clerico præfato dimitte, quam apud unum de plus habentibus noscitur residere, aliis omnibus beneficiis personis idoneis conferendis, &c. *Innoc. III. Archiep. & Capit. Londonen.*

De Presb. in 3. coll. c. 4. 1. Cor. 21.

** novi, f.*

CAPUT III.

Tua nuper devotio requisivit, utrum fundatoribus ecclesiarum tibi clericos præsentantibus, qui duas, tres, quattuor, aut etiam plures habent parochias, qui etiam in conventualibus ecclesiis dignitates, vel canonicatus sunt sortiti, annuere debeas, cum conscientiam lædas hujusmodi concedendo, cum sponsa Christi, cujus uni una sufficeret, quartam, quintam, aut etiam sextam indigne nimis, atque impudenter avarus usurpet, &c. Sane circa quæstiones præmissas ambiguitatis vestigium non relinquatur, si & statuta canonica tam nova, quam vetera diligentius attendantur. In Lateranensi namque concilio sic inter alia novimus institutum: „ Quod non, „ nulli“, &c. Volentes igitur felicis recordationis Alexandri Papæ prædecessori nostri vestigiis inhærere, super quæstione præmissa nihil aliud, quam ipse statuerit, tibi duximus respondendum. *Innoc. III. Archid. Exonen. V. Alex. III. in conc. gener. Later. cap. 13.*

De instit. in 3. coll. c. 2.

TITULUS V.
CLERICI RESIDEANT IN
ECCLESIIIS SUIIS.

Vide libro quarto tit. LXVIII. & lib. sexto tit. XVIII.

CAPUT I.

Quicumque temere, & periculose, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec ecclesiasticam regulam agnoscentes, discedunt ab eccle-

7. 1. c. 23. Si qui.

eccle-

ecclesia presbyteri, diaconi, vel quicumque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas parochias revertantur. Quod si non fecerint, oportet eos communionem privari. *Nican. cap. 16. G. & 16. C. 17. L. Aquisgr. cap. 45. Mart. Brac. cap. 33. Burch. lib. 2. cap. 97. C. 98. Ivo part. 6. c. 174. C. 175. decret. Anselm. lib. 7. cap. 95.*

CAPUT II.

Clericus, qui ad alienam ecclesiam se transtulerit, revocari debet ad suam ecclesiam, in qua primitus ordinatus est, & ibi tantummodo ministrat. *Chalced. cap. 10. Aquisgr. c. 50. Burch. lib. 2. cap. 96. Ivo lib. 3. tit. 6. cap. 3. panorm. C. part. 6. cap. 173. decret. Anselm. lib. 7. c. 96.*

CAPUT III.

Dist. 71. c. 4. Clericos in ecclesia ministrantes, sicut jam constituimus, in alterius civitatis ecclesia, statutos fieri non oportet, sed contentos esse, in quibus ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias amittentes patrias, ex necessitate ad aliam ecclesiam transferunt. Si quis autem Episcopus post hanc definitionem susceperit clericum ad alium Episcopum pertinentem, placuit, & susceptum, & suscipientem communionem privari, donec eis qui migraverat clericus, ad propriam fuerit regressus ecclesiam. *Chalced. cap. 20. synod. apud palatium. Vern. c. 12. Aquisgr. cap. 87. Tribur. cap. 28. Ivo part. 6. cap. 361. decret. Anselm. lib. 7. c. 97. Casar. lib. 4. c. 100.*

CAPUT IV.

Quoniam nonnulli clerici canonicam constitutionem circumscribentes, sua relicta parochia, in aliam excurrunt, ut plurimum autem in hac a Deo custodia, & Imperiali urbe, etiam inter magistratus assident, & in eorum oratoriis divina ministeria facientes, eos sine proprio Episcopos, & Constantinopolitano non liceat in quavis aede, vel ecclesia recipi. Si quis autem hoc fecerit, si perseveret, deponatur. *Nican. II. cap. 10.*

CAPUT V.

e. 3. de cleric. non resid. Gr. IX. C. in 1. coll. Cum ecclesia, vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quaeratur, quae residere in loco, & curam ejus per se ipsum valeat exercere. Quod si aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra sacros canones accipit, amittat, & qui dederit, largiendi potestate privetur. *Alex. III. in concil. Lateran. cap. 13.*

CAPUT VI.

De praeb. c. 30. Extirpandas. Gr. IX. C. c. 6. eod. tit. in 4. coll. Qui parochialem habet ecclesiam, non per Vicarium, sed per se ipsum illi deserviat in ordine quem ipsius ecclesiae cura requirit, nisi forte praebendae, vel dignitati parochialis ecclesia sit annexa, in quo casu concedimus, ut is, qui talem habet praebendam, vel dignitatem, cum oporteat eum in majori ecclesia deservire, in ipsa parochiali ecclesia idoneum, & perpetuum studeat habere vicarium canonicè institutum, qui congruentem habeat de ipsius ecclesiae proventibus portionem; alioquin illa se sciat hujus decreti auctoritate privatum, libere alii conferenda, qui velit & possit, quod praedictum est, adimplere.

Illud autem penitus interdiciamus, ne quis in fraudem de proventibus ecclesiae, quae curam proprii sacerdotis debet habere, pensionem alii, quasi pro beneficio, conferre praesumant. *Inn. III. in conc. gen. Later. cap. 32.*

CAPUT VII.

Ipsis clericis (qui fuerint in exercitu Christiano) indulgemus, ut beneficia sua integra percipiant per triennium, ac si essent in ecclesiis residentes, & si necesse fuerit ea per idem tempus pignori valeant obligare. *Innoc. III. in conc. gen. Later. cap. ult. post princ. de exped. in terram sanctam.*

CAPUT VIII.

Anastasium jam nuper excommunicatum presbyterum tituli sancti Marcelli, qui propriam parochiam relinquens in aliena per multa tempora nititur immorari, a sacerdotali ministerio modis omnibus removemus, ita ut locum restitutionis nequaquam inveniat, &c. *Syn. Roman. sub Leone IV. in causa Anastasii.*

CAPUT IX.

Si quis presbyter, vel diaconus, vel omnino ex clericorum catalogo, relicta sua parochia, in aliam abscesserit, & cum penitus transtulerit praeter sui Episcopi sententiam, in alia parochia maneat, cum non amplius celebrare jubemus, maxime, si eum adhortante Episcopo ut rediret, non paruerit, in contumacia & insolentia perseverans. Is tamen, ut laicus communice. *Apost. cap. 15.*

CAPUT X.

Si autem Episcopus, apud quem sunt, nihili faciens adversus eos decretam a munere cessationem eos, ut clericos receperit, communionem privetur, ut perturbationis magister. *Apost. cap. 16.*

CAPUT XI.

Sicut vir non debet adulterare uxorem suam, ita nec Episcopus ecclesiam suam, id est, ut illam dimittat, ad quam sacratus est, absque inevitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, nec alteri se ambitus causa jungat. *Evarist. epist. 2. in princ. Burch. lib. 1. c. 76. Ivo part. 3. cap. 192. decret. Anselm. lib. 6. cap. 102. Tarrac. lib. 3. cap. 67.*

CAPUT XII.

Quidam Episcoporum propter suam quietem (Chorepiscopis) plebes suas committere non formidant, & ut illicita, atque prohibita agant, idem ea, quae solis Pontificibus debentur, sibi usurpant, & ipsi in sua quiete torpent, & curam sibi a Deo commissam negligunt. Cum Dominus dicat: *Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis;* &c. Illi namque Episcopi, qui talia sibi praesumunt, videntur mihi esse meretricibus similes, quae statim, ut pariunt, infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos, ut suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos, aliis educandos tradunt, ut suas libidines expleant, id est, ut pro suo libito secularibus curis inhiant, & quod unicuique visum fuerit, liberius agant. Pro talibus enim animae negliguntur, oves pereunt, morbi crescunt, haereses, & schismata prodeunt, ecclesiae destruantur, sacerdotes vitiantur, & reli-

De cler. non resid. c. 2. Gr. IX. C. in 1. coll.

7. q. 1. c. 12.

Joann. 10.

qua mala proveniunt, &c. *Damas. epist. 4. ad Episcopos Numidiæ post princip.*

CAPUT XIII.

Illam partem ecclesiasticæ disciplinæ, qua olim a sanctis Patribus, & a nobis sæpe decretum est, ut nec in presbyteratus gradu, neque in diaconatus ordine, nec in subsequenti officio clericorum ab ecclesia cuiquam transire sit liberum, ut in integrum revoces, admonemus. Et unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ibi, ubi ordinatus est, perseveret, ita ut si quis sua quærens, non quæ Jesu Christi, ad plebem, & ecclesiam suam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus. *Leo ep. 84. ad Nicatam Aquilejen. Episcop. in fin.*

CAPUT XIV.

Quisquis propriæ desertor ecclesiæ nullis exstantibus causis, ad aliam putaverit transeundum, temereque susceptus fuerit, & promotus, reverendorum canonum vel ipse, vel receptor ejus, atque provector, constituta non effugiet, quæ de hujusmodi præsumptoribus præfixere servanda. *Gelas. epist. 1. cap. 25.*

CAPUT XV.

Adjecisti etiam, quod si pestifer morbus, aut mortalitas in ecclesia, vel monasteriis irreperit, quos nedum tetigit, a loco fugiunt evitantes periculum unde * fatuum hoc videtur: non enim valet quisquam Dei effugere manus. *Gregor. III. epist. 4. ad Bonifac. ante fin.*

CAPUT XVI.

Relatum est nobis ex parte tua, quod cum in Lateranensi concilio sit statutum, ut personæ tali ecclesia, vel beneficium conferatur, quæ residere in loco, & curam ejus per se valeat exercere, nonnulli autem ad ecclesias præsentati se posse residere affirmant, & curam habere ecclesiæ, & ecclesiastici beneficii profitentur, id tamen efficere contradicunt, ideo consulere nos voluisti, an propter hoc tales possis præsentatos repellere, vel institutos remove. Tuæ itaque prudentiæ innotescat, quod cum verba accipienda sint cum effectu, tales, si præsentati fuerint, non admitti, & admissi, si instituti fuerint, licite poterunt admoveri, nisi forte de licentia prælatorum, vel studio litterarum, vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse. *Alex. III. Eboracens. Archiep. R. post Lateran. part. 15. c. 1. V. conc. gen. Later. c. 13.*

CAPUT XVII.

De clericis, qui ecclesias, vel præbendas sibi concessas sine justa & necessaria causa, tuo præsertim non accedente consensu, in hac deserunt novitate, hoc tibi duximus respondendum, quod postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illos, possunt eis juste privari, dummodo non sint justo impedimento detenti. *Inn. III. CP. Patriarchæ.*

CAPUT XVIII.

In ecclesiis eorum, qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet citatio pervenire, trinæ citationis edictum facias publicari, & si non sic

curaverint obedire, si ultra sex menses suas deseruerint ecclesias, ut juxta canonicas sanctiones eis debeant merito spoliari: contra eos quoque, sicut supra dictum est, etiam procedatur, scilicet ut ipsos post suspensionis, & excommunicationis sententias, ad tuam obedientiam venire compellas, quod si nec sic illorum malitia poterit erudiri, eos dilectus filius B. tituli S. Susannæ presbyter Cardinalis Apostolicæ Sedis legatus ab spiritualium administratione removeat, & quibus possit ecclesiis de personis idoneis faciat provideri. *Inn. III. Archiep. Patracen.*

CAPUT XIX.

Quærivisti, ut cum interdum canonici, quibus studiorum gratia est indultum, ut in absentia sua fructus percipiant præbendarum suarum, accepta licentia, se ad villas transferant, vel castella, in quibus nullum est, vel minus competens exercitium studiorum, utrum præbendarum suarum fructus sint talibus conferendi. Ad quod breviter respondemus, eis, qui hujusmodi fraudem committunt, cum fraus, & dolus nemini debeat patrocinium impertiri*, præfatam indulgentiam competere non debere. *Innoc. III. Aleisiodorensi Episcopo.*

CAPUT XX.

Si quis in civitate positus (per tres dominicas ad ecclesiam non accesserit, paucis * tempore abstineat, ut correptus esse videatur. *Eliber. cap. 21.*

CAPUT XXI.

Qui in quibuscumque locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseverent. *Arelat. c. 2.*

CAPUT XXII.

Si quis presbyter, aut diaconus, & omnino quilibet ex clero parochiam propriam deserens ad aliam properavit, deinde omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari, ulterius ibidem non ministret, maxime si vocanti suo Episcopo, & regredi ad propriam parochiam commoventi obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, a ministerio modis omnibus removeatur, ita ut nequam locum restitutionis inveniat, &c. *Antioch. cap. 3. Aquisgran. cap. 71. M. Brac. c. 34. Ans. lib. 7. c. 195.*

CAPUT XXIII.

Episcopi trans mare non proficiantur, nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cujusque provincie, ut ab eo præcipue possint sumere formatam vel commendationem. *Carth. III. c. 28.*

CAPUT XXIV.

Si quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conventus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitibus, ut ibi missas teneat propter fatigationem familiæ, iuxta ordinationem permittimus, Pascha vero, Natali Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali sancti Joannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festivitibus habentur, non nisi in civitatibus, aut parochiis teneat. Clerici vero, si qui in festivitibus, quas supra diximus, in oratoriis, nisi jubente, aut permittente Episcopo, missas facere, aut tenere voluerint, a

eod. tit. c. 3. Ex tunc.

De cler. non resid. c. 12. apud Gr. IX. & in 3. coll. eod. tit. c. 4. Tuæ fraternitati.

** patrosinarii, impartiri.*

** tanto, al.*

27. q. 1. c. 24.

De conf. d. 1. cap. 34.

com-

* valde.

Tob. 11. 4.

De cler. non resid. cap. 4. Greg. IX. & in 1. coll.

De cler. non resid. c. 10. apud Gr. IX. & in 3. coll. eod. tit. c. 2. Inter quatuor.

De cler. non resid. c. 11. apud Gr. IX. & in 1. coll.

communione pellantur. *Agath. c. 21. Ivo part. 4. c. 9. decret.*

CAPUT XXV.

21. 9. 5. Si forte. 6. 4.

Si quis clericus regulam disciplinæ ecclesiasticæ subterfugiens fuerit evagatus, quicumque eum susceperit, & Pontifici suo non reconciliaverit, sed magis defendere præsumperit, ecclesiæ communione privetur. *Arelat. III. c. 4.*

CAPUT XXVI.

Si quis clericus absque Episcopi sui permisso, derelicta ecclesia sua, ad alium se transferre voluerit locum, alienus a communione habeatur. *Turon. c. 2.*

CAPUT XXVII.

Hoc etiam placuit, ut vagus, atque instabilis clericus, sive etiam in diaconi ministerio, vel presbyteri officio constitutus, si Episcopi, a quo ordinatus est, præceptis non obedierit, ut in delegata sibi ecclesia officium dependeat assiduum quousque in vitio permanerit, & communione, & honore privetur. *Valentin. Hisp. c. 5.*

CAPUT XXVIII.

Clerici, qui officium suum implere despiciunt, aut vice sua ad ecclesiam venire detrectant, loci sui dignitate priventur. *Aurel. II. c. 13.*

CAPUT XXIX.

21. 9. 2. 2. Placuit.

Scribitur in lege mundiali de colonis agrorum, ut, ubi quisque esse jam coepit, ibi perduret. Non aliter, & de clericis, qui in agro ecclesiæ operantur, canonum decreto præcipitur, nisi ut ibi permaneant, ubi esse coeperunt. Ideoque placuit, ut si quis clericus, ministeriis ecclesiæ propriæ destitutus, ad aliam transitum fecerit, compellente, ad quem fugerit, sacerdote, ad ecclesiam quam prius incolerat, remittatur. Qui vero eum susceperit, nec statim sine ullo nisu exceptionis, ad propriam ecclesiam remittendum elegerit, quamdiu eum restituat, communione se privatum agnoscat. Desertorem autem clericum cingulo honoris atque ordinationis suæ exutum, aliquo tempore monasterio religari convenit, sicque postea in monasterio ecclesiastici ordinis revocari. *Hispal. II. c. 3. V. Cod. de agris, & cens. & colon. lib. 11. L. Cum satis, & in aliis pluribus.*

CAPUT XXX.

De Episcopis vagantibus, qui parochias non habent, nec scimus de ordinatione eorum qualiter fuerit, placuit juxta instituta sanctorum Patrum, ut in alterius parochia ministrare, nec ullam ordinationem facere debeant sine jussione Episcopi, cujus parochia est, & si hoc facere præsumperint, ab officio suspendantur, interim quod ad synodum exinde venerint, & ibidem secundum canonicam institutionem accipiant sententiam, nisi tantum pro itineris causa. Et si ullus clericus, aut laicus talem Episcopum, aut presbyterum defenserit sine commætu Episcopi, cujus parochia est, excommunicetur usque ad emendationem. *Concil. apud Palat. Vern. c. 13. Vormac. cap. 62.*

CAPUT XXXI.

De clericis vagis, seu de acephalis, idest de his, qui sunt sine capite, neque in servitio Domini nostri, neque sub Episcopo neque sub Abbate, sed si-

ne canonica, vel regulari vita degentes, ut in libro officiorum secundo, capitulo tertio (*Isidori*) de his dicitur: „ Hos neque inter laicos seculares officiorum studia, neque inter clericos religio tenet divina, sed solutos, atque oberrantes sola turpis vita complectitur, & vaga, &c. “ Tales omnino ubicumque inventi fuerint, præcipimus, ut Episcopi sine ulla mora eos sub custodia constringant canonica, & nullatenus eos amplius ita errabundos, & vagos, secundum desideria voluptatum suarum vivere permittant. Sin autem Episcopis suis canonice obedire noluerint, excommunicentur usque ad iudicium Archiepiscopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omnino sub vinculis constringantur usque ad synodum, ut ibi eis indicetur, utrum ad iudicium Domini nostri, aut ad istam magnam synodum afferantur sub custodia publica. *Magunt. c. 22. Isid. II. lib. de offic. eccles. c. 3.*

CAPUT XXXII.

Ut presbyteri nullatenus ubicumque hospitari sinantur, aut aliquo modo ipsi præsumant, sed assidue apud suas ecclesias esse studeant propter sacra mysteria, vel ministeria fidelibus exhibenda. *Meldens. c. 36. Burch. lib. 2. c. 107. Ivo part. 6. cap. 184. decret.*

CAPUT XXXIII.

Statuimus, ut clericus ecclesiasticæ nutritus in ecclesiam coram populo vel legens, vel cantans, si postmodum relicto clericatus habitu a castris dominicis, quibus adscriptus est, profugus, & apostata elabatur, & ad sæculum egreditur, ab Episcopo canonice coerceatur. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, ut comam nutriat, constringatur, ut iterum depondeatur, & postea nec uxorem accipiat, nec sacrum ordinem attingat, &c. *Tribur. c. 27. V. Chalc. c. 7. & Isidor. lib. 2. de offic. ecclesiast. c. 3.*

CAPUT XXXIV.

Si qui presbyter, aut diaconus, aut aliquis de clero propriam ecclesiam derelinquens ad alteram ecclesiam vadit, & multo tempore ibi demoratur, omnino numquam ministret in clero. Et si admonuerit eum Episcopus suus, ut ad suam redeat parochiam, & redire noluerit, ubi est, ibi de officio suo deponatur, ita ut numquam in suum revertatur gradum propter dissolutionis peccatum, &c. *Mart. Brac. c. 54. Antioch. c. 3.*

CAPUT XXXV.

Non liceat quemlibet clericum die dominico ab ecclesia absentem esse, sed missarum solemnibus interesse, & jejuniis. *Mart. Brac. c. 65.*

* jejunium, f.

TITULUS VI.

DE JURE PATRONATUS, ET NE LAICI QUANTUMVIS PATRONI IN JUSSU EPISCOPI BENEFICIA CONFERANT.

CAPUT I.

Proponunt (*Episcopi*) quod ecclesias recipiant (*Templaris*) de manibus laicorum, &c. In ecclesii suis præter Episcoporum conscientiam, & instituant, & amoveant sacerdotes, &c. Ecclesias sane, & decimas de manu laicorum sine consensu Episcoporum tam illos, quam quoscumque alios religiosos recipere prohibemus, dimittis etiam, quas

De priv. c. 8. Greg. IX. & in 1. coll.

quas contra tenorem justum moderno tempore receperunt, &c. In ecclesiis suis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, instituendos presbyteros Episcopis præsentet, ut eis quidem de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos autem Episcopis inconsultis non audeant remove. *Alex. III. in conc. Later. cap. 9. Innoc. III. in conc. gen. Later. c. 61.*

CAPUT II.

Quoniam in quibusdam locis Ecclesiarum fundatores, aut hæredes eorum potestate, in qua eos Ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur. Et cum in ecclesia Dei unus debeat esse, qui præsit, ipsi plures sine respectu subjectionis eligere moluntur. Et cum una ecclesia unius debeat esse rectoris, pro sua defensione plurimos repræsentant. Quocirca præsentis decreto statuimus, ut si forte in plures partes fundatorum se vota diffuderint, ille præficiatur ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis, & plurimum eligitur, & probatur assensu. Si autem hoc sine scandalo fieri nequiverit, ordinet Antistes ecclesiam, sicut melius secundum Deum viderit ordinandum. Id ipsum etiam faciat, si de jure patronatus quæstio emerferit inter aliquos, & cui competat, infra tres menses non fuerit definitum. *Alex. III. in conc. Later. cap. 17.*

CAPUT III.

In quibusdam provinciis ecclesiarum patroni, seu vicedomini, & advocati se in tantam insolentiam erexerunt, quod non solum cum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis providendi difficultates ingerunt, & malitias, verum etiam de possessionibus, & aliis bonis ecclesiasticis pro sua voluntate (*ordinare*) præsumunt, &c. Prohibemus expresse, ne patroni, vel advocati, aut feudatarii, seu vicedomini super præmissis decetero plus usurpent, quam reperiatur in jure permissum, & si præsumperint, per severitatem canonicam distriktissime compellantur. *Innoc. III. in conc. gen. Later. cap. 45.*

CAPUT IV.

Monasterium, vel oratorium canonicè constructum a dominio constructoris invite non auferatur, liceatque illi id presbytero cui voluerit, pro sacro officio illius diceceseos, & bonæ auctoritatis dimissoria, cū consensu Episcopi ne malus existat, commendare, ita, ut ad placita & ad justam reverentiam ipsius Episcopi obedienter sacerdos recurrat, &c. *Eugen. II. & Leo IV. in Syn. Rom. cap. 21. Anselm. lib. 5. cap. 72. Casar. lib. 8. cap. 43.*

CAPUT V.

Rationis ordo non patitur, ut monasterium ipsum, & maxime contra voluntatem fundatorum, ab eorum dispositione ad arbitrium suum, præsertim laica persona subducatur, ut sibi in id jus debeat vendicare. *Greg. lib. 7. indict. 1. ep. 31. Secundino Episcopo in fine, vel cap. 31. Casar. lib. 7. cap. 16. Tarrac. lib. 1. cap. 303. Anselm. lib. 5. cap. 8.*

CAPUT VI.

Abbatibus, presbyteris, omnique clero, vel in

religionis professione viventibus, sine discussione, vel commendatione Episcoporum pro petendis beneficiis ad dominos venire non liceat. Quod si quisquam præsumperit, tamdiu loci sui honore, & communionem privetur, donec per penitentiam plenam ejus satisfactionem sacerdos accipiat. *Aurel. cap. 7. al. 9.*

CAPUT VII.

Ut in oratoriis domini prædiorum minime contra votum Episcopi, ad quem territorii ipsius privilegium noscitur pertinere, peregrinos clericos intromittant, nisi forsitan quos probatos ibidem districtio Pontificis observare præcepit. *Aurel. IV. cap. 4.*

CAPUT VIII.

Sic quidam contra canonum auctoritatem ecclesias, quas ædificaverint, postulant consecrari, ut dotem, quam eidem ecclesiæ contulerint, censeant ad Episcopi ordinationem non pertinere, id prohibeatur, & omnia secundum constitutionem antiquam ad Episcopi ordinationem, & potestatem pertineant. *Tolet. III. c. 19. Vormac. c. 6. & 55. Magunt. sub Arnulph. c. 4. Troslejan. cap. 6. Burch. lib. 3. c. 20. Ivo lib. 2. tit. 2. c. 3. panorm. & part. 3. cap. 23. decret.*

CAPUT IX.

Quia plerumque fit, ut ecclesiæ parochiales, vel sacra monasteria ita quorundam Episcoporum insolentia, vel incuria horrendam decidant in ruinam, ut gravior ex hoc oriatur ædificantibus moeror, quam in fruendo gaudii exsisterat labor, ideo pia compassione decernimus, ut quamdiu earundem fundatores ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, & sollicitudinem ferre præcipuam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis iidem ipsi offerant Episcopis ordinandos. Quod si tales forsitan non inveniantur ab eis, tunc quos Episcopus loci probaverit Deo placitos, sacris cultibus instituat cum eorum conniventia servituros. Quod si superstibus eisdem fundatoribus, rectores ibidem præsumperit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam suam alios in eorum loco, quos iidem ipsi fundatores condignos elegerint, ordinari. *Tolet. 9. cap. 2.*

CAPUT X.

Perlatum ad nos est, quod inter hæredes, ecclesiæ in rebus propriis constitutæ dividantur, & tanta per eandem divisionem si multas oriatur, ut unius altaris quatuor partes fiant, & singulæ partes singulos habeant presbyteros. Quod sine discordia, & simultate nullo modo fieri potest. Unde nobis visum est, quod hujuscemodi ecclesiæ inter hæredes dividi non debeant, & si in contentionem venerint, & simultates inter eos surrexerint, per quas sacerdos suo ibi officio canonice fungi non possit, præcipiatur ab Episcopo civitatis, ut nullo modo ibi missarum solemnia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant, & pari voto, atque consilio ecclesia illa sacerdotem canonice habeat, qui libere ibi suum ministerium peragere possit. *Cablon. sub Carolo c. 26. Capit. lib.*

c. 2. de capell. monach. in 1. coll.

De jur. patr. c. 3. Gr. IX. c. 4. eod. tit. in 1. coll.

* dispensatione, alias dispensatione.

* al. quatuor.

De patron. c. 12. Gr. IX. c. 12. eod. tit. in 4. coll.

16. q. 7. c. 33.

* & idoneus auctoritate.

16. q. 7. c. 34.

10. q. 1. c. 1.

16. q. 7. c. 32.

* spretis.

c. 1. de jur. patr. Gr. IX. & in 1. coll.

lib. 7. cap. 52. in addit. Burch. lib. 3. cap. 42. Ivo part. 3. cap. 46. decret.

CAPUT XI.

Statutum est, ut sine auctoritate, vel consensu Episcoporum presbyteri in quibuslibet ecclesiis nec constituentur, nec expellantur. Et si laici clericos probabilis vitæ, & doctrinæ Episcopis consecrandos, suisque ecclesiis constituendos obtulerent, nulla qualibet occasione reiiciant. *Vormac. cap. 49. Capit. lib. 1. cap. 90.*

CAPUT XII.

Episcopi prævideant, quem honorem presbyteri pro ecclesiis senioribus tribuant. *Vorm. c. 58.*

CAPUT XIII.

De iur. patr. c. 2. Gr. IX. & in 1. coll.
 Quæcumque ecclesia a compluribus cohæredibus sit oblecta, concordia unanimitate undique procuratur, ne propter aliquas disceptationes servitium Dei minuatur, & cura populi irreligiose agatur. Si vero contingit pro ea participes diffidere, & sub uno presbytero nolle eam procurare, & propterea iurgia, & contentiones tam inter ipsos, quam inter clericos incipiant frequentare, quia juxta Apostolum, *servos Dei non oportet litigare*, Episcopus tollat inde reliquias, & sub magna cura honorifice colloquet eas, atque ejusdem ecclesiæ claudat ostia, & sub sigillo consignet ea, ut factum ministerium nullus celebret in ea, antequam concordia unanimitate unum omnes eligant presbyterum, qui idoneus sit sacrosanctum locum procurare, & populo Dei utiliter præesse, &c. *Tribur. cap. 32. Burch. lib. 3. cap. 224. Ivo part. 3. cap. 283. decret.*

TITULUS VII.

NE LAICI BENEFICIA CONFERRANT, AUT EA CLERICI AB IPSIS ACCIPIANT.

Vide libro decimo, titulo decimo.

CAPUT I.

LAICI, qui alterius diocesis presbyterum ecclesiæ cujuscumque sua potestate instituerint, non præbente consensum Episcopo, cujus parochia videtur existere, a fidelium communione separentur. Presbyteri vero, qui talium surreptione recipiuntur, & admoniti ab Episcopo, tertio, vel misso ejus recedere de alterius ecclesia noluerint, proprii officii gradum amittant. *Leo IV. in syn. Rom. cap. 41.*

CAPUT II.

Nullus presbyter ministerium ecclesiæ, vel ipsam ecclesiam ab aliquo accipiat, nisi ab Episcopo, qui injungat sibi obedientiam, & curam animarum. *Greg. VII. in concil. Rom. anno incerto, cap. 2.*

CAPUT III.

Nullus Abbas, nullus ecclesiarum Præpositus, quæ juris sunt ecclesiastici, accipere sine Episcopi concessione præsumat. *Urban. II. in conc. apud Melfiam, cap. 6.*

CAPUT IV.

16. 9. 7. 6. 10. Si quis clericus, Abbas, vel monachus per laicos ecclesias obtinuerit, secundum sanctorum Apostolorum canones, & Antiocheni Concilii capitulum, excommunicationi subiaceat. *Paschal.*

II. in syn. incert. cap. 3. vel 6. Vid. Ap. cap. 30. Antioch. cap. 23.

CAPUT V.

De quibusdam presbyteris, qui ecclesias a laicis accipiebant. *Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 1. cap. 49.*

CAPUT VI.

Abbates, monachi, canonici, ecclesias, quas numquam habuerunt, non emant, nec alio modo sibi vindicent, nisi consentiente Episcopo, in cujus fuerint diocesi. *Pictav. cap. 6.*

CAPUT VII.

Nullus laicus, quamvis religiosus, præsumat aliquid de rebus Deo dicatis, vel ecclesiæ facultatibus, id est nec dandi basilicas, nec auferendi sine consensu Episcopi habeat potestatem, &c. sed juxta Concilium Aurelianen. cap. 19. omnes basilicæ, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, placuit, secundum priorum canonum regulam, ut in ejus ordinatione, & potestate persistant, in cujus territorio positæ sunt. Si quis vero contra hæc venire præsumperit, anathemate feriatur. *Colon. sub Carolo Crasso c. 4.*

TITULUS VIII.

PATER, ET FILIUS NON POSSUNT ESSE CANONICI, AUT CLERICI EJUSDEM ECCLESIE.

Vide libro sexto, titulo sexagesimo, & libro nono, titulo quinquagesimo septimo, quibus addet:

CAPUT I.

PROHIBEMUS, ne canonicorum filii, maxime spurii, canonici fiant in sæcularibus ecclesiis, in quibus instituti sunt patres. Et si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere. Qui vero tales, ut dictum est, canonicare præsumperint, a suis beneficiis suspendantur. *Innoc. III. in concil. Later. cap. 31.*

CAPUT II.

Filii presbyterorum non sint hæredes ecclesiarum patrum suorum. *Anselm. in concil. Leond. in Anglia.*

TITULUS IX.

DE SIMONIA IN BENEFICIIS.

Vide parte tertia lib. tricesimoquarto, ubi de simonia copiose tractatur.

TITULUS X.

NE CLERICI SUCCESSORES SIBI CONSTITUANT IN BENEFICIIS, NEQUE EA DENTUR ANTEQUAM VACENT.

Vide lib. quarto tit. vicesimoquarto, & septuagesimo quinto, quibus addet:

CAPUT I.

NULLA ecclesiastica ministeria, seu etiam beneficia, vel ecclesiæ alicui tribuantur, seu promittantur, antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, & beneficium se credit successurum. Cum enim id etiam in ipsis gentium legibus inveniat prohibuit, turpe est, si locum in Dei ecclesia futuræ successionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipsi gentiles homines curaverunt. *Alex. III. in conc. Later. c. 8.*

CAPUT II.

Auctoritate prohibemus Apostolica ne quis eccle-

De concess. prob. c. 2. Gr. IX. & in 1. coll.

1. 7. 1. 6. 7. cle-

clesias, præbendas, præposituras capellas, aut aliqua ecclesiastica officia hæreditario jure vendicare, aut expostulare præsumat. Quod si quis improbus, aut ambitionis reus attentare præsumperit, debita pœna mulctabitur, & postulatibus carebit. *Innoc. II. in syn. Rom. c. 12. post Ivo pan.*

CAPUT III.

De concess. præb. c. 14. ap. Gr. IX. & in 4. coll. c. 1. eod. tit. Accedens ad sedem Apostolicam dilectus filius R. clericus sua nobis insinuatione monstravit, quod cum promiseritis vos provisuros eidem in ecclesiastico beneficio, cum possetis, &c. vos id hætenus efficere non curastis, allegantes coram iudicibus a sede Apostolica delegatis, quod talis promissis vos nullatenus obligarat, cū videretur esse facta contra statuta Later. concilii, quod promissionē inhibet beneficii non vacantis. Nos autē considerantes, quod aliud est Prælatum promittere beneficii collationem, cum poterit, aliud cum vacabit, cum in multis casibus se facultas offerre posset, in quibus non esset collatio in expectatione vacaturi beneficii differenda, per Apostolica scripta vobis mandamus, quatenus memorato R. competens ecclesiasticum beneficium assignetis, &c. *Innoc. III. Abbati, & conventui monasterii S. Michaelis de Crato, V. Later. sub Alex. III. cap. 8.*

CAPUT IV.

De accusat. d. 23. ap. Gr. IX. & in 4. coll. de concess. præb. cap. 3. Accedens ad præsentiam nostram G. nepos quondam H. subdiaconi nostri sua nobis quæstione monstravit, quod cum dilectus filius noster H. subdiaconus apud sedem Apostolicam viam universæ carnis ingressus fuisset, præbendam, quam decedens habuerat in ecclesia Cremon. ei duximus conferendam, venerabili fratri nostro H. Episcopo, & dilectis filiis Capitulo ecclesiæ Cremon. injungentes, ut eum in fratrem reciperent &c. Cumque tu, & alii delegati iudices monstrassetis Episcopum, & canonicos Cremon. ad mandatum Apostolicum exequendum. ipsi asseruerunt nostras litteras per veri suppressionem obtentas, cum vivente adhuc subdiacono prædicto filio cujusdam nobilis civis Cremon. in canonicum recepissent, & promississent proximam vacaturam &c. Nos igitur attendentes, quod si filius nobilis memorati fuit contra Later. concilium ad proximam vacaturam admissus, ut postmodum acceperunt, non vacantem, cum priusquam de morte subdiaconi ad Cremon. certus nuntius pervenire potuisset, prædictam præbendam concesserimus memorato G. discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus quod de præmissis juvene factum est denuntiatis irritum, & inane, &c. *Innocent. III. in registro. V. Later. sub Alex. III. cap. 8.*

TITULUS XI.

NE ECCLESIIIS PRESBYTERICONDUCTI-
TII PRÆFICIANTUR.

Vide libro sexto, titulo decimonono, quibus adde:

CAPUT I.

Ne prælat. vires suas. c. 2. apud Gr. IX. & in 1. coll. Quoniam enormis quædam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum Patrum institutiones invaluit, ut sub annuo pretio sacerdotes ad ecclesiarum regimen statuatur, ne id

fiat, modis omnibus prohibemus, quia dum sacerdotium hujusmodi mercede venale disponitur ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur. *Alex. III. in conc. Turon. c. 5. post Lateran. conc. part. 2. c. 2.*

TITULUS XII.

UT BENEFICIA INTEGRA SINE
DIVISIONE CONFERANTUR.

CAPUT I.

De præb. c. 8. ap. Gr. IX. c. 10. eod. tit. in 1. coll. Majoribus ecclesiæ beneficiis in sua integritate manentibus indecorū nimis esse videtur, ut minorum clericorum præbendæ recipiant sectionem. Idcirco ut sicut in magnis, ita quoque in minimis membris suis firmam habeant ecclesiæ unitatem, divisionem præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus. *Alex. III. in conc. Turon. cap. 1. post concil. Lateran. part. 30. cap. 4.*

CAPUT II.

De præb. c. 30. in Greg. IX. & in eod. tit. c. 6. in 4. coll. Penitus interdiximus, ne quis in fraudem de proventibus ecclesiæ, quæ curam proprii sacerdotis debet habere, pensionem alii, quasi pro beneficio conferre præsumat. *Innoc. III. in concil. gen. Later. cap. 32.*

CAPUT III.

Ut eccles. benef. sine diminut. conferantur, c. 1. ap. Gr. IX. & in 3. coll. & c. 56. de appellat. Non licuit ex pacto, vel ex conventionem quacumque sub modo, vel tenore præscripto concedere nudum officium, & tibi retinere proventus, cum & in Later. concilio sit prohibitum, nequis conferendo ecclesiasticum beneficium, partem proventuum suis usibus retinere præsumat, & alibi cautum reperiat in canone, quod ecclesiastica beneficia debent sine diminutione conferri. *Inn. III. Mediolan. Archiep.*

CAPUT IV.

De præb. & dignit. c. 20. ap. Gr. IX. & in 1. coll. eod. tit. cap. 6. Consulisti cum sæpe contingat, quod ad unam præbendam duo clerici propter nimiam importunitatem petentium eliguntur, utrum confirmanda sit talis electio. Nos attendentes, quod si duo clerici unam præbendam tenerent, illud esset contra concilium Turonen. quod præbendarum inhibet sectionem, & si unus illorum ipsam obtineret præbendam, sub expectatione alius contra Lateran. statuta concilii remaneret, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore juris penitus est cassanda, &c. *Innoc. III. Episc. Brixienf.*

CAPUT V.

*De præb. & dignit. c. 26. ap. Gr. IX. & in 4. coll. eod. tit. c. 5. * habebat, al.* Vacante quadam præbenda in ecclesia tua duas ex ea constituens, ad illas de assensu Capituli tui duos canonicos assumpsisti, quorum altero apud Sedem Apostolicam viam universæ carnis ingresso, quam defunctus habuerat *, quidam clericus nomine Hypopolitus fuit auctoritate Sedis Apostolicæ affectus, &c. quid facere debeas postulasti per Sedem Apostolicam edoceri. Super quo fraternitati tuæ sic duximus respondendum, quod cum Turon. statuta concilii sectionem inhibeant præbendarum, teneris ubique de his, quæ vacare contigerit, integrare præbendam, nisi forte rationabili causa de præbenda supradicta duæ fuerint constitutæ, ac tot * sint utriusque proventus, quod per utramque sit utrique provisum in beneficio competenti. *Inn. III. V. Episcopo.*

TITULUS XIII.
CONFERANTUR BENEFICIA INTRA
BREVE TEMPUS.

CAPUT I.

de concess. preb. cap. 2. apud Gr. IX. c. 1. coll.
CUM præbendas ecclesiasticas, seu quælibet officia in aliqua ecclesia vacare contigerit, vel etiam si modo vacant, non diu maneant in suspenso, sed infra sex menses personis, quæ digne administrare valeant, conferantur. Si autem Episcopus, ubi ad eum spectaverit, conferre distulerit, per Capitulum ordinetur. Quod si ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit, Episcopus hoc secundum Deum, cum virorum religiosorum consilio, exequatur. Aut si omnes forte neglexerint, Metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat. *Alex. III. in conc. Later. cap. 8.*

CAPUT II.

de elect. c. 41. apud Gr. IX. c. 2. cod. tit. in 4. coll.
Statuimus, ut ultra tres menses Cathedralis, vel regularis ecclesia Prælato non vacet, infra quos justo impedimento cessante, si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proxime præesse dignoscitur, devolvatur. Is vero ad quem devoluta fuerit potestas, Deum præ oculis habens, non differat ultra tres menses viduatam ecclesiam de persona idonea ipsius quidem ecclesiæ, vel alterius, si digna non reperitur in illa, canonicè ordinare, si canonicam voluerit effugere ultionem. *Innoc. III. in conc. gen. Later. cap. 23. vide c. 17.*

CAPUT III.

dist. 63. c. 35. Ultra tres menses vacare ecclesias prohibent Obœuntibus sancti canones, &c. *Innocent. III. in concil. Rom. cap. 22.*

CAPUT IV.

De preb. & dignit. in 4. coll. 2. de supplend. negligent. preb. ap. Gr. IX. cap. 2.
Quia nobis constitit a Decano (*Salmaticensi*) & ejus sequacibus, post elapsum sex mensium spatium, intra quod Episcopus & Capitulum, prout communiter spectabat ad eos, procedere ad electionem Cantoris neglexerant, electionem P. minus canonicè celebratam, eandem decrevimus irritam, & inanem, & appellationem ab eodem Decano, & suis fautoribus interpositam factum Archiepiscopi (*Compostellani*) ad quem jam erat eligendi auctoritas devoluta, nequivisse aliquatenus impedire, &c. *Innoc. III. Episc. & Cantori Zamoren. & Abbati de Morerola ejusd. diœc.*

CAPUT V.

De concess. preb. c. 5. apud Gr. IX. c. in 3. coll. cod. tit. c. 2.
Mandamus quatenus eos, qui præbendas, vel dignitates Eboracensis ecclesiæ, vel aliarum ecclesiarum ad donationem Archiepiscopi Eboracensis spectantes, præter auctoritatem acceperint ipsius, ad eas resignandas diligentius moneas, & inducas, cum eas non possint sana conscientia detinere, &c. nisi forsitan aliqui præbendas ipsas, vel ex speciali mandato Sedis Apostolicæ, vel auctoritate Lateranensis concilii ab Eboracens. Capitulo sunt adepti. Sic tamen ut tempus suspensionis ejus (*Archiepiscopi*) in sex mensibus, nullatenus computetur, cum in Lateranen. concilio constitutio contra negligentes tantum, & desides fuerit promulgata, & tunc si noluerit,

Tom. VI.

non tamen valuerit Archiepiscopus ipse in conferendis præbendis uti potestate propria, a qua & si fuerit sua culpa suspensus, non tamen ad ipsum Capitulum ex illa culpa præbendarum erat donatio devoluta, sed ad illum tempore suspensionis ipsius præbendarum donatio pertinebat, qui propter ejus desidiam, & negligentiam poterat præbendas donare. Tempus etiam, quo ad Apostolicam Sedem accessit, apud illam permansit, vel recessit ab illa, infra sex menses, nullatenus computetur. Semestre quoque tempus non a tempore vacationis præbendarum, sed notitiæ potius ipsius Archiepiscopi, & communitiois ad præsentiam ejus, &c. volumus computari. *Inn. III. P. tit. Sancta Maria in via lata Diac. Card. Apostolica Sedis Legato.*

CAPUT VI.

Postulasti per Sedem Apostolicam edoceri, ut cum ad vos simul & Archiepiscopum vestrum donatio præbendarum ecclesiæ vestræ pertineat, utrum præbendæ vacantis donatio penes Archiepiscopum ipsum remaneat, si eam intra semestrem tempus neglexeritis ordinare. Ad quod vobis breviter respondemus, quod si vos, & idem Archiepiscopus intra tempus præscriptum negligentes extitistis circa collationes vacantium præbendarum, sicut nec ab illo ad vos*, ita nec a vobis ad illum potestas devolvitur conferendi, sed secundum statuta Lateranensis concilii, ad superiorem transit donatio earundem, nisi forte Archiepiscopus, non ut Prælatus, sed ut canonicus vobiscum habeat jus conferendi, & in hoc casu, si* dolose forsitan impedierit, dolus ei suffragari non debet. *Innoc. III. P. subdiacono præposito, & capitulo Ebrudun.*

De preb. c. 16. ap. Gr. IX. c. in 4. coll. cod. tit. cap. 2.

* nos, al.

* cum, al.

TITULUS XIV.

COMMUNIA DE BENEFICIIS.

CAPUT I.

Clericus usurarius ecclesiastici officii periculum patiat, nisi forte beneficium ecclesiæ fuerit, quod redimendum ei de manu laica hoc modo videatur. *Alex. III. in conc. Turon. c. 2. post conc. Later. part. 16. cap. 9.*

De usuris c. 1. Gr. IX. c. in 1. coll.

CAPUT II.

Si quis alicui laico in sæculo remanenti vel ecclesiam, decimamve, ut concefferit, a statu suo tamquam arbor, quæ inutiliter terram occupat, succidatur, &c. *Alex. III. in d. conc. Turon. c. 3. post concil. Later. part. 26. cap. 8.*

De dec. cap. 17. Quamvis, c. 2. cod. tit. in 1. coll.

CAPUT III.

Si qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per schismaticos receperunt, careant impetratis. *Alex. III. in conc. Later. cap. 2.*

De schis. c. 1. Gr. IX. c. 2. cod. tit. in 1. coll.

CAPUT IV.

Cum electus fuerit Episcopus, & confirmationem acceperit, & ecclesiasticorum honorum administrationem habuerit, decurso tempore de consecrandis Episcopis a canonibus definito, is, ad quem spectant beneficia, quæ habuerat, disponendi de illis liberam habeat facultatem. Inferiora ministeria, ut puta Decanatus, Archidiaconatus, & alia, quæ animarum curam habent abnexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialium ecclesiarum regimen, nisi qui jam xxv.

De elect. c. 7. Cum in cunctis, Gr. IX. c. 16. cod. tit. in 2. coll.

G

eta-

ætatis annum attigerit, & qui scientia, & moribus existat commendandus. Cum autem assumptus fuerit si Archidiaconus in diaconem, & Decanus, & reliqui admoniti, non fuerint, præfixo a canonibus tempore, in presbyteros ordinati, & ab illo removeantur officio, & alii conferatur, qui & velit, & possit convenienter illud implere, &c. Clerici sane si contra formam istam quemquam elegerint, & eligendi potestate tunc privatos, & ab ecclesiasticis beneficiis triennio se noverint esse suspensos, &c. Episcopus autem, si aut fecerit, aut fieri consenserit contra hoc, in conferendis prædictis potestatem suam amittat, & per Capitulum, aut per Metropolitanum, si Capitulum concordare nequiverit, ordinentur. *Alex. III. in conc. Later. cap. 3.*

CAPUT V.

De præb. c. 4. apud Gr. IX. c. 1. eod. tit. in 1. coll. Episcopus, si aliquem, sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in diaconem, vel presbyterum ordinaverit, tamdiu necessaria ei subministret, donec in aliqua ei ecclesia convenientia stipendia militiæ clericali assignet, nisi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de sua, vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere. *Alex. III. in conc. Later. cap. 5.*

CAPUT VI.

De statu Monach. c. 2. Gr. IX. & in 1. coll. Monachi non singuli per villas, & oppida, seu ad quascumque parochiales ponantur ecclesias. *Alex. III. in concil. Later. cap. 10.*

CAPUT VII.

De renunt. c. 12. Gr. IX. c. 5. eod. tit. in 4. coll. Quidam licentiam cedendi cum instantia postulantes, ea obtenta, cedere præmittunt, sed cum in postulatione cessionis hujusmodi, aut ecclesiarum commoda, quibus præsent, aut salutem videantur propriam attendisse, quorum neutrum suasionibus aliquorum quærentium quæ sunt sua, seu etiam levitate qualibet, nolimus impediri, ad cedendum eos decernimus compellendos. *Innoc. III. in concil. Later. cap. 28.*

CAPUT VIII.

Ne liceat laicis exactionem aliquam pro ecclesiæ beneficiis quærere, &c. *Urban. II. in synod. apud Melf. cap. 11.*

CAPUT IX.

16. q. 7. c. 19. Sicut Domini vestimentum scissum non est, sed de eo sortiti sunt, ita nec ecclesia scindi debet, quia in unitate tota consistit. In potestatem ergo proprii Episcopi ecclesiæ reducantur, & ab ipso, sicut in sacris canonibus cautum est, ordinentur. Alioquin, & ecclesiæ ipsæ, & clerici earumdem divinis destituantur officiis. *Paschalis II. in concil. incerto cap. ult.*

CAPUT X.

In parochialibus ecclesiis presbyteri per Episcopos constituentur, qui eis respondeant de animarum cura, & de his, quæ ad Episcopum pertinent, decimas, & ecclesias a laicis non suscipiant absque consensu, & voluntate Episcoporum, & si aliter præsumptum fuerit, canonicæ ultioni subjaceant. *Callist. II. in syn. Rom. c. 18.*

CAPUT XI.

19. q. 1. c. 22. Si monachus ad clericatum promoveatur, beneficia parochiæ præstentur ei pleniter, & annonæ, & decimæ donentur absque ulla dilatione,

& minoratione, ut quanto melius possit juxta possibilitatem suam, quando necessitas extiterit, ad opera ecclesiastica, & ipsam restaurandam ecclesiam adjutorium faciat. *Innoc. ep. 2. cap. 10.*

CAPUT XII.

De ecclesiis parochianis*, unde Apostolicam Sedem consulere voluisti, qualiter sint custodiendæ per Cordubensem provinciam, ac sacerdotibus dividendæ, nihil tuæ charitati potui melius intimare, quam, ut sequaris, quod nos in Romana ecclesia nuper egisse cognoscitur [Ecclesias vero singulas singulis presbyteris dedimus, parochias, & cœmeteria eis divisimus, & unicuique jus proprium habere statuimus, ita videlicet, ut nullus alterius parochiæ, terras, terminos, aut jus invadat, sed unusquisque suis terminis sit contentus, & taliter ecclesiam, & plebem sibi commissam custodiat, ut ante tribunal æterni judicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non judicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat, &c. *Dionys. ep. 2. ad Sever. Episc. Burch. lib. 3. cap. 43. Ivo lib. 2. tit. 4. cap. 15. panorm. & part. 3. c. 47. decret. Anselm. lib. 5. cap. 73.*

CAPUT XIII.

Communi consensu censuimus, ubicumque possibile fuerit, unicuique ecclesiæ suis provideatur ab Episcopis presbyter, ut per se eam tenere possit, aut etiam priorj presbytero subjugatus, ministerium sacerdotale perficere possit. Quia in multis locis pericula presbyterorum imminetia perspeximus, videlicet in officiis divinis, &c. ideoque congruentius omnibus videtur, [cuique congruere ecclesiæ proprium habere presbyterum. *Aquisgr. II. sub Ludov. part. 3. c. 16.*

CAPUT XIV.

Statutum est, ut unaquæque Ecclesia suum presbyterum habeat, ubi id fieri facultas providente Episcopo permiserit. *Vorm. cap. 51.*

CAPUT XV.

Ut si quilibet presbyterorum defunctus fuerit, vicinus presbyter apud sæcularem seniore nullam precatione, vel aliquo xenio ecclesiam illam obtineat, quia titulus per se constans antea extitit, sed neque capellam sine consultu Episcopi. Quod si fecerit, definitam sententiam sibi prolatam suscipiat, sicut de Episcopo canonica decrevit auctoritas, ut si per ambitionem majorem civitatem appetierit, & illam perdat, quam tenuit, & illam nequaquam obtineat, quam usurpare tentaverit. *Nanner. cap. 16. Burch. lib. 3. cap. 229. Ivo part. 3. cap. 269. decret.*

TITULUS XV.

DE DOTE ECCLESIE, ET

DE CENSIBUS.

CAPUT I.

Prohibemus, ne novi census ab Episcopis, vel Abbatibus, alijsve Prælatibus imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem reddituum suis usibus appropriare præsumant, sed libertates, quas sibi majores desiderant conservari, minoribus quoque suis bona voluntate conservent. Si quis autem aliter egerit, irritum, quod fecerit, habeatur. *Alexand. III. in conc. Lat. cap. 7.*

* parochialibus.

13. q. 1. c. Ecclesias.

De censib. c. 7. Gr. IX. & in 1. coll.

CA-

CAPUT II.

De labore corporis victus (nobis) est, eo quod pristina ecclesiarum sustentatio paulatim per diversas calamitates deficiente succubuit. Et sola est nostra substantia fides nostra, &c. *Agatho, & alii apud VI. synod. epist. 2. act. 4. post princ.*

CAPUT III.

Significasti vos a quibusdam non rectam fidem tenentibus infamari, atque vestras ecclesias suis dotibus, & fidelium oblationibus spoliari, vestrosque ministros nimium vexari, &c. *Lucius epist. 1. in princ.*

CAPUT IV.

De censu expetendo, eo quod impetrare Francis ad reddendum ecclesiis, vel monasteriis non potuistis aliud, quam ut vertente anno ab unoquoque conjugio servorum XII denarii reddantur, & hoc, gratias Deo, quia potuisti impetrare, & dum Dominus donaverit quietem, augebuntur & luminaria Sanctorum, pro eo quod nunc tribulatio accidit Sarracenorum, Saxonum, vel Frisonum, sicut tu ipse nobis innotuisti. *Zachar. epist. 4. in med.*

CAPUT V.

De censu ecclesiarum, id est, solidum de casata suscipe, & nullam habeas hæsitacionem, dum ex eo poteris eleemosynam tribuere, ac in Christi pauperes pariri, & opus perficere sacrarum ecclesiarum, juxta canonum instituta, &c. De scavis Christianorum terram inhabitantibus si oporteat censum accipere, interrogasti frater. Hoc quidem consilio non indiget, dum ei causa est manifesta. Si enim sine tributo sederint, ipsam quandoque propriam sibi vindicabunt terram. Si vero tributum dederint, norunt dominatorem ipsam terram habere. *Zachar. epist. 5. in fine.*

CAPUT VI.

Unaquaque domus (Gallia) saltem unum denarium annuatim solvant beato Petro, si eum recognoscunt Patrem, & pastorem suum more antiquo. *Greg. VII. lib. 8. registr. epist. 23. ad Episcop. Albanen.*

CAPUT VII.

Si quis in agro suo, aut habet, aut postulat habere diocesim, primum & terras ei disponat sufficienter, & clericos, qui ibidem sua officia impleant, ut sacratis locis reverentia condigna tribuatur. *Aurel. IV. cap. 32.*

CAPUT VIII.

Unusquisque Episcoporum meminexit, ut non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem basilicæ, & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Nam non levis culpa est ista temeritas, si sine luminariis, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem servituri sunt, tanquam domus privata consecretur ecclesia. *Brac. II. cap. 5. Vorm. cap. 3. Burchard. lib. 3. cap. 37. Ivo part. 3. cap. 42. decret.*

CAPUT IX.

Quidam contra canonum auctoritatem ecclesias, quas ædificaverint, postulant consecrari, ut dotem, quam eidem Ecclesiæ contulerunt, censeant, ad Episcopi ordinationem non pertinere. Quod factum & in præteritum displicet, &

in futuro prohibetur, sed omnia secundum constitutionem antiquam, ad Episcopi ordinationem, & potestatem pertineant. *Tolet. III. cap. 19. Vormac. c. 6. & 55. Magunt. sub Arnulph. cap. 4. Troslejan. cap. 6. Capitul. lib. 7. c. 213. Burch. lib. 3. cap. 20. Ivo lib. 2. tit. 2. cap. 3. panorm. & part. 3. cap. 23. decret.*

CAPUT X.

Ecclesia ex dote, quam largitus est, qui illam ædificavit, presbyterum habeat: & si presbyterum ea facultas habere non permittit, vel diaconus instituatur. *Tolet. sub Reccared. Rege XVI. Episcop. c. 2.*

CAPUT XI.

Noverint conditores basilicarum in rebus, quas eisdem ecclesiis conferunt, nullam se potestatem habere, sed juxta canonum instituta, sicut ecclesia, ita & dos ejus ad ordinationem Episcopi pertineat. *Tolet. II. c. 32. Raban. c. 32. de penit. Burch. lib. 3. c. 203. Ivo lib. 2. tit. 1. c. 4. panorm. & part. 3. c. 255. decret.*

CAPUT XII.

Dotes a fidelibus designatæ basilicis ad hoc, quod statutum est (a secularibus) vindicentur: nullaque redhibitio census inde a quolibet seculari exigatur; sed quod canonicè tantum ordinatum est, suppleatur. Si quis autem secularium nostram hanc ordinationem confundere præsumperit, ab ecclesia noverit se canonicè feriendum, cujus institutionem temere contempserit. Sed & ipsi seculares, & fideles laici, si condere voluerint basilicas in prædiis suis, sicut edictum piissimorum Augustorum continet, unam colonicam* vestitam cum tribus mancipiis dotationis gratia eis conferant, moxque Episcoporum juri, & sanctæ matri ecclesiæ eandem basilicam submittant: aliter vero nos earum consecrationem sciant non impleturos. Illi autem, qui dotes ecclesiarum auferre, dure servitium ab eis exigere, insuper non metuunt periculum sacerdotibus intentare; si actiones non melioraverint, eorum excommunicationi nos addere noverint destructionem penitus talium basilicarum, locumque alium sub pace meliori situm quæsituros, ibique pacificam basilicam consecratos. *Valentin. sub Lothar. c. 9.*

CAPUT XIII.

Sancitum est, ut unicuique Ecclesiæ unus mansus integer absque alio servitio attribuat. Et presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta ecclesiam positis, neque de præscripto manso aliquod servitium faciant, præter ecclesiasticum, &c. *Vormac. c. 50. Troslej. c. 6. Capit. lib. 1. c. 91. Burch. lib. 3. c. 52. Ivo part. 3. c. 55. & part. 16. c. 262. decret.*

CAPUT XIV.

Ne ex dote ecclesiæ, id est, ex uno manso, & quatuor mancipiis census exigatur. *Colon. sub Carolo III. cognomento Crasso c. 4.*

CAPUT XV.

De uno manso, & de terris pro sepultura datis, & pro quatuor mancipiis, vel eorum procreatione nullus census deinceps exigatur. *Metens. c. 2. in fine.*

10.9.1.c. 6.

* coloniam, f.

23.9.3.c. 25.
de censib. c.
1. Gr. IX. &
in 1. coll.

1.9.2.c. 1.
Placuit.

10.9.1.c. 2.

CAPUT XVI.

Dos ecclesie libera omnino ab omni censu, & tributo pertinet ad presbyterum, cujus curæ commissa est. *Troslejan. cap. 6.*

CAPUT XVII.

De ordinatione ecclesiarum, & de terris, vel centu, quæ Constantinus Imperator, vel Carolus sancto Petro dederunt, & de omnibus ecclesiis, vel prædiis, quæ Apostolicæ Sedi ab aliquibus viris, vel mulieribus aliquo tempore sunt oblata, vel concessa, & in mea sunt, vel fuerint potestate, ita conveniam cum Papa, ut periculum sacrilegii, & perditionem animæ meæ non incurram. *Juramentum quo Imperator electus se obligare debet Pontifici Maximo, apud Greg. VII. lib. 9. registr. post epist. 3.*

TITULUS XVI.

DE DECIMIS, ET PRIMITIIS.

Vide libro decimo titulo nono, quibus adde infra scripta:

CAPUT I.

De priv. e. 2. Greg. IX. c. in 2. coll.

Ecclias, & decimas de manu laicorum sine consensu Episcoporum, tam (*fratres Templi, & Hospitalis,*) quam alios religiosos recipere prohibemus, dimissis etiam, quas contra tenorem istum moderno tempore receperunt, &c. *Alexand. III. in conc. Later. cap. 9.*

CAPUT II.

De eccl. edif. c. 2. Gr. IX. c. 1. eod. tit. in 1. coll.

Caveant (*leprosi,*) ne injuriosi veteribus ecclesiis de jure parochiali existant, &c. statuimus etiam, ut de hortis, & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur. *Alexand. III. in dicto conc. Lateran. cap. 23. ad finem.*

CAPUT III.

De decim. c. 32. ap. Gr. IX. c. in 4. coll.

Illæ decimæ necessario sunt solvendæ, quæ debentur ex lege divina, vel loci consuetudine approbata. *Inn. III. in concil. gen. Later. c. 53.*

CAPUT IV.

De decim. c. 34. ap. Gr. IX. c. ult. eod. tit. in 4. coll.

Nuper Abbates Cisterciensis ordinis in generali capitulo congregati, ad commonitionem nostram provide statuerunt, ut de cetero fratres ipsius ordinis non emant possessiones, de quibus decimæ debentur ecclesiis, nisi forte pro monasterio de novo fundando. Si tales possessiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro monasteriis de novo fundandis, committant excolendas, a quibus ecclesiis decimæ persolvantur, ne occasione privilegiorum suorum ecclesie ulterius prægraventur. Decernimus ergo, ut de alienis terris, & amodo acquirendis, si eas propriis manibus, aut sumptibus deinceps excoluerint, decimas persolvant ecclesiis, quibus ratione prædiorum antea solvebantur, nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint componendum. Nos ergo statutum hujusmodi gratum, & ratum habentes, hoc ipsum ad alios regulares, qui gaudent similibus privilegiis extendi volumus, & mandamus, &c. *Innoc. III. in conc. gen. Later. c. 55.*

CAPUT V.

De pacis c. 7. Gr. IX. c. 1. eod. tit. in 4. coll.

Plerique, sicut accepimus, regulares, & clerici sæculares, interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in præjudicium parochialium ecclesiarum pactum adiiciunt, ut conductores, & feudatarii decimas eis solvant, & apud eisdem

eligant sepulturam. Cum autem id de avaritiæ radice procedat, pactum hujusmodi penitus reprobamus, statuentes, ut quidquid fuerit occasione hujusmodi pacti perceptum ecclesie parochiali reddatur. *Inn. III. in conc. gen. Lat. c. 56.*

CAPUT VI.

In Lateranensi concilio noscitur fuisse prohibitum, ne quilibet regulares ecclesias, seu decimas sine consensu Episcoporum de manu præsumant recipere laicali, &c. Nos autem id fortius inhibentes, transgressores condigna curabimus animadversione punire, &c. *Innoc. III. in conc. gen. Later. c. 61. V. Alex. III. in conc. Lat. c. 9.*

CAPUT VII.

Ut omnis decimatio Episcopis, vel his, qui ab eis substituti sunt, præbeatur, nullusque eam ad suam capellam, nisi forte concessione Episcopi conferat. Quod si fecisse contigerit, primum legibus subiaceat humanis, postea excommunicatione Episcopali constrictus, ad ultimum ipsa capella, quæ magis contentionem, quam utilitatem aliquam præstat, destruat. *Joann. IX. in synod. Ravenn. part. 2. cap. 9.*

CAPUT VIII.

Si quis sanctorum Patrum regulas de ecclesiarum decimis contempserit, &c. Et eas alibi, nisi in baptismalibus ecclesiis, absque consensu Episcopi dare tentaverit, & qui dat, & qui recipit, &c. excommunicationi subiaceat. *Joann. IX. in d. syn. Ravenn. part. 3. cap. 1.*

CAPUT IX.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quidquid ecclesiastici juris est, sine consensu Episcopi, vel Romani concessione Pontificis, monasteriis, aut canonicis offerre præsumat. Quod si quis Episcopus, improbitatis & avaritiæ causa consentire noluerit, Romano Pontifici nuntietur, & cum ejus licentia, quod offerendum est, offerat. *Urban. II. in syn. apud Melfiam, cap. 5.*

CAPUT X.

Omnis alius fructus domum mittatur, non ad altare, primitiæ Episcopo, & presbyteris: clarum autem est, quod Episcopus, & presbyteri diaconis, & reliquis clericis partes distribuent. *Ap. cap. 4. G. 5. L.*

CAPUT XI.

Non minuas primitias frugum tuarum. In Eccl. 31. In omni dato fac hilarem vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. *Pelag. II. in ep. 2. in fin.*

CAPUT XII.

Decimæ secundum quosdam singulis annis tertia pars, aut in tertio tota Episcopis deferatur. Sed tamen nos sequentes Romanos, singulis annis quartam partem, aut in quarto anno totam Episcopi recipiant. *Aurel. cap. 17. vel 15. Capit. lib. 7. cap. 182. & in addit. Burch. lib. 3. cap. 136. Iva lib. 2. tit. 5. cap. 5. panorm. & part. 3. c. 202. decret.*

CAPUT XIII.

Leges divinæ consulentes sacerdotibus, ac ministris ecclesiarum pro hæreditaria portione, omni populo præceperunt decimas fructuum suorum locis sacris præstare, ut nullo labore impedi-

De prob. c. 31. Gr. IX. c. ult. eod. tit. in 4. coll.

Eccl. 31.

part. 3. c. 202. decret.

pediti, legitime spiritualibus possint vacare ministeriis. Quas leges Christianorum congeries longis temporibus custodivit intemeratas, &c. Unde statuimus, atque decernimus, ut mos antiquus a fidelibus reparetur, & decimas ecclesiasticis famulantibus cæremoniis populus omnis inferat, quibus sacerdotes, aut in pauperum usum, aut in captivorum redemptionem prorogatis, suis orationibus pacem populo, ac salutem impetrent. Si quis autem contumax nostris statutis saluberrimis fuerit a membris ecclesiæ omni tempore separetur. *Matisc. II. cap. 5.*

CAPUT XIV.

16.9.1.c.60. Constitutum est a præsentis concilio, Episcopos ita dioceses suas regere, ut nihil ex earum jure præsumant auferre, sed juxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus, quam (de decimis,) tributis, ac frugibus tertiam consequantur, &c. *Tolet. IV. cap. 32. Raban. cap. 32. de pœnit. Burch. lib. 3. cap. 203. Ivo part. 3. cap. 256. decret.*

CAPUT XV.

De decimis, vel primitiis salvis scilicet allegoricarum rerum mysticis sacramentis, nihil melius puto docere, quam quod scriptum est in Malachia propheta, dicente domino: *Inferre omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc dicit Dominus: si non aperuero vobis cataractas cali, & effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam, & increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpit fructum terræ vestra, nec erit steribis vinea in agro, dicit Dominus exercituum, & beatos vos dicent omnes gentes.* Sed quia indignatio, & via Dei manet super gentem, vel populum, qui hoc Domini præceptum toto corde, & bona voluntate non adimplet, *Ibid. b. supra præmiserat dicens: Si affiger, inquit, homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis, In quo configimur? In decimis, & primitiis. In penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota.* Qua de re, quis non alacri, & læto pectore offerat Deo, ut possit illam promereri benedictionem, de qua dicit: *Effundam super vos benedictionem meam usque ad abundantiam?* Vel quis non timeat, vel contremisceat illam maledictionem, quam minatur nolentibus offerre: *Vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota?* Et si forte nobis non creditis, vel nos despiciatis, quia homines sumus, credite ergo ipsi Domino dicenti, *qui mentiri non potest, qui utrumque promisit, & maledictionem in hoc sæculo, & in futuro nolentibus obedire ejus mandatis, & benedictionem, & abundantiam, & salutem animæ, & corporum bona voluntate obtemperantibus ejus imperiis, & in præsentis sæculo daturum & in futuro.* Non enim exigit Deus a te, quæ non habes, nec pensat, quantum tribuas, sed in quantum habes, simplici corde de suis, non de tuis donis da Domino, &c. *Forojul. cap. 14.*

CAPUT XVI.

De decimis, ut unusquisque de propriis laboribus decimas, & primitias Deo offerat, sicut

scriptum est: *Decimas, & primitias tuas non tardabis offerre Domino Deo tuo. Arelat. sub. Carolo c. 9. Magunt. sub Arnulph. c. 22.*

CAPUT XVII.

Ecclesiæ antiquitus constitutæ nec decimis, nec alia ulla possessione priventur. *Arelat. sub Carolo c. 20. Magunt. sub Arnulph. c. 22.*

CAPUT XVIII.

Decimæ, quæ singulis dantur ecclesiis, per consulta Episcoporum a presbyteris ad usum ecclesiæ, & pauperum summa diligentia dispensentur. *Turon. sub Carolo cap. 16. Magunt. sub Raban. cap. 10.*

CAPUT XIX.

Nonas, ac decimas, quas qui res ecclesiasticas tenent, solvere rectoribus ecclesiarum ordinati sunt, ad luminaria, & stipendia clericorum multis in locis abstractas esse videmus. *Turon. sub Carolo cap. 46.*

CAPUT XX.

Dicitur est nobis, quod in quibusdam locis Episcopi, & comites ab incestuosus, & ab his, qui decimas non dant, vadios * accipiant, & a presbyteris pro quibusdam negligentis, & inter se pecuniam dividant: quod penitus abolendum decrevimus, ne forte avaritiæ locus detur, & constituimus, ut incestuosi juxta canonicam sententiam pœnitentia mulctentur. Qui vero decimas post crebras admonitiones, & prædicationes sacerdotum dare neglexerint, excommunicentur. Juramento vero eos constringi nolumus propter periculum perjurii. *Cabilon. sub Carolo cap. 18. Capit. lib. 2. c. 38. Longobard. de decimis c. 10.*

CAPUT XXI.

Questi sunt præterea quidam fratres, quod essent aliqui Episcopi, & Abbates, qui decimas non sinerent dari ecclesiis, ubi illi coloni missas audiunt. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut Episcopi, & Abbates de agris, & vineis, quæ ad suum, vel fratrum stipendium habent, decimas ad ecclesias dari faciant. Familia vero ibi det decimas suas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum missas audiunt. *Cabilon. sub Carolo c. 19. Burch. lib. 3. c. 132. Ivo lib. 2. tit. 5. c. 3. panorm. & part. 3. c. 198. decret. Anselm. lib. ult. c. 48. in Rom.*

CAPUT XXII.

Ecclesiæ antiquitus constitutæ nec decimis, nec aliis possessionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur. *Magunt. sub Carolo cap. 41. Magunt. sub Raban. cap. 11. Magunt. sub Arnulph. c. 13. Troslejan. c. 6. Capit. lib. 2. cap. 36. Burch. lib. 3. c. 9. Ivo part. 3. c. 12. decret. Deusd. cap. 3. Anselm. lib. 5. cap. 38. in Roman. Cæs. lib. 7. cap. 45.*

CAPUT XXIII.

Quicumque beneficium ecclesiasticum habent ad testæ ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas omnino adjuvent, & novam *, & decimam reddant. *Magunt. sub Carolo c. 42. Capit. lib. 5. c. 92. & lib. 9. cap. 32. in add. & 101. Burch. lib. 3. cap. 30. Ivo part. 3. c. 35.*

CAPUT XXIV.

Ut decimæ pleniter dentur. *Remens. c. 38.*

CA-

* vades.

16.9.1.c.46.

16.9.1.c.43.

De eccles. edif. cap. 1. Gr. IX. c. 3. ead. tit. in 4. coll. * nonam.

CAPUT XXV.

Quamquam auctoritas canonica doceat, quarta pars decimarum, & reddituum ex oblationibus fidelium in usus Episcoporum cedat, ubicumque tamen Episcopus sua habet, suis contentus sit, &c. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 1. cap. 31. ad finem.*

CAPUT XXVI.

16. q. 2. c. 2. Volumus, ut decimæ, quæ singulis dantur ecclesiis per consulta Episcoporum a presbyteris ad usus ecclesiæ, & pauperum summa diligentia dispensentur, &c. Admonendum est, ut decimæ Deo omnino dari non negligatur, quam Deus ipse dari sibi constituit, quia timendum est, si quis Deo suum debitum abstrahit, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua. *Magunt. sub Rabano c. 10. Magunt. sub Carolo c. 38. Magunt. sub Arnulph. c. 17. Capit. lib. 5. c. 89. & in addit. lib. 7. c. 28. Burch. lib. 3. c. 131. Ivo lib. 2. tit. 5. c. 1. pan. & part. 3. c. 197. decr.*

CAPUT XXVII.

De decimis, primitiis, & reliquis bonis ecclesiasticis, & de jure, quo hujusmodi res ecclesiæ debentur. *Syn. Aquensis, sive Aquisgranensis sub Rege Pipino.*

CAPUT XXVIII.

Dignum erat, ut capellas villarum vestrarum laicis non committeretis, &c. Si capellas vestras presbyteris, aut viris ecclesiasticis dederitis, & dominicas decimas acceperint, fartatecta ecclesiæ, & luminaria exinde competenter provideant, & presbyteri parochianas decimas accipiant, & populi necessitatibus debite invigilent. [Si autem laici capellas habuerint, a ratione, & auctoritate alienum habetur, ut ipsi decimas accipiant, & inde canes, aut gynæciarias suas pascant, sed potius presbyteri ecclesiarum eas accipiant, & inde restaurationem ecclesiarum, & luminaria, & hospitium, ac pauperum receptionem exhibeant, & pro vobis, ac statu regni vestri Domini misericordiam studiose implorent. *Meld. c. 75. Burchard. lib. 3. c. 239. Ivo part. 3. c. 281. decr.*

CAPUT XXIX.

Ut ex possessionibus, quæ ecclesiasticæ certis indiciis comprobantur, nec plene propter varias necessitates possunt restitui, saltem nonæ, ac decimæ tribuantur. *Synod. apud sanctum Medardum, cap. 6.*

CAPUT XXX.

De fideis, & villis, quas constat dominio ecclesiæ a fidelibus olim fuisse contraditas, & nunc potestate sæcularium subditas, voluntate eorum ordinari placuit, ut edictis Principum jussu est, nonæ, & decimæ ipsis ecclesiis, unde subtractæ sunt, fideliter persolvantur. Hi qui eas retinuerint, ut sacrilegos noverint se ab ecclesiæ liminibus pellendos. Sed & decimas suas omnes fideles promptissime Deo offerant de omnibus, quæ possident, nec ullis oppositionibus, quod statutum est, permutare audeant, ne forte cogamur eos distractione ecclesiastica ferire. *Valenz. sub Loth. c. 10.*

CAPUT XXXI.

16. q. 1. c. 36. In sacris canonibus præfixum est, ut decimæ juxta Episcopi dispositionem distribuuntur. Qui-

dam autem laici, qui vel in propriis, vel in beneficiis suas habent basilicas, contempta Episcopi dispositione, non ad ecclesias, ubi baptismum, & prædicationem, & manus impositionem, & alia Christi sacramenta percipiunt, decimas suas dant, sed vel propriis basilicis, vel suis clericis pro suo libito tribuunt. Quod omnimodis divinæ legi, & sacris canonibus constat esse contrarium &c. *Ticinen. c. 11. Ans. lib. 7. c. 46.*

CAPUT XXXII.

Sancitum est de villis, novis ecclesiis in eis noviter constitutis, ut decimæ de illis villis, ad eadem ecclesias conferantur. *Vormatien. c. 52. Capit. lib. 1. c. 93. Ivo part. 16. c. 263. decr.*

CAPUT XXXIII.

Ut decimæ in potestate Episcopi fiant, qualiter a presbyteris dispensentur. *Vormat. c. 59.*

CAPUT XXXIV.

Placuit huic sancto concilio, ut secundum sanctiones canonum, decimæ, sicut & aliæ possessiones, antiquis conserventur ecclesiis, sicut in Chalcedonensi concilio statutum est, cap. 17. Si quis autem in affinitate antiquæ ecclesiæ novalia rura excoluerit, decima exinde debita antiquæ reddatur ecclesiæ. Si vero in qualibet silva, vel deserto loco ultra milliaria quatuor, aut quinque vel eo amplius aliquod dirutum conlaboraverit, & illic consentiente Episcopo ecclesiam construxerit, & consecratam perpetraverit, prospiciat presbyterum ad servitium Dei idoneum, & studiosum, & tunc demum novam decimam novæ reddat ecclesiæ, salva tamen potestate Episcopi. *Tribur. c. 14.*

CAPUT XXXV.

Ab antiquo tempore constitutum est, ut sicut habet Episcopus in sua ordinatione omnem generaliter parochiam cum omnibus rusticanis parochiis, quas per tricennium inconcusse possidet, ita unusquisque presbyter in suæ ordinationis, ac dispensationis cura habeat parochiam suam cum dote, & decimis ecclesiæ, videlicet cum sui Episcopi consilio, ac dispensatione secundum regulas antiquas, & divinitus constitutas, &c. Decimas, primitias fructuum, & oblationes eorum, & ea, quæ parochiis, terris, vineis, mancipiis, atque pecuniis, seu quibuslibet rebus quicumque fideles obtulerint, omnia sub immunitate a tributis fiscalibus, & omni dominorum exactione libera sub potestate, & dispositione, ut diximus, Episcoporum, & regimine, ac dispensatione presbyterorum manere debent inconcussa. *Troslejan. c. 6. Vid. Vormat. c. 50. Capit. lib. 1. cap. 91. Burch. lib. 3. c. 52. Ivo part. 3. c. 55. & part. 16. cap. 262. decr.*

CAPUT XXXVI.

Nullus presbyter fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, de alterius presbyteri parochia persuadeat, ut ad suam ecclesiam concurrant, relicta propria ecclesia, & suas decimas sibi dent. Sed unusquisque sua ecclesia, & populo contentus, quod sibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, juxta illud evangelicum: *Quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis, &c.* *Theodulph. ad presbyteros Aurel. cap. 14.*

TITULUS XVII.
DECIMÆ IMMUNES SUNT, ET LIBERÆ AB OMNI VECTIGALI.

CAPUT I.

UT secundum canonicam auctoritatem, & constitutionem domini Imperatoris Ludovici de agro ecclesiastico, & manso, ac mancipiis, quæ ipse suis capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus ecclesiæ fuerit, neque de decimis, & oblationibus fidelium cuiquam presbytero aliquem censum persolvere cogat, nec quisquam cujuslibet ordinis, vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, aut redhibitionem quamcumque exhibeat temporalem, Quod si fecerit communionem usque ad satisfactionem privetur, & regia potestate hoc emendare legaliter cogatur. *Melden. cap. 63. Burch. lib. 3. cap. 53. Ivo part. 3. cap. 56. decret.*

CAPUT II.

c. 1. de consub. Greg. IX. in 1. coll. 23. q. 8. c. 25. Sancitum est, ut unicuique ecclesiæ unus mansus integer absque alio servitio attribuat. Et presbyteri in eis constituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta ecclesiam positis, neque de præscripto manso aliquod servitium faciant præter ecclesiasticum, &c. *Vormac. c. 50. Troslejan. cap. 6. Capit. lib. 1. cap. 91. Burch. lib. 3. cap. 52. Ivo part. 3. cap. 55. part. 16. cap. 262. decret.*

CAPUT III.

Ex decimis, primitiis, & aliis facultatibus ecclesiarum nullus solvitur census, sed sunt liberæ ab omni vectigali. *Troslejan. cap. 6.*

TITULUS XVIII.

DECIMÆ EX EO, QUOD QUISQUE SUA ARTE QUÆREBAT, OLIM SOLVEBANTUR.

CAPUT I.

Sunt nonnulli, qui ausu sacrilego surripiunt, atque defraudant Deo debitam decimarum partem ad suam ipsorum perniciem dicentes non se debere decimas dare de militia, de negotio, de artificio, de lanarum tonsione, & de ceteris quibuscumque a Deo largitis commerciis. Audiant non nostra, sed per sacras scripturas Dei, de talibus mandata, & sancta sanctorum Patrum exempla, &c. Et primo omnium attendant, quia solius Dei causa oblationes, & decimas suas sacerdotibus, immo in sacerdotibus ipsi Deo dare debeant, & quia eas dando fideliter, nihil Deo, qui honorum nostrorum a se nobis collatorum non indiget, conferunt, sed dum ei sua reddunt, pro parvis in præsentem maximam, & sibi in futurum profutura acquirunt. Scribitur in Levitico: *Omnes decimæ terræ sive de frugibus sive de pomis arborum Domini sunt, &c. Item in eodem: Omnes decimæ boum, & ovium, & omne quod transit sub virga, in numerum decimum quodcumque venerit, sanctificatum erit Domino: non mutabis illud bonum malo, neque malum bono, &c. Troslejan. cap. 6.*

CAPUT II.

Sicut ab his, qui labore agrorum, & cæteris laboribus victum, atque vestitum, & necessaria

usibus humanis acquirere inhiantes sunt, decimæ, & eleemosynæ dandæ sunt, ita his quoque, qui pro necessitatibus suis negotiis insistant, faciendum est. Unicuique enim homini Deus dedit artem, qua pascatur, & unusquisque de arte sua, de qua corporis necessaria subsidia habet, animæ quoque, quod magis necessarium est, subsidium administrare debet. *Theodulphus ad presbyteros Aurel. cap. 35.*

TITULUS XIX.

NE LAICI DECIMAS, AUT PRIMITIAS SUAS, AUT ALIENAS SIBI RETINEANT.

Vide libro decimo, titulo nono.

TITULUS XX.

MONACHI DECIMAS PRÆDIORUM DENT ECCLESIIIS.

Vide libro nono, titulo sexagesimo quarto.

TITULUS XXI.

DE OBLATIONIBUS.

CAPUT I.

Oblationes fidelium a nemine præsumantur absque consensu, & voluntate Episcopi, in cujus diocesi sunt esse parochia, & potestate, nec possideri, vel dominari tententur, &c. *Symmac. in syn. Rom. VI. post princ.*

CAPUT II.

Presbyteri nullius blandiantur, aut suadeantur sermonibus, ut non omnium ad se concurrentium in quibuslibet sacris locis oblationes ad Missarum solemnitatem recipiant, quia cum mediatores Dei, hominumque existant in exercendis votis, relaxandisque peccatis, largissimam debent orationem peragere. *Eugen. II. & Leo IV. in syn. Rom. c. 17. Burch. lib. 5. c. 37. Ivo part. 2. cap. 46. decret.*

CAPUT III.

Ut omnis Christianus procuret ad Missarum solemniam aliquid Deo offerre, & duci ad memoriam, quod Deus per Moysen dixit: *Non apparebis in conspectu meo vacuus.* Etenim in collectis sanctorum Patrum liquido apparet, quod omnes Christiani offerre aliquid Deo ex usu sanctorum Patrum debent. *Gregor. VII. in synod. Rom. anno 6. c. 13. Taxac. lib. 3. cap. 57. Anselm. lib. 5. cap. 40.*

CAPUT IV.

Sanctorum Patrum canonibus consona sentientes, oblationes de sacratissimo, & reverentissimo altari Beati Petri, & Salvatoris, & sanctæ Mariæ rotundæ, aut de aliis ecclesiarum altaribus sive crucibus a laicis auferri penitus interdiximus & sub distinctione anathematis prohibemus, &c. *Callist. II. in concil. Rom. c. 14.*

CAPUT V.

Res (ecclesiæ) fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in aliis usibus, quam ecclesiasticis, & prædicatorum Christianorum fratrum, vel indigentium converti, quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. *Urban. epist. unic. cap. 2. Troslej. cap. 4. Capit. lib. 1. cap. 83. & lib. 7. addit. 2. in princ. Burch. lib. 3. c. 143. Ivo part. 3. cap. 139. decret. Anselm. lib. 5. c. 37. Casarung. lib. 7. c. 57.*

CA-

De consecr. dec. 1. c. 68. Deut. 16. c. Exod. 6. 3.

18. q. 1. c. 14.

12. q. 1. c. 16. 1 p. 2.

cap. 27.

CAPUT VI.

Res ecclesiarum vestrarum, & oblationes fidelium, quas significastis a quibusdam irruentibus vexari, vobisque & ecclesiis vestris auferri, indubitanter maximum est peccatum, &c. *Lucius ep. sing. cap. 6.*

CAPUT VII.

Dist. 18. c. 3. De eulogiis ad sacra deferendis concilia nihil invenimus a majoribus terminatum, sed sicut unicuique presbytero placuit. Nam si constitutum fuerit illo in tempore benedictiones adferri, forsitan minus libentius ad synodos occurrant*, & magis venire detrectent*, quæ ut arbitror non sunt rationabiliter quærendæ, nec ultro delatæ sunt respiciendæ. *Leo IV. in epist. ad Episcopos Britannia c. 3.*

* occurrerent.
* detrectarent.

CAPUT VIII.

Sane sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad ecclesiam ire, psalmis, & himnis, & canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, &c. valeat Christianus. *Nicol. ad consult. Bulg. cap. 11.*

CAPUT IX.

Cum in prælium proficisci disponitis, quod ipsi commemoratis, agere in Dei nomine non omitte, id est, ad ecclesias ire, orationes peragere, peccantibus indulgere, Missarum solemnibus interesse, oblationes offerre, confessiones delictorum sacerdotibus facere, &c. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 35.*

CAPUT X.

16. q. 1. c. 6. In canonibus. 57. Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere, vel dare voluerit, præter consentiam Episcopi, vel ejus, cui hujusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus agere voluerit consilio, anathema sit. *Gangr. cap. 7. Symmac. in synod. Rom. VI. Aquen. sub Pipino lib. 3. cap. 26. Pisten. cap. 4. Capit. lib. 1. cap. 47. O lib. 6. cap. 285. ad med. O lib. 7. cap. 5. vel 7. Burch. lib. 3. cap. 144. Ivo part. 3. cap. 209. decret. Ans. lib. 5. cap. 44. Casar. lib. 7. cap. 43. Deusdedit part. 4.*

CAPUT XI.

Ubi supr. d. cap. 57. Si quis dederit, vel acceperit oblata præter Episcopum, vel eum, qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit. *Gangr. c. 8. Symmac. ubi supra. Aquisgr. cap. 66. Aquen. ubi supra. Capit. lib. 1. cap. 47. Burch. lib. 3. c. 145. Ivo part. 3. c. 210. decr.*

CAPUT XII.

Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atque corporibus collatæ fuerint basilicis in civitatibus constitutis, ad potestatem Episcopi redigantur, &c. *Aurel. III. c. 5.*

CAPUT XIII.

A communione ecclesiastica suspendatur quisquis ille quolibet ordine, quod pro devotione sua ecclesiis dedit, revocare præsumperit. *Aurel. III. c. 22. in fine.*

CAPUT XIV.

Quæcumque ecclesiis, aut Pontificibus sub competenti ac justo documento fuerint derelicta

ab hæredibus legitimis, dignum est, ut Dei contemplatione servantur. *Aurel. IV. cap. 14. V. Agath. cap. 4.*

CAPUT XV.

Quicumque pro devotione sua oblationis studio aliquid in campellis, vel in vineolis, etiam absque scriptura probatur ecclesiæ contulisse, si postmodum vel ipse, vel hæredes ejus quacumque occasione auferre jure hoc ecclesiæ, vel alienare voluerint, quoad usque a tali intentione discedant, aut pervasa restituant, a communione ecclesiastica suspendantur. *Aurelian. IV. cap. 19.*

CAPUT XVI.

Quia nonnulli memores sui per quaslibet scripturas pro captu animi de facultatibus suis ecclesiis aliquid contulisse probantur, quod a diversis Deum minus timentibus eatenus mortifera caliditate tenetur, ut aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam, &c. Quicumque ergo immemor interitus sui, res ecclesiis delegatas injuste possidens præsumperit retinere; & veritate comperta, res Dei servis ejus dissimulaverit reformare, ab omnibus ecclesiis segregatus a sancta communione habeatur extraneus, nec aliud mereatur habere remedium, nisi cum culpam propriam emendatione purgaverit, &c. *Turon. II. cap. 26. Parisiens. cap. 1.*

CAPUT XVII.

Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris, & mulieribus offeratur tam panis, quam vini. &c. *Matiscon. II. cap. 4. Burch. lib. 5. cap. 24. Ivo part. 2. cap. 34. decret.*

CAPUT XVIII.

Quicumque fidelium de facultatibus suis ecclesiæ aliquid, devotione propria, contulerint, si forte ipsi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant, &c. *Toler. IV. cap. 37.*

CAPUT XIX.

Imputatur quibusdam fratribus, eo quod avaritiæ causa hominibus persuadeant, ut abrenuntiantes sæculo, res suas ecclesiæ conferant, quod penitus ab omnium mentibus eradicandum est; animarum etenim salutem inquirere sacerdos, non lucra terrena debet, quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumveniendi, oblatio namque spontanea esse debet, juxta illud, quod ait Scriptura: *Voluntarie sacrificabor tibi.* Et illud: *Omnis populus mente devota obtulerunt donaria Domino,* &c. *Cabilonen. sub Carolo cap. 6.*

CAPUT XX.

Oblationem, & pacem in ecclesia facere jugiter admoneatur populus Christianus, quia ipsa oblatio sibi, & suis magnum remedium est animarum. *Magunt. sub Carolo cap. 44. Burch. lib. 5. cap. 25. Ivo part. 2. cap. 35. decret.*

CAPUT XXI.

Profiteor me suscipere oblationes bonas, oblationes sanctas. [Si quis autem irascitur filio suo, & moriens exhæredat eum, si viveret, non eum placarem, non ei filium suum reconciliare deberem? quomodo ergo cum filio suo volo, ut habeat pacem, cujus appeto hereditatem? sed plane, si sa.] *13. q. 6. 2.*

Psalm. 53.

Exod. 25. d.

si faciat quod sepe hortatus sum: unum filium habet, alterum putet Christum. Duos habet? putet Christum tertium. Decem habet? undecimum faciat, & suscipio, &c. [Quicumque vult exheredato filio heredem facere ecclesiam, quaeratur alterum, qui suscipiat, non Augustinum; immo, Deo propitio, neminem inveniat. *Aug. in serm. 2. de vit. & moribus cleric. ap. Aquisgran. c. 112. prope fin. Ivo par. 3. c. 177. & 178. decr. Tarrac. lib. 1. c. 165.*

CAPUT XXII.

Res ecclesiae, sicut a sanctis Patribus traditur, & in superioribus capitulis continetur, vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Christi amore succensi, ob animarum suarum remedium, & caelestis patriae desiderium suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt ecclesiam; ut his, & milites Christi alerentur, ecclesiae exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur, &c. *Aquisgran. cap. 116.*

CAPUT XXIII.

Diebus dominicis, & sanctorum festis, vigiliis, & orationibus insistendum, & ad Missas cuiuslibet Christiani cum oblationibus est currendum, &c. *Tribur. c. 35.*

CAPUT XXIV.

Omnia, quae Domino offeruntur, proculdubio consecrantur, & non solum sacrificia, quae a sacerdotibus super altare Domini consecrantur oblationes fidelium dicuntur, sed quicquid ei a fidelibus offertur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, vel quodlibet artificium, aedificium, vestimentum, quodcumque mobile, vel immobile de his rebus, quae supplementum sanctae Dei ecclesiae, eiusque ministris, atque ornatum praestare possunt, indubitanter Domino consecrantur. *Froslejan. cap. 4. Burch. lib. 11. c. 17. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 32. panorm. & p. 14. cap. 87. decr. Tarracon. lib. 5. cap. 4.*

CAPUT XXV.

Presbyteri oblationes, vel luminaria, quae eis ad manus offeruntur, tamquam propria sua habeant. *Synod. Bituricen. c. 12. apud concil. Lemovicen. act. 2.*

CAPUT XXVI.

Foeminae, Missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. *Theodulph. ad presbyter. Aurelianen. cap. 6.*

CAPUT XXVII.

Die dominico praeter orationes, & Missarum solemnia, & ea, quae ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat, &c. concurrendum etiam est cura oblationibus ad missarum solemnia, &c. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. c. 24.*

CAPUT XXVIII.

Futuram ecclesiam in gentibus Apostoli praevidebant, maximeque quia Dominus illis praedixerat: *Euntes in mundum universum, predicate Evangelium.* Vel quia expellendi erant a Iudaea, noverant se in gentibus dispergendos, &c. *Tom. VI.*

Idcirco praedia in Iudaea minime sunt adepti, sed pretia tantummodo ad fovendos egentes. At vero, cum inter turbines, & adversa mundi succresceret Ecclesia, eo usque pervenit, ut non solum gentes, sed etiam Romani Principes, qui pene totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Christi, & baptismi sacramenta concurrerent, e quibus vir religiosissimus Constantinus primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per universum orbem sub suo degentes imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricare ecclesias, & praedia tribuere posse constituit. Denique idem praefatus Princeps donaria immensa contulit, & fabricam templi primae sedis beati Petri Principis Apostolorum instituit, adeo ut sedem Imperialem, quam Romani Principes possederant, relinqueret, & beato Petro suisque Praesulibus profuturam concederet, &c. Ab illo tempore, & deinceps viri religiosissimi non solum possessiones, & praedia, quae possederant sed etiam semetipsum Domino consecrarunt, aedificantes basilicas in suis fundis in honore sanctorum martyrum per civitates ac monasteria innumera, in quibus coetus Domino servientium conveniret. Denique Reges, & Praesides, ac Magistratus, non solum hanc licentiam tribuere, sed etiam ipsi propria largiti sunt per universa regna terrarum, unde alerentur egentes, qui nihil in mundo possidebant, ecclesiaeque Dei fabricarentur, atque restaurarentur, Deoque & ecclesiae eius rite famulantibus, servisque illius supplementa, ut absque necessitate essent, tribuerentur, &c. *N. de primitiva ecclesia, &c. ante editum Constant. Imp. Burch. lib. 3. c. 2. 4. & 5. Ivo lib. 2. tit. 1. c. 3. panorm. & part. 3. c. 4. 6. & 7. decr. Casar. lib. 7. c. 58.*

TITULUS XXII.

DE HIS, QUI DEFUNCTORUM OBLATIONES RETINENT.

CAPUT I.

Decimae, & primitiae, seu oblationes vivorum, & mortuorum ecclesiis Dei fideliter reddantur a laicis: & in dispositione Episcoporum sint, quas qui restituerint, a sanctae ecclesiae communione separentur. *Nicol. II. in synod. Roman. c. 5.*

CAPUT II.

Secundum constitutionem synodi Valensensis, qui oblationem fidelium, suppresserit, aut negaverit, ab ecclesia, cui fraudem fecit, excludatur. *Arelat. II. c. 28. vide Ivasen. c. 4.*

CAPUT III.

Qui oblationes defunctorum, aut negant ecclesiis, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur. *Carthag. IV. c. 95. Burch. lib. 3. c. 142. Ivo part. 3. c. 208. decr.*

CAPUT IV.

Clerici, vel saeculares qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas retinere persisterint, aut id, quod ipsi donaverunt ecclesiis, vel monasteriis crediderint auferendum; sicut synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab ecclesiis excludantur.

H

dan-

17. 2. 4. c. ult.

12. 4. 1. c. 3. Nulli.

Levit. 27. d.

12. 2. 2. 15.

Mat. 16.

* Successoribus.

16. 9. 2. 3. Precipimus.

13. 9. 2. c. 9.

13. 9. 2. c. 11.

dantur. *Agath. c. 4. Burch. lib. 3. c. 140. Ivo lib. 2. tit. 1. c. 5. panorm. & part. 3. c. 206. decr.*

CAPUT V.

13. 9. 2. c. 10. Qui oblationes defunctorum retinent, & ecclesiis tradere demorantur, ut infideles, sunt ab ecclesiis abiiciendi; quia usque ad inaversionem fidei pervenire certum est hanc divinae pietatis exacerbationem, quia & fideles de corpore recedentes, votorum suorum plenitudine, & pauperes consolatu alimoniam, & necessaria sustentatione fraudantur. Hi enim quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi sunt. Unde & quidam patrum ait, *Amico quippiam rapere, furtum est; Ecclesiam fraudare sacrilegium, Vafen. vel Vafion. c. 4. vid. Arelat. III. c. 28. Hieron. ad Nepotianum de vita clericor. epist. 2. Ivo part. 3. c. 155. decr. Deusded. c. 4. Casar. lib. 7. c. 2.*

12. 9. 2. c. 71. Gloria, S. Amico.

CAPUT VI.

Qui oblationes defunctorum legaliter dimissas quolibet ordinae assignare tardaverint, vel detinere praesumpserint, &c. a communione ecclesiastica suspendantur, &c. *Aurel. III. cap. 22.*

CAPUT VII.

Quisquis aut majorum, aut mediocrium personarum quodcumque muneris, vel facultatis sacerdotibus, aut ecclesiis, aut quibusdam locis sanctorum, studio mercedis cum iustitia pro Dei contemplatione contulerit, & haec ipsa, quae a parentibus donata noscuntur, postmodum quis auferre praesumpserit, ut necator pauperum, a communione privetur. *Aurel. V. cap. 16.*

CAPUT VIII.

Qui oblationes fidelium defunctorum, quae ecclesiis conferuntur, retinent, veluti retentores ecclesiae, & necatores egentium, ab ecclesiae liminibus arceantur. *Mitisc. c. 4.*

CAPUT IX.

Qui agapen pauperum, & sustentationem peregrinorum, & eleemosynam defunctorum defraudant, apud sanctos patres eorum necatores vocantur. *Tullen. part. ult. c. 14.*

TITULUS XXIII.

DE OBLATIONIBUS HAERETICORUM, ET QUORUNDAM ALIORUM, QUAE RECIPI NON DEBENT.

CAPUT I.

De usur. c. 31. Greg. IX. c. 2. eod. tit. in 1. coll. **U**Surariorum manifestorum oblationem ne quisquam accipiat; qui autem acceperit, & quae acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium sui Episcopi satisfaciatur, ab officii sui maneat executione suspensus. *Alexan. III. in concil. gener. Later. cap. 25.*

CAPUT II.

De hered. c. 13. Gr. IX. c. 2. eod. tit. in 4. coll. Sane clerici, nec eleemosynas, nec oblationes (*haereticorum*) accipiant. *Inn. III. in conc. gen. Lateranen. c. 3. §. Si qui autem.*

CAPUT III.

Munera tua ideo recipienda non esse arbitrati sumus, quia divinis oculis oblatio tua non acceptabilis esse probatur quamdiu a peccato isto immunem te non reddideris, & ad gratiam omnipotentis Dei, sicut catholicum Principem decet, non redieris. Licet munera tua propter illud pec-

catum non receperimus, tamen Dei misericordiam pro te exorare non desissemus. *Greg. VII. lib. 9. epist. 22. E. comiti in fine.*

CAPUT IV.

Oblationes dissidentium fratrum, neque in sacrocrario, neque in gazophylacio recipiantur. *Carth. IV. c. 93. Troslejan. c. 12. Burch. lib. 5. c. 38. Ivo part. 2. c. 47. decr.*

CAPUT V.

Eorum, qui pauperes opprimunt, dona a sacerdotibus refutanda. *Carth. IV. c. 94. V. Trosle. c. 7. Burch. lib. 5. c. 39. Ivo part. 2. c. 48. decr.*

CAPUT VI.

Statuta ecclesiae antiquae praecipunt, eorum, qui pauperes opprimunt, dona a sacerdotibus esse refutanda; & merito, cum sint apud Dominum abominalia, testante super hoc scriptura: *Qui offert, inquit, sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris. Troslejan. c. 7.*

TITULUS XXIV.

QUONAM PACTO DIVIDANTUR, QUAE OFFERUNTUR ALAICIS.

Vide libro quarto, titulo LXXXI. c. 1. & lib. XIII, titulo XXI, lib. XIV. tit. X. quibus adde:

CAPUT I.

Omnis alius fructus domum mittatur: primitiae Episcopo, & presbyteris. Clarum autem est, Episcopum, & presbyteros diaconis, & reliquis clericis partes distributuros. *Ap. c. 4. G. 5. L.*

CAPUT II.

De his, quae parochiis in terris, vineis mancipiis, atque peculis, quicumque fideles obtulerint, antiquorum canonum statuta servantur, ut omnia in Episcopi potestate consistant. De his tamen, quae in altario acceperint, tertia fideliter Episcopis deferatur, quae clericis. *Aurelian. c. 17. vel c. 15. Capit. lib. 7. c. 182. in addit. Burch. lib. 3. c. 136. Ivo lib. 2. tit. 5. c. 5. panorm. & part. 3. c. 202. decr.*

TITULUS XXV.

DE SERVIS, ET LIBERTIS ECCLESIAE.

Vide lib. X. a titulo XXII. ad XXVII. ubi etiam de eorum obligationibus, manumissionibus, & matrimonio.

TITULUS XXVI.

RES ECCLESIAE SINT IN POTESTATE EPISCOPI, ET PRESBYTERORUM: ILLASQUE SECUNDUM CANONUM STATUTA DISPENSANT.

Vide supra libro quarto titulo octuagesimo, quibus adde infra scripta.

CAPUT I.

Ipsae res ecclesiarum in ditione singularum parochiarum Episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erant, & sunt usque adhuc, & futuris debent esse temporibus. E quibus Episcopi, & fideles dispensatores eorum omnibus communem vitam degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inveniatur, &c. [Res ecclesiae non quasi propriae, sed ut communes, & Domino oblatae, cum summo timore non in alios, quam

Dist. 90. c. 2.

d. c. 2. & c. 8. end. dist.

Eccles. 34.

10. 9. 1. c. 7.

12. 9. 1. c. 26. Videntes S. Ipsi.

12. 9. 1. c. 26.

48. 5. 4. quam in præfatos usus sunt fideliter dispensanda, ne sacrilegii reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, ubi traditæ sunt: ne pœnam, & mortem Ananiæ, & Saphiræ incurrant, & quod pejus est, anathema maranatha fiant, &c. *Urban. ep. unic. post princ. Ivo part. 3. c. 139. decr. Anselm. lib. 5. c. 37. & lib. 7. c. 4. Casar. lib. 7. c. 40. & 57.*

CAPUT II.

12. 7. 4. 6. 1. Non decet rectores ecclesiæ in suis strenuos, & in ecclesiasticis rebus esse remissos, &c. Quicumque sub neglectu res divinas laborare distulerit, placito speciali distringendus est. Quidquid in rebus ecclesiæ minuit, illi restituat, ex cujus rebus, atque suffragiis suos convictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro utilitatibus ecclesiæ, aut substantiæ expendit, aut dispendii, vel perditionis quippiam pertulit, si hoc comprobari potuerit, totum illi a rebus ecclesiæ ejusdem reformabitur, pro cujus utilitatibus id expendisse probatur. *Bracar. III. c. 8.*

CAPUT III.

Clerici, quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione virtutis vitæ necessaria sive in domibus, sive in congregatione viventes accipiunt, quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit vivendi necessitas. Illi autem qui tam infirmi sunt, ut possessionibus suis renuntiare non possint, si ea, quæ accepturi erant, dispensatori relinquunt, nihil habentibus conferenda, sine peccato possident sua, quia & ipsi quodam modo sua relinquunt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum, quæ labori, vel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt. Quod si putant, ideo accipi debere eorum, quæ conferuntur ecclesiæ, portionem, ne eam videantur abdicere; se vero non posse sua relinquere, quod eis deforme sit, inter suos pauperes reddi noverint esse deformius, possessores de elemosynis pauperum pasci. *Prosper. lib. 2. c. 12. & 13. de vita activa & contempl. apud Aquisgran. c. 108. & 109.*

CAPUT IV.

Fideles suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt ecclesiam, ut his & milites Christi alerentur, ecclesiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilantia, ac solerti cura providendum est his, qui ejus facultates administrant, ne eas in suos solummodo usus convertant, &c. Ergo res ecclesiæ pauperibus & militibus Christi stipendiariæ debent intelligi. Unde totis nisibus Prælati satagendum est, ut sanctorum Patrum dictis, & exemplis obsequentes, de rebus commissis & subditos gubernent, & pauperes foveant, cunctisque utilitatibus, ac necessitatibus ecclesiæ fideliter administrando consulant, quatenus de fidei administratione ab ipso, cujus ministri esse noscuntur, ineffabiliter remunerari mereantur. *Aquisgran. cap. 116.*

CAPUT V.

Ea, quæ a Domino Imperatore, consensu Episcoporum, ob honorem, & amorem Dei ec-

clesiis concessa sunt, non in avaritiam presbyterorum, aut in rapacitatem Episcoporum ministrorum cedant, sed in utilitatem ecclesiæ, & in usus clericorum, & pauperum deveniant. *Aquisgran. II. sub Ludov. part. 3. cap. 6.*

TITULUS XXVII.
DE DIVISIONE RERUM ECCLESIASTICARUM IN TRES, VEL QUATUOR PARTES.

Vide libro quarto, titulo octuagesimo primo, & libro decimotertio titulo vigesimo primo.

TITULUS XXVIII.
DE CONSERVANDIS REBUS ECCLESIAE.
CAPUT I.

16. 9. 6. 6. 3. SI Episcopus talem culpam admisisse confiterit, quod absit, ut constet eum non irrationabiliter fuisse depositum, eadem ejus depositio confirmetur, & ecclesiæ res suæ omnes restituantur, quæ ablatae claruerint, quia delictum personæ in damnum ecclesiæ non est convertendum. Si enim, ut dicunt, Comiciolus defunctus est, ab hærede ejus, quæ injuste ab illo oblatae sunt, sine exculpatione reddantur. *Greg. lib. 2. ep. 50. Joanni defensori in fin. Anselm. lib. 3. c. 90.*

CAPUT II.

16. 9. 6. 6. 5. De lapsis. §. Si qui vere. Si quis ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel levitæ, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in pœnitentiam volumus, sed res eorum ecclesiastico juri non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiant, unde ad pœnitendum subsistant, ne, si nudeatur, locis, in quibus dati fuerint, onerosi sint. *Gregor. lib. 1. epist. 42. Ivo part. 6. c. 380. & part. 15. c. 20. decr. Anselm. lib. 8. c. 1. Casar. lib. 8. c. 67. Tarrac. lib. 1. c. 262.*

CAPUT III.

Bonifacium vobis ordinavimus sacerdotem, cui dedimus in mandatis, &c. ut ministeria, atque ornatum ecclesiæ, vel quidquid illud est in patrimonio ejusdem non minuere studeat, sed augere. *Greg. II. ep. III. ad clerum, & plebem Turingiæ post princ.*

CAPUT IV.

10. 9. 1. 6. 5. Quæ sunt ecclesiæ, sub omni sollicitudine, & conscientia bona, & fide, quæ in Deum est, qui cuncta considerat, judicatque, servantur: quæ etiam dispensanda sunt judicio, & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animæ, quæ in ecclesia congregantur. *Antioch. c. 24. Mart. Brac. c. 15.*

CAPUT V.

12. 9. 2. c. 33. & 40. Si quis de clericis documenta, quibus ecclesiæ possessio firmatur, aut suppressere, aut negare, aut adversariis fortasse tradere damnabili, & puniendi obstinatione præsumpserit, quidquid per absentiam documentorum damni ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur; hi etiam qui in damno ecclesiæ impie sollicitati a traditoribus acceperint superiori sententia teneantur. *Agath. c. 26. Rhaban. 18. de pœnit. Burch. lib. 3. c. 183. Ivo part. 3. c. 156. decr. Anselm. lib. 5. c. 76. Casar. Ibid. 7. c. 99.*

CAPUT VI.

Quæcumque ecclesiis a Pontificibus sub competenti, ac iusto documento fuerint derelicta, ab hæredibus legitimis dignum est, ut pro Dei contemplatione seruentur. *Aurel. IV. c. 14.*

CAPUT VII.

Testamenta, quæ Episcopi, presbyteri, seu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quæcumque instrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid ecclesiæ, aut quibuscumque conferre videantur, omni stabilitate subsistant, &c. De quibus rebus, si quis animæ suæ contemptor aliquid alienare præsumpserit, usque ad emendationis suæ, vel restitutionis rei ablatae tempus a consortio ecclesiastico, vel omnium Christianorum convivio habeatur alienus. *Lugdun. c. 2.*

CAPUT VIII.

Quia his, qui Principibus digne deserviunt, atque deserentibus fidele illis obsequium, constat nos optimum ministrasse suffragium (dum iuste a principibus acquisita, in eorum jure persistere sancimus indivulsa) æquum est maxime, ut rebus ecclesiarum Dei adhibeatur a nobis providentia opportuna, adeo ut quæcumque res ecclesiis Dei a Principibus iuste concessæ sunt, vel fuerint, vel cujuscumque alterius personæ quolibet titulo illis non iniuste collatæ sunt, vel extiterint, ita in earum jure persistere firma stabilitate jubemus, ut evelli quoquo casu, vel tempore nullatenus possint. Opportunum est enim, ut sicut fidelia hominum servitia non existere censuimus ingrata, ita ecclesiis collata, quæ proprie sunt pauperum alimenta, earum in jure pro mercede offerentium maneant inconvulsa. *Tolet. VI. c. 15.*

CAPUT IX.

12. q. 2. c. 1. Ponz. 74. Quisquis Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesiæ, cui præsidet, ditare decreverit: non amplius ibidem, quam quinquagesimam partem dare debet, ut hac temperamenti æquitate servata, & cui tribuit, competens subsidium conferat, & cui tollit, damna gravia non infligat. Ad ecclesiam vero, quæ monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius, quam centesimam partem census ecclesiæ, cui præsidet, ibidem conferre licebit: ea tamen cautela servata, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem assumat. *Tolet. IX. c. 5. Ivo part. 3. c. 170. decr.*

CAPUT X.

22. q. 2. c. 3. Non decet rectores ecclesiæ in suis strenuos, & in ecclesiasticis rebus esse remissos; nam quorundam fertur opinio, quod quidam sacerdotum familias ecclesiæ in suis laboribus, quæ sint, rei propriæ profectum augentes, Dominicis vero dispendium nutriendes, unde quicumque sub hoc neglectu res divinas laborare distulerit, placito speciali distringendus est, qualiter si de rebus, seu augmentis ecclesiæ quæstum laboribus suis propriæ auxit, & ex hoc ecclesiasticis rebus, aut neglectum laboris exhibuit, aut mino-

rationem, vel perditionem induxit, quidquid in rebus ecclesiæ minuit, illi restituat, ex cujus rebus, atque suffragiis suos convictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro utilitatibus ecclesiæ, aut substantiæ expendit, aut dispendii, vel perditionis quippiam pertulerit, si hoc comprobari potuerit totum illi a rebus ecclesiæ ejusdem reformabitur, pro cujus utilitatibus id expendisse probatur. *Bracar. III. c. 8.*

CAPUT XI.

Thesaurus, sive ministerium, vel ornamentum ecclesiarum fideliter devotioni eorum, qui hæc vel ad honorem domus Dei, vel ad sustentationem familiæ ecclesiasticæ, si necessitas exegerit, obtulerunt, custodiatur: nec quidquam ex eis, nisi juxta institutionem canonicam fieri præsumatur. Placet firmatum. *Valent. sub Lothar. c. 20.*

CAPUT XII.

10. q. 1. c. 5. Quæ sunt ecclesiæ, conservari cum omni diligentia, & bona conscientia, & fide Dei, qui omnia videt, & judicat, & gubernari oportet, cum judicio, & potestate Episcopi, cui & omnis populus, & congregatio commissa est animarum. *Mart. Brac. c. 15. V. Antioc. c. 24.*

TITULUS XXIX.

CONSTITUANTUR ÆCONOMI EX CLERO, QUI RES ECCLESiarUM ADMINISTRENT.

Vide supra libro octavo, titulo nono.

TITULUS XXX.

LAICI RES ECCLESIASTICAS NON ADMINISTRENT, NEQUE EAS USURENT.

Vide supra libro decimo, titulo undecimo, quibus adde infra scripta.

CAPUT I.

De jure patr. c. 4. Gr. IX. c. 5. eod. tit. in 2. coll. IN tantum quorundam laicorum processit auctoritas, ut Episcoporum auctoritate neglecta, clericos instituunt in ecclesiis, & removeant cum voluerint; possessiones quoque, atque alia bona ecclesiastica pro sua plerumque voluntate distribuunt, &c. Eos, qui amodo ista commiserint, anathemate decernimus feriendos &c. *Alexand. III. in concil. Lateranen. cap. 14.*

CAPUT II.

Nullus laicus ecclesiam, vel beneficium ecclesiæ teneat, oblationes scilicet altaris, sepulturam, baptisterium: sed neque ea, quæ pertinent ad sedum * presbyterale, & tertiam partem decimæ, &c. *Greg. VII. in syn. Rom. ann. incert. c. 1.* *¶ feudum, f.*

CAPUT III.

Nullus clericus, vel monachus, vel laicus donum ecclesiasticæ rei, vel ipsam ecclesiam a laico recipiat, sed ab Episcopo. *Greg. VII. in d. syn. Rom. cap. 10.*

CAPUT IV.

*16. q. 7. c. 24. & dist. 96. c. 1. S. Eulalius. * respons. dendi.* Laicis, quamvis religiosi sint, nulli tamen de ecclesiasticis facultatibus, aliquid disponendi * legitur unquam attributa facultas. *Stephan. episk. 2. cap. 9. Paschal. II. in concil. incert. cap. 4. Calist. II. in concil. Rom. cap. 4. Eulal. Syracus Episcop. apud syn. Rom. III. sub Symmac. Troslej. cap. 3. Capitul. lib. 5. cap. 249. & lib. 6. cap.*

cap. 294. Barch. lib. 15. cap. 35. Ivo part. 16. cap. 36. decret. Deusd. cap. 4. Anselm. lib. 3. c. 10. Caesar. lib. 7. c. 112. Tarracoen. lib. 1. cap. 59.

TITULUS XXXI.
DE ALIENATIONE RERUM ECCLESIASTICARUM.

CAPUT I.

12. q. 2. e. Quisquis, 19.

SI Episcopus, vel Præpositus monasterio inventus fuerit alienare prædium Episcopatus vel monasterii alicui potenti, vel alii dans, irrita sit traditio juxta hunc canonem Apostolorum: » Omnium ecclesiasticarum rerum curam habeat » Episcopus, easque dispenset, ut coram Dei » oculis oportet. Non alienet quicumque, neque » propinquis suis Dei bona largiatur. Sed si pau- » peres sint, eis ut pauperibus subveniat. Hoc » tamen pretextu ecclesiæ bona non deprædetur. » Si vero caussetur damnosum esse, tunc non » potentibus, sed clericis, vel agricolis tradatur. » Neque colludant potens, & clericus vel agri- » cola. Nam venditio erit nulla. Et Episcopo, » vel monasterio ager restituetur, & Episcopus, » vel Præpositus eiiciantur Episcopo, vel mo- » nasterio, ut male disperdentes, quæ non con- » gregarunt. Nicæn. II. cap. 12. V. Ap. c. 38. Greg. 39. L. Ivo part. 5. cap. 375. decret. Anselm. lib. 6. c. 184. Caesar. lib. 7. cap. 72.

CAPUT II.

11. q. 2. e. 35.

Apostolicos, & paternos canones renovans sancta hæc, & universalis Synodus definivit, neminẽ prorsus Episcopum vendere, vel utcumque alienare cimelia, & vasa sacrata, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet, quæ accipiuntur in redemptionem captivorum. Sed nec tradere salaria * ecclesiarum in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venumdare, &c. Quisquis autem apparuerit post hanc definitionem nostram, contrarium quid huic sanctæ, & universali Synodo agere, deponatur, ut prævaricator divinarum legum, & præceptorum; cassata videlicet omnino, quæ facta est in scriptis, vel sine scriptis ab Episcopo venditione, vel emphyteutica traditione, vel aliâ quavis alienatione cimeliorum scilicet, & salariorum * locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimeliis, vel salariis *, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ecclesiæ sunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteusos, sit anathema, usque dum fecerit, quod ab hac sancta, & universali synodo confirmatum est. Syn. VIII. gen. sub Hadrian. II. cap. 15. Anselm. lib. 6. cap. 169. Caesar. lib. 7. c. 74.

CAPUT III.

12. q. 2. Non liceat, 62. c.

Sancimus, ut nulli Apostolicæ sedis Præsuli a præsentis die, donec disponente Domino catholicæ fidei manserit doctrina salutaris, liceat prædium rusticum, quantumcumque fuerit, vel magnitudinis, vel exiguitatis, sub perpetua alienatione, vel commutatione ad cujuslibet jura transferre. Nec cujusquam excusentur necessitatis obtentu: quippe cum non sit personale, quod loquimur, nec aliquis clericorum, vel laicorum sub hac occasione accepta tueatur. Sed nec in usum fructum

rura aliquibus dare liceat, nec data retinere, præter clericos, & captivos, & peregrinos, ne malæ tractationis ministretur occasio, cum liberalitati illi alia itinera reserventur. Sane tantum domus in quibuslibet urbibus constitutæ, quarum statum necesse est expensâ non modicâ sustentari, acceptis, si auferri * contigerit, sub justâ æstimatione redditibus, & divini timore judicij commutentur. Pari etiam ecclesiarum per omnes Romanæ civitatis titulos, qui sunt presbyteri, vel quicumque fuerint, adstringi volumus lege custodes &c. [Quicumque tamen oblitus Dei, &c. quidquam de jure titulorum, vel ecclesiæ superius præfata quolibet modo præter aurum, argentum, vel gemmas, vestes quoque si sunt, vel si accesserint aliqua mobilia ad ornamenta divina minime pertinentia, perpetuo jure, exceptis dumtaxat sub præfata conditione domibus, alienare tentaverit, donator, alienator, ac venditor, honoris sui amissione mulsetur. Præterea qui petierit, aut acceperit, aut [qui presbyterorum, aut diaconorum, seu defensorum danti subscripserit, quo iratus Deus animas percipit, anathemate feriatur. Sitque accipienti, vel subscribenti de personis superius comprehensis, id est, quas anathemate ferri censuimus, instituta pœna contubernaliu servata, quam præmisimus, in alienatore vindicta, nisi forte, & alienator sibi, dum repetit, & qui acceperit, celeri restitutione prospexerit, &c. Sed etiam liceat quibuscumque ecclesiasticis personis vocem contradictionis asserere, & ecclesiastica auctoritate fulciri, ita ut cum fructibus possit alienata reposcere: nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo munit, qui a religiosi animabus ad substantiam pauperum derelicta, contra fas dispergit. Hujus autem constitutionis legem in Apostolica tantum sede volumus servari. Universis ecclesiis per provincias secundum animarum considerationem, quem proposito religionis convenire rectores earum viderint, more servato. Symmac. in syn. Rom. III. cap. 4. 5. 6. 7. 8. Paris. sub Ludov. 6. Lothar. lib. 1. c. 17. Tarrac. lib. 6. c. 100. Anselm. lib. 4. c. 28. 29.

CAPUT IV.

Si quis in quamlibet partem nostra præcepta ante emissâ Apostolicæ ecclesiæ de olivetis, & locis diversis temeraverit, & non in omnibus observaverit, anathema sit. Greg. II. in syn. Roman. c. 13.

CAPUT V.

Ut plebes ecclesiasticæ nullatenus aut Comitibus, aut Episcoporum vassallis, aut ullis laicis in beneficia tribuantur. Joann. IX. in syn. Ravenn. part. 2. c. 10.

CAPUT VI.

Ne aliquis clericus res Episcoporum, vel clericorum vel in vita, vel post mortem eorum diripiat, vel in usus proprios conferat. Si quis fecerit, anathema sit. Urban. II. in syn. Clarom. c. 31.

CAPUT VII.

Omnium per intrusionem, seu canonice electorum, sub Episcopi nomine, aut Abbatis, qui secundum usum ecclesiæ suæ consecrandus est, alienationes quocumque modo factas, &c. irritas

* offerri.

17. q. 4. c. 1.

De rebus Eccles. cap. 6. Greg. IX. c. 1. coll.

12. q. 2. e. 37. Quisquis.

judicamus, &c. Nullus clericus præbendam suam, seu aliquod ecclesiasticum beneficium aliquo modo alienare præsumat: quod si præsumptum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritum erit, & canonicæ ultioni subiacebit. *Callist. II. in concil. Roman. cap. ult.*

CAPUT VIII.

12. q. 4. c. 19. Quisquis. Omnia rerum ecclesiasticarum curam habeat Episcopus, easque dispense, ut coram Dei oculis oportet. Non alienet quicquam, nec propinquus ex Dei bonis gratificetur. Sed si pauperes sunt, ut pauperibus subveniat: hoc tamen prætextu ecclesiæ bona non deprædetur. *Apoc. c. 38. G. 39. L. Nicæn. II. c. 12. Vormatien. c. 45. Ivo part. 5. cap. 375. decret. Anselm. lib. 6. c. 184. Casar. lib. 7. c. 72.*

CAPUT IX.

6. q. 2. c. In-fames, 17. Qui facultates ecclesiæ abstrahunt injuste, infames sunt. *Steph. epist. 1. in medio. Burch. lib. 1. cap. 173. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 14. panorm. G. part. 5. cap. 291. decret. Anselm. lib. 3. cap. 5. Deusded. cap. 3. Casar. lib. 5. cap. 28. Tarraccon. lib. 2. cap. 8.*

CAPUT X.

12. q. 1. c. 28. De red-ditibus. Ministeria ecclesiæ, quæ alienata comperimus reparare præsumptor compellatur. Cui etiam hoc specialiter præcipimus imminere, ut tres illas portiones, quas per triennium dicitur sibi tantummodo vindicasse, restituat. *Simplic. epist. 3. in fin. Anselm. lib. 5. c. 66. Casaraug. lib. 7. cap. 101.*

CAPUT XI.

12. q. 1. c. 9. Possessiones, quas unusquisque ecclesiæ proprio dedit, aut reliquit arbitrio, alienare quibuslibet titulis, atque distractionibus, vel sub quocumque argumento non patimur: nisi forsitan aut clericis honorum meritis, aut monasteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis, si necessitas largiri suaserit, sic tamen, ut hæc ipsa non perpetuo, sed temporaliter perfruantur. *Symm. epist. 1. cap. 1. Anselm. lib. 5. cap. 47. G. in Rom. lib. ult. cap. 43. Casaraugust. lib. 7. c. 67. Tarraccon. lib. 6. cap. 47.*

CAPUT XII.

12. q. 2. c. 49. Sicut ecclesia proprias res amittere non debet, ita eam rapacitatis ardore alienas invadere non oportet. *Greg. lib. 2. epist. 43. Bonifacio Episc. Indict. XI. vel cap. 82.*

CAPUT XIII.

12. q. 2. c. 12. Res. Sacerdotibus res in Episcopatu acquisitas nulla est alienandi licentia. *Greg. lib. 10. epist. 42. Deodato.*

CAPUT XIV.

De his, qui Scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suorum, placuit nobis, ut quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, non verbis nudis ab ordine cleri admoveatur. *Arelas. c. 13.*

CAPUT XV.

12. q. 1. c. 1. Casellas, vel mancipiola ecclesiæ Episcopi, si- cut præca canonum præcipit auctoritas, vel vasa ministerii, quasi commendata fidei præposito, in integro ecclesiæ jure possideant, id est, ut neque vendere, neque per quocumque contractus res,

unde pauperes vivunt, alienare præsumant. Quod si necessitas certa compulerit, &c. apud duos, vel tres vicinos Episcopos causa primitus comprobetur, &c. ut venditio roboretur, &c. Aliter facta venditio, vel transactio non valebit, &c. Minusculas vero res aut ecclesiæ minus utiles peregrinis, vel clericis, salvo jure ecclesiæ, in usum præstari permittimus. *Agathen. cap. 7. Anselm. lib. 3. cap. 86. in Rom.*

CAPUT XVI.

12. q. 2. c. 15. Diacones, vel presbyteri in parochia constituti, de rebus ecclesiæ sibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare: quia res sacratæ Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus ecclesiæ sibi commissæ, &c. alienare præsumant. Quod si fecerint, convicti in concilio, & ab honore depositi, de suo aliud tantum restituant, quantum visum fuerit præsumpsisse. Sane si quis pro qualibet conditione de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumpsit, si de suo proprio tantum ecclesiæ contulerit, quantum visum est abstulisse, tunc demum istud stare licebit. *Agath. cap. 49. Ivo part. 3. c. 161. decret.*

CAPUT XVII.

De agellis, cæterisque facultatibus ecclesiasticis a sacerdotibus non alienandis, nec per contractus inutiles obligandis, priorum canonum statuta servantur: ut nobis per nullos contractus res ecclesiasticas alienare, aut inutiliter liceat obligare. Ea etiam, quæ de rebus ecclesiasticis ab antecessoribus alienata, vel quibuscumque instrumentis inutiliter in dispendium ecclesiæ obligata noscuntur, & intra tricennaria tempora repetitio suppetit, quæ acta sunt, suffragante justitia, per publicum, aut clericorum *judicium revocentur. Quod si is, qui rem ecclesiasticam tenet, admonitus judicium declinarit, quousque aut ad discussionem veniat, aut rem ecclesiasticam restituat, communione privetur. *Aurelian. III. c. 12.*

CAPUT XVIII.

12. q. 2. c. 41. Abbatibus, presbyteris, cæterisque ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permisso, & subscriptione Episcopi sui nil liceat; quod qui præsumpsit, degradetur, communione concelata: & quod præsumptum, vel alienatum, vel temere ordinatum est, ordinatione Episcopi revocetur. *Aurel. III. c. 23. Capitul. lib. 7. c. 275. Anselm. lib. 5. c. 85. in addit. G. in Roman. lib. ult. c. 44. Tarraccon. lib. 6. cap. 15.*

CAPUT XIX.

Ut Episc. qui de facultate propriæ ecclesiæ nihil relinquit, de ecclesiæ facultate, si quid aliter, quam canones eloquuntur, obligaverit, vendiderit, aut distraxerit, ad ecclesiam revocetur. Sane si de servis ecclesiæ libertos fecerit, numero competentem in ingenuitate permaneant, ita ut ab officio ecclesiæ non recedant. *Aurel. IV. c. 9.*

CAPUT XX.

Si quid Abbatibus, aut sacris monasteriis, aut parochiis pro Dei contemplatione oblatum fuerit, in sua proprietate hoc Abbates, vel presbyteri minime revocabunt, nec alienari a cunctis fratribus debet, quacumque occasione, quibus si fue-

Fad. q. c. 4. Hujusmodi §. Quod si.

12. q. 2. c. 15.

cap. q. c. 36.

* electorum al.

12. q. 2. c. 41.

fuert necessarium, ut statuta convellant, non aliter valeat, nisi fuerit sui Episcopi subscriptio-
ne firmatum. *Aurel. IV. cap. II.*

CAPUT XXI.

Quicumque clericus aliquid jure ecclesiastico, seu verbo, seu per scripturam acceperit ad utendum, & postmodum alienare quacumque occasione voluerit, non valebit, quia secundum canonum instituta, proprietatem ecclesie non violat in alios quælibet longa possessio, sed in Pontificis potestate consistat, qualiter pro conservando jure ecclesiastico, rem possessam inter clericos debeat communicare. *Aurel. IV. cap. 18.*

CAPUT XXII.

Quisquis agellum ecclesie in die vite sue a quocumque sacerdote, cui potestas est, acceperit possidendum, quæcumque ibi profecerit, alienandi nullam habeat potestatem, nec ibi parentes sui ex ea re aliquid existiment vindicandum. *Aurel. IV. cap. 34.*

CAPUT XXIII.

Ne cui liceat res, vel facultates ecclesie, aut monasteriis, vel xenodochiis pro quacumque elemosyna cum iustitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Quod quisquis fecerit, tanquam necator pauperum, antiquorum canonum sententiis constrictus, ab ecclesie liminibus excludetur, quamdiu ab ipso ea, quæ sunt ablata, vel retenta, reddantur. *Aurel. V. cap. 13. Belvacen. apud Melden. cap. 17.*

CAPUT XXIV.

Hæc sancta synodus nulli Episc. licentiam tribuit res alienare ecclesie, quoniam & antiquioribus canonibus hæc prohibetur. Si quid vero, quod utilitatem non gravet ecclesie, pro suffragio monachorum, vel ecclesiarum ad suam parochiam pertinentium dederint, firmum maneat. Peregrinorum, vel clericorum, & egenorum necessitati, salvo jure ecclesie, præstare permittuntur pro tempore, quæ poterint. *Tolet. III. cap. 3. Ivo lib. 2. tit. 10. cap. 1. panorm. C. part. 3. cap. 167. decret.*

CAPUT XXV.

Testamenta, qua Episcopi, presbyteri, seu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quæcumque instrumenta propria voluntate consecerint, quibus aliquid ecclesie, aut quibuscumque conferre videantur, omni stabilitate subsistant, &c. De quibus rebus si quis animæ suæ contemptor, aliquid alienare præsumperit, usque ad emendationis suæ, vel restitutionis rei ablatæ tempus, a consortio ecclesiastico, vel omnium Christianorum convivio habeatur alienus. *Lugdun. cap. 2.*

CAPUT XXVI.

Quicumque clericus, subdiaconus, diaconus, presbyter sine conscientia Episcopi aliquid de possessionibus, vel domo ecclesie tulerint, aut fraudem fecerint, non solum cum omni dedecore constricti restituant, quod fecerunt, sed etiam non debere ibi in ecclesia esse, ubi fraudem visus est operasse. *Narbon. cap. 8.*

CAPUT XXVII.

Si clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut

quamlibet necessitatem subfluentibus, pro solo religionis intuitu, in usum res ecclesiasticæ largiuntur, quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur? *Toletan. IV. cap. 37.*

CAPUT XXVIII.

Si sacerdos, vel minister de rebus ecclesie quidpiam alicui sub præstationis obtentu concedat, instrumento causâ præstiti evidenter exponat: ut hoc, aut iuste confecta transactio innotescat, aut fraus incompetens, quæ latet, appareat, aliter vero pro hujus negotii causâ deinceps scriptura non valeat. *Tolet. IX. cap. 3.*

CAPUT XXIX.

Quisquis Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesie cui præsidet, ditare decreverit, non amplius ibidem, quam quinquagesimam partem dare debet, &c. Ad ecclesiam vero, quæ monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius, quam centesimam partem census ecclesie, cui præsidet, ibidem conferre licebit, ea tamen cautela servata, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerandam assumat. *Tolet. IX. cap. 5. Ivo part. 3. c. 170. decret.*

CAPUT XXX.

Si sacerdos, vel minister, dum gubernacula ecclesiarum administrare videtur, contra Patrum sanctissimas sanctiones de rebus ecclesie definisse aliquid dinoscitur, non ex die, qua talia scribendo decrevit, sed ex quo talia moriendo definita reliquit, supputationis ordo substabit. Numquam enim ad triennium temporis pertinebit potestas irritæ hoc judicantis, quia status contractuum initia non sumpsit ab origine æquitatis. *Tolet. IX. cap. 8.*

CAPUT XXXI.

Canonica censura decernit, ut res ecclesie, nisi ob nimias necessitates, quas describit, nemo distrahatur. Quod si quispiam imminente nimia necessitate, inconsulto Primæ provincie, aut certe majore urgente necessitate, non adhibitis testibus vicinis Episcopis, id facere attentaverit, ita canonico iudicio percellitur, scilicet, ut amisso honore reus Deo, & concilio teneatur, &c. *Paris. sub Ludov. C. Loth. lib. 1. cap. 17.*

CAPUT XXXII.

Monenda est solertia Regia, ut strenuos, & fideles missos per regnum sibi commissum dirigat, & investigent, ac diligenter imbrevent res ecclesiasticas, quas per surreptionem, atque ignorantiam quorumcumque in allodium ipse, aut pater suus donavit, & consulens periculo animarum, suæ videlicet, ac patris sui hoc ad tempus corrigere studeat, ne forte cum voluerit, minime possit. *Melden. c. 42.*

CAPUT XXXIII.

Tollenda est prava omnino consuetudo, quæ in quibusdam locis oriri cœpit, quia nonnulli Archiepiscopi, vel aliorum titulorum custodes fruges, vel aliarum ecclesiarum redditus ad proprias domus abducunt. Quidam vero aliorum possessiones conducunt, ut in eis, quæ ab ecclesiis suis male subtraxerunt, recondant. Nonnulli autem lai-

12. 7. 2. 6.
74. Bonæ.16. 7. 3. 6.
10.

corum in tantum eorum nequitia se complices faciunt, ut quæ hujusmodi transgressores ab ecclesia surripuerunt, ipsi in suis domibus abscondant. Tales ergo primum a suis Episcopis corripiantur. Quod si se citius corrigere noluerint, tanquam qui ecclesiasticas res sacrilega temeritate tractaverunt, synodali sententia feriantur. Laicos vero, qui post hanc denuntiationem socios se hujus expilationis præbuerint, tanquam furti reos judiciaria coarctabit auctoritas. *Ticinens. cap. 5.*

CAPUT XXXIV.

Antivrs. Zacharias massas, quæ vocantur *Antius**, & *Formias* suo studio jure B. Petri acquisivit, quas & domos cultas statuit, & de omnibus superius annexis domibus cultis Apostolicæ rationis constituta faciens, atque sacerdotale collegium aggregans sub interdictionibus statuit. Nulli quoque successorum ejus Pontificum, vel alia cui libet personæ licere ipsas domos cultas ab usu ecclesiæ quoquo modo alienare. *Ex Pontifice ante finem.*

TITULUS XXXII.

NE REGES RES ECCLESIASTICAS AUFERANT, AUT PRIVATI HOMINES AB IPSIS EAS IMPETRARE AUDEANT.

CAPUT I.

2. 9. 2. c. 4. **Q**uicumque militum, vel cujuscumque ordinis, vel professionis persona, prædia ecclesiastica a quocumque Rege, seu sæculari Principe, vel ab Episcopis, seu Abbatibus, aut aliquibus ecclesiarum rectoribus susceperit, vel invaserit, vel etiam de rectorum privato, seu vitioso consensu tenuerit, nisi eadem prædia ecclesiis restituerit, excommunicationi subiaceat. *Greg. VII. in synod. Roman. anno 1078. kal. Decemb. c. 1. ex lib. 6. Registr. Tarrac. lib. 5. c. 46.*

CAPUT II.

16. 9. 7. c. Si quis Principum, vel aliorum laicorum dispositionem, sive donationem, sive dominationem rerum, sive possessionum ecclesiasticarum sibi vindicaverit, ut sacrilegus judicetur. *Paschal. II. in concil. 1. incerr. cap. 5. Callist. II. in concil. Roman. c. 4. Anselm. lib. 4. cap. 4.*

CAPUT III.

Irrationabile est, ut ecclesiastica possessio, unde luminaria, & concinnationes ecclesiæ Dei fieri debent, terrena quavis potestate subtrahatur: sed domui Dei restituta meritum redditoris multiplicent, & suscipientis votum spiritualis desiderii lucris exerceatur, &c. *Nicol. ad Michael. Imperat. epist. 1. in fine.*

CAPUT IV.

*De rebus Ecclesiæ non alien. c. 2. Greg. IX. in 1. coll. * al. Res.* Qui *reulam ecclesiæ petunt a Regibus, & horrendæ cupiditatis impulsu egentium substantiam rapiunt, irrita habeatur, quæ obtinent, & a communione ecclesiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur. *Arvern. c. 4. V. Melden. c. 40. Burch. lib. 15. c. 36. Ivo part. 16. c. 37. decret.*

CAPUT V.

Innumera scripturarum exempla, ut lacte ecclesiæ nutriti, & scientiæ ipsius uberibus sufficienter repleti ante oculos reducentes, tunicam Chri-

sti, qui vos elegit, & exaltavit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro, quanto citius reconsuite, & relarcite, & nec violenta oblatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione res ab ecclesiis vobis ad tuendum, & defendendum, ac propagandum commissis, auferrentate. Sed ut sanctæ memoriæ avus, & pater vester eas gubernandas vobis, fautore Deo, dimiserunt, redintegrate, & præcepta regalia eorumdem ecclesiarum conservate, & confirmate, &c. *Syn. Holonien. apud conc. Melden. c. 11. in fin. ad Carolum Regem.*

CAPUT VI.

Ut res ecclesiasticæ tempore Principatus vestri ablatæ ex integro præsentialiter restituantur, & restitutæ conserventur, sicut tempore avi, & patris vestri fuerunt, & excepto superposito, quod ad usus possidentium absumptum est, quomodo tunc erant, quando vos illas inde tulistis, sine refragatione reddantur, &c. *Syn. Belvacen. apud conc. Melden. c. 17.*

CAPUT VII.

Ut præcepta illicita jure beneficiario de rebus ecclesiasticis facta, a vobis sine dilatione rescindantur, & ut de cetero ne fiant, a dignitate vestri nominis Regii caveatur. *Belvacen. apud Melden. c. 18.*

CAPUT VIII.

Pertimescenda est canonica sententia, & maxime decretalis Symmachi Papæ definitio, &c. Qui regulam, inquit, vel quidquid fuerit ecclesiæ, petunt a Regibus, & corrumpendæ pietatis instinctu, egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur, quæ obtinent, & a communione ecclesiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur. *Melden. c. 40. V. Arvern. c. 4.*

CAPUT IX.

Quod res ad ecclesiam pertinentes, & tempore principatus vestri ablatas, ita præsentialiter restituatis, & restituas conservetis, sicut tempore avi, & patris vestri fuerant, &c. *Melden. ad Carolum Calvum c. 83.*

CAPUT X.

Placuit universali concilio, ut Salomoni, qui Britansiorum tenet regionem, suggeratis, &c. ut facultates ecclesiasticas nec ipse Deo auferat, nec aliis auferre permittat. *Tullens. in epist. ad quosdam Episcopos Britannia.*

TITULUS XXXIII.

DE HIS, QUI RES ECCLESIAE SURRIPIUNT, AUT OCCULTANT, AUT QUOVIS MODO SIBI VINDICANT.

CAPUT I.

QUI possident loca pia, & non restitunt, sacerdotalis catalogi eos deponi jubemus: si autem Monachi, vel laici, excommunicati. *19. 9. 5. Quoniam, cap. 5. Nican. II. c. 13. Anselm. lib. 7. c. 72.*

CAPUT II.

Qui emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimeliis, vel salariis*, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ecclesiæ sunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuseos, sit anathema, usque dum fecerit. *12. 9. 2. c. 13. Apostolicos. * salariis, c.*

rit

rit, quod ab hac sancta, & universali synodo confirmatum est. *Synod. VIII. gen. CP. sub Hadrian. II. c. 15. Anselm. lib. 6. c. 169. Cæsar. lib. 7. c. 74.*

CAPUT III.

De schism. c. 1. apud Gr. IX. c. 2. cod. tit. in 1. coll. Alienationes, seu invasiones, quæ per schismaticos, sive per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad ecclesiam sine omni ejus onere revertantur. Si quis autem contraire præsumperit, excommunicationi se noverit subjacere. *Alex. III. in concil. Later. c. 2.*

CAPUT IV.

De poenit. c. 12. ap. Gr. IX. c. 2. cod. tit. in 4. coll. In quibusdam provinciis ecclesiarum patroni, seu vicedomini, & advocati, se in tantam insolentiam erexerunt, quod non solum cum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis provideri, difficultates ingerunt, & malitias, verum etiam de possessionibus, & aliis bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare præsumunt, &c. Prohibemus ne super præmissis decetero plus usurpent, quam reperitur in jure permissum. Et si contra præsumperint, canonica districtione compellantur. *Innoc. III. in concil. gen. Later. cap. 45.*

CAPUT V.

Oblationes fidelium a nemine præsumantur, absque consensu, & voluntate Episcopi, in cujus dinoscuntur esse parcella, & potestate possideri, vel dominari tententur, quoniam nonnulli memores sui promissione peccaminum suorum, & pro æternæ vitæ mercatione de facultatibus suis tam rerum immobilium, quædam vero per scripturas ecclesiis tradiderunt, & Deo creatori suo perpetualiter habenda dederunt, &c. Unde precamur, ut antiquorum patrum regulas, quæ modo propter iocuriam quorundam quasi oblita habentur, renovetis, & tale iudicium super eis fiat: ut aut manifeste hæretici, qui ecclesiam Dei scindunt, & anathematizati, atque ab ecclesia Dei extorres habeantur, aut per satisfactionem ecclesie ad poenitentiam, & demum juxta regulas ecclesiasticas ad reconciliationem, & communionem recipiantur, &c. Sancimus, ut quicumque immemor, aut memor interitus sui res ecclesie delegatas, & Domino oblatas absque proprii Episcopi jussu possidens, præsumperit deinceps tenere quocumque in loco, & veritate comperta, res Dei servis suis dissimulaverit, aut renuerit reformare, liminibus ecclesie ab Episcopo ejusdem loci prius arceatur. Indigne enim ad altare Dei properare permittitur, qui res ecclesiasticas audeat invadere, aut injuste, idest, sine licentia Episcopi possidere, aut iniqua, vel injusta defensione in eis perdurat. Necatores etiam pauperum judicandi sunt, & si non emendaverint vitium, extirpandi, vindictam admonitio manifesta præcedat, &c. Demum prædonem sacerdotalis districtio maturata percellat, &c. Competitoribus etiam hujusmodi fræna districtiois imponimus, qui facultates ecclesie sub specie largitatis regie, vel cujuscumque potestatis improba subreptione pervaserint, &c. Quod si is, cui res Dei competit, in aliis, quam ubi res agitur, maxime solet territorii commorari, sacerdotem loci ipsius, ubi abitat, &c. literis instructum Episcopus red-

Tom. VI.

dat; tunc Antistes, ipsius fratris anxietates compertas, aut pervasorem rerum dominicarum admonitione corrigat, aut prætaxata canonica districtione condemnet, &c. Valde iniquum ergo, & ingens sacrilegiū est, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel salute, vel requie animarum suarum unusquisque venerabili ecclesie contulerit, aut certe reliquerit, ab his, quibus hæc maxime servari convenit, idest, Christianis, & Deum timentibus hominibus, & super omnia a Principibus, & primis regionum in aliud transferri, vel converti. Propterea, qui hæc non præviderit, & aliter quam scriptum est, prædia ecclesiis tradita petierit, vel acceperit, aut possederit, vel injuste defenderit, aut retinuerit, nisi cito se correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur: fitque accipienti, & danti, & possidenti anathema, & institutæ poenæ contubernium assiduum, &c. *Symm. in syn. Rom. VI. vid. in Synod. III. cap. 6. 7. c. 8. Gangren. cap. 7. c. 8. Aquisgr. cap. 66. Paris. cap. 16. Capir. lib. 1. cap. 47. c. lib. 6. cap. 28. vel 56. c. lib. 7. c. 5. vel 7. Burch. lib. 3. c. 144. c. 145. Ivo part. 3. cap. 182. c. 209. c. 210. decret. c. epist. 106. ad Daimbertum Senonen. Archiep. Deusd. part. 4. Anselm. lib. 5. cap. 44. Cæsar. lib. 7. cap. 43.*

CAPUT VI.

Quia Episcoporum res ecclesie non dubitantur esse, si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate grassatum, pervasores rerum memoratarum prædictæ canonum districtiois feriantur vindicta, ut qui moribus propriis, ac nulla conscientie castigatione corriguntur saltem ecclesiastica, & canonice vindictæ perfodiantur aculeis. Generaliter vero [quicumque res ecclesie confiscare, aut competere, aut pervadere, periculosa sua infestatione præsumperit, nisi se citissime per ecclesiam, de qua agitur, satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter, & hi, qui res ecclesie jussu, vel largitione Principum, vel quorundam potentum, aut quadam invasione, aut tyrannica potestate retinuerint, & filiis, vel hæredibus suis, ut a quibusdam jam factum audivimus, quasi hæreditarias relinquerint, nisi cito res Dei admoniti a Pontifice agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim esse censemus, ut potius custodes chartarum, quam defensores rerum creditarum, ut præceptum est, judicentur, &c. Similiter, & illi extorres debent fieri ab ecclesia, qui sacerdotali admonitione non corriguntur, dicente Domino: *Auferte malum a vobis, &c. Symm. in syn. Rom. VI. post med. Paris. cap. 1. c. 2. Deusd. part. 4.*

CAPUT VII.

Celebravit dominus Gregorius Papa synodum Romæ, in qua inter cetera Robertum ducem Apulie jam anathematizatum, & Robertum de Loritello invasores bonorum sancti Petri excommunicavit. *Greg. VII. in synod. Rom. anno II. sui Pontificatus.*

CAPUT VIII.

Si quis prædia B. Petri Apostolorum Principis ubi-

16. q. 1. d. 18. Similiter.

16. q. 1. In canonibus, c. 17. §. 1.

Deusd. 13. b. 1. Cor. 5.

12. q. 2. c. 13.

ubicumque posita in proprietatem suam usurpaverit, vel sciens occultata non propalaverit, vel debitum servitium B. Petro exinde non exhibuerit, recognoscat se iram Dei, & sanctorum Apostolorum velut sacrilegum incurrere. Quicumque autem in hoc crimine deprehensus fuerit, eandem hæreditatem. B. Petro legitime restituat, & poenam quadrupli de propriis bonis persolvat. *Greg. VII. in syn. Rom. LX. Episcop. anno 1078. Pontif. anno 6. Anselm. lib. 4. cap. 38.*

CAPUT IX.

Si quis Normannorum terras sancti Petri, videlicet illam partem Firmanæ Marchiæ, quæ nondum pervasa est, & ducatum Spoletanum & Campaniam, nec non maritimas, atque Sabinum, & Comitatum Tiburtinum, nec non monasterium sancti Benedicti montis Cassini, & terras sibi pertinentes, insuper etiam Beneventum invadere, vel deprædari præsumperit, gratiam sancti Petri, & introitum ecclesiæ ei usque ad satisfactionem interdiximus. *Greg. VII. in Rom. syn. habita anno 1080. Pontif. anno 7. cap. 4.*

CAPUT X.

Interdictum est omnibus laicis, ne amplius altaria, vel ecclesias sibi retineant. *Urban. II. in syn. Clavomont. cap. 20.*

CAPUT XI.

16. q. 7. c. 18. Nullus laicorum ecclesias, vel ecclesiarum bona occupet, vel disponat. Qui vero secus egerit, juxta B. Alexandri capitulum ab ecclesiæ liminibus arceatur. *Paschal. II. in concil. incert. c. 4.*

CAPUT XII.

Si quis Principum, vel aliorum laicorum dispositionem, sive donationem, sive dominationem rerum, seu possessionum ecclesiasticarum sibi vindicaverit, ut sacrilegus judicetur. *Paschal. in concil. incert. cap. 5. Callist. II. in concil. Rom. cap. 4.*

CAPUT XIII.

Nullus advocatus, præter jus & beneficium antiquitus constitutum, aliquid sacri arripere, vel usurpare præsumat, &c. *Eug. III. in synod. Rom. cap. 6.*

CAPUT XIV.

Si clericus, vel laicus ab ecclesia auferat ceram, vel oleum, excommunicetur. *Apost. c. 72.*

CAPUT XV.

17. q. 4. c. 15. Si quispiam presbyter, sive diaconus sacrarii sindonem, vel velum subtracta vendiderit, Judæ Icarioni similis æstimabitur. *Clem. epist. 2. ante med. Ivo part. 2. cap. 65. O part. 6. cap. 88. decret. Anselm. lib. 8. cap. 2. Cæsaraugust. lib. 8. cap. 59.*

CAPUT XVI.

62. q. 2. c. 2. Qui abstulerit aliquid patri, vel matri, dicitur hoc peccatum non esse, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit, mater vero nostra ecclesia, quæ nos in baptismo spiritualiter regeneravit. Ergo qui Christi pecunias, & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum justii judicis deputabitur. Qui rapit pecuniã proximi sui, iniquitatem operatur; qui autem pecuniam, vel res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium fa-

cit, &c. *Anacl. epist. I. cap. 6. Tribur. cap. 7. Troslej. cap. 4. Burch. lib. 11. c. 18. Ivo part. 14. c. 88. decret.*

CAPUT XVII.

Et statutum olim, ut qui statum conturbat ecclesiæ, ab ejus liminibus arceatur: nec cum fidelibus communicet, qui eorum bona avertit. *Alex. in princ. ep. 2.*

CAPUT XVIII.

Ad sedem Apostolicam perlatum est, quod sint inter vos contentiones, & æmulationes, & prædia divinis usibus tradita, quidam humanis applicant usibus, & Domino Deo, cui tradita sunt, ea subtrahunt, ut suis usibus inserviant. Quapropter ab omnibus illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia usibus secretorum cælestium dicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quisquam præsumperit, sacrilegus habeatur, & sicut sacrilegus judicetur. Ipsos autem, qui hoc agunt, clericos, & Domini sacerdotes persequi, eoque infamare audivimus, ut malum super malum addant, & deteriores fiant non * inde colligentes, quod ecclesia Domini in sacerdotibus consistit, & crescit in templum Dei. Et sicut qui ecclesiam Dei vastat, & ejus prædia, & donaria spoliat, & invadit, sit sacrilegus, sic ille, qui ejus sacerdotes insequitur, sacrilegii reus existit, & sacrilegus judicatur. *Æmulamini fratres charismata meliora: & nolite talia agere, nec eis committere, aut consentire, qui talia agunt. Quoniam non solum qui talia agunt, sunt hujus criminis rei, sed qui facientibus consentiunt. Non gravius peccatum est fornicatio, quam sacrilegium, sed sicut majus peccatum est, quod in Deum committitur, quam quod in hominem, sic gravius est sacrilegium agere, quam fornicari. Pius epist. II. in princ. Burch. lib. 11. cap. 29. Ivo part. 5. c. 243. O part. 13. cap. 39. decret. Anselm. lib. 5. cap. 30. O 36. Cæsar. lib. 7. cap. 3. O 39. Tarrac. lib. 4. cap. 34.*

CAPUT XIX.

Ipsæ res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in aliis usibus, quam ecclesiasticis, & prædictorum Christianorum fratrum, vel indigentium coaveri, quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonium pauperum, atque ad prædictum opus explendum Domino tradita. Si quis autem, quod absit, secus egerit, videat ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, & reus sacrilegii efficiatur, sicut illi effecti sunt, qui pretia prædictarum rerum fraudaverunt, &c. Hæc fratres valde cavenda sunt, & timenda, quia [res ecclesiæ, non quali propriæ, sed ut communes, & Domino oblatae, cum summo timore, non in alios, quam in præfatos usus, sunt fideliter dispensanda; ne sacrilegii reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, ubi tradita sunt, ne poenam, & mortem Ananiæ, & Saphiræ incurrant, & quod pejus est, anathema maranatha fiant: & si non corpore, ut Ananias, & Saphira morui ceciderint, anima tamen, quæ potior est corpore, mortua, & alienata a consortio fidelium cadat, & in profundum barathri labatur. Unde [attendendum est omnibus, & si-

12. q. 2. c. 5.

* non intel-
ligentes, al.
27. q. 4. c.
12.1. Cor. 10.
Rom. 1.

48. 5.

12. q. 1. c.
26.17. q. 4. c.
13.

& fideliter custodiendum, & illius usurpationis contumelia depellenda, ne prædia usibus secretorū * cælestium dedicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promenda est, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis uratur, &c. *Urban. I. ep. unic. cap. 2. Troslej. cap. 4. Magunt. sub Arnulph. cap. 11. Capit. lib. 6. cap. 115. Anselm. lib. 5. cap. 37. Cæsar. lib. 7. cap. 40.*

CAPUT XX.

Res ecclesiarum vestrarum, & oblationem fidelium, quas significastis, a quibusdam irruentibus vexari, vobisque & ecclesiis vestris auferri, indubitanter maximum est peccatum, testante ipsa scriptura, quæ ait: [*Qui abstulerit aliquid patri, vel matri, & dicit hoc non esse peccatum, homicida particeps est.* Pater ergo noster sine dubio Deus est, qui nos creavit: & mater nostra ecclesia, quæ nos in baptismo spiritualiter generavit. Et ideo qui Christi pecunias, & ecclesiæ aufert, fraudat, & rapit, homicida in conspectu judicis esse deputabitur. Unde scriptum est: [*Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem facit, qui autem pecunias, vel res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit.* Unde & Judas, & pecuniam fraudavit, quæ usibus ecclesiæ, id est, pauperibus, quos ecclesia pascere debet, distribuenda jutu Salvatoris, ejus vicem Episcopi tenent, non solum fur, sed tur, & sacrilegus factus est, &c. Hæc fieri prophetæ, hæc Apostoli, hæc successores eorum, & omnium Catholicorum patrum vetant decreta, & tales præsumptiones sacrilegium esse dijudicant. Quorum nos sequentes exempla omnes tales præsumptores, & ecclesiæ raptos, atque suarum facultatum alienatores, una nobiscum a liminibus sanctæ matris ecclesiæ anathematizatos, Apostolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque sacrilegos esse judicamus. Et non solum eos, sed omnes consentientes eis. Quia non solum, qui faciunt, rei judicantur, sed etiam qui consentiunt facientibus: par enim pœna, & agentes, & consentientes comprehendit. *Lucius epist. unic. cap. 5. & 6. Anaclet. epist. 1. ante fin. Tibur. cap. 7. Troslej. cap. 4. Bonif. Episc. in epist. ad Regem Anglorum. Burch. cap. 19. Ivo part. 3. cap. 140. & part. 14. cap. 88. & 89. decret. Anselm. lib. 12. cap. 4. Tarrac. lib. 6. cap. 98.*

CAPUT XXI.

Infames esse dicimus, &c. fures, sacrilegos, perjuros, raptos, &c. & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt injuste, &c. *Steph. epist. 1. in med. Burch. lib. 1. cap. 173. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 14. panorm. & part. 5. cap. 291. decret. Anselm. lib. 3. cap. 5. Deusded. cap. 3. Cæsar. lib. 5. cap. 28. Tarrac. lib. 2. cap. 8.*

CAPUT XXII.

Quidquid in sacratis Deo rebus, & Episcopis injuste agitur, pro sacrilegio reputabitur, quia sacra sunt, & violari a quoquam non debent. *Steph. ep. 2. in princ.*

CAPUT XXIII.

Sacrilegium, & contra leges est, si quis, quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis studiis suis tentaverit compendiis retinere. *Greg. lib. 8. epist. 6. Sabino subdiacono. Anselm. lib. 4. cap. 39. Tarrac. lib. 6. cap. 103.*

CAPUT XXIV.

Quid pati debeat, si quis aliquid de ecclesia furto abstulerit. Hoc tua fraternitas ex persona furis pensare potest, qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes subsidia, furtum perpetrant: & sunt alii, qui hac in re ex inopia delinquant. Unde necesse est, ut quidam damnis, quidam verberibus, quidam districtius, quidam levius corrigantur, ex caritate, non ex furore, &c. Absit, quod Ecclesia cum augmento recipiat, quod de rebus terrenis videtur amittere, & lucra de damnis quærat. *Gregor. ad August. interrogat. 4. Ivo part. 13. cap. 5. decret.*

CAPUT XXV.

Nolite, quæ ecclesiæ com missa sunt, velle surripere, scientes, quia tanto nimium a sacris debet omnis mundanarum rerum administrator esse remotus, quanto quemlibet ex cathalogo clericorum, & militantium Deo nullis convenit negotiis sæcularibus implicari. *Nicolaus ad Michael. Imp. prope fin.*

CAPUT XXVI.

De his, qui Scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suorum, placuit nobis, ut quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, vel * verbis nudis ab ordine cleri amoveatur, &c. *Arelar. I. cap. 13.*

CAPUT XXVII.

Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem *, aut religiosum expoliaverit, & mandaverit eum ad se venire Episcopus, ut audiatur, & is contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provinciæ Episcopos, & quoscunque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena. *Tolet. cap. 11. Anselm. lib. 7. cap. 164.*

CAPUT XXVIII.

Si quis clericus furtum ecclesiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur. *Agath. c. 5. Raban. c. 18. de pœnit.*

CAPUT XXIX.

Si is, qui rem ecclesiasticam tenet, admonitus judicium declinavit, quousque aut ad discissionem veniat, aut rem ecclesiasticam restituat, communionem privetur. *Aurel. V. cap. 12. Troslej. cap. 4. in fin.*

CAPUT XXX.

Si quis sacerdos res ecclesiæ debitas, vel proprias horrenda cupiditate occupaverit, retinuerit, aut a potestate ex competitione perceperit, si eas non restituerit, nullis rebus excusetur. Sed & si agnito jure ecclesiastico non statim ecclesiæ, vel sacerdoti reformaverit, aut, ut ipsum jus agnoscere possit, & in judicium electorum venire distulerit, tamdiu a communione ecclesiastica suspendatur, quamdiu restituerit rebus tam ecclesiam, quam sacerdotem reddat indemnem. Similis etiam de his, qui oblationes defunctorum legaliter dimissas

* sacrosanctus.

12. q. 2. c. 6. Prov. 18.

17. q. 4. cap. 18.

17. q. 3. O. mnes. c. 3.

Rom. 1.

6. q. 1. c. 17.

De reg. jur. cap. 7. Quæ multotiens. c. 8. cod. in. in 1. coll. ep. 2. in princ.

12. q. 1. Fraternitas, c. 15.

* non, al.

24. q. 3. c. 21. * pauperiorum, al.

12. q. 2. c. 11. Clerici, in fin.

quolibet ordine assignare tardaverint, vel detinere præsumperint, distinctionis ecclesiasticæ juxta priores canones forma servetur. Cui etiam sententiæ subjacebit quisquis, quod pro devotione sua ecclesiis dedit, revocare præsumperit. *Aurel. III. cap. 22.*

CAPUT XXXI.

Si quis cujuscumque ecclesiæ munuscula quælibet sub sacramenti scriptura collata, nefaria caliditate fraudaverit, invaserit, retinere tentaverit, atque suppresserit, & non statim a sacerdote commonitus collata reddiderit, ab ecclesiæ catholicæ communionem pellatur. *Arvern. c. 13.*

CAPUT XXXII.

Quicumque pro devotione sua oblationis studio, aliquid in campellis, vel in vineolis, etiam absque scriptura probatur ecclesiæ contulisse, si postmodum vel ipse, vel hæredes ejus quacumque occasione auferre a jure hoc ecclesiæ, vel alienare voluerint, quoad usque a tali intentione discedant, aut pervasa restituant, a communionem ecclesiasticam suspendantur. *Aurel. IV. c. 19.*

CAPUT XXXIII.

Si quis clericus, aut laicus sub potentum nomine, atque patrocinio res ad jus ecclesiæ pertinentes, contempto Pontifice, petere, seu possidere præsumperit, primum admonetur, quæ abstulit civiliter reformare, aut certe iudicium sacerdotis, seu iudicis operari, ut possit sacra religio. Quod si in perversionis * pertinacia subsistit, tandem ab ecclesiæ liminibus arceatur, donec cum satisfactione justissima pervasa, aut occupata restituat. *Aurel. IV. c. 25.*

CAPUT XXXIV.

Quicumque tam ecclesiæ, quam Episcopi res proprias, quæ & ipsæ ecclesiæ noscuntur esse, quas Pontifex actoribus ecclesiæ dinoscitur assignasse, vel Abbatum, aut monasteriorum, sive presbyterorum quacumque temeritate pervadere, competere, vel confiscare præsumperit, tunc reservato correctionis hoc loco, adhuc presbyter ejusdem ecclesiæ, cujus interest, pervasorem convenit admonere, & si restitutionem distulerit, adhuc quasi filius ab omnibus fratribus ad reddendum missis epistolis compellatur. Qui si pertinaciter in pervasione persistit, & se tollere post tertiam admonitionem de re illa, aut ecclesiæ aut propria noluerit, convenit ut omnes omnino una conniventia, simul cum nostris Abbatibus, ac presbyteris, vel clero, qui stipendiis ex ipso alimento pascuntur, quia arma nobis non sunt alia, auxiliante Christo, circumlepto clericali choro, necatori pauperum, qui res pervadit ecclesiæ, psalmus centesimus octavus dicatur, ut veniat super eum illa maledictio, quæ super Judam venit, qui dum loculos faceret, subtrahebat pauperum alimenta, ut non solum excommunicatus, sed etiam anathema moriatur, & cælesti gladio feriat, qui in despectu Dei, & ecclesiæ & Pontificum in hac pervasione præsumit assurgere, &c. Qui de fratribus ad dandum solatium venire pro certa infirmitatis necessitate non poterit, Abbates, & presbyteros in vice sua transmittat. Qui si præter certam infirmitatis excusa-

tionem commonitus, aut venire, aut transmittere noluerit remotum se a fratrum charitate esse cognoscat. *Turon. II. c. 25.*

CAPUT XXXV.

Quia nonnulli immemores sui per quaslibet scripturas pro captu animi de facultatibus suis ecclesiis aliquid contulisse probantur, &c. Quicumque res ecclesiis delegatas injuste possidens præsumperit retinere, & veritate compertâ res Dei servis suis dissimulaverit reformare, ab omnibus ecclesiis segregatus, a sancta communionem habeatur extraneus: nec aliud mereatur habere remedium, nisi cum culpam propriam rerum emendatione purgaverit. Indigne enim ad altare Domini properare* permittitur, qui res ecclesiasticas & audet rapere, & injuste possidere, ac in iniqua defensione perdurat. Necatores enim pauperum judicandi sunt, qui eorum taliter alimenta subtraxerint. Sacerdotalis tamen debet esse provisio, ut vindictam admonitio manifesta præcedat: ut res usurpata, si injuste quis tulerit, adhibita æquitate restituat. Quod si neglexerit, & necessitas compulerit, postea prædonem sacerdotalis districtio maturata percussat. Neque quicquam per interregna res Dei defendere nitatur, quia Dei potentia cunctorum regnorum terminum singulari dominatione concludit. Quod si præsumperit, & ipsius offensam, & prædictæ damnationis periculum sustinebit. Competitoribus etiam hujusmodi frænum districtio imponimus qui facultates ecclesiæ sub specie largitatis regiæ improba surreptione pervaserint, &c. Quod si is, qui res Dei competit, in aliis, quam ubi res agitur, maxime solet territoriis commorari, sacerdotem loci illius, ubi habitat, Episcopus de hujusmodi pravitate contemptus illi hujusmodi prava neglecta persona litteris mox reddat instructum, tunc Antistes ipsius fratris anxietate comperta, aut pervasorem admonitione corrigat, aut canonica districtione condemnet. Accidit etiam, ut temporibus discordiæ supra promissionem bonæ memoriæ Clodovæi Regis res ecclesiarum aliqui competitoribus, ipsasque res invasas, improvisa morte collapsi, propriis hæredibus reliquissent, placet & hos quoque, nisi res Dei admoniti a Pontifice agnita veritate reddiderint, similiter a sanctæ communionis participatione suspendi, &c. Iniquum esse censemus, ut potius custodes chartarum, per quas aliquid ecclesiis a fidelibus personis legitur derelictum, quam defensores rerum creditarum, ut præceptum est, judicemur. *Paris. c. 1. Turon. II. cap. 26. Symmac. in syn. Rom. 6. Deusd. c. 4.*

CAPUT XXXVI.

Quia Episcoporum res propriæ ecclesiarum res esse noscuntur, si in eorum facultatibus simili fuerit facultate* grassatum pervasores rerum memoratarum canonum districtione feriatur, ut dum vindicta corrigit, qui moribus propriis, ac nulla conscientie castigatione corripitur, saltem regulæ obrundatur aculeis. Perpetuo enim anathemate feriat, qui res ecclesiæ confiscare, aut competere, aut pervadere peri-

* propinquare, al.

* pervasione, s.

Joann. 15.

16. q. 1. c. 57. In canonicis. prope fin.

* crudelitate, al.

cu-

culosa infestatione præsumplerit. *Paris. cap. 2. Symmach. Papa in syn. Rom. VI.*

CAPUT XXXVII.

Ne cui liceat res, vel facultates Ecclesiæ aut monasteriis, vel xenodochiis pro quacumque elemosyna cum iustitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Si quis fecerit tamquam necator pauperum, antiquorum canonum sententiis constrictus, ab ecclesiæ liminibus excludatur, quamdiu ab ipso ea, quæ sunt ablata, vel retentata reddantur. *Aurelian. V. cap. 13. Synod. Belvac. apud concil. Meld. c. 17. Magunt. sub Arnulph. c. 6.*

CAPUT XXXVIII.

Nullus Episcopus, clericus, vel alia persona alterius ecclesiæ res aut petat, aut præsumat accipere; quod si fecerit, tamdiu habeatur a communione altaris, vel omnium fratrum, ac filiorum charitate suspensus, donec ipsi ecclesiæ, cuius directo ordine res est ablata, restituatur. *Aurel. V. cap. 14.*

CAPUT XXXIX.

Quisquis quodcumque muneris, vel facultatis sacerdotibus, aut ecclesiis, aut quibuslibet locis sanctorum contulerit, aut ea, quæ a parentibus donata noscuntur, postmodum auferre præsumplerit, ut necator pauperum communione privetur. *Aurel. V. c. 16.*

CAPUT XL.

Quicumque clericus, subdiaconus, diaconus, presbyter sine conscientia Episcopi aliquid de possessionibus, vel de domo ecclesiæ tulerint, aut fraudem fecerint, non solum omni dedecore constricti restituant, quod fecerunt, sed etiam non debere ibi in ecclesia esse, ubi fraudem visus est operasse, duobus jaceat sub pœnitentia annis, & dam * desleverit factum, revertatur ad officium. *Narbon. c. 8.*

CAPUT XLI.

Synodus sancta decrevit, ut si quid basilicæ sancti Marcelli, vel sancti Symphoriani, vel quibuscumque locis, vel servientibus Deo, per quascumque auctoritates, aut scripturarum epistolas dominus Rex Guntramnus, vel jugalis sua filiaque eorum, &c. contulisse, vel adhuc conferre voluerint, neque ab Episcopis locorum, neque potestas Regia quocumque tempore successura de eorum voluntate quidquam minorare, aut auferre præsumat. Quod si quis hoc quocumque tempore temerare, aut auferre præsumpserit, veluti necator pauperum anathemate perpetuo iudicii divini plectatur. *Valen. Gal. II. in fin.*

CAPUT XLII.

Nullus sacerdotum, vel ministrorum ex rebus ecclesiæ, quæ in quibuscumque locis a fidelibus largiuntur, aliquid auferat, vel juri suo, aut cathedræ propriæ civitatis * connectat, &c. Verum ut hujus rei potior soliditatis habeatur, condignis [filiis, vel nepotibus, honestioribusque propinquis ejus, qui construxit, vel ditavit ecclesiam, licitum sit hanc bonæ intentionis habere solertiam, ut si sacerdotem, seu ministrum aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare, aut com-

monitionis honestæ conventionem compescant, aut Episcopo, vel iudici corrigenda denuntient. Quod si talia Episcopus agere tenter, Metropolitanus ejus hæc insinuare procurent. *Tolet. IX. c. 1. Burch. lib. 3. c. 182. Ivo part. 3. c. 243. decret.*

CAPUT XLIII.

Illi (*sacerdotes*) qui rei propriæ facultate suffulti sunt, aut qui rem suam jam antea in nomine ecclesiæ, cui præsumunt, transfudisse noscuntur, si aut per se, aut per subditos, seu per quoslibet aliena diripiunt, &c. pervasa, vel præsumpta de rebus propriis sarciant, &c. & duarum hebdomadarum excommunicatione plectendi sunt, &c. Qui nihil proprietatis habere videntur, magna discretionis arte medendi sunt, quo nec ausus illicitos ecclesiarum facultatibus redimant, nec illi penitus extorres a pœna persistant. Neque enim justum est, ut pro pravis actibus sacerdotum, ecclesiæ, quibus præminent, sustineant damnum, & pro excessibus talibus satisfactio ab ecclesiis exigatur, cum ecclesia cultores suos non ad litem sed honestatem informet. *Tolet. XI. c. 5.*

CAPUT XLIV.

Amico quidpiam rapere furtum est, ecclesiam fraudare sacrilegium est, accepisse pauperibus erogandum, &c. & aliquid inde subtrahere omnium prædonum crudelitatem superat. *Hieron. ad Neporian. apud Aquisgr. c. 94. Valsen. c. 4.*

CAPUT XLV.

Multa contra eos, qui ecclesias compilant. *Conc. Aquense, sive Aquisgranens. sub Pipino lib. I. c. 2.*

CAPUT XLVI.

Ut contra deprædatores, & oppressores ecclesiarum, & rerum ad easdem pertinentium, defensores, secundum ministerium vestrum, quantum Deus posse dederit, existatis, ac præcepta, quæ avus, ac pater vester ecclesiis ditioni vestræ subiectis fecerunt, ac firmaverunt, &c. de cætero rata in omnibus conservetis. *Belvacens. apud synod. Meldens. cap. 24. eadem synod. Meldens. cap. 86.*

CAPUT XLVII.

Hi, qui monasteria, atque sacra loca, vel ecclesias infringunt, & deposita, vel alia quælibet exinde abstrahunt, &c. velut sacrilegi canonicæ sententiæ, quæ ex his decreta esse dignoscitur, subigantur. *Meld. c. 60.*

CAPUT XLVIII.

Pervasores rerum ecclesiasticarum, qui eadem res, vel contra auctoritatem, non solum retinere, verum & crudeliter depopulari noscuntur, quidam etiam & facultates ecclesiæ in diversa collaboratione & redditibus eas expoliant, ut rapaces, &c. ex criminali, & publico peccato publica pœnitentia satisfaciant. *Meldens. cap. 61. Burchard. lib. II. cap. 16. Ivo part. 14. c. 86. decret.*

CAPUT XLIX.

Si quis non metuens iudicium Dei, & damnationem æternam, & possessiones ecclesiarum, si ve expoliare, quæ pertinent ad jus earum, præsumplerit, excommunicationis sententiam, quousque præsumptionis factum corrigat, secundum

12. q. 2. c. 71. Gloria. ante fin. c. 13. q. 2. c. 10. Qui oblationes in fin.

* cum, f.

* unita. r. al. 16. q. 7. c. 31.

ecclesiasticam censuram ferat. *Valent. sub Lothario c. 8.*

CAPUT L.

Plurimi vestrum abjecto timore Dei templa violant, vasa Dei, & in diversis speciebus thesaurum auferunt, & deposita, id est, commendata propter paganorum incursionem ab aliis ecclesiis in suos usus transferunt, & sacrilegium jam publice sine timore committunt, possessiones ecclesiarum, id est, villas, quæ datæ sunt Deo, &c. vos Deo auferitis, &c. Tam nefarium scelus, quo præsentibus, & futuris nocetis, jam vindicaret, quia justus est, nisi esset & patiens, &c. Dei vox est: *Tacui, nunquam semper tacebo*: id est, in hac vita quiesco, in altera vindicabo. Vindictam illaturus quid est dicturus? Audistis me præcepisse, *Non concupiscas rem proximi tui*, rem proximi vestri si concupiscitis, quia non ausi estis, aliquando non abstulistis, meam non solum concupiscitis, sed ad meum contemptum audacissime vobis vindicastis, & plus timuistis servum, quam me Dominum; ergo meus contemptus, & vestra, quæ radix fuit omnium malorum, cupiditas vos mergit in tartarum, &c. *Tullen. in ep. ad Rothbert. & alios.*

*Exod. 20.
Deut. 5.*

1. Tim. 6.

CAPUT LI.

Tollenda est prava omnino consuetudo, quæ in quibusdam locis oriri cœpit, quia nonnulli Archiepiscopi, vel aliorum titularum custodes fruges, vel aliarum ecclesiarum redditus ad proprias domos abducunt, &c. *Ticin. sub Ludov. II. c. 5.*

CAPUT LII.

Quidem Episcopi, & rectores monasteriorum res ecclesiarum suarum subtractas, & aliis personis largitas esse queruntur; & ideo ecclesiasticas utilitates nequaquam se implere posse dicunt, quæ ut restituantur, vestram regiam majestatem imploramus. Quia si hi, qui eas pro animarum suarum remedio ecclesiis contulerunt, præmium merentur, sine dubio damnatione digni sunt, qui eas subtrahere moliantur. *Ticinen. c. 10.*

CAPUT LIII.

Qui de rebus ecclesiarum aliquid abstulerint, gravius inde judicentur, quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid abstulerit, aut arripuerit, &c. *Pisten. c. 4.*

CAPUT LIV.

Quicumque timorem Domini postponentes, & ecclesiastica judicia non verentes, res ecclesiarum rapiunt, vel auferunt, ut in epistola Anacleti Papæ legitur, sacrilegium faciunt. Papa dixit: „Ergo qui Christi pecunias, & ecclesiarum rapit, auferit, vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum judicis deputabitur. [Qui rapit pecuniam proximi sui iniquitatem operatur, qui autem pecuniam, vel res ecclesiarum abstulerit, sacrilegium facit. Unde tanta auctoritate Apostolicæ sententiæ suffulti sancimus, & unanimes judicamus, ut res ecclesiarum tripliciter componantur, insuper vero bannus Episcopalis exquiratur. Qui vero exteriores ecclesiarum res rapiunt, vel fraudant, Comite agente coercentur,

*17. q. 4. c.
18.*

ut res ablatae legitime restituantur, & componantur. Si vero non procuraverint, vel non emendaverint, ab Episcopo canonice constringantur, ut res restituantur. *Tiburicens. cap. 7. Anaclet. epist. 1. ante fin. Lucius epist. unic. cap. 6. Trosh. cap. 4.*

CAPUT LV.

Sacrilegium est res ecclesiarum sacratas auferre, possessiones ad jus ecclesiarum pertinentes, vel aliquid ecclesiarum consecratum, vel donatum tollere, invadere, fraudare, vel rapere, &c. *Trostlejan. cap. 4. in princ.*

CAPUT LVI.

Omnes contra legem facientes, res ecclesiarum quascumque diripientes, vel ecclesias, sacerdotisque contra divinas sanctiones vexantes sacrilegi, atque indubitanter infames sacrilegi vocantur. Et heu, quanti scientes, quanti, quia scire nolunt, vel quid sit sacrilegium, scire se dissimulant, ideo ne scientes in hoc pessimum facinus proruerunt, & quia hoc anathema in medio est populi Christiani, non est Deus cum eis &c. Omnia, quæ Domino offeruntur, proculdubio consecrantur, & non solum sacrificia, quæ a sacerdotibus super altare Domini consecrantur, oblationes fidelium dicuntur, sed quicquid ei a fidelibus offertur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, vel quodlibet artificium, ædificium, vestimentum, quodcumque mobile vel immobile, &c. & quicumque ab ecclesia aliquid ex his quocumque modo alienaverit, abstulerit, invaserit, vastaverit, sive diripuerit, quia quæcumque ecclesiarum sunt, Christi sunt, proculdubio sacrilegium committit. Quapropter in libro Capitularum secundum cap. 427. &c. sancitur: „ut nullus laicus homo, vel Imperator, vel Rex, vel Episcopus, aut aliquis præfeclorū saculari potestate fultus sibi per violentiā rapiat, aut a nobis competere, vel quocumque modo invadere præsumat, monasterium, aut prædia, vel quascumque res, vel aliquid de monasterio“, &c. Si autem in tantum horribilis est Deo ille, qui impie agit, certe separatus est a Deo, & anathemati justo subicitur. *Anathema* enim nihil aliud significat, nisi a Deo separationem, sicut in veteri, & novo testamento iudicium de anathemate significat. Et nullus sacrilegus regnum Dei possidebit, nisi per puram, probatamque, & publicam poenitentiam, & sanctæ ecclesiarum, ejus præcipuæ, quam læsit, satisfactionem, &c. Et a societate fidelium ejus ideo alienatur, ut quisquis ille est, pro certo hoc sciat, quia tali, nisi per satisfactionem condignam, nec vivo, nec mortuo ecclesia communicat, &c. Sicut Hieremias peccatorem populum quadruplici planxit alphabeto, sicut nos sacrilegos Dei, & ecclesiarum contemptores percutiamus quadruplici anathematis maledicto. Sit eis clausa porta cæli, aperta janua inferni, cum nullo Christiano partem habeant omnino, vel societatem, sed & de reliquis ciborum illorum nihil detur pauperibus, quin potius proiciantur canibus, donec per humilem, & dignam poenitentiam, & congruam emendationem latificent ecclesiam, quam per sacrilegia, & nefanda scelera exacerbaverant. Sed quia

*12. q. 2. c.
3. Nulli.*

quia sunt quidam, qui temporalem potius mortem, quam æternam timeant, recenseamus, quid sæculi leges de talibus præcipiant. In libro superscripto cap. 43 i. jubetur, ut capitali poena mul-
 tarentur, qui sacrilegia, adulteria, & prædationes, & devastationes exercuerunt, & omnes res eorum fisco Regis socientur, vel ecclesiæ, cujus res vasta verint, alienaverint, aut abstulerint, dentur. De illis, quæ res ecclesiæ tenent, ex Capitulari Caroli Imperatoris: „ Si quis ecclesiasticam rem tenet, & admonitus iudicium declinaverit, quousque ad discussionem veniat, aut rem restituat, communionem privetur“. *Trostejan. c. 4. Burch. lib. 11. cap. 17. Ivo lib. 5. tit. 3. cap. 32. panorm. & part. 14. cap. 87. decret. Tarracon. lib. 5. cap. 4.*

CAPUT LVII.

Nullus de clero, sive de populo ecclesiastica bona jure consanguinitatis requirat sibi habenda. *Pictav. cap. 4.*

CAPUT LVIII.

Nemo ea, quæ sunt ecclesiæ, ut sua usurpet. *Theophil. Episcop. Alexand. in commonitorio cap. 10.*

TITULUS XXXIV.

NEMO SURRIPIAT BONA EPISCOPI DEFUNCTI, ET BONA ECCLESIE VIDUATÆ SERVENTUR SUCCESSORI.

Vide supra lib. quarto, titulo octuagesimo tertio, quibus hæc adde:

CAPUT I.

Proventus ecclesiæ viduatae apud œconomum ipsius ecclesiæ servantur. *Chalced. cap. 25. in fin. Vernen. cap. 17. Vormar. cap. 76. Capitul. lib. 3. cap. 28. Burch. lib. 1. cap. 24. Ivo part. 5. cap. 135. decret. Anselm. lib. 6. cap. 35. Casar. lib. 3. c. 28.*

CAPUT II.

Ut moriente Romano Pontifice, vel cujuscumque civitatis, nullus præsumat facultates eorum invadere, sed successoribus eorum reserventur integre. *Nicol. II. in synod. Roman. cap. 2.*

CAPUT III.

Ne aliquis clericus res Episcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel post mortem eorum diripiat, vel in usus proprios conferat. Quod si quis fecerit, anathema sit. *Urban. II. in syn. Clavomont. cap. 31. al. 29.*

TITULUS XXXV.

DE PACTIS.

CAPUT I.

Plerique sicut accepimus, regulares, & clerici sæculares, interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in præjudicium parochialium ecclesiarum pactum adiciunt: „ ut conductores, & feudatarii, decimas eis solvant, & apud eisdem eligant sepulturam“, &c. Pactum hujusmodi penitus reprobamus, statuentes, ut quidquid fuerit occasione hujusmodi pacti præceptum, ecclesiæ parochiali reddatur. *Innocent. III. in concil. gen. Lateranen. cap. 56.*

CAPUT II.

Ut pactum, quod a beatæ memoriæ vestro genitore domino Udone, & a vobis piissimis Impe-

ratoribus juxta præcedentem consuetudinem factum est, nunc in synodo redintegretur, & inviolatum servetur. *Joann. IX. in synod. Ravenn. part. 3. cap. 5.*

CAPUT III.

Si humana pacta non possunt impune calcari, quid de eis manebit, qui corruperint fœdera divini sacramenti. *Leo epist. 90. ad Rustic. cap. 13. & 14. Burch. lib. 8. c. 2. Ivo part. 7. cap. 20. decret. Anselm. lib. 11. cap. 87. Casar. lib. 10. cap. 113. Taerac. lib. 1. c. 221.*

CAPUT IV.

Studiose agendum est, ut ea, quæ promittuntur opere, compleantur. *Greg. lib. 8. reg. epist. 38. Jan. Episc. Calarit.*

CAPUT V.

Cum generatione, quæ pacem vobiscum habere quærit, quomodo ad alterutrum pacem firmare, & custodire debeatis, inquiritis. Quæcumque gens vobis pacem offerre voluerit, vos nolite renuere, scriptum quippe est: *Pacem sequimini cum omnibus.* Et rursum: *Cum omnibus hominibus pacem habentes,* &c. Providendum est, ut in omni pacto Christus preponatur, ita ut lege ipsius, præcipue fide illius *superistente fœdus, quod in invicem pangitur, permaneat incorruptum. Quam autem pacem sectari debeatis, dominus manifestat, cum dicit: *Pacem meam do vobis.* Cum eo igitur, qui pacem Christi non habet, nec nos communionis habere pacem debemus. Sed nec cum illo, qui pacem idcirco postulat, ut liberius nociva committat. *Nicolaus ad cons. Bulgar. cap. 80.*

CAPUT VI.

Percunctati estis cum generatione, quæ Christiana est, fœdus, interpolito ex utraque parte jurjurando feceritis, & post hæc illi pactum dirumpere, & super vos insurgere voluerint, utrum & vos adire contra eos audeatis, an aliud quid agere debeatis. Verum omnis est necessitas toleranda, magis quam a vobis quælibet iniquitas perpetranda. Proinde fœdus, quod pangitis, nulla est occasione violandum, nisi forte in confirmandi fœderis ipsius articulo interpositum est quatenus sic una pars id foret observatura pactum, si pars hoc altera nulla tergiversatione violasset: siquidem a Christiano omne genus mendacii summo opere declinandum est, &c. Jam vero si illi postposito juramento, disruptoque fœdere contra vos insurrexerint, quid vos oporteat agere, Episcopus vester a vobis inquisitus respondeat, &c. *Nicol. ad consule. Bulgar. cap. 81.*

CAPUT VII.

Cum paganis quod sit Christiano pactum faciendum Apostolus indicat: „ qui nullam communionem luci ad tenebras, Christo ad Belial, fidei cum infideli“: dat intelligi debere potius existere. Verum si eo fidelis animo pactum cum infideli constituit, ut cum ad cultum veri Dei possit attrahere, non est prohibendum, &c. Inveniuntur autem nonnulli sanctorum, & fidelium cum alienigenis, & infidelibus pacta, & amicitia fœdera contraxisse diversa, sed eos non tamquam infidelitatem eorum, & superstitionem approbantes

c. 1. de præbend. Greg. IX. & in 1. collect.

Dist. 7. c. 2. Quoniam.

De pact. c. 7. Greg. IX. & c. 1. eod. tit. in 4. collect.

20. q. 1. c. 8. Puella.

De pact. cap. 1. Greg. IX. & in 1. coll.

Hebr. 12. Rom. 11.

* illusa.

Joann. 14.

2. Cor. 6.

coluisse, sed tamquam in angarias diversis usibus implicasse, & præcipue in terrenis eos quæstibus, & servilibus occupasse. *Nicol. ad consuls. Bulg. cap. 82.*

CAPUT VIII.

De pact. c. 1. Greg. IX. & in 1. coll. Antig.

Gratus Episcopus dixit, &c., Aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conventus si se non cohibuerit, ecclesiasticam sentiat disciplinam. Universi dixerunt, Pax servetur, pacta custodiantur. *Carth. I. cap. 12.*

CAPUT IX.

Pacta, quæ juxta canonicam regulam inter Episcopos per pacificam deliberationem justissime fuerint facta, in omnibus placet esse servanda. *Emerit. cap. 8. ante fin.*

TITULUS XXXVI.

DE DONATIONIBUS.

CAPUT I.

17. q. 4. c. 41.

** scibitan. al.*

Questi nobis sunt Castellen. monasterii monachi Abbatem suum terram intra Syllacænum castrum *, quæ in DC. pedes extenditur, sub prætextu fabricandæ ecclesiæ fraternitati tuæ donationis titulo concessisse. Et ideo volumus, quantum parietes possunt ædificatæ ecclesiæ circumdare, viri ecclesiæ vindicari. Quidquid vero extra parietes ejusdem ecclesiæ esse potuerit, ad jura monasterii sine difficultate aliqua revertatur, quia nec mundanarum legum, nec sacrorum canonum statuta permittunt, res monasterii de jure ejus quolibet titulo segregari. Eapropter donationem ejus terræ, quæ contra rationem facta est, sine aliqua dilatione restitue. *Greg. lib. 7. indict. 1. epist. 33. Casar. lib. 9. cap. 35.*

CAPUT II.

De iis que fiunt a præl. apud Greg. IX. c. 7. & in 2. coll. de iis que conced. ab Episc. c. 1. & 2.

Ne quis Episcopus de rebus ecclesiæ quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi forte aliquod horum faciat, ut vel meliora prospiciat, & cum totius cleri consensu, atque tractatu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum, &c. Si laicus decimam diocæsani consensu alteri ecclesiæ assignaverit, præsertim religioso conventui, constabit ipsa donatio perpetua firmitatæ subnixæ, &c. *Innoc. III. Archipresbytero, magistro scholar. & P. de vico sancti Ave. Regis Albi Bituric.*

CAPUT III.

De hæret. c. 6. Greg. IX. & c. 9. in 1. coll.

Episcopi, vel clerici res suas ne donent non orthodoxis Christianis, etsi propinqui sint. *Carthagin. cap. 22. Carthagenen. III. cap. 13.*

CAPUT IV.

12. q. 2. c. 52. sine §. 2. & c. 1. & 8.

de his, que fiunt a præl. Greg. IX. & in 1. coll. de iis, que conced. c. 1. & in 2. coll. c. 2.

22. q. 2. c. 34.

Irrita erit donatio Episcoporum, vel venditio, vel commutatio rei ecclesiasticæ absque conventiva, & subscriptione clericorum. *Carth. IV. cap. 32. Innoc. III. Metens. Archidiacono. Burchard. lib. 3. cap. 170. Ivo part. 3. cap. 23. I. de cr. lib. 2. tit. 10. cap. 2. panorm. Anselm. lib. 7. cap. 192. in addit.*

CAPUT V.

Episcopus, qui filios, aut nepotes non habens, alium, quam ecclesiam, reliquit hæredem, si quid de ecclesia, non in ecclesiæ causa, aut necessitate insumperit, quod diffraxit, aut donavit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, quæ reliquit, ab hæredibus ejus indemnitatibus ecclesiæ

consulatur. *Agath. cap. 33. V. cap. 22. Hispal. cap. 1.*

CAPUT VI.

Quisquis clericus aliquid de munificentia ecclesiæ, cui servierit, adeptus, & ad sacerdotium alterius civitatis est, aut fuerit ordinatus, quod dono accipit, vel acceperit, reddat, & quod suum est ex proprietate, vel secundum instrumenti seriem probatur emisse, possideat. *Epaun. c. 14.*

CAPUT VII.

Ne quis sacerdotum, vel clericorum more secularium judicium audeat accipere pro impensis patrociniis munera, nisi forte in ecclesiis oblata gratuito, quæ non favore muneris videantur accepta, sed collatione devotionis illata, &c. *Tarvac. cap. 10. Casar. lib. 5. cap. 76.*

CAPUT VIII.

De munificentis sacerdotum, id observandum, quod sicut, si quid præsentis tempore a clericis decedentibus munificentia habetur, vel possidetur, deinceps a successoribus nullatenus auferatur, ita ut qui decessorum largitatibus gaudent, officia, & ecclesiæ obedientiam, & affectum sacerdotibus præbeant. De quibus tamem munificentis, quæ præsentis tempore ab his possidentur, si pro opportunitate Episcopo placuerit, quod voluerit, commutare, sine accedente dispendio in locis aliis commutetur. De munificentis vero præsentibus, quas unusquisque clericus pro sua gratia eorum obsequiis existimat conferenda, sicut in arbitrio dantis est, ut tribuere, quibus voluerit, debeat, ita si inobedientia, vel contumacia in aliquo accipientis exstiterit, culpa agnita, in arbitrio sit præsentis, utrum, vel qualiter debeat revocare. *Aurel. III. cap. 17.*

CAPUT IX.

Quicumque pro devotione sua oblationis studio aliquid in campellis, vel in vineolis etiam absque scriptura probatur ecclesiæ contulisse, si postmodum ipse, vel hæredes ejus quacumque occasione auferre a jure hoc ecclesiæ alienare voluerint, quoadusque a tali intentione discedant, aut pervasa restituant, aut certe a communione ecclesiastica suspendantur. *Aurel. IV. cap. 9.*

CAPUT X.

Si quis Episcopus alterius ecclesiæ clerico de facultatibus suæ ecclesiæ aliquid sub titulo quocumque donaverit, post ejus obitum, qui acceperit ad ecclesiæ jus, de cujus facultate discesserat, revertatur, quia iniquum est, ut sub hac specie damnum ecclesia, quæ multis subvenit, patiat. *Aurel. IV. cap. 36.*

CAPUT XI.

Quisquis majorum, aut mediocrium personarum quodcumque muneris, vel facultatis sacerdotibus, aut ecclesiis, aut quibuslibet locis sanctorum studio mercedis cum justitia pro Dei contemplatione contulerit, & hæc ipsa quæ a parentibus donata noscuntur, postmodum quis auferre præsumperit, ut necator pauperum communione privetur. *Aurel. V. cap. 16.*

CAPUT XII.

Illud censuimus statuendum, ut quascumque munificentis clericis, aut servientibus, sive de

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

14. q. 2. c. Uni.

de rebus ecclesiis in usum, aut de propriis in proprietatem præcedentes dederint sacerdotes, subsequentes Pontifices nullatenus auferre præsumant. Si quid tamen culpæ extiterit, pro qualitate personarum, vel regula canonum præcedentium in persona habeatur, non in facultate districtio. *Lugdun. cap. 5.*

CAPUT XIII.

Præbendum est a sacerdotibus vitæ solatium indulgentibus, & maxime his, quibus restituenta vicissitudo est. [Quicumque ergo fidelium de facultatibus suis ecclesiæ aliquid devotione propria contulerint, si forte ipsi, ut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant. Si enim clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus pro solo religionis intuitu, in usum res ecclesiastica largiuntur, quanto magis his consulendum est, quibus retributio iusta debetur? *Tolet. IV. cap. 37.*

CAPUT XIV.

Quæcumque Episcopus ad bonos profectus viderit crescere per bonam intentionem, venerandi, amandi, & honorandi, atque de rebus ecclesiæ, quod voluerit, illi largiendi habeat potestatem, &c. *Emerit. cap. 13.*

CAPUT XV.

Placuit huic sancto concilio, ut si Episcopus ecclesiæ suæ, in qua præsidet, de rebus suis inventus fuerit plurima contulisse, quidquid amicis suis, servis, aut libertis, vel quibuslibet personis, de ecclesiæ suæ rebus compertus fuerit aliquid donasse, si triplum, aut multo plus patuerit esse, quod conscripsit in nomine ecclesiæ suæ, firmum teneat, quod distribuit in personis, quæ prænotatæ sunt superiori ordine, nec licebit succedenti Episcopo prioris sui irrumpere voluntatem. *Emerit. cap. 21.*

CAPUT XVI.

Res, quæ ab illeceis, & negligentibus datæ, ab avaris, & cupidis non solum acceptæ, sed raptæ noscuntur, hæredibus reddantur, qui dementia parentum, & avaritia incertorum ex hæreditati esse noscuntur. Si vero nescientibus Episcopis, aut Abbatibus ministri eorum, quilibet videlicet in clero, hoc fecisse convincuntur, Episcopi, & Abbates desidia, illi vero rapacitate, & avaritia judicentur. Hoc vero, quod quisque Deo iuste, & rationabiliter de rebus suis offerri, ecclesia tenere debet. *Cabilon. sub Carolo cap. 7. Burch. lib. 8. cap. 93. Ivo part. 7. cap. 111. decret.*

TITULUS XXXVII.
DE JUDICIIS.

CAPUT I.

TRéugas a quarta feria post occasum solis usque ad secundam feriam, & ab Adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ, & a Septuagesima usque ad octavas Paschæ, ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus. Si quis autem treugas frangere tentaverit, post tertiam commotionem, si non satisfecerit, Episcopus suus excommunicationis sententiam dicet, & scriptam vicinis Episcopis repræsentet, &c. Episcopi ad *Tom. VI.*

solum Deum, & ad salutem populi habentes respectum, omni tepiditate seposita, ad pacem firmiter tenendam mutuam sibi consilium, & auxilium præbeant, &c. *Alex. III. in concil. Later. cap. 21. Innoc. III. in concil. Rom. cap. 9. post Ivo panorm.*

CAPUT II.

Innovamus, ut presbyteri, monachi, clerici, conversi, peregrini, mercatores, rustici, euntes, & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia, quæ femina portant ad agrum, congrua securitate lætentur. *Alex. III. in concil. Later. cap. 22. Innocent. II. in concil. Roman. c. 9. post Ivo panorm.*

CAPUT III.

Si quis treugam diffregerit, usque tertio ad satisfactionem ab Episcopo admoneatur. Quod si nec tertio satisfacere contempserit, Episcopus, vel cum Metropolitanis consilio, aut cum duobus aut uno vicinorum Episcoporum in rebellem anathematis sententiam dicet, & per scripturam Episcopis circumquaque denuntiet. *Callist. II. in conc. Rom. c. 13.*

CAPUT IV.

Præcipimus, ut presbyteri, clerici, monachi, conversi, peregrini, mercatores, rustici, euntes, & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia, cum quibus arant, & oves omni tempore sint securæ. Si quis autem hoc nostrum statutum violare præsumperit, Episcopus, in cujus parochia fuerit, omni tepiditate seposita, canonicam de ipso justitiam faciat. *Eugen. III. in conc. Rom. cap. 11.*

TITULUS XXXVIII.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

CAPUT I.

UNiuscujusque ecclesiæ rusticæ parocciæ, vel prædia maneant inconcussa apud Episcopos, qui ea possident, præsertim si triginta annis sine vi ea possidentes administrant. Intra id tempus, si quæstio de eis moveatur, liceat ei, qui selædi putat, movere litera apud synodum provinciæ; vel si contra suam Episcopum vel Metropolitanum lis sit, apud Primatem, vel CP. sedem &c. *Chalced. c. 17. Trull. c. 25. Burch. lib. 3. c. 148. Ivo lib. 2. tit. 6. c. 1. panorm. & part. 3. c. 106. decret. Anf. lib. 5. c. 26.*

CAPUT II.

Placuit huic sanctæ, & magnæ synodo, ut res vel privilegia, quæ Dei ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, & sive a divæ * recordationis Imperatoribus, sive ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos triginta possessa sunt, nequaquam a potestate Præsulum earum, quæcumque persona sæcularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat, sed sint omnia in potestate, ac usu Præsulis ecclesiæ, quæcumque intra spatium triginta annorum ab ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo sæcularium contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus judicetur, & donec se correxerit, & ecclesiæ propria privilegia, seu res restituerit, & reservaverit, anathema sit. *Synod. VIII. CP. sub Hadrian. II. cap. 18. Anselm. lib.*

K

De treug. & pac. cap. 2. Greg. IX. & in 1. collect.

16. 9. 7. c. 1. Per singulas.

16. 9. 3. c. 2.

* pia.

16. 9. 7. c. 50.

16. 9. 7. c. 42. Confrat. & 20. 9. 1. & alt.

Cap. 1. de treug. & pace Greg. IX. & in 1. coll.

lib. 4. cap. 30. Ivo epist. 71. vel 30. ad Decan. Belvacen.

CAPUT III.

De præscript. e. ult. Greg. IX. & in 4. coll. eod. tit. cap. 3. Rom. 14. Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio definimus ut nulla valeat abique bona fide præscripto tam canonica, quam civilis, cum sit generaliter omni constitutioni, atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali non potest observari peccato. Unde oportet, ut qui præscribit, id nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ. *Innoc. III. concil. gen. Later. cap. 41.*

CAPUT IV.

13. q. 2. c. 1. 16. q. 3. c. 2. p. 1. Facultates ecclesiæ, nec non & dioceses quæ ab aliquibus possidentur Episcopis, jure sibi vindicent, quod tricennalis lex conclusit, quia & filiorum nostrorum Principum ita emanavit auctoritas, ut ultra triginta annos nulli liceat pro eo appellare, quod legum tempus exclusit. *Gelas. epist. 2. cap. 2. Burch. lib. 3. c. 149. Ivo lib. 2. tit. 6. cap. 2. panorm. & part. 3. cap. 144. & 147. decret. Anselm. lib. 5. cap. 19. Casar. lib. 7. cap. 31.*

CAPUT V.

16. q. 4. c. 2. Volumus accedentem te ad Panormitanam civitatem quæstionem ipsam tali ratione discutere; dominio rei apud possessorem, sicut hactenus possessum est, videlicet permanente, ut si monasterium præfatum sancti Theodori fines, de quibus causatio mota est, inconcussos quadraginta annis possedisse repereris, nullam deinceps, etiam si quid sanctæ Romanæ ecclesiæ competere potuit, patiaris sustinere calumniam, sed quietam eorum inconcussam omnibus modis procurare. Sin vero actores ecclesiæ, non eos possedisse quadraginta annos inconcussos jure monstraverint, sed aliquam intra tempora hæc motam fuisse aliquando quæstionem eorundem finium, electis arbitris tranquille, & legaliter sopiatur. *Gregor. lib. 1. epist. 9. Petro Subdiacono. Ivo part. 3. c. 146. decret. Anselm. lib. 5. c. 75. in Rom.*

CAPUT VI.

De præscript. c. 5. in 1. coll. Hortamur ut ad loca, de quibus contentio est, debeatis accedere, & constituta loca, quæ in lite sunt præsentia, jure terminare faciatis, quadraginta tantum annorum ab utraque parte præscriptione servata. *Gregor. syracusan. Episc. lib. 6. registr. epist. 36. vel cap. 200.*

CAPUT VII.

c. 1. de præscript. Greg. IX. & in 1. coll. Placuit, ut etiam si quisquam post leges aliquem locum ad catholicam unitatem converterit, si eum per triennium nemine repetente retinuit, ulterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui potuit repetere, & tacuit, præjudicium patietur. Si autem non fuit, non præjudicetur matri, sed liceat, cum locus acceperit Episcopum, quem non habeat, ex ipso die intra triennium repetere. Itemque si fuerit Episcopus ad catholicam ex Donati parte conversus, non ei præjudicet præfinitum tempus, sed ex quo die conversus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca, quæ ad ipsam pertinebat cathedram. *Carth. cap. 120. G. Afric. cap. 86. L.*

CAPUT VIII.

16. q. 3. c. 11. Clerici quilibet quantacumque diuturnitate temporis de ecclesiæ remuneratione aliqua possederint, in jus proprium præscriptione temporis non vocentur, dummodo pateat ecclesiæ rem fuisse, ne videantur etiam Episcopis administrationes prolixas, aut precatorias * cū ordinati sunt * *precurias.* facere debuisse, aut diu retentas facultates in jus proprietatis suæ posse transcribere. *Agath. c. 59. Epau. c. 18. Ivo part. 3. c. 166. decret.*

CAPUT IX.

16. q. 3. c. 12. Si Episcopus humanitatis intuitu mancipiola, vineolas, vel terrulas clericis, vel monachis præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum ecclesiæ præjudicium patiat, nec sæcularis legis præscriptio opponatur. *Aurel. c. 25. vel 23. Anselm. lib. 5. cap. 87. in Rom.*

CAPUT X.

Quicumque clericus aliquid de jure ecclesiastico alienare quacumque ratione præsumperit, non valebit, quia secundum canonum statuta proprietatem ecclesiæ non violat in alios quamlibet longa possessio, &c. *Aurelian. IV. cap. 18.*

CAPUT XI.

16. q. 3. c. 13. Prima. Omnis parochia, quæ ab antiqua ditione ante militarem hostilitatē retinuisse ecclesiam suam comprobaret, ejus privilegio restituatur. Sicut enim per legem mundalem his, quos barbarica severitas * captiva necessitate transvexit, postliminio revertentibus redditur antiqua possessio, non aliter est ecclesiæ receptura parochiam, quam ante tenuit, cum rebus suis, sive ab aliis ecclesiis possessa sit. Non enim erit obicienda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis. *Hispalens. II. cap. 1. C. de captiv. & postlimin. lib. 1. l. Si quos, l. fin. §. Diversar. hor. §. Quos barbarica fer.*

CAPUT XII.

16. q. 3. c. 6. Inter. Prolatis canonibus synodalia decreta perlecta sunt, quæ monent ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminos alienos usurpet. Ob hoc placuit inspectionis viros mittendos, ita ut si in diocesi possidentis sitam basilicam veteribus signis lineis prævisus monstraverit, ecclesiæ, cujus est jus retentionis, sit æternum dominium. Quod si & limes legitimus eandem basilicam non recludit, & tamen longi temporis probatur objecta præscriptio, appellatio repetentis Episcopi non valebit, quia illi tricennalis objectio silentium insonit. Hoc enim & sæcularium Principum edita præcipiunt, & Præsulum Romanorum decrevit auctoritas. Si vero intra triginta annos extra alienos terminos basilicæ injusta retentio reperitur, repetentis Episcopi juri sine mora restituatur. *Hispalens. II. c. 2. Burch. lib. 1. c. 69. Ivo part. 3. c. 99. decret.*

CAPUT XIII.

16. q. 3. c. 4. Quicumque Episcopus alterius Episcopi diocesim per triginta annos sine aliqua interpellatione possederit, quia secundum jus legis ejus videtur esse diocesis, admittenda non est contra eum actio reposcendi. Sed hoc intra unam parochiam *, extra vero nullo modo, ne dum diocesis *provinciæ.* sis

sis defenditur, provinciarum termini confundantur. *Tolet. IV. c. 33. Burch. lib. 1. c. 67. Ivo lib. 2. tit. 6. c. 4. panorm. & part. 3. cap. 131. & part. 5. c. 175. decret. Anselm. lib. 5. c. 28.*

CAPUT XIV.

16. 9. 3. 6. 3.
16. 9. 5. 6.
2. Possessio. Sicut diocesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorii conventum non adimit. Ideoque basilica, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum Episcopum pertinebunt, cujus conventus esse constiterit. *Tolet. IV. c. 34. Burch. lib. 3. cap. 147. Ivo lib. 2. tit. 6. cap. 5. panorm. & part. 3. cap. 212. decret. Anselm. lib. 5. cap. 27.*

CAPUT XV.

Dum miserante Domino, Principis jussu in unum ad sanctum venissemus Concilium, unus Belva nomine sanctæ Egeditanæ ecclesiæ Episcopus interpellavit sanctam synodum, eo quod Justus Salmaticensis ecclesiæ Episcopus debitam illi teneret diocesim, hoc etiam adiiciens, ut unde a Gallaciæ metropoli diocesis suæ fuerat possessum, ille reciperet, quamvis longa post tempora, quæ parochiæ suæ fuerant debita. Sed quia antiquorum canonum sunt instituta, ut si in una Provincia quisque Episcopus de alterius diocesi partem aliquam per triginta annos possederit, quietus teneat: justum perspeximus, ut quia nec ille triginta annos adhuc habet, quod ad hujus provinciæ Metropolitim reductus est, & ille, quod per longa tempora non possedit, recepit, & triginta adhuc non sunt in hoc illi impleti anni, sicut ille ad debitam diocesim rediit, ita & hic pulsat ad diocesim sibi debitam, ordine Metropolitanam cum suis fratribus per suum Sajonem recipiat. Ita tamen, ut de præsentia Metropolitanam in pectores dirigantur, qui evidentia signa diocesales ipsas conspiciant, & unusquisque quod illi debitum est accipiat & habeat, &c. Omnibus vero Episcopis id constituitur esse servandum, ut parochiam suam bene custodiant, nec a quolibet fratre ea usurpari permittant. Quibus si tricennalis numerus per voluntatem, aut negligentiam occurrerit, nullo modo reddenda erit. *Emerit. c. 8.*

CAPUT XVI.

Renovamus canonem, qui dicit, rusticas, & quæ sunt in regione parochias inconcussas, & illabefactatas manere apud Episcopos, qui eas possident, & maxime si triginta annorum spatio eas sine vi possidentes admittaverint. Si autem intra triginta annos fuit, vel fuerit aliqua de his controversia, licere his, qui se injuria affectos dicunt, de eo actionem movere apud synodum provincie. *Trull. c. 25. vide Chalced. c. 17.*

CAPUT XVII.

Ab antiquo tempore a sanctis patribus, & a nostris senioribus constitutum est, ut sicut habet Episcopus in sua ordinatione omnem generaliter parochiam cum omnibus rusticanis parochiis, quas per tricennium inconcussas possidet, ita & unusquisque presbyter habeat parochiam suam, &c. *Trosk. c. 6. in princ.*

TITULUS XXXIX.

DE PRECARIIS.

CAPUT I.

16. 9. 3. 6. 1. Clerici quilibet, quantacumque diuturnita-

te temporis ecclesiæ rem ratione aliqua possederint, in jus proprium, præscriptione temporis, non vocentur, dummodo pateat ecclesiæ rem fuisse, ne videantur etiam Episcopi administrationes prolixas, aut precatorias*, cum ordinati sunt, facere debuisse, aut diu retentas facultates in jus proprietatis suæ posse transcribere. *Agath. c. 59. Epavn. c. 18. Ivo part. 3. c. 166. decret.*

CAPUT II.

16. 9. 3. 6.
12. Si Episcopus humanitatis intuitu mancipiola, vineolas, vel terrulas clericis, vel monachis præstitit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum ecclesiæ præjudicium patiatur, nec sæcularis legis præscriptio opponatur. *Aurelian. cap. 15. vel 23. Anselm. lib. 5. cap. 87. in Rom.*

CAPUT III.

13. 9. 3. 6.
73. Sæpe fit, ut proprietati originis obstet longinquitas temporis, &c. Decernimus, ut si quis clericorum stipendium de rebus ecclesiæ cujuscumque Episcopi percipit largitate, sub precariæ nomine debeat professionem scribere, nec per retentionem diuturnam præjudicium afferat ecclesiæ, & quæcumque in usu perceperit, debeat utiliter laborare, ut nec res divini juris videantur aliqua occasione negligi, & subsidium ab ecclesiæ, cui deserviunt, percipere possint clerici. Quod si quis eorum contempserit facere, ipse se stipendio suo videbitur privare. *Tolet. VI. cap. 5. Ivo part. 6. cap. 372. decret.*

CAPUT IV.

De illis hominibus, qui ex hæreditati esse dicuntur, si aliquis esset, qui vellet dicere se a quolibet nostrum illis privari rebus, quas pater ejus, aut mater, aut frater, aut aliquis propinquorum ad ecclesias Dei dedisset, & in ejus nomine iterum precaria a rectoribus ecclesiarum acciperetur, &c. Pœne nullus est, qui res suas ad ecclesias donet, nisi de rebus ecclesiasticis, aut tantum, quantum donavit, aut duplum, aut triplum usufructuario accipiat, & quibus ille tunc, vel quantis filiis, aut propinquis a rectoribus impetraverit, post discessum ejus eadem conditione, qua ille tenebat, posteri ejus sibi vindiceat, &c. Nobis visum est, prædictis hæredibus hanc dare optionem, ut si voluissent traditiones parentum suorum consequi, de quibus illi jam erant per legem exclusi, rectoribus ecclesiarum se commendarent, & hæreditatem illam in beneficium, unde se adjuvare, ac sustentare possent, acciperent. *Turon. sub Carolo cap. 51.*

CAPUT V.

Quicumque per cupiditatem, & malum ingenium aliorum res sibi acquisierint, & pro ipsis rebus ecclesiæ illis in precaria reddiderint, & post modum datoribus displicuerit, pars ecclesiæ, quod suum est, habeat, & illi, quæ sua sunt, absque ullius contradictione recipiant. Qui hoc perpetraverint, secundum modum culpæ poenitentiam agant, & deinceps res aliorum cupide, & procciter recipere non præsumant, nisi tantum quantum pro sola elemosyna eas Deo dare voluerint, vel etiam ipsas, quas donant in nomine suo, & fi-

liorum suorum in precariam recipere voluerint, *Remen. cap. 36.*

CAPUT VI.

Si quilibet hominum res ecclesie per mendacia, vel alias mala ingenia, in precariam sibi acquirere, & habere voluerit, & post factas precarias eadem mendacia ad aures ejusdem rectoris ecclesie delata fuerint, ipsa ecclesia res suas, quae ei mendaciter abstractae fuerint, pleniter absque ullius contradictione omnino recipiat. Ille vero, qui res suas per eadem mendacia propter cupiditatem ipsius precariae eidem ecclesie tradidit, simili modo in suam recipiat dominationem. *Remens. 37. Mag. sub Armulph. cap. 20.*

CAPUT VII.

12. q. 2. c. 22. Precariae, & commutationes tempore viduatarum ecclesiarum factae ab his, qui loca Episcoporum occupaverant, rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica, vel civili, si finiendae sunt, fiant. *Belvacen. apud Meldens. c. 21. Burch. lib. 3. cap. 166. Ivo part. 3. cap. 227. decret.*

CAPUT VIII.

10. q. 2. c. 4. Precariae a nemine de rebus ecclesiasticis fieri praesumantur, nisi quantum de qualitate convenienti datur ex proprio, duplum accipiatur ex rebus ecclesie, in suo tantum qui dedit nomine, si res proprias, & ecclesiasticas usufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad praesens dimiserit, ex rebus ecclesiasticis triplum usufructuario usu in suo tantum quis nomine sumat, quia sic eas quemque tractare oportet, ut alienarum dispensatorem, non propriarum largitorem. Et a nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo, & sanctis illius dicatis, cum ratio, & usus obtineat, neminem, cui non vult contra utilitatem, & rationem, praestitum de proprio facere beneficium. Praecepta autem regalia super precariis ecclesiasticis fieri nec ratio finit, nec auctoritas quolibet modo permittit. Quoniam praecepta in jure ecclesiastico firmare indignum judicet necesse est majestas regia, nisi ab ecclesiastico rectore petantur, &c. Precariae secundum antiquam consuetudinem, & auctoritatem de quinquennio in quinquennium renouentur. *Syn. Belvacens. apud Meldens. cap. 22. Burch. lib. 3. c. 167. c. 168. c. 169. Ivo part. 3. c. 228. 229. 230. decret.*

TITULUS XL.

DE LOCATO, ET CONDUCTO.

CAPUT I.

10. q. 2. c. 4. c. 1. de prec. Greg. IX. c. in 1. collect. Venit nunc ad aures nostras quod quidam Episcoporum a quibusdam rogati, possessiones, quae ad alias ecclesias pertinent, irratinabiliter conferant, & per hoc quantum possunt ad propriam utilitatem, aliorum potestatem Episcoporum usurpent, &c. Hujus rei gratia placuit magnae huic, & universali synodo, quod nullus fratrum, & coepiscoporum nostrorum, vel quicumque talem sibi facere nequissimam locationem roget, vel ab alio aliquo ipse rogatus quamlibet alienarum, & extraneorum conferat ecclesiarum possessionem, &c. Quisquis ergo post hanc definitionem nostram vilis fuerit faciens aliquid horum, quae nunc interdicta sunt, separatur aliquo

indicto tempore, discisso videlicet, & disrupto modis omnibus locatorio pacto, quod sive scripto, sive sine scripto praeter canonem factum est, &c. *Syn. VIII. CP. sub Hadr. II. c. 23.*

CAPUT II.

Nullus Abbas, Archipresbyter, Praepositus ecclesie audeat possessiones ecclesie suae vendere, commutare, locare, vel in feudum dare sine communi fratrum consensu, vel Episcopi propriae civitatis, alioquin ordinis sui periculum patiat. *Paschal. II. in synodus apud Guardastallum, cap. 4.*

TITULUS XLI.

DE JURE EMPHYTEUTICO.

CAPUT I.

*12. q. 2. c. 13. Apostolicos. * solaria, 5.* HÆC sancta, & universalis synodus definit, neminem prorsus Episcoporum vendere, &c. nec tradere salaria ecclesiarum in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones vendicare, ac per hoc ecclesiasticos redditus laedere, &c. *Synod. VIII. CP. sub Hadriano II. cap. 15. Anselm. lib. 6. cap. 169. Caesar. lib. 7. c. 74.*

CAPUT II.

Et hoc sancta nunc synodus didicit, quod in quibusdam locis, quidam propria usi auctoritate, ac sine voluntate illorum, quibus hujusmodi dispositiones commissae sunt, audacter, & tyrannice pellunt eos, qui per emphyteusim perceperunt aliquid ex his locis, quae possederunt, occasione quasi ruptae fidei circa pensionis pactum. Non autem licet omnimodis hæc fieri, nisi prius excipiat protestationem per quosdam idoneos, & fideles homines is, qui emphyteusim contraxit, quod nisi dederit usque ad tres annos destinatum tributum, propellatur a locis a se detentis. Oportet enim post trium annorum census retentionem accedere ad Praepositos urbis, vel regionis illius, & arguere in conspectu eorum eum, qui emphyteusim consecutus est, & exhibere contemptum ejus, & tunc sententia, & iudicio Praetorum recipiat ecclesia propriam possessionem. Sed nequaquam apud se, vel per se faciat praedictorum oblationem locorum. Suspectum quidem tale quid, & multi turpis lucri, & avaritiae consistit indicium. Si quis ergo Episcopus, aut Metropolitanus praeter hanc definitionem nostram abstulerit aliquem locum a quoquam, putans quod ecclesiam propriam defendat, sequestretur a proprio Patriarcha per aliquod tempus, dans primo, quod per potestatem suam abstulit, vel surripuit. Si vero contentiosus quis persistit non obediens his, quae sanctae ac universali synodo visa sunt, deponatur omnimodis. *Syn. VIII. gen. CP. sub Hadr. II. cap. 20. via ejusd. synodi VIII. general. cap. 15. inf. tit. de empr. c. vendit. cap. 1.*

CAPUT III.

Multi huc veniunt, qui terras aliquas, vel insulas in jure ecclesie nostrae, in emphyteusim sibi postulant dari, & aliquibus quidem negamus, aliquibus vero jam concessimus. Sed tua experientia sanctae ecclesie utilitatem conspiciat, memor, quod ante sacratissimum B. Petri Apostoli corpus potestatem patrimonii ejus acceperit, &c. *Greg. Per. subdiac. lib. 1. regist. epist. 70.*

TITULUS XLII.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE.

CAPUT I.

Apostolicos, & paternos canones renovans sancta hæc, & universalis synodus defini- vit, neminem prorsus Episcopum vendere, vel **κεμήλια* utcumque alienare cimelia*, & vasa sacrata ex- cepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, quæ accipiuntur in redemptionem captivorum, sed nec tradere salaria* ecclesiarum in emphyteu- tica pacta, nec alias rusticas possessiones venun- dare, ac per hoc ecclesiasticos redditus lædere, quos ad propriam utilitatem, &c. ob* escam pau- perum, & peregrinorum sustentationem esse de- cernimus. Omnes vero ecclesiarum rerum pote- statem habentes, & has meliorare, ac dilatare, pro ut oportuerit ecclesiastica loca, per quæ * *al.* redditus fiant, & insuper propriarum rerum dis- positionem distribuere, ac emittere, seu confer- re quibuscumque voluerit, & judicaverit juxta propriam potestatem, & dominatum. Quisquis autem apparuerit post hanc definitionem nostram contrarium quid huic sanctæ, & universali syno- do agere, deponatur ut prævaricator divinarum legum, & præceptorum, cassata videlicet omni- no, quæ facta est in scriptis vel sine scriptis ab Episcopo venditione, vel emphyteutica traditione, aut alia quavis alienatione cimeliorum scilicet, & salariorum* locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimeliis, vel sala- riis*, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ec- clesiæ sunt, vel non reddiderit, ad incidendam chartam venditionis, vel emphyteuseos, sit ana- thema, usque dum fecerit, quod ab hac sancta, & universali synodo confirmatum est. Si autem Episcopus convictus fuerit construxisse monaste- rium de redditibus ecclesiasticis, tradat eidem ecclesiæ ipsum monasterium. Si vero de pro- priis rebus, aut de aliis quibusdam conventio- nibus, habeat id secundum propriam potestatem, & voluntatem omni vita sua, & post finem vitæ suæ dimittat, & conferat hoc quibuscumque vo- luerit, non tamen sæculare diversorium fiat. *Syn. VIII. CP. sub Hadrian. II. c. 15. Anselm. lib. 6. c. 169. Casar. lib. 7. c. 74.*

CAPUT II.

Venditiones feudorum, seu aliorum bonorum ecclesiæ, sine legitimo ecclesiasticarum persona- rum assensu præsumi occasione constitutionis lai- cæ potestatis, cum non constitutio, sed destitutio, vel destructio dici possit, necnon usurpatio jurisdictionis, sacri approbatione concilii decre- vimus non tenere, præsumptoribus per censuras ecclesiasticas compescendis. *Innoc. III. in conc. gener. Later. c. 44.*

CAPUT III.

Polychronius fame existente vendidit prædia ecclesiæ, quæ relicta ei dampnato fuerant, vel ale- ret clerum, & pauperes, & absolutus est a Xysto III. *in syn. Rom. c. 9. 10. 11. & 12.*

CAPUT IV.

Nullus ecclesiam, vel res ecclesiæ vendat, vel emat. *Gregor. VII. in concil. Roman. anno incert. cap. 9.*

CAPUT V.

Nullus Abbas, nullus Archipresbyter, nullus Præpositus ecclesiæ, audeat possessiones ecclesiæ suæ vendere, commutare, locare, vel in feudum dare, sine communi fratrum consensu, vel Episcopi propriæ civitatis, alioqui ordinis sui pericu- lum patiatur. *Paschal. II. in synod. apud Guar- dastall. c. 4.*

CAPUT VI.

Si forte quispiam presbyter, sive diaconus sa- crarii syndonem, vel velum subtracta vendiderit, Judæ Iscariotis similis æstimabitur, qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, noverit se supradi- cti Judæ suscepturum pœnam. *Clem. epist. 2. post princ. Ivo part. 2. cap. 65. & part. 6. cap. 88. decret.*

CAPUT VII.

Difficile est inter ementis, vendentisque com- mercium non intervenire peccatum. *Leo ep. 90. ad Rustic. Narbon. cap. 9. Raban. cap. 39. pœ- nit. Burch. lib. 2. cap. 128. & lib. 19. cap. 95. Ivo part. 6. cap. 202. & part. 13. cap. 25. & part. 15. cap. 107. decret. Anselm. lib. 11. cap. 131. Casar. lib. 8. c. 80.*

CAPUT VIII.

Episcopus rem ecclesiæ venditam a presbyte- ris, cum Episcopus erat, potest repetere, nisi ma- lit rei pretium. *Ancyra. cap. 15. vid. Mart. Brac. cap. 17. Anselm. lib. 6. cap. 162. Casar. lib. 7. cap. 71.*

CAPUT IX.

Rem ecclesiæ nemo vendat. Sed si redditus non habet, & cogat necessitas, Primas provinciæ cer- tior fiat, qui cum Episcoporum numero consulat, quid fieri oporteat. Si vero adeo urgeat necessitas, ut non possit consulere antea, vicinos in testimo- nium vocet Episcopos, & curam suscipiat ostendi in synodo ecclesiæ necessitates. Quod nisi fece- rit, Deo, & synodo obnoxius erit, & a suo ho- nore alienus. *Carthag. cap. 26. G. Carthag. V. c. 4. L. Mart. Brac. c. 14. Ivo part. 3. c. 153. decret. Anselm. lib. 5. c. 45.*

CAPUT X.

Presbyteri sine voluptate suorum Episcopo- rum rem ecclesiæ non vendant, in qua consecrati sunt. Episcopis quoque non licet prædia ecclesiæ sine voluntate Synodi, vel suorum presbytero- rum vendere sine necessitate. Neque Episcopo licet uti re matricis ecclesiasticæ. *Carth. c. 33. G. Magunt. sub Raban. cap. 8. Capitul. lib. 5. cap. 29. & lib. 7. c. 27. Burch. lib. 3. c. 178. Ivo part. 3. c. 239. decret. Anselm. lib. 7. c. 148. Casar. lib. 7. c. 70.*

CAPUT XI.

Irrita erit donatio Episcoporum vel venditio, vel commutatio rei ecclesiasticæ absque coani- ventia, & subscriptione clericorum. *Carth. IV. c. 32. Burch. lib. 3. cap. 170. Ivo lib. 2. tit. 10. cap. 2. panorm. & part. 3. c. 231. decret. Anselm. lib. 7. c. 192. in addit.*

CAPUT XII.

Casellas, vel mancipiola ecclesiæ, Episcopi, sicut prisca canonum præcepit auctoritas, vel va- sa ministerii, quasi non commendata fidei Præ- po-

12. q. 2. c. 13.

* κεμήλια.

* solaria, f.

* ad, f.

* quæ per, al.

* solario- rum, f.

* solariis, f.

De rebus ec- cles. non alie- nand. c. ult. Greg. IX. in 4. coll. eod. tit. c. un.

De pœn. dist. 9. c. 2. Qua- litas.

12. q. 3. c. 42. Si qua.

17. q. 4. c. 39. Nullus.

12. q. 2. c. 52. Placuit.

Ead. q. c. 50. Non habenti.

12. q. 2. c. 52. sine in med. de his, que sunt a prælat. c. 1. Greg. IX. & in 1. coll.

10. q. 2. c. 1.

10. q. 2. Hu.
jusmodi, c.
4. in fin.

12. q. 2. c.
57.

12. q. 2. c. 41.
in fin.

12. q. 2. c.
32.

12. q. 2. c.
53.

12. q. 2. c.
36.

12. q. 2. c.
ult. de pe-
cul. cler. c.
2. Greg. IX.
in 1. coll.

12. q. 2. c.
36.

* al. in ven-
ditore compa-
rantis actio-
ne vertenda.

posito, in integro ecclesie jure possideant, id est, ut neque vendere, neque per quoscumque contractus res, unde pauperes vivunt, alienare presument. [Quod si necessitas certa compulerit, ut pro ecclesie augmento, aut necessitate, aut utilitate, vel usufructu, vel indirecta venditione aliquid distrahatur, apud duos, vel tres provinciales, vel vicinos Episcopos causa, qua necesse sit vendi, primitus comprobetur, ut habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione, qua facta fuerit venditio, roboretur, aliter facta venditio, vel transactio non valebit. Sane [si quos de servis ecclesie bene meritos sibi Episcopus libertate donaverit, collatam a successoribus libertatem placuit custodiri, cum hoc, quod eis manumissor in libertate contulerit, quod tamen jubemus xx. solidorum numerum, & modum in terrula, & vineola, vel hospitio tenere. Quod amplius datum fuerit, post manumissoris mortem ecclesie revocetur. Minusculas res, aut ecclesie minus utiles peregrinis, vel clericis, salvo jure ecclesie, in usum prestari permittimus. *Agathen. c. 7. Ivo part. 16. c. 50. decret. Anselm. lib. 5. c. 86. in Rom.*

CAPUT XIII.

Statuimus, quod omnes canones jubent, ut civitatenfes, sive dicecesani presbyteri, vel clerici, salvo jure ecclesie, rem ecclesie (quam) sicut permiserunt Episcopi, tenent, vendere, aut donare non presument. Facta venditio non valebit, & de facultatibus, si quas habent proprias, indemnem ecclesiam reddant, & communione priventur. *Agathen. c. 22.*

CAPUT XIV.

Terrulas, aut vineolas exiguas, & ecclesie minus utiles, aut longe positas, parvas, Episcopus sine consilio fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat potestatem. *Agathen. cap. 45. Ivo part. 3. cap. 160. decret. Caesar. lib. 7. cap. 78.*

CAPUT XV.

Quidquid parochiarum presbyter de ecclesiastici juris possessione distraxerit, inane habeatur, & vacuum venditione comparantis, & actione vendentis. *Agath. c. 53. Epau. c. 7. Ivo part. 3. c. 162. decret. Anselm. lib. 5. c. 187. in adait.*

CAPUT XVI.

Presbyter, dum dicecesim tenet, de his qua emerit, ad ecclesie nomen scripturam faciat, aut ab ejus, quem tenet, ecclesie ordinatione discedat. *Agath. cap. 54. Epau. cap. 8. Burch. lib. 3. c. 119. Ivo lib. 2. tit. 4. c. 24. panorm. c. part. 3. c. 95. decret.*

CAPUT XVII.

Quidquid parochiarum presbyter de ecclesiastici juris possessione distraxerit, inane habeatur, & vacuum, & in venditorem*, vel heredes suos comparantis actione. *Epau. c. 7. Agath. c. 53. Ivo part. 3. c. 162. decret.*

CAPUT XVIII.

Archipresbyter, cum dicecesim tenet, de his qua emerit, aut ecclesie nomine scripturam faciat, aut ab ejus, quam tenet, ecclesie ordinatione discedat. Similis quoque de venditionibus,

quas Abbates facere presument, forma servetur, ut quidquid sine Episcoporum notitia venditum fuerit, ad potestatem Episcopi revocetur. *Epau. cap. 8. Agath. cap. 54.*

CAPUT XIX.

Nullus Episcopus de rebus ecclesie sue sine conscientia Metropolitanus sui vendendi aliquid habeat potestatem, utili tamen omnibus commutatione permessa. *Epau. cap. 12.*

CAPUT XX.

Sacerdotes, vel quicumque illi sunt, quibus ecclesiasticarum rerum cura commissa est, quicumque administrationis sue tempore emerint, si de rebus propriis, vel vile, vel carum habuerint, ad ecclesie nomen, cui presunt chartarum instrumenta conficere procurent. Non enim convenit, ut ecclesia quem* suscepit externum, efficiat in alieno divitem, & in suo retineat fraudatorem. Qui suarum rerum noluntur habere compendium, ex omni re, quam post ordinationis sue diem visi sunt acquisisse, sive nulla, sive aliqua sint instrumenta confecta, compensata tam juris sui, quam ecclesiasticarum rerum habitudine*, si se utriusque rei quantitas exaquerit, inter ecclesiam, & decedentis heredes aequo jure conquisitio pertinebit. Si autem quaelibet pars majori cumulo sui juris excreverit, majorem portionem etiam in divisione percipiet, &c. *Tolet. IX. c. 4. Ivo part. 3. cap. 169. decret.*

CAPUT XXI.

Persona, qua sciendo divina vasa, vel ministeria, aut in usus suos transtulerit, aut comedere in his, vel poculum sibi sumendum elegerit, gradus sui, vel officii periculum sustinebit, ita tamen, ut si de secularibus fuerit, perpetua excommunicatione damnetur, si vero religiosus, ab officio deponatur. Sub hac damnationis sententia, & illi obnoxii tenebuntur, qui ecclesiastica ornamenta, vela, vel alia, quaelibet indumenta, atque etiam utensilia sciendo in suos usus transtulerint, vel aliis donanda, vel vendenda crediderint. *Brae. III. c. 2.*

CAPUT XXII.

Oportet, ut si quando sacerdotes fruges, vel quosdam redditus terrae congregant, & protelant, non ideo hoc faciant, ut carius vendant, & thesauros congregent, sed ut pauperibus tempore necessitatis subveniant. *Cabil. sub Carol. Magno.*

CAPUT XXIII.

Licet antiquorum patrum sententia, de talibus personis, qua vasa sacra disperduat voluntate sacrilega, fuerit jam in praeteritis promulgata, tamen in commune statuit coadunatio nostra, ut non tantum de sacris ministeriis, sed etiam de universis ecclesie ornamentis nihil unusquisque sacerdotum pro suis usibus, vel voluptatibus confringere, vendere, aut naufragare pertentet. Si quis sacerdotum hoc decretum violaverit, deponatur, &c. Atque insuper si ejusdem temeratoris existerit propria rei habitatio*, quidquid de eisdem sacris ministeriis, vel ornamentis ecclesie visus est naufragasse, aut ipse, aut pars ejus, compellatur parti ejusdem ecclesie ex integro reformare. *Tolet. XVIII. c. 5. vel 4.*

CAPUT XXIV.

Presbyteri non vendant rem ecclesie, ubi sunt constituti, nescientibus Episcopis suis, non habentibus necessitate. Nec Episcopo liceat matricis ecclesie rem tituli sui nominis usurpare. *Magnunt. sub Rabano c. 8. vide Carthag. c. 33. Capitul. lib. 5. c. 29. & lib. 7. c. 27.*

CAPUT XXV.

10. q. 2. c. *ult. infcio.* Si quis Episcopus nulla ecclesiasticæ rationis necessitate compulsus, in suo clero, aut ubi forte non est presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid præsumpserit vendere, res ipsas ecclesie propriæ restaurare cogatur, & in iudicio Episcoporum deiciatur, auditus, & tamquam furti, aut latrocinii reus, suo privetur honore. *Mart. Brachar. c. 14. vide Carthag. c. 26. G. Burch. lib. 1. c. 215. & lib. 3. c. 181. Ivo part. 3. cap. 172. & 242. & part. 5. c. 329. decr. Casar. lib. 7. c. 73. Tarrac. lib. 6. c. 135.*

CAPUT XXVI.

Dist. 50. c. 22. Si quis presbyter, aut diaconus inventus fuerit aliquid de ministeriis ecclesie vendidisse, quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione ecclesiastica non haberi. In iudicio tamen Episcopi dimittendum esse, siue dignus sit, siue indignus, in suo recipi debeat gradu, quia multoties hoc ipsum, quod de sacrosancto altario contaminatum est, in Episcopi potestate dimissum est. *Mart. Brach. c. 17. vide Ancyr. c. 15. Burch. lib. 3. c. 179. Ivo part. 3. c. 173. & 240. decr. Casar. lib. 7. c. 79.*

TITULUS XLIII.

DE RERUM PERMUTATIONE.

CAPUT I.

Quando quisquam Prælatorum, aut muneris, aut amoris, aut amicitie, aut certe timoris, vel cujuslibet alterius rei gratia res ecclesie in commutationem dat, commoda scilicet, & utilia dans, & incommoda, & inutilia ecclesie suæ accipiens, venditorem temerarium ecclesiasticarum rerum se esse noverit, reumque Deo & concilio contremiscat. Quod, quia in commutandis rebus id sæpe evenisse dubium non est, cavendum summo opere ab hinc Prælati est, ne in commutandis ecclesiasticis rebus incanti existant. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 1. c. 17.*

CAPUT II.

De rerum permut. c. 2. *Greg. IX. & in I. coll.* Commutationes rerum ecclesiasticarum valde caveantur, & subtilissime, & aliquo modo fieri debent, inspiciantur. Quæ autem inconsultæ sunt factæ, juxta decretum canonicum Papæ Hilarii, qui illicite decessor Episcopus admiserit, vel ab aliis illicite commissa sunt, ab eo, qui successor est, emendentur. *Syn. Belvac. apud conc. Meld. c. 23. Burch. lib. 3. cap. 171. Ivo lib. 2. tit. 10. c. 23. panorm. & part. 3. c. 232. decr.*

CAPUT III.

De commutationibus rerum ecclesiasticarum diligentissima adhibeatur cura, ut vel juxta interdictum, & obtestationem sacrorum canonum nullatenus fiant, vel certe fraudulencia, & nequitia quorundam in hac re ita coerceatur, & amputetur, ut ecclesia Dei suis prædiis, & facultatibus tam impudenter, & dolenter minime spo-

lietur. Quia cum ipsæ res ecclesiarum a piis, & fidelibus Deo oblatae juxta antiquorum Patrum sententiam nihil sint aliud, nisi vota fidelium, patrimonium pauperum, redemptio peccatorum, si eas fideliter, & integre ecclesiasticis usibus non defendimus, & in eos, qui obtulerunt, & in Deum, cui oblatae sunt, gravissimo nos reatu implacamus. *Valent. sub Lothar. c. 21.*

TITULUS XLIV.

COMMUNIA DE REBUS ECCLESIAE.

CAPUT I.

De procuratione debita in visitatione, & numero subjectionum Archiepiscopi, Cardinalis, Episcopi, Archidiaconi, & Decani, & de caritativo subsidio. *Alex. III. in concil. Lateranens. cap. 4.* *De censib. 6. Gr. IX. & in I. coll.*

CAPUT II.

Omnes omnino clerici tam subditi, quam Prælati vicesimam partem ecclesiasticorum proventuum usque ad triennium conferant in subsidium terræ sanctæ, &c. quibusdam dumtaxat religiosis exceptis ab hac prætaxatione merito eximendis illis similiter, qui assumpto, vel assumendo crucis signaculo sunt personaliter profecturi. Nos autem, & fratres nostri S. R. E. Cardinales plenariæ decimam persolvemus. Sciantque se omnes ad hoc fideliter observandum, per excommunicationis sententiam obligatos, &c. *Innoc. III. in concil. gen. Later. cap. ult.*

CAPUT III.

De ecclesiasticis privilegiis, quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat qui licet nostra defendimus, ita singulis quibusque ecclesiis sua jura servamus: nec cuiuslibet favente gratia, ultra quam meretur, impertior, nec ulli hoc, quod sui juris est, ambitu stimulantem derogo, sed fratres meos per omnia honorare cupio. Sicque studeo honore singulos subvehi, dum modo non sit, quod alteri jure ab altero possit opponi. *Gregor. lib. 2. indict. 10. epist. 39. Dominico Carthaginensi Episcop. Anselm. lib. 4. c. 9. Casar. lib. 7. c. 15.* *25. q. 2. c. 8.*

CAPUT IV.

Nullus Episcopus gravamen, seu servile servitium ex usu contra ecclesiasticam normam Abbatibus, seu clericis suis imponat, vel interdictum sacerdotale officium pretio interveniente restituat. Quod si fecerit, officii sui periculum subeat. *Greg. VII. in conc. Rom. ann. 1078. ann. 6. sub Pontificatus, c. 10. Tarrac. lib. 5. c. 54.* *1. q. 1. cap. 124.*

CAPUT V.

Possessiones ecclesiarum, & Episcoporum, triennales, Abbates, vel monachos habere omnimodis prohibemus. *Callist. II. in conc. Romæ. 18.*

CAPUT VI.

Duo in una civitate uno tempore, nec ordinentur, nec habeantur Episcopi, ne res ecclesie sæva divisione debeant parti. *Cabilon. cap. 4.*

CAPUT VII.

Statuimus, ne Episcopi quando pro confirmando populum parochias circummeant, Archiepiscopos suos gravent & hujusmodi impensa contenti sint. *Panes centum, &c. mal. oleum, cera, quod sufficit. Ticin. sub Ludov. II. cap. 15.*

TITULUS XLV.

EPISCOPI, PRESBYTERI, ET ALII CLERICI RES ECCLESIE RELINQUANT ECCLESIE, SUUM AUTEM PATRIMONIUM RELINQUANT CUI VELINT.

CAPUT I.

Episcopus res proprias distribuere potest, ac emittere, seu conferre quibuscumque voluerit, & judicaverit juxta propriam potestatem ac dominatum. *Syn. VIII. CP. sub Hadrian. II. c. 15.*

CAPUT II.

Cum in officiis charitatis illis primo teneamur obnoxii, a quibus nos beneficium cognoscimus accepisse. Ecclesiastici quidem clerici, cum ab ecclesiis sua multa bona perceperint, bona per ecclesias acquisita in alios usus præsumunt transferre. Hoc igitur quia & antiquis canonibus constat inhibendum, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati atque ecclesiarum providere volentes siue intestati decesserint, siue aliis conferre voluerint, penes ecclesiam bona præcipimus remanere. *Alex. III. in conc. gen. Later. c. 3.*

CAPUT III.

Sint manifestæ res Episcopi, si quas habet, & res Domini, ut possit de suis moriens, quibus voluerit, & ut voluerit relinquere, neque interdant propter res ecclesiæ, ut si uxorem habeat vel filios, vel propinquos, vel servos. Equum enim est, neque ecclesiam, neque propinquos Episcopi damnum pati. *Apost. c. 40. Mart. Brach. cap. 15. Anselm. lib. 6. c. 161.*

CAPUT IV.

Euplus præsentium portitor Eufanium Agrigentina civitatis Episcopum suum fuisse genitorem, matrique suæ res apud eum plurimas indicat mansisse. Quem quoniam intestatum asserit esse defunctum, ideo, & res maternas sibi perit debere restitui, & antedicti Episcopi patris sui se permitti substantiam adipisci. Qua de re fraternitatis tuæ hujus præcepti ferie deputamus, quatenus diligenter curet addiscere, & si quid apud prædictam ecclesiam de rebus matris ipsius inveniri potuerit, si quidem nihil est, quod antedicto Euplo rationabiliter possit obfistere, ei secundum suam faciat portionem restitui. Proinde & de rebus paternis, quas ante Episcopatum dinoscitur habuisse, si eas jus ecclesiæ suæ quolibet modo non transtulit, ei quantum portione ejus legaliter scit competere, ut satisfieri possit, immineat, &c. *Greg. Maximiano Syracus. Episc. lib. 3. registr. cap. 36.*

CAPUT V.

Obitum Theodori Episcopi dilectionem tuam jam credimus cognovisse, sed quia ipse testamentum dicitur condidisse, subtiliter te, ne quid de rebus ecclesiæ consumpsisset, oportet inquirere. Et si quidem eum exinde aliquid incongrue minuisse didiceris, ita age, ut res ipsa ab eo, cujus interest, modis omnibus reparentur. *Greg. lib. 4. epist. 22. Cypriano Diacono.*

CAPUT VI.

Presbyteri, ac diaconi, atque clerus fraternitatis vestræ oblata nobis petitione, conquesti sunt

Joannem quondam decessorem tuum condito testamento diversa in ecclesiæ suæ gravamine conscripsisse, & petiverunt ut hæc in damnum ecclesiæ suæ, prohibente quippe lege, nulla deberent occasione perfolvi, &c. Ea, quæ de ecclesia sua, vel de acquisitis in Episcopatu rebus, contra legum fieri statuta deposuit, fraternitas vestra, nec auctoritatem præbeat, nec aliqua in iis ratione consentiat. Si quid autem de propriis rebus, quas ante Episcopatum habuit, quod quidem prius ecclesiæ suæ non contulit, fieri voluit, vel decrevit, firmum per omnia robur obtinere necesse est, nec quisquam ecclesiasticorum id contra rationem tentet qualibet excusatione convellere. Quia vero dum viveret, sapius a nobis expetiit, ut ea, quæ in monasterio illo contulerat, quod juxta ecclesiam sancti Apollinaris ipse construxerat, nostra debuissimus auctoritate firmare, & nos facturos hoc esse promissimus, fraternitatem vestram necessario duximus adhortandam, ut nihil de his, quæ illic contulit, atque constituit, aliquo modo patiatur imminui, sed omnia firma studeat stabilitate servari. Hujus igitur monasterii, & collatarum illic rerum, quia in testamento, quod condidit, fecisse noscitur mentionem, sciendum vobis est, non ea nos ideo confirmasse, quoniam supremam ejus sequimur voluntatem, sed quia ei hoc, sicut diximus, viventi promissimus. Hæc itaque sic sollicitè fraternitas vestra implere festinet, quatenus, & quæ in superscripto monasterio constituit, & a nobis sunt firmata, serventur, & illa quæ in damnum dari, vel fieri per testamentum suæ decrevit ecclesiæ, nullam prohibente nempe lege, obtineant firmitatem. *Greg. lib. 5. epist. 1. Martiniano Episcopo Ravennat.*

CAPUT VII.

Hortamur experientiam tuam, ut quidquid ecclesiæ Episcopi esse potuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum, quod ad eum ante Episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quidquid vero vel ante ecclesiæ ipsius esse cognoveris, vel in Episcopatus ordine Episcopum acquisisse, in ejusdem ecclesiæ conservetur dominio, nec quisquam exinde aliquid usurpare qualibet occasione præsumat, &c. *Greg. Athemio subdiac. lib. 7. reg. epist. 52. indict. 2.*

CAPUT VIII.

Quidquid prædictus pater tuus Episcopatus sui tempore de proprio ecclesiæ constiterit conquississe, ne tollas, quia & sacris canonum legibus esse noscitur definitum, ut in his, quæ Antistes Episcopatus tempore acquisiverit, non alius, nisi sola succedat ecclesia. *Greg. Scholastico defensori lib. 9. reg. ep. 1.*

CAPUT IX.

Nulli dubium est, quia sicut sacerdotibus res in Episcopatu acquisitas nulla est alienandi licentia, ita de his, quas antea habuerint quidquid judicare voluerint, non verantur. Itaque fraternitatem tuam, tempore, quo ad nos fuit, questam esse recolimus, quod quædam immobilia, quæ Constantius decessor vester Luminosæ ancillæ Dei filia fratris sui testamenti ferie legati titulo reli-

De test. c. 7. Gr. IX. c. 4. ead. tit. in 1. coll.

12. q. 1. cap. 21. c. 20.

De success. ab intestato, c. 2. in 1. coll.

12. q. 5. c. 2.

12. q. 5. c. 3.

De test. c. 1. apud Gr. IX. c. 2. in 1. collect.

12. q. 1. c. 2.

reliquit, jam Episcopus acquisisset, decrevisseque nos, ut si hoc constaret, nullum ex his ecclesia vestra præjudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & molestiam aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei sine cognitione de his, quæ possidet, quidquam auferre. *Greg. lib. 10. epist. 42. Deodato Episcopo. Anselm. lib. 6. cap. 168. Cæsar. lib. 7. cap. 60.*

CAPUT X.

De test. c. 8. apud Greg. IX. c. in 1. coll. c. 1. c. 5. Clerici de mobilibus, quæ per ecclesias sunt adepti de jure testari non possunt: viventes tamen, & sui compotes moderate valent aliqua de bonis ipsis non ratione testamenti, sed eleemosynæ intuitu erogare in ægritudine etiam constituti. *Alexand. III. Cænomanen. Episc. post Later. concil. part. 29. cap. 8.*

CAPUT XI.

*De test. c. 9. apud Greg. IX. c. in 1. coll. eod. tit. c. 6. * scholares, al.* Clerici sæculares * de his, quæ paternæ successionis, vel cogitationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum, aut amicorum suorum non habito respectu ad ecclesiam, pervenerit ad ipsos, libere disponere valeant; de iis tamen, quæ consideratione ecclesiæ suæ perceperunt, nullum de jure possunt facere testamentum. *Alex. III. Vigiliens. Episcop. post Later. p. 29. cap. 5.*

CAPUT XII.

De venanci. ar. c. 14. ap. Greg. IX. c. in 1. coll. de test. c. 8. Mandamus quatenus auctoritate nostra, & tua statuas, & ordines, ut ecclesiastici tui Episcopatus de iis, quæ sibi de (ecclesiarum) bonis præveniunt, aut ratione ipsarum accesserint, nullum audeant condere testamentum, sed bona ipsis ecclesiis prout justum est, & canonicum cedant, si enim aliqua de personis ipsis intestatæ decesserint, bona, quæ ipsis pro ecclesiis, aut ratione ipsarum accesserint, nihilominus ecclesiis eidem cedere decernas, sane de bonis illis, quæ jure patrimonii, aut aliunde favore personæ acquisita sunt, testandi liberam habeant facultatem. *Alexand. Carnoren. Episcop.*

CAPUT XIII.

*12. apud Gr. IX. c. 2. eod. tit. in 2. collect. * deest, al. solum. * debent.* Generaliter bona quælibet per ecclesiam acquisita ei debent post acquirentis obitum remanere. Nomine autem ecclesiæ non solum * Episcopus intelligitur, vel successor clerici morientis, ubi est collegium clericorum, sed communis congregatio, quæ rerum illarum debet * canonicam distributionem habere. Ubi autem in loco decedentis tantum unus est ordinandus, is ea bona, sicut & alia ipsius ecclesiæ in timore Domini dispenset. Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita de jure in alios, pro decedentis arbitrio, transferri non possint *, consuetudinis est tamen non improbandæ, ut de his pauperibus, religiosis locis, & illis, qui viventi servierunt *, sive consanguinei fuerint, sive alii, juxta servitii meritum conferatur. Cæterorum, quæ hæreditate, vel artificio, aut doctrina proveniunt, pro decedentis arbitrio dividantur. Quia vero nonnulli in diversis ecclesiis beneficia possident, ita distinguimus, ut quæ habuerint, per æstimationem congruam dividantur. *Alexand. III. electo, & Capitulo Casanen.*

Tom. VI.

CAPUT XIV.

12. q. 1. c. Manif. 20. Notæ sint res ecclesiæ etiam presbyteris, diaconis, ut si contingat Episcopum obire, non depereant, neque res Episcopi prætextu earum occupentur. Justum enim, & æquum est apud Deum, & homines, ut quæ sunt Episcopi, quibus ipse voluerit, relinquuntur; Ecclesiæ vero sua servantur. *Antioch. cap. 24. M. Brac. cap. 15. Anselm. lib. 7. c. 155.*

CAPUT XV.

De her. c. 6. apud Greg. IX. c. 9. eod. tit. in 1. coll. Ut Episcopi, vel clerici in eos, qui catholici christiani non sunt, etiam si consanguinei fuerint, nec per donationes, nec per testamentum rerum suarum aliquid conferant. *Carth. c. 22. G. Carth. III. cap. 13. L.*

CAPUT XVI.

12. q. 3. c. 1. Placuit, ut Episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcumque prædia nomine suo comparant, tamquam rerum dominicarum * invasionis crimine teneantur obnoxii, nisi admoniti ecclesiæ eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicujus, vel successione cognationis obvenerit, faciat inde, quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni, tamquam reprobi judicentur. *Carth. cap. 32. G. Carth. III. c. 49. Magunt. sub Raban. cap. 8. Burch. lib. 3. c. 120. Ivo lib. 2. tit. 4. c. 25. panorm. c. part. 3. c. 96. decret. Anselm. lib. 7. c. 147. Cæsar. lib. 7. c. 69. Tarrac. lib. 1. c. 240.*

CAPUT XVII.

De her. c. 5. Greg. IX. c. 8. eod. tit. in 1. collect. Si quis Episcopus hæredes propinquos, vel non propinquos præhonoret ecclesiæ hæreticos, vel gentiles, etiam post obitum ejus, anathema ei dicatur, & nomen ejus a sacerdotibus non suscipiatur, neque defendi possit, quod intestatus decesserit, quia debuit factus Episcopus disponere de rebus suis. *Carth. cap. 82. G. Afr. cap. 48. L. refertur a Justiniano ad Joann.*

CAPUT XVIII.

12. q. 3. c. 3. Pontifices, quibus in summo sacerdotio constitutis, ab extraneis dumtaxat aliquid, aut in ecclesia, aut sequestratim, aut dimittitur, aut donatur, quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo sacerdotis, offerre probatur, non quasi suum proprium sed quasi dimissum ecclesiæ inter facultates ecclesiæ computabunt, quia justum est, ut sicut sacerdos habet, quod ecclesiæ dimissum, ita & ecclesia habeat, quod relinquitur sacerdoti. Sane quidquid per fideicommissum aut sacerdoti, aut ecclesiæ fortasse dimittitur, cuicumque alii postmodum profuturum, id inter facultates suas ecclesia computare aut retinere non poterit. *Agath. cap. 6. Burch. lib. 1. cap. 217. Ivo part. 5. cap. 331. Cæsar. lib. 4. cap. 85.*

CAPUT XIX.

12. q. 2. c. 34. Episcopus, qui filios, aut nepotes non habens alium, quam ecclesiam reliquit hæredem, si quid de ecclesia, non in ecclesiæ causa, aut necessitate insumpserit, quod distraxit, aut donavit irri-

L

tum

tum habeatur, &c. *Agathen. c. 33. vid. Hispal. I. cap. 1.*

CAPUT XX.

12. 9. 1. E. De rebus Episcopi propriis, vel acquisitis, *piscop. c. 19.* quiquid Episcopus de suo proprio habet hæredibus suis, si voluerit, derelinquat. Quidquid vero de provisione ecclesiæ suæ fuerit, sive de agris, sive de frugibus, sive de oblationibus omnia jure ecclesiæ reservare censuimus. *Agath. cap. 48.*

CAPUT XXI.

12. 9. 5. c. 5. Si Episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, nisi tantum de juris proprii facultate suppleverit. *Agath. cap. 51. Epaun. c. 17. Burch. lib. 1. c. 212. Ivo part. 5. c. 326. decret.*

CAPUT XXII.

Parentibus, & propinquis decedentis Episcopi, si intestatus obierit, denuntietur, & sine Metropolitanis, vel comprovincialium sacerdotum conscientia, nil de rebus defuncti occupare pertentet, ne forte cum hæreditariis rebus etiam aliqua ad ecclesiam pertinentia, vel permista usurpent, &c. Si quis contra hæc improba mente tentaverit, & communione, & consortio privetur ecclesiæ. *Valent. Hisp. c. 3.*

CAPUT XXIII.

Si quis clericorum agellos, vel vineolas, seu alia ædificia in terris ecclesiæ sibi fecisse probatur, sustentandæ vitæ causa, usque ad diem obitus sui possideat, postea vero juxta priorum canonum constitutiones, jus suum ecclesiæ sanctæ restituat, nec testamentario, ac successorio jure cuiquam hæredum, aut prohæredum relinquat, nisi forsitan cui Episcopus pro servitio, ac præstatione ecclesiæ largiri voluerit. *Tolet. II. c. 4.*

CAPUT XXIV.

Comperimus in canone, ut Episcopus, qui res proprias, excepto filiis, & nepotibus, alteris, & non ecclesiæ suæ dimiserit, quidquid de ecclesiæ rebus, aut donavit, aut vendidit, aut quoquomodo ab ecclesia transtulit, irritum haberetur. *Hispal. c. IV. Agath. c. 33.*

CAPUT XXV.

Quæ sacerdos, vel clericus emit, si nihil habet suum, ecclesiæ erit. Si habet propria æqualia rebus ecclesiasticis, inter hæredes, & ecclesiam res empta dividatur, inæqualia pro quantitate dividuntur. Donata sibi, nisi aliter disponat, ecclesiæ vindicentur. *Tolet. IX. cap. 4. Ivo part. 3. cap. 169. decret.*

CAPUT XXVI.

12. 9. 4. c. 1. Sacerd. Propinqui morientis Episcopi nihil de rebus *12. 9. 3. Qui-* *cumq. c. 2.* ejus absque Metropolitanis cognitione usurpent. Si vero decedens Metropolitanus fuerit, successoris ejus sententiam, aut concilii sustinebit, ne passim hæreditatis adeundæ danda licentia de rebus ecclesiæ, aut non retineatur ratio plena, aut fraudi inveniatur illata. Si presbyteri, aut diaconi fuerint, quos obiisse constiterit, non sine agnitione sui Episcopi, rem ejus hæredibus adire licebit. Quisquis transgressor exstiterit, pro his, quæ non expectato ordine adierit, invasionis damno legis sententiæ subjacebit. *Tolet. IX. cap. 7.*

CAPUT XXVII.

Filii Episcoporum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum ex ancillæ, vel ingenuæ connubio in honore constitutorum, non solum hæreditatem paternam numquam accipient, sed etiam in servitutem ejus ecclesiæ, de cujus sacerdotis, vel ministri ignominia nati sunt, jure perenni manebunt. *Tolet. IX. cap. 10. Ivo part. 6. c. 425. decret.*

CAPUT XXVIII.

De testamento gloriæ memoriæ sancti Martini ecclesiæ Bracaren. Episcopi, & Ricimiri ecclesiæ Dumilen. Episcopi etiam. *Vid. Tolet. X. in fin.*

CAPUT XXIX.

Episcopus res sui juris, quas ante Episcopatum aut certe in Episcopatu hæreditaria successione acquisivit, secundum auctoritatem canonicam, quidquid vult, faciat, & cui vult conferat. Postquam autem Episcopus factus est quascumque res de facultatibus ecclesiæ, aut suo, aut alterius nomine qualibet condicione comparaverit, decrevimus, ut non in propinquorum suorum, sed in ecclesiæ, cui præest, jura deveniant. Similiter & de presbyteris, qui de ecclesiarum rebus, quibus præsumt, prædia eo modo emunt, faciendum statuimus. Quoniam multos presbyterorum, occasione taliter emptarum rerum, ecclesias, quibus præsumt, spoliasse, & a suo ministerio multis modis exorbitasse, & se diabolo mancipasse, multosque laicorum ex hoc facto in scandalum damnationis, & perditionis protraxisse cognovimus. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 1. c. 16. Burch. lib. 1. c. 214. Ivo part. 5. c. 328. decr.*

CAPUT XXX.

Clerici de rebus ecclesiæ nullum possunt condere testamentum. *Concil. habitum in Germania sub Conrad. c. 5.*

CAPUT XXXI.

Manifesta debent esse, quæ ad ecclesiam pertinent in conscientia eorum, qui circa Episcopos sunt, & presbyteri, & diaconi, ut hi omnes sciant, quæ sunt ecclesiæ propria, ut si Episcopi contigerit transitus, eos nihil latere possit ex his, quæ ad ecclesiam pertinent, ut nullo modo possit minui, & perire. Neque res propriæ Episcopi debent importunitatem pro rebus ecclesiæ pati. Dignum vero, & justum est apud Deum, & homines, ut ea, quæ Episcopi propria sunt, eidem conferrentur ecclesiæ, ut nec ecclesia patiatur damnum, neque Episcopus pro rebus ecclesiæ in suis proscribatur. *M. Brach. c. 15.*

TITULUS XLVI.

QUI NON POSSUNT CONDERE TESTAMENTA.

CAPUT I.

Postquam quilibet talium (qui hæreticis factus fuerit) fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit intra annum, ex tunc ipso jure sit factus infamis &c. Sit etiam intestabilis, ut nec testamenti liberam habeat factionem nec ad hæreditatis successionem accedat, &c. *Innoc. III. in conc. Later. gen. c. 3.*

CA.

12. 9. 8. Cum multæ. c. 3.

12. 9. 2. c. 20.

De hæret. c. 13. ap. Greg. IX. c. 2. eod. tit. in 4. coll.

CAPUT II.

De test. c. 2.
apud Greg.
IX. c. 3.
cod. tit. in 1.
coll.
19. q. 3. c. 7.

Quia ingredientibus monasterium convertendi gratia, nulla sit testandi licentia, sed res eorum ejusdem monasterii juris fiant, aperta legionis definitione decretum est. Quod cum pœne omnino notum sit, in magna nos Gavinae Abbatisse monasterii Sanctorum Gravini, atque Luxorii insinuatio admirationem perduxit, quæ Siricam monasterii sui Abbatisam, postquam regendi suscepit officium, condito testamento legata quibusdam asseruit reliquisse, &c. Et ideo quia ex dimissis illicite rebus xenodochium possessionem asserit indebite retinere, his vos hortamur assatibus, ut omni cura, ac studio providere debeatis, quatenus si possessio ipsa ex nullo præcedenti contractu, sed memoratæ Siricæ legato descendit, antedicto monasterio, postposito strepitu, vel exultatione reddatur, &c. Alia igitur omnia, quæ ex testamento prænominatæ Siricæ detinentur, quippe quod nullum esse legali sanctione permittitur, necesse est, ut juri monasterii, fraternitatis vestræ sollicitudine sacerdotali per omnia studio reparentur, quia imperiali constitutione aperte sancitum est, ut ea, quæ contra leges sint, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint. *Greg. Januario Episc. Calaritan. lib. 7. reg. ind. 2. epist. 7. Anselm. lib. 7. c. 182.*

CAPUT III.

Testamentum fecit presbyter socius noster Januarius, nobiscum manens, de ecclesia vivens, communem vitam profitens, testamentum fecit, hæredem instituit: „ O dolor illius societatis, o fructus natus, non de arbore, quam plantavit Dominus? Sed ecclesiam scripsit hæredem. Nolo munera ista, &c. Nihil habebat? testamentum non faceret. Habebat aliquid? non se nostrum socium fingeret. Magnus mihi inde dolor est, fratres. Dico charitati vestræ, propter hunc dolorem, statui hæreditatem ipsam in ecclesia non suscipere. Filiorum ipsius sit, quod reliquit, ipsi inde faciant, quod voluerint, &c. [Quicumque vult, ex hæreditario filio, hæredem facere ecclesiam, quærat alterum, qui suscipiat, non Augustinum, immo Deo propitio, neminem inveniat. *Ex August. sermo 2. de vita, & moribus clericorum, c. 53. ad frat. in eremo, in Aquisgr. sub Ludov. c. 112. suo part. 3. c. 177.*

TITULUS XLVII.
NE CLERICI SUCCESSORES SIBI CONSTITUANT IN BENEFICIIS.

Vide Part. I. Lib. IV. Tit. LXXV. & Tit. X. hoc Libro.

TITULUS XLVIII.
TESTATORIS VOLUNTAS AB HEREDIBUS ILLICO ADIMPLENDA.

CAPUT I.

De test. c. 1.
in 1. coll.

Testamentum Bacandæ quondam xenodochii in ea, qua conditum est, volumus firmitate persistere. *Greg. Pet. subdiacon. lib. 1. reg. epist. 9.*

CAPUT II.

16. q. 1. c.
23.

Admonere te volumus, ne piæ defunctorum voluntates tua, quod absit, remissione cassentur.

Gregor. Jan. Episc. Calaritan. lib. 3. reg. ep. 9.

CAPUT III.

Pervenit ad nos Stephanum vestrum de hac luce migrantem, supremæ voluntatis elogio monasterium præcepisse fundari, cujus desiderium a Theodosia honesta femina hærede ejus fertur, quod hætenus dilatione protrahitur. Quamobrè hortamur fraternitatem tuam, ut maximum de prædicta causâ studium geras, atque ante nominatam feminam commoneas, quatenus intra annuale spatium monasterium, quod iustum est, debeat ordinare, & cuncta secundum defuncti voluntatem sine altercatione construere. Quod si intra prædicti temporis metam aliqua perficere negligentia, vel calliditate distulerit, &c. tunc volumus, ut fraternitatis tuæ ædificetur studio, ordinatisque omnibus res, atque redditus, qui relictæ sunt, per te loco ipsi venerabili sine imminutione aliqua socientur. Sic enim & ante tremendum judicem tuum sententiam remissionis effugiens, & secundum piissimas leges, dilatas defunctorum piæ voluntates Episcopali supplicis studio. *Gregor. Januar. Episc. Calarit. lib. 3. registr. epist. 10.*

De test. c. 3.
apud Greg.
IX. c. 11. 1.
coll. eod. tit.
c. 12.

CAPUT IV.

Asserit Calumniosus Episcopus, Ferocinatum quendam condito testamento hæredem nostram instituisse ecclesiam, atque ecclesie S. Joannis, quæ ante portas Hortonenfis civitatis sita est, duos casales fundi campos per Ausintanum legati titulo reliquisse, & a nostra eos nunc ecclesia detineri. Quos quia secundum voluntatem defuncti sibi petit debere contradi, experientia tua, lecta serie testamenti, si ita esse repererit, nec est quod rationabiliter a parte nostræ possit opponi ecclesie, prædictos casales tradere supradicto fratri non differat, &c. *Greg. Scholastico Defensori lib. 9. reg. epist. 14.*

CAPUT V.

Necesse est ut defuncti dispositio modis omnibus conservetur. *Gregor. lib. 9. registr. epist. 20. Januario Episc. Calarit.*

CAPUT VI.

Scripsisse memini, ut legata, quæ ex tenore Antonini defensoris a nobis debentur, monasteriis, vel aliis, prout statutum fuit, solverentur, & quare, nescio, tua experientia hoc implere tardaverit. Proinde volumus, ut pro portione nostra ex pecuniis ecclesie eadem legata impleas, ut cum ad me veneris, illic contra te gemitum pauperum non relinquant, &c. [Cognovi autem, Romano referente, quia moriens uxor Redempti unam concham argenteam nudis verbis dixerit venundari, & libertis suis tradi, scutellam quoque argenteam monasterio cuidam reliquerit, in quibus utriusque voluntatem ejus per omnia volumus impleri, ne ex rebus minimis peccata majora capiamus. *Greg. Pet. Subdiacono Siciliae lib. 12. reg. epist. 30.*

13. q. 2. c. 4.

De testam. c.
4. apud Gr.
IX. c. 13.
cod. tit. in 1.
coll.

TITULUS XLIX.
COMMUNIA DE TESTAMENTIS.

CAPUT I.

Si quis de clero, vel presbyteri universi loci transierit, quod commune est, de hoc mundo,

si neminem de suo genere habuerit consortem, quidquid paupertas ejus haberet, conferat ecclesie, & exinde quatuor partes fiant, &c. *Silv. in syn. Rom. 284. Episcopos. c. 4.*

CAPUT II.

De testam. c. 10. apud Greg. IX. in 1. coll. tit. c. 9.

Proposuisti talem in tuo Episcopatu consuetudinem inolevisse, quod testamenta, quæ fiunt in ultima voluntate, ab iis, qui potestatem habent super alios, penitus rescindantur nisi cum subscriptione septem, aut quinque testium fiant, secundum quod humanæ leges decernunt. Quia vero a divina lege, & sanctorum Patrum statutis, & a generali ecclesie consuetudine id esse noscitur alienum, cum scriptum sit: *in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum*, præscriptam consuetudinem penitus improbamus, & testamenta quæ parochiani vestri coram presbytero suo, & tribus vel duobus aliis idoneis personis in extrema voluntate de cætero fecerint, firma decernimus permanere, & robur obtinere perpetuæ firmitatis, sub interminatione anathematis prohibentes, ne quis præsumptione qualibet hujusmodi audeat rescindere testamenta. *Alex. III. Ubaldo Obiens. Episc. & Archipresbyt. & canonicis Velletr. post Lateran. conc. part. 50. cap. 20. & lib. 13. registr.*

CAPUT III.

De testam. c. 11. apud Gr. IX. c. 10. eod. tit. in 1. coll.

Mandamus, quatenus cum aliqua causa super testamentis ecclesie relicta ad vestrum fuerit examen deducta, ea non secundum leges (humanas) sed secundum decretorum statuta tractetis, & tribus aut duobus legitimis testibus, quoniam scriptum est: *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum*. *Alex. III. Velletr. post Lateran. conc. part. 50. c. 8. ex 1. lib. registr.*

CAPUT IV.

De testam. c. 13. apud Gr. IX. c. 10. in 3. coll.

Qui extremam voluntatem in alterius dispensatione committit, non videtur decedere intestatus. *Innoc. III. Altiiodorensi Episcopo.*

CAPUT V.

Episcopus tuitionem testamentorum non suscipiat. *Carth. IV. c. 18. Cesar. lib. 4. c. 61.*

CAPUT VI.

De munificentis sacerdotum id observandum, quod sicut, si quid præsentis tempore a clericis decedentibus munificentie habetur, vel possidetur, deinceps a successoribus nullatenus auferatur, ita qui decessorum largitatibus gaudent, officia ecclesie, & obedientiam, & af-

fectum sacerdotibus præbeant. De quibus tamen munificentis, quæ præsentis tempore ab his, sicut dictum est, possidentur, si pro opportunitate Episcopo placuerit, quod voluerit commutare, sine accedente dispendio, in locis aliis commutetur. De munificentis vero præsentibus, quas unusquisque clericus pro sua gratia eorum obsequiis existimat conferendas, sicut in arbitrio dantis est, ut tribuere, quibus voluerit, debeat, ita si inobedientia, vel contumacia in aliquo accipientis extiterit, culpa agnita in arbitrio sit præfidentis utrum, vel qualiter debeat revocari. *Aurel. III. cap. 17.*

CAPUT VII.

Quæcumque ecclesiis, aut Pontificibus sub competenti, ac justo documento fuerint derelicta, ab hæredibus legitimis dignum est, ut pro Dei contemplatione serventur. *Aurel. IV. c. 14.*

CAPUT VIII.

Testamenta, quæ Episcopi, presbyteri, seu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quæcumque instrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid ecclesie, aut quibuscumque conferre videantur, omni stabilitate subsistant, id specialiter statuentes, ut etiam si quorumcumque religiosorum voluntas, aut necessitate, aut simplicitate aliquid a legitimo sæcularium ordine visa fuerit discrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcussa manere, & in omnibus Deo propitio custodiri. De quibus rebus si quis animæ suæ contemptor aliquid alienare præsumpserit, usque ad emendationis suæ vel restitutionis rei ablatae tempus a consortio ecclesiastico, vel omnium Christianorum convivio habeatur alienus. *Lugdun. I. c. 2.*

CAPUT IX.

Pistaria pro suæ animæ salute testamentum condens, iussit multam quantitatem pecuniarum præstari monasteriis, nec non etiam xenodochiis, & prochiis, & aliis pauperibus Ægyptiacæ provincie. *In libello Ischir. ad Leon. Papam, & concil. Chalced. in action. 3.*

CAPUT X.

Sanctæ & beatæ memoriæ Cyrillus moriturus testamentum condens honoraverit eum, quicumque ille post eum fuisset Archiepiscopus, plurimis & magnis legatis de propria sua substantia, &c. *In libello Athanasii ad Leon. Papam, & concil. Chalcedon. action. 3.*

LIBER QUARTUS.

De Reliquiis Sanctorum, de Cruce, de sacris Imaginibus, & de veneratione illis debita.

TITULUS I.
SANCTI DEO PRECES ADHIBENT
PRO NOBIS.

CAPUT I.

SI quis has (imagines) non salutaverit, in nomine Domini, & sanctorum ejus, anathema. Si quis traditionem ecclesie, sive scri-

pto, sive consuetudine valentem, non curaverit, anathema. Germani orthodoxi perpetua memoria. Joannis, & Georgii perpetua memoria. Præconum veritatis perpetua memoria. Trinitas hos tres approbavit. Horum disputationibus inhaerentes digni reddamur misericordiis, & gratia primi, & magis supremi sacerdotis Jesu Christi Dei nostri,

stri,

stri, intercedente simul inviolata Domina nostra sancta Deipara, & omnibus sanctis. Fiat, fiat, Amen. VII. synod. act. 7. post subscriptiones.

CAPUT II.

Oramus super omnia sanctum Deum omnes melioratos, & secundum placentem sibi voluntatem clarescentes, non solum a divina ira intentatos mansuros, sed æterna bona consecuturos orationibus, & intercessionibus sanctissimæ Domine nostræ Dei genitricis, & cum sanctorum precibus & obsecrationibus sanctæ hujus, & universalis synodi. Amen. Imp. Basilius, cujus verba approbat synod. gen. VIII. act. 10.

CAPUT III.

Cum sacræ scripturæ dicat auctoritas, quod injuriam facit martyri, qui orat pro martyre, idem est ratione consimili de sanctis aliis sciendum, quia orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfecte beati omnia eis ad vota succedunt; sed nos potius eorum orationibus indigemus, quas, cum miseri simus, undique mala nostra perturbant. Unde quod in plerisque orationibus continetur, pro sit videlicet, vel proficiat huic sancto, vel illi talis oblatio ad gloriam, vel honorem, ita sane debet intelligi, ut ad hoc pro sit, quod magis, ac magis a fidelibus glorificetur in terris, aut etiam honoretur, &c. Innoc. III. I. Archiep. Lugdun. Augustin. serm. 17. de Verbis Domini.

CAPUT IV.

Nec ego pro salute omnium ab obsecrando cessabo (inquit Petrus). Clem. ep. 1. in princ.

CAPUT V.

Beati Apostolorum Principis Petri accepimus corpus, &c. orantes Deum, & Dominum nostrum Jesum Christum, ut intercedentibus suis sanctis Apostolis maculas vestrorum purget peccatorum, & in sua vos conservet voluntate, &c. Cornel. epist. 1. in princ.

CAPUT VI.

Cum adiutorio, & orationibus Apostolorum venientes, &c. Præsentati Imperatori litteras porrigite cum tali allocutione: *salutat Pater vester vos, Deum quotidie rogans, & intercessionibus sanctorum Apostolorum Petri & Pauli vestrum regnum commendans, &c. Hormisda in Indiculo dato legatis Episcopis, & aliis ad Imperatorem Anastasium.*

CAPUT VII.

Intercedentibus, & adjuvantibus sanctis, quid agendum sit de causa Nicopolitane ecclesiæ. Hormisda Ennodio & Peregrino Episcopis.

CAPUT VIII.

Beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli sanctuaria, sicut religiosissimo quæstis affectu, per harum portitorē sub omni veneratione transfusimus, optantes orationibus eorum mentis vestræ oblatio, & desideria gratiæ sint divinitatis accepta, &c. Hormisda Justinianum Virum illustrem.

CAPUT IX.

Unde optamus, ut vos beatus Petrus Apostolorum Princeps ad sua limina feliciter perducatur, quatenus in omnipotentis gratia perfrui vestra

præsentia mereamur. Felix IV. in epist. 2. in fine.

CAPUT X.

Rogo omnipotentem Deum, ut sua te gratia protegat, & beati Petri Apostolorum Principis intercessione a malis omnibus illæsum servet, quatenus fervor cœlesti desiderio in tua mente quotidie ardentius excreseat, &c. Gregor. ad Secundinum inclus. lib. 7. regist. Indict. 2. epist. 53. ante fin.

CAPUT XI.

Sane ipsius (Dei marri) intercessionibus, omniumque sanctorum precibus potens in bello Deus noster fortis, & longanimis duxit te super Joseph, &c. Gregor. II. ad Germanum CP. Episcopum VII. synod. act. 4. ante fin.

CAPUT XII.

Ex his liquido constat ob recordationem Sanctorum imagines tantum pingi, venerari & coli, quos clare constat servos esse Dei, & pro nobis apud Deitatem obsecrantes, & intercedentes. Dignum namque est, ut ducum nostrorum memores simus, & Deo gratias agamus. Hadrian. epist. ad Constantinus & Iren. ante fin. apud VII. synod. act. 2.

CAPUT XIII.

Quanto debemus puro corde, & animo sculptum Christum Deum nostrum, sanctamque semper Virginem ejus genitricem Mariam, Apostolos quoque vel omnes sanctos Dei, per eorum sacras effigies, atque imagines colere, vel adorare, & ad propitiandum nobis petere, & relaxari delicta. Gregor. II. in synod. Roman. apud Hadr. de imagin. c. 70.

CAPUT XIV.

Inter cetera, quæ tibi contra principem mundi arma, Deo favente, contuli, hoc potissimum est, ut corpus Dominicum frequenter acciperes, indicavi, & ut certæ fiduciæ matris Domini te omnino committeres præcepi, &c. De matre vero Domini, cui te principaliter commisi, & committo, & numquam committere, quousque illam videamus, ut cupimus, omittam, quid tibi dicam? quam cœlum, & terra laudare, licet ut meretur, nequeant, non cessant? Hoc tamen proculdubio teneas, quia quanto altior, & melior, ac sanctior est omni matre, tanto clementior, & dulcior circa conversos peccatores, & peccatrices. Pone itaque finem in voluntate peccandi, & prostrata coram illa ex corde contrito, & humiliato lacrymas effunde, invenies illam, indubitanter promitto, promptiorem carnali matre, ac mitiorem in tui dilectione. Gregor. VII. lib. 1. regist. epist. 50. in fin. alias 47. ad Mathildem.

CAPUT XV.

Ut humilitatis nostræ constitutio adjuvante Domini misericordia valeat custodiri, sancti, ac beatissimi sacerdotis Domini Martini, quæ Deo accepta est, obtinebit intercessio. Turon. c. 13.

CAPUT XVI.

Servis Dei in exercitum, & in hostem pergere omnino prohibemus, nisi illi tantum, qui propter divinum ministerium, missarum scilicet solemniam adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda ad hoc electi sunt. Franc. synod. sub Carolomano.

De celebr. Miss. Cum Marthæ. 6. apud Greg. IX. & in 7. coll. cod. tit. c. 52.

manno. Capit. lib. 5. c. 2. Burch. lib. 1. c. 218. Ivo part. 5. c. 332. decret.

CAPUT XVII.

Et si quis hinc nostrum prior divinæ dignationis celeritate præcesserit, perseveret apud Deum nostra dilectio pro fratribus, & sororibus nostris, apud misericordiam patris non cesset oratio. *Cyprian. epist. 1. Cornel. in fin.*

CAPUT XVIII.

Nobiscum eadem orate, communia enim sacerdotum sunt, & sanctam, ac glorificatam Virginem Dei genitricem Mariam una nobiscum supplicare intercedere pro pace sanctissimarum ecclesiarum, & victoria, ac perpetuitate piissimi, & serenissimi Imperatoris nostri. *Joann. Hieros. ad Joann. CP. apud. V. synod. CP. Actio. 1. in fine.*

CAPUT XIX.

Implendo quæ Agapeto juste judicata fuere, illius beatam animam coletis, quæ cum Deo proximior sit, eo quod vinculo terræ, & carnis hujus soluta sit, & fiduciam ex propriis bonis operibus adepta pro pace, & salute vestræ pietatis intercedit. *Acta CP. lecta. V. syn. act. 1. in libello Mariani monachi, & aliorum ad Imperat. in fin. cujus initium: Deus magnus.*

CAPUT XX.

Quidquid libri de passionibus martyrum narrant, hoc ipsum etiam imagines signant, has enim recipimus tanquam effigurationem prototyporum. Nihilominus credentes in unum Deum in Trinitate laudatum, eidemque soli latrariam exhibentes, poscimus intercessionem intemeratæ Dominæ nostræ sanctæ Deiparæ, sanctorum item Angelorum, omniumque divorum, & patrum nostrorum. *Taras. ante VII. synod. in. epist. ad Joann. presbyter. in princ.*

CAPUT XXI.

Deus pacis vitam nostram in pace conservet, & omnes illos, qui eum colunt, & admirantur, nomenque illius invocant, salvos faciat, intercessione, & precibus Dominæ nostræ sanctæ Deiparæ, & omnium sanctorum. Amen. *Taras. ante VII. syn. d. ep. ad Joann. presbyt. in fin.*

CAPUT XXII.

Interpellans intemeratæ Virginis nostræ Deiparæ, sanctarum caelestium potestatum, omniumque sanctorum intercessionem, horum etiam sanctas reliquias cum omni honore suscipiens, & amplectens, honorifice veneror, &c. *VII. syn. act. 1. Confessio Basilii Episc. Ancyræ resipiscens.*

CAPUT XXIII.

Sanctæ matris Virginis etiam auxilium, protectionem, & intercessionem nocte, diuque ut peccatori mihi subveniat, invoco, utque eam potestatem habet ab illo, quem in mundum edidit, Christo Deo nostro. Quin etiam sanctorum Apostolorum, Prophetarum, martyrum, patrum & eremitarum imagines suscipio, & veneror, non ut Deos, absit, verum mentis meæ affectum, & desiderium, quo in illos affectus sum, hoc modo indicans, ex toto animo omnes obtestor, ut ad Deum pro me intercedant, quo in oculis ejus misericordiam in die judicii consequar, &c. *Theo-*

dosus Episcopus Amorii resipiscens VII. synod. act. 1. post princ.

CAPUT XXIV.

Christus Deus noster per sanctissimam illius genitricem, & omnes ejus sanctos, vosque ipsius sacros sacerdotes, qui idem sentitis, & dolum in cordibus vestris non habetis, sed perpetuo incumbitis in hæc studia, ut omnia, quæ scripta sunt, impleatis, promissiones suas veras demonstrer, &c. *Joannes presbyter legatus orientis VII. syn. act. 2. ante fin.*

CAPUT XXV.

Obscraans intercessionem sanctissimæ, intemeratæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, sanctorumque Angelorum, & sanctorum gloriosorum Apostolorum, Prophetarum, martyrum, confessorum, & doctorum. Amplector etiam horum venerandas imagines, &c. Pax Dei, quæ imminent scandala, intercedente immaculata Deipare Virgine Maria, omnibusque sanctis, avertat. *Taras. in epist. ad Orientis Episcopus post princ. & in fin. relata in VII. synod. actio. 3.*

CAPUT XXVI.

Vir Galata senex in monte Sina degens, cum filium ei barbari abstulissent, Dominum nostrum Christum per intercessionem Platonis patri martyris ad commiserationem sollicitabat. Idem quoque filius in vinculis per ejusdem martyris patrocinium tentabat, ut sui misertus Dominus miraculum aliquod exhiberet. Utrorumque autem preces cum essent exauditæ, &c. Ecce confestim martyr noster Plato, ipse eques, equumque alium trahens filio vigilanti, cognoscentique ex pictura sæpe visa effigiem martyris apparuit, justique, ut ex media turba exurgens equum ascenderet, &c. Ut non dubitandum sit, quin omnibus in locis Deum per ipsos martyres invocantibus mirifica, & admiranda præclari illi athletæ per Dominum Christum dare possint, &c. *Nilus in epist. ad Heliodor. Silentiar. VII. synod. act. 4. post princ.*

CAPUT XXVII.

Mulier subito dolores in se ruere sensit, cœpitque clamare, & gemere, &c. Sic autem quatuor integris diebus in cruciatibus subsistit, quinto autem die sub crepusculum vidit sanctum (*Anastasiū*) astantē, atque ad eam dicentem: „ Descende ad Tetrapylū, sanctique Anastasii intercessionem apud Deum posce, quo sana fias“. Ipsa igitur cum surrexisset ex grabbato, convocatis liberis suis, ad eos dixit: „ Tollite me, inique, templum B. Anastasii concedamus, &c.“ impositam itaque eam ferculo bajularunt, &c. Deinde se ipsa in solum prosternens, sanctumque orationibus flebilibus martyrem placans sana, firmeque surrexit. *Ex miraculis S. Anastasii synod. VII. act. 4. post princ.*

CAPUT XXVIII.

Suspicio sanctos Apostolos, Prophetas, & Martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quo per illorum meditationem propitius sit mihi Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur, &c. *Basil. in ep. ad*

ad Julianum Apostatam. VII. Synod. act. 4. post medium, refertur etiam in epist. Hadrian. ad Constant. & Iren. in med. act. 2.

CAPUT XXIX.

At si Domini, & Servatoris nostri, item intemeratæ ejus matris vere Deiparæ, necnon Sanctorum imagines salutamus, confestim etiam fidem, & dispositionem mentis erga illos habemus, sed unum Deum sine principio, &c. pro genere humano hominem factum agnoscimus. Ancillam autem, & matrem illius existentem, vere pro genere nostro intercedentem, præsentissime, ita ut Dominus quidem noster salutem dispense, illa vero materno affectu pro nobis poscat, agnoscimus &c. Sanctos denique omnes, tamquam conservos nostros, & ejusdem nobiscum naturæ participes gratissimos Dei ministros, & hac gratia a Deo donatos, ut beneficia adeo data nobis ministrent; curationes, inquam morborum, & periculorum liberationes, quando per memoriam eorum invocatio Dei fit, quatenus nobis in hymnodiis, & glorificationibus possibile est, agnoscimus &c. *Epist. Germani Episcopi CP. ad Joann. Episc. Synadon. in fin. VII. syn. act. 4. ante fin.*

CAPUT XXX.

Neque ipsi imagines (*Sanctorum*) ut tu dicebas, adoramus, sed eum, qui per picturam indicatur, glorificamus, neque hos etiam, ut Deos, absit, sed ut veros Dei servos, & amicos, & potestatem habentes pro nobis apud Deum intercedendi. *Joann. Episcopus Thessalonicens. in sermone, sive dialogo Gentilis, & Christiani. VII. syn. act. 5. post princ.*

CAPUT XXXI.

Noverunt (*Christiani*) & verbis, & encomiis ter inculpatam, & inviolatam vere, & proprie Deiparam esse: norunt etiam sanctos venerari, earum denique virtutes per historica exempla in memoria habere &c. cognoscere, illosque secundum divinum Apostolum cum Christo victos esse, & pro nobis intercedere, &c. *Epiph. in Gregor. & alios tom. 4. ad med. in II. Nicæn. action. 6.*

CAPUT XXXII.

Igitur cum timore Dei omnia agamus, postulantes intercessionem incontaminatæ Deiparæ, & semper Virginis Domine nostræ Mariæ, item sanctorum Angelorum, omniumque Sanctorum. Salutantes, & venerandas illorum reliquias, ut nos sanctitudinis eorum fiamus participes. *Epiph. contra Gregor. & alios apud VII. synod. act. 6. in fin.*

CAPUT XXXIII.

Libellum dedimus non in labiis dolosis, neque in dolo mentis, imple Deus testis est, qui etiam vades * est noster, sed ex sinceritate, & munditia, sperantes in miseratione Dei nostri, qui hominem amat, & intercessione sanctæ, & intemeratæ Dei genitricis Mariæ, & sanctorum Apostolorum, & beatissimi, & sanctissimi Papæ Nicolai, atque sancti patris nostri, & summi sacerdotis Ignatii, vestraque beatitudinis oratione, &c. usque ad sanguinem decertare in ecclesiasticis causis, ut & culparum, quas fecimus, ex hac correctione,

& satisfactione cordis indulgentiam percipiamus. *Libell. quorundam Episcop. pœnitentium apud synod. gen. VIII. act. 2.*

CAPUT XXXIV.

Auxiliante nobis sanctæ & consubstantialis Trinitatis gratia, intercessione gloriosæ & veræ Dei genitricis Mariæ, perque præcipue nobis Domine, atque sanctissimæ immobilem permanere oramus nostrarum vestrarumque sanctorum ecclesiarum statutum, nihilominus & inseparabilem custodire fidei unitatem, &c. *Ex relatione Joann. CP. Patriarchæ ad Hormisdam Papam.*

CAPUT XXXV.

Rogo Deum semper eam (*ecclesiam novæ & veteris Romæ*) inseparabilem permanere orationibus sanctorum Apostolorum, & tuæ precibus sanctitatis, &c. *Joannes CP. Patriarcha Hormisdæ Papæ.*

CAPUT XXXVI.

Hoc opto, atque festino, ut veniat in hoc studio terminus utilis humanitate quidem Domini & Dei nostri Jesu Christi, intercessionibus autem in cunctis beatissimi Apostoli Petri, & in omnibus sapientissimi Pauli, & venerandæ eorum fidei & tuæ beatitudini juste debitus, honor custodiatur, &c. *Dorotheus Episc. Hormisd. Papam.*

CAPUT XXXVII.

Nulla modo jam licebit sanctam Dei dilacerari ecclesiam per gratiam sancti Spiritus, & intercessionem sanctæ, & religiosæ Dei genitricis Virginis Mariæ. *Ex relatione Epiphani CP. Episc. ad Hormisdam Papam.*

CAPUT XXXVIII.

Oret igitur vestra sanctitas, tam pro piissimis & Christianissimis Principibus, quam pro nostra parvitate, & universali unione, & gratiæ sanctæ & unius essentia Trinitatis, & intercessionibus Domine nostræ sanctæ gloriosæ Virginis, & Dei genitricis Mariæ, omnia ad unitatem indivisam conveniant, &c. *Ex relatione 2. Epiph. CP. Episc. Hormisdam.*

CAPUT XXXIX.

Sanctissimum Proterium (*Alexandrinorum Episcopum*) in ordine, & choro sanctorum martyrum ponimus, & ejus intercessionibus misericordem, & propitium Deum nobis fieri postulamus, &c. Incolumen vestram pietatem Deus omnium nobis donet longævus temporibus sanctorum orationibus. *Episc. Europæ ad Leon. Imperat. post conc. Chalcedon. in epist. incipit Pietatis vestræ.*

CAPUT XL.

Qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, &c. His actis, & solo Deo creatore suo adorato, invocet sanctos, ut per se intercedere apud Majestatem divinam dignentur. *Theodulph. cap. 23. Aurelian. presbyt.*

CAPUT XLI.

Deprecetur (*Christianus*) sanctos Apostolos, martyres, ut, pro eo intercedant. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. cap. 29.*

CAPUT XLII.

In communi omnes benedicamus pariter Domino gloriæ nostræ, & Principi pacis, & auctori, disper-

disperſa congreganti, & bene coaptanti interceſſionibus ſanctæ Dominæ noſtræ Dei genitricis, Deum videntium Angelorum, & omnium Sanctorum. Amen. *Baſilius Imperator apud ſynod. VIII. gen. a. 7. 6. in fin.*

TITULUS II.
DE RELIQUIIS SANCTORUM, ET DE
EARUM VENERATIONE.

CAPUT I.

QUI auſi ſunt aliud ſentire, aut docere, aut more impiorum hæreticorum eccleſiaticas traditiones contaminare, &c. aut quidquam de conſecratis in eccleſia abſcicere, &c. aut figuram crucis, aut imaginis alicujus picturam, aut reliquias martyrum, quas ſciverint eſſe germanas, & veras, aut contra iſta vaſre, & improbe aliquid excogitare, quod ſit contra conſtitutionem eccleſiaticam, &c. ſi fuerint Episcopî, aut clerici deponantur, ſi monachi, aut laici, communionem priventur. *Syn. VII. a. 7. in deſin. in fin.*

CAPUT II.

De reliquiis c. ult. Gr. IX. c. 2. de immun. eccl. in 4. coll. Cum ex eo, quod quidam Sanctorum reliquias exponunt venales, ut eas paſſim oſtendant, chriſtianiæ religioni ſit detractum ſæpius, in poſterum præſenti decreto ſtatuiſſimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capſam non oſtendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publice venerari præſumat, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ. Prælati vero de cætero non permittant illos, qui ad eorum eccleſias cauſa venerationis accedunt, vanis figmentis, aut falſis decipi documentis, ſicut, & in plerisque locis occaſione quæſtus fieri conſuevit. *Innoc. III. in concil. Lateran. gener. c. 62.*

CAPUT III.

Matth. 10. Martyres paſſi ſunt, non tamen animæ eorum occiſæ ſunt in corporis paſſione, ore veritatis atteſtante: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere,* &c. Perturbatores eccleſiæ non ſolum prædicta agunt mala, ſed & memorias martyrum execrantur. Quapropter in præſata conſtituiſſimus ſynodo, vobisque & omnibus eccleſiis tenendum, & agendum mandamus, ut ſuper memorias martyrum miſſæ celebrentur, ne memoriæ eorum a talibus extingui, aut veneratio poſſit prohiberi. *Felix in ſyn. LXX. Episcop. epist. 2. in med.*

CAPUT IV.

Ante corpora Apoſtolorum pro vobis preces fiunt quotidie. *Sreph. ep. 2. in fin.*

CAPUT V.

Beatiffimorum Apoſtolorum Petri, & Pauli ſanctuarium, ſicut religioſiſſimo quæſiſtis affectu, per horum portitoræ ſub omni veneratione tranſmiſimus. Optantes orationibus eorum mentis veſtræ oblatio, & deſideria gratiæ ſint divinitatis accepta, &c. *Hormiſda Juſtinianum illuſtrem.*

CAPUT VI.

Significatur etiam beatorum Apoſtolorum, vel martyrum, ſicut ſperamus, ſancto nos affectui tuo direxiſſe reliquias, præſumentes fidem veſtram eorum deinceps plenius eſſe meritis adjuvandam. *Vigilius in epist. 1. Eutherio in fin.*

CAPUT VII.

Savinus Abbas monaſterii ſancti Stephani inſulæ Capris ſuggeſſit nobis, ſe Agathæ martyris reliquias jam olim apud ſe habere conſeſſas, & in monaſterio ſuo vult ipſa ſanctuarium collocari, ideoque ad prædictum monaſterium te jubemus accedere, & ſi ibidem nullum corpus conſtat humanum, prædicta ſanctuarium ſolemniter collocabis, &c. *Gregor. Joanni Episcop. Surrentino ep. 52. indiſt. 9. lib. 1.*

CAPUT VIII.

Tranſmiſimus beati Petri Apoſtoli benediſſionem crucem parvulam, cui de catenis ejus beneficia ſunt incerta, quæ illius quidem ad tempus ligaverunt, ſed veſtra colla in perpetuum a peccatis ſolvant. Per quatuor vero in circuitu partes de B. Laurentii craticula, in qua peruſtus eſt, beneficia continentur, ut hoc, ubi corpus illius pro veritate crematum eſt, veſtram mentem ad amorem Domini accendat. *Gregor. lib. 2. regiſt. indiſt. XI. epist. 34. ad Dinamium Galliarum Patricium.*

CAPUT IX.

Clavim parvulam a ſacraſſimo beati Petri Apoſtoli corpore pro ejus benediſſione tranſmiſimus, in qua ineſt ferrum de catenis ejus incluſum, ut quod collum illius ad martyrium ligaverat, veſtrum ab omnibus peccatis ſolvat. Crucem quoque dedi lateri præſentium vobis offerendam, in qua lignum Dominicæ crucis ineſt, & capilli Joannis Baptiſtæ, ex qua ſemper ſolatium noſtri Salvatoris per interceſſionem præcurſoris ejus habeatis, &c. Præterea tranſmiſimus clavim aliam a ſacraſſimi beati Petri Apoſtoli corpore, quæ cum digno honore reſoſita, quæque apud vos invenit, benediſſendo multiplicet. *Gregor. lib. 7. indiſt. 2. epist. vel c. 126. ad Reccaredum Regem.*

CAPUT X.

Serenitas veſtræ pietatis, religionis ſtudio, & ſanctitatis amore conſpicua, propter eam, quæ in honorem ſancti Pauli Apoſtoli ædificatur, eccleſiam, caput ejusdem S. Pauli Apoſtoli, aut aliud quid de corpore ipſius, ſuis ad ſe juſſionibus a me præcepit debere tranſmitti, &c. Præcipitis, quæ facere nec poſſum, nec audeo. Nam corpora ſanctorum Petri, & Pauli Apoſtolorum tantis in eccleſiis ſuis coruſcant miraculis, atque terroribus, ut neque ad orandum ſine magno illuc timore poſſit accedi. Denique dum beatæ recordationis deceſſor meus, quia argentum, quod ſupra ſacraſſimum corpus beati Petri Apoſtoli erat, longe tamen ab eodem corpore fere quindecim pedum ſpatio mutare voluit, ſignum ei non parvi terroris apparuit. Sed & ego aliquid ſimiliter ad ſacraſſimum corpus S. Pauli Apoſtoli meliorare volui, & quia neceſſe erat, ut juxta ſepulchrum hujusmodi effodi altius debuiffet, Præpoſitus loci ipſius oſſa aliqua non quidem eidem ſepulchro conjuncta reperit, quæ quoniam levare præſumpſit, atque in alium locum tranſponere, apparentibus quibuſdam triſtibus ſignis, ſubita morte defunctus eſt. Præter hæc autem ſanctæ memoriæ deceſſor meus itidem ad corpus ſancti Laurentii

mar-

martyris quædam meliorare desiderans, dum nescitur, ubi venerabile corpus ipsius esset collocatum, & effoditur exquirendo, subito sepulchrum ipsius ignoranter apertum est, & ii, qui præsentem erant, atque laborabant, monachi, & mansionarii, quia corpus ejusdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere præsumperunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita ut nullus vitæ superesse potuisset, qui sanctum justum corpus illius viderat. Cognoscat autem, tranquillissima domina, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, ut quidquam tangere præsumant de corpore, sed tantummodo in pyxide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora sanctorum ponitur, quod levatum in ecclesia, quæ est dedicanda, debita cum veneratione reconditur, & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit, ut beata recordationis Leonis Papæ temporibus, sicut a majoribus traditur, dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipsum brandeum allatis forficibus incidit, & ex ipsa incisione sanguis efflaxit. In Romanis namque, vel totius occidentis partibus omnino intolerabile est, atque sacrilegum, si sanctorum corpora tangere quisquam fortasse voluerit. Quod si præsumperit, certum est, quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine, qui ossa levare sanctorum se asserunt, vehementer miramur, & vix credimus, &c. De corporibus vero beatorum Apostolorum quid ego disturus sum? dum constat, quia eo tempore, quo passi sunt ex oriente fideles venerunt, qui eorum corpora sicut civium suorum repeterent. Quæ ducta usque ad secundum urbis miliarium, in loco, qui dicitur ad Catacumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde levare omnis eorum multitudo conveniens niteretur, ita eos vis tonitruum, atque fulguris nimio metu terruit, atque dispersit, ut talia denovo nullatenus attentare præsumerent. Tunc autem exeuntes Romani eorum corpora, qui ex Domini pietate meruerunt, levaverunt, & in locis, quibus nunc sunt condita, posuerunt. Quis ergo nunc, serenissima domina, tam temerarius possit existere, ut hæc sciens eorum corpora non dico tangere, sed vel aliquatenus præsumat inspicere? &c. Sed quia serenissimæ dominæ tam religiosum desiderium esse vacuum non debet, de cathenis, quas ipse S. Paulus Apostolus in collo, & in manibus gestavit, ex quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem aliquam vobis transmittere festinabo si tamen hanc tollere limando prævaluerit, quia dum frequenter ex cathenis eisdem multi venientes benedictionem petunt, ut parvum quid ex limatura accipiant, assistit sacerdos cum lima, & aliquibus petentibus ita concite aliquid de cathenis ipsis excutitur, ut mora nulla sit, quibusdam vero petentibus diu per cathenas ipsas ducitur lima, & tamen ut aliquid exinde exeat, non obtinetur. *Gregor. ad Constantinam* *

* *Constantiniam.*

Aug. lib. 3. reg. indict. XII. ep. 3. vel cap. 30.
CAPUT XI.
Transmissimus crucem parvulam, in qua de
Tom. VI.

cathenis amator vestrorum sanctorum Petri & Pauli Apostolorum inserta est benedictio, quæ oculis vestris assidue supponatur, quia multa per eandem benedictionem miracula fieri consueverunt, &c. Eulogias sancti Marci a beatissima fraternitate vestra transmissas, cum ea caritate, quæ sunt directæ, secundum notitiam earum suscepimus, & gratias affectui vestro referimus &c. *Gregor. Eulogio Alexand. Patriarchæ in fin. lib. 11. regist. epist. 47.*

CAPUT XII.

Reliquias sanctorum, de quibus præsentium labor nos admonuit, dari præcepimus. *Martin. ep. 2. in fine.*

CAPUT XIII.

Flebiles, & infelices hæretici, cum ipsis sacris imaginibus, ipsa ipsana sanctorum eicientes, atque abnegantes contempserunt, &c. Si enim explanare voluerimus de ipsanorum sanctorum veneratione, per divinam scripturam, & sanctorum Patrum opuscula, quis valebit scribere, aut chartas proferre? Pauca enim ex multis breviter memoramus. Sancti Basilii Episcopi Cæsareæ Cappadociæ in interpretatione psalmi CXV. inter cetera. Ante hoc dicebatur Sacerdotibus & Nazaræis: *quoniam omnis, qui tetigerit mortuum, immundus erit, & ut lavet vestimenta sua.* Nunc autem, qui tetigerit ossa martyrum, accipiet aliquam participationem sanctificationis de corpore assistente gratia: *Preiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus* &c. Item sancti Joannis Chryostomi Episcopi Constantinopolitani in sermone in epistolam beati Pauli Apostoli ad Romanos, inter cetera: „ Ego autem „ & propter hoc Romam diligo, &c. Pro hoc „ eam beatifico, quia & vivens (*Paulus*) eis scri- „ bebat, & sic eos diligebat, & præsentialiter eis „ locutus est, & vitam ibi temporalem finivit, „ & sanctum corpus ejus ibi habent, pro quo & „ honorabilior civitas magis, quam pro aliis. Et „ sicut corpus magnum, & forte oculos habet „ duos splendentes, sanctorum horum corpora, id „ est, Petri, & Pauli, ita non est cælum splendidius, quando sol emittit radios sicut Romanæ urbis hæc duæ lampades ubique in mundo illuxerunt. Exinde ergo rapietur Paulus, exinde Petrus. Considerate, & tremite, qualia videbit insignia Roma, Paulum subito surgentem a loco requietionis suæ simul cum Petro, & proficiscentem obviam Christo? Quale mandat Christo donum Roma? Quales coronas civitas continet duas? quales cathenas aureas circumnectit? quales habet fontes, &c. Quis mihi tribuet perfundi corpore Pauli, & adhærere sacræ sepulturæ, & pulverem sanctum videre corporis illius, in quo imitatus est Christum, in quo Christi stigmata portavit, in quo ubique prædicationem disseminavit? Pulverem illum corporis ejus, per quod ubique occurrit? Pulverem oris illius, per quod Christus annuntiabatur, & lux lucebat, &c. Item ex sermone S. Augustini in natali sanctorum Apostolorum inter cetera: „ Nam iste beatissimus Petrus piscator, &c. modo genibus provolutus eum adorat „ Im-

Nam. 19.

Psalm. 15.

Serm. 32.

M

„ Im-

„Imperator“, &c. *Hadrian. ad Carolum de imaginib. c. 62. post princ.*

CAPUT XIV.

Filia regum delectaverunt te in honore tuo, quia non quaesierunt honorem patrum suorum, sed quaesierunt honorem tuum. Ostendatur mihi Romae in tanto honore templum Romuli, in quanto ostendam ibi memoriam Petri. In Petro quis honoratur, nisi ille defunctus pro nobis, &c. *August. psalm. 44. apud Hadrian. de imaginib. c. 62. in fin.*

CAPUT XV.

Ex epistola sancti Gregorii Papae Leontio Exconsuli missa. Praeterea benedictionem vobis sancti Petri Apostolorum Principis, clavim sacratissimi sepulchri ejus, in qua benedictio de cathenis illius est inserta, transmissimus, ut quod ejus collum ligavit ad martyrium, hoc vestrum ab omnibus peccatis solvat. *Hadrian. de imaginib. c. 91. Gregor. lib. 7. c. 34. regist.*

CAPUT XVI.

Si sanctorum effigies execrabiles esse crederentur, profecto & ipsorum reliquiae, quorum caro corruptionem sensit in tumulo, pro neutro*, quod absit, haberi deberentur. Veruntamen, si ad eorum consortium venire optamus, profecto hic omnia in honore sanctorum, id est, tam reliquias non solum corporum, sed & vestimentorum, seu etiam imagines vultus illorum in quolibet loco depictas celeberrimo honore venerari debemus, &c. *Nicol. in epist. ad Michaellem Imperator. incip. Principatum. relata in VIII. synod. CP. actio. 4.*

CAPUT XVII.

Sciscitamine, si liceat crucem Domini cum reliquiis mundo, sive immundo hanc habentiosculari, vel portare, &c. Portare eam, sed cum summa reverentia, & corpore, & corde mundissimo, &c. De reliquiis vero sanctorum eadem dicimus, quorum corpora, templa, & vasa fuere, suntque Dei, quibusque ad omnia bona opera, tamquam organa, sanctus usus est, quando voluit, Spiritus. *Nicol. ad consulti. Bulgar. cap. 7.*

CAPUT XVIII.

Sequitur sanctam synodum, & amplectimur quae beatae recordationis Papa Nicolaus, cui & ipse domine coangelice summe Pontifex Hadriane subscripsisti, ante sacratissimum Petri (& Pauli) Apostolorum eximii corpus celebravi. *Formula libelli dati Legatis ab Hadrian. II. relata in synod. VIII. CP. act. 1.*

CAPUT XIX.

Ut nostra exhortatio cordi vestro altius imprimatur, ex more sanctorum misimus vobis clavulam auream, in qua de cathenis beati Petri benedictio continetur, quatenus per ejus praesentia patrocina, uberiora ejus erga vos patrocina sentiatis, & in amore ipsius de die in diem ferventes accendami, promerentes, ut omnipotens Deus qui illum admirabili potentia a nexibus ferreis liberavit, ejus meritis, & intercessionibus vos ab omnium peccatorum vinculis absolvat, & ad gaudia aeterna perducatur. *Gregor. VII. lib. 7. regist. epistol. 6. ad Alonsum Regem Hispan. ad fin.*

CAPUT XX.

Sanctorum reliquiae in oratoris villaribus non ponantur, nisi forsitan clericus cujuscumque parochiae vicinus esse contingat, qui sacris cineribus psallendi frequentia famuletur. *Epaun. cap. 25. Burch. lib. 3. cap. 88. Ivo part. 3. cap. 78.*

CAPUT XXI.

Ut a media quadragesima presbyteri chrisma petant, &c. *Chrismario, & linteo sicut reliquiae sanctorum deportari solent. Antisiod. cap. 6.*

CAPUT XXII.

Agnovimus quosdam Episcopos in solemnitatibus martyrum ad ecclesiam progressuros, reliquias collo suo imponere, &c. & Levitas albis indutos in sellulis eos deportare, &c. Antiqua, & solennis consuetudo servetur, ut in festis diebus arca Domini cum reliquiis non Episcopi, sed Levitae in humeris gestent, quibus in veteri lege onus id impositum fuit. Si Episcopus reliquias porter, non ipse a diaconibus in sellula vehatur, sed potius peditequa eo una cum populi progressionem procedente, ad conventicula sanctorum ecclesiarum sanctae Dei reliquiae per eundem Episcopum portabuntur. Qui hoc non adimplet, quamdiu in hoc vitio erit, a sacrificando cessabit. *Brac. III. cap. 5.*

CAPUT XXIII.

Deinceps [corpora Sanctorum de loco ad locum nullus praesumat transferre sine consilio Principis, vel Episcoporum, & sanctae synodi licentia. *Magunt. c. 51. Burch. lib. 3. c. 252. Ivo part. 3. c. 273.*

CAPUT XXIV.

De Sanctorum reliquiis venerandis. *Basil. Episcop. Ancyræ in confessione a VII. syn. laudata act. 1. post princ.*

CAPUT XXV.

Filius vester magnificus vir Justinianus basilicam sanctorum Apostolorum, in qua desiderat, & beati Laurentii martyris reliquias esse constituit, sperat per parvitatem nostram, ut praedictorum sanctorum reliquias celeriter concedatis, &c. Si beatitudini vestrae videretur, sanctuaria beatorum Apostolorum Petri, & Pauli secundum morem ei largiri praecipite, & si fieri potest, ad secundum cataractam ipsa sanctuaria deponere vestrum est deliberare. Petit & de cathenis sanctorum Apostolorum, si possibile est, & de craticula beati Laurentii martyris, &c. Propter hoc in urbem vestram Eulogium Magistranum direxit, hoc sibi satisfacere judicans, si de ipso fonte, de quo per omnem terram sanctuaria Apostolorum sunt data, inde, & ipse reliquias fuscipere mereatur, &c. Singulas capsellas per singulorum Apostolorum reliquias fieri debere suggerimus, &c. *Ex suggestio legatorum ecclesiae CP. ad Hormisd. Papam.*

CAPUT XXVI.

Reliquias sanctorum veneror, & honore prosequor, & saluto, veluti athletarum, & certatorum pro Christo, quique gratiam a Deo consecuti sunt, & remedia praestare, morbos curare, daemones eiicere, quemadmodum Christiana ecclesia, veluti per manus accepit a sanctis Apostolis,

1. Paral.
5. d.

De cons. dist.
1. c. 37.

* nibilo, f.

lis, & Patribus usque in præsens sæculum. *Theod. Episc. Amorii resipiscens. VII. synod. act. 1. post princ.*

CAPUT XXVII.

Apostolicas ecclesiæ traditiones, quibus veneratio, culturaque Sanctorum docetur, recipimus, & veneramur. Eos autem, ut ministros, amicos, & filios Dei existentes honoramus, honor enim, qui a confervis idem sentientibus invicem exhibetur, indicium est benevolentiae erga Dominum. Sunt enim promptuaria Dei, & pura Christi habitacula, Spiritusque sancti immaculata specula, quin etiam animæ eorum in manu Dei existunt, ut scriptum est, Deus enim vita existens, cum sancti in manu Dei sint, in vita, & lumine necessum est, ut existant, & ob id, *pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus*. Hi viventes in libertate, Deo assiterunt. Servator noster Christus fontes salutare, Sactorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia indebiles fundentes, unguentum redolentis suavitate scaturientes, & ut inquit magnus doctor immortalis (*Anastasio*) martyrum ossa morbos fugant, infirmis medicantur, cæcis visum impertiant, lepras emundant, tentationes, & mœrores tollunt, atque id per Christum qui in ipsis habitat. Bene etiam Psalmographus cecinit, *Mirabilis Deus in sanctis ejus*. Et iterum: *Sanctis in terra illius, mirificas fecit omnes voluntates ejus in ipsis*. *Synodica Theodori Hierosol. Patriarch. ante fin. apud VII. synod. act. 3.*

CAPUT XXVIII.

In Cæsarea Palestinae regionis, mirifica a sancto viro (*Anastasio*) designata recenseamus. Cum sanctæ civitati reliquæ sacræ appropinquassent, omnibus ea res fuit declarata, & significata. Itaque læticia magna perfusi omnes surgentes subito, lignaque sacræ pulsantes, invicem obviam facti sunt, in veneranda Virginis Deiparæ aede, quæ appellatur Nova. Illinc cum cruce, & supplicatione egressi, læti, & gaudentes cum gratiarum actione sacris reliquiis occurrerunt, &c. Accedentibus illis, & salutantibus sepulchrum martyris, illicque sacris reliquiis nunus in memoriam sancti offerentibus, mulier quædam ex primariis civitatis dixit: „Reliquias e Perside venientes numquam venerabor“, &c. Sanctus martyr in habitu monachi per somnum coram muliere assitit, illique ait, *e lumbis egrotas*. Ipsa autem respondens, non inquit, *domine, neque enim quidquam mali sentio*. Postquam hoc dixisset, expergesta subito dolores in se ruere sensit, cœpitque clamare, & gemere, &c. Sic autem quatuor integris diebus in cruciatibus subsistit, quinto autem die sub crepusculum vidit sibi sanctum illum astantem, atque ad eam dicentem: „Descende ad Tetrapylum, sanctique Anastasii intercessionem apud Deum posce, quo sana fias“. Ipsa igitur cum surrexisset ex grabato, in memoriamque blasphemia illa, & impia verba, quæ contra caput suum dixerat, redirent, convocatis liberis suis ad eos dixit: „Tollite me, tollite me, inque templum beati Anastasii conscendamus, si quidem jam docta sum meo cum periculo, reliquias ex Persi-

de venientes adorandas, venerandasque, & quæ Deus sacra vit, ea non esse communia appellanda“; impositam itaque eam in ferculo (*filiis*) bajularunt. Cum autem appropinquarent ipsi loco, ipsa eminus conspicata sancti imaginem, cum lacrymis cœpit exclamare: Hic est, qui in somnis vere a me vitus instruxit me de malis, quæ me habent. Deinde se ipsa in solum prosternens, sanctumque orationibus flebilibus martyrem placans sana, firmaque surrexit, &c. *Synod. VII. act. 4. post princ. ex miraculis S. Anastasii martyris.*

CAPUT XXIX.

Quemadmodum genuini filii, peregrinante longo tempore patre, ingenti amore ex animo erga eum affecti, quidquid illius in domo viderint, sive baculum, sive sedem, sive chlamidem hæc, inquam, omnia cum lacrymis attestantes amplexantur, non illa honorantes, sed patrem desiderantes, & venerantes, sic & nos fideles omnes crucem Christi, tanquam virgam adoramus, ut sedem vero, & cubile illius, ter sanctum sepulchrum, præsepe autem, & Bethleem, reliquaque illius habitacula, ut domum, sic Apostolos illius, beatosque martyres, & reliquos sanctos, veluti amicos illius colimus. Ita Syon tanquam illius civitatem, Nazareth vero tanquam illius patriam amplectimur, non aliter etiam Jordanem, quam divinum illius lavacrum reveremur. Magno enim, & inexplicabili erga eum amore, quo ascendit, ubi resedit, ubi apparuit, aut quod terigit, aut omnino obambrauit, tanquam Dei locum colimus & adoramus, non ipsam regionem, aut lapides venerantes, sed eum, qui in illis conversatus est, apparuit, & in carne cognitus est, qui nos ab errore liberavit, Christum Dominum Deum nostrum, &c. A sanctorum martyrum reliquiis & imaginibus sæpe dæmones fugantur, &c. Quot inumbrationes, quot scaturigines, sæpe etiam sanguinis fluores ex imaginibus, & reliquiis martyrum extiterunt, &c. Quæ ratione tibi idololatras sumus, qui ossa, cineres, pannos, sanguinem, sepulchra denique martyrum adorantes, illis tamen non sacrificamus, &c. Ego per cælum, terram, mare, ligna, lapides, reliquias, templa, crucem, Angelos, homines, per omnem denique creaturam visibilem, & non visibilem omnium auctori Domino, & factori soli adorationem, & cultum exhibeam, &c. Qui tanta miracula per ligna fecit Deus, dic rogo, numquid per sanctæ crucis pretiosum lignum miranda efficere potest? Quod si autem est impium ossa venerari, quam ob rem ossa Joseph cum omni honore ex Ægypto vecta sunt? Quomodo homo mortuus ossa Helisæ attingens resurrexit? Jam si per ossa mirifica Deus facit, clarum est, quod & per imagines, lapides, pluraque alia, idem possit, &c. *Leontius Episcopus Neapoleos Cypri ex lib. 5. Apologia contra Judæos apud VII. synod. act. 4. ante medium.*

CAPUT XXX.

Sanctorum etiam sanctas reliquias cum omni honore suscipiens, & amplectens honorifice veneror, &c. *Basil. Episc. Ancyræ resipiscens in confesso act. 4. VII. Synod.*

CAPUT XXXI.

Quæ Deo oblata sunt, ejus participatione, & contractatione sancta fiunt. Quemadmodum idem & tota scriptura testatur, & ob hoc sancto honor sanctitatis illius non aliter conservatur, quam per nostram devotam adorationem. *Epiph. contra Gregor. tom. 5. ad med. ex assertione Asterii Episcopi de S. Euphemia martyre in fine in VII. synod. act. 6.*

CAPUT XXXII.

Sacrorum corpora, & præcipue beatorum reliquias, ac si Christi membra, sincerissime honoranda, & basilicas eorum nomine appellatas, velut loca divino cultui mancipata, affectu piissimo & devotione fidelissima adeundas. Si quis contra hanc sententiam venit, non Christianus credatur, sed Eunomianus. *Gennadius Massiliensis Episc. qualiter veneranda sint corpora, vel reliquiae sanctorum cap. 40. apud Hadrianum de imaginibus, cap. 59.*

CAPUT XXXIII.

Præsumentes de beatitudinis vestrae benevolentia, paternam dilectionem nimium petimus quatenus reliquiis sanctorum Apostolorum, tam nos, quam basilicam eorum, hic in domo nostra sub nomine prædictorum venerabilium constructam, illustrare, & illuminare large dignemini, &c. *Justinian. in epist. ad Hormisdam Pap. ad finem.*

CAPUT XXXIV.

Felix constituit supra sepulchra, aut memorias martyrum Missas celebrari. *Dam. in Felicis.*

CAPUT XXXV.

Zachariæ temporibus magnum thesaurum Dominus Deus noster in hac Romana urbe per eundem Pontificem propalare dignatus est. In venerabili Patriarchio sacratissimum beati Georgii martyris caput in capsula reconditum reperit, &c. Ipse cum hymnis, & canticis in venerabili diaconia ejus nomine sita in hac Romana civitate regione secunda ad velum aureum illud deduci fecit, ubi immensa miracula, & beneficia omnipotens Deus ad laudem nominis sui per eundem sacratissimum martyrem operari dignatus est. *Ex Pontif. ad finem.*

TITULUS III.

NE TEMPLA ÆDIFICENTUR, NEVE ALTARIA ERIGANTUR SINE RELIQUIIS SANCTORUM.

CAPUT I.

Templa, quæ consecrata sunt, si carent reliquiis martyrum, reliquias accipiant. Qui sine reliquiis consecrat templum, deponatur, ut ecclesiasticas traditiones transgressus. *Nican. II. cap. 7.*

CAPUT II.

In synodo constituimus, & omnibus ecclesiis tenendum, & agendum mandamus, ut super memorias martyrum missæ celebrentur, ne memoria eorum extingui, aut veneratio possit prohiberi. *Felix in synod. LXX. Episc. epist. 2. in med.*

CAPUT III.

De locorum consecratione Sanctorum, &c. hoc sumus indicio detestabilior permoti, quod in

De Consecr. dist. 1. c. 3.

quocumque nomine defunctorum, & quantum dicitur, nec omnino fidelium constructiones edificatas, sacris processionibus * audacter instituere nonnulli memorantur. Quæ quoniam tam acerba, tam dura sunt, ut eadem vix noster ferre possit auditus, &c. districtius ista quarantur, & a quibus fuerint gesta prodantur, &c. *Gelas. ep. 1. c. 27.*

* professio-
nibus.

CAPUT IV.

Ecclesia Arianorum, cujus ipse sanctus Gregorius in dialogis suis meminit, placuit eidem sancto Gregorio, ut in fide catholica, introductis illic beati Sebastiani, & sanctæ Agathæ martyrum reliquiis, dedicari debuisset, quod & factum est. *Hadrian. de imaginibus c. 90. ante med. Greg. lib. 3. cap. 30. dialog. & lib. 3. registr. epist. 19. Anselm. lib. 5. c. 26. Cas. lib. 7. c. 34.*

De consecr. dist. 1. c. 21.

CAPUT V.

Martyrum dignitatem nemo profanus infamet, neque ad passiva corpora, quæ sepulturæ tantum propter misericordiam ecclesiasticam commendantur, redigat, ut aut infania præcipitatos, aut alia ratione peccati disjunctos, non ratione, vel tempore competenti, quo martyria celebrentur, martyrum nomine appellet. At si quis ad injuriam martyrum claritati eorum adjungat infamiam, placet eos, si laici sint, ad poenitentiam redigi, si clerici, post commonitionem, & cognitionem honore privari. Hoc & singulis conciliis statutum est. *Carthag. 1. c. 2. Burch. lib. 3. c. 55. Ivo lib. 3. cap. 58.*

CAPUT VI.

Evertantur altaria, quæ per agros, & vineas sunt in memoriam martyrum, in quibus neque corpus, neque reliquiae martyrum sunt, ab Episcopis illorum locorum, si fieri potest. Si vero propter tumultum id fieri non liceat, tamen admonetur plebs, ne illa loca frequentet, & qui recte sentiant, nulla religione illius loci teneantur, & omnino memoria martyrum non celebretur, nisi ubi corpus, & reliquiae sunt, vel antiquitus traditæ fuerunt. Quæ vero per somnia, vel vanas revelationes aliquorum altaria ædificantur, omnino improbentur. *Carthag. c. 84. G. Carthag. V. c. 14. L. Afric. c. 50. L. vid. Mart. Brach. c. 68. Capit. lib. 1. c. 42. Burch. lib. 3. c. 54. Ivo lib. 2. tit. c. 1. panorm. & part. 3. c. 57. decr. Ans. lib. 5. c. 14. Cas. lib. 4. c. 125.*

De consecr. dist. 1. Placuit. c. 25.

CAPUT VII.

Non oportet clericos ignaros, & præsumptos super monumenta in campum ministeria portare, aut distribuere sacramenta, sed aut in ecclesia, aut in basilica, ubi martyrum reliquiae sunt depositæ, ibi pro defunctis oblationem offerri. *Mart. Brachar. c. 68.*

De consecr. dist. 1. c. 28.

TITULUS IV.

DE SEPULCHRIS, ET CÆMETERIIS SANCTORUM, ET DE HONORE HABITO EISDEM.

Vide libro I. tit. XXVII. Part. II. quibus adde:

CAPUT I.

IN præfata constituimus synodo, vobisque, & omnibus ecclesiis tenendum, & agendum mandamus, ut super memorias martyrum missæ celebrentur, ne memoria eorum extingui, aut

ve-

veneratio possit prohiberi. *Felix cum LXX. Episcopis epist. 2. post med.*

CAPUT II.

Rogo vos nobis congratulari, quia rogatu cuiusdam devotæ sceminae, atque nobilissimæ matronæ Lucinae, levata sunt corpora Apostolorum Petri, & Pauli de catacumbis. Et primo quidem beati Pauli corpus levatum silentio positum est in prædio prædictæ matronæ via Ostiensi ad latus ubi decollatus. Postea vero beati Apostolorum Principis Petri accepimus corpus, & condecenter posuimus illud juxta locum ubi crucifixus est, inter corpora sanctorum Episcoporum, in templo Apollinis, in monte aureo, in Vaticano Palatii Neroniani, tertio Kal. Julii, orantes Deum & Dominum nostrum Jesum Christum, ut intercedentibus suis sanctis Apostolis, maculas vestrorum purget peccatorum, & in sua vos conservet voluntate, &c. Sancti Apostoli de vestro congratulantur gaudio, &c. *Cornel. ep. 1. in princ.*

CAPUT III.

De corporibus sanctorum Apostolorum quid ego dicturum sum, dum constat, quia eo tempore, quo passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorum corpora sicut civium suorum repeterent, quæ ducta ad secundum urbis milliarium in loco, qui dicitur ad catacumbas, collata sunt. Sed dum ea exinde levare omnis eorum multitudo conveniens niteretur, ita eos vis tonitru, atque fulguris nimio metu terruit, atque dispersit, ut talia denuo nullatenus attentare præsumerent. Tunc autem exeuntes Romani eorum corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, levaverunt, & in locis, in quibus nunc sunt, condita posuerunt, &c. *Greg. lib. 3. registr. epist. 30. ad Constantinam Aug.*

CAPUT IV.

Anacletus memoriam beati Petri construxit, &c. & alia loca, ubi Episcopi * reconderentur, sepulturæ. *Damas. in Anacleti.*

CAPUT V.

Cornelius rogatus a quadam matrona Lucina corpora Apostolorum beatorum Petri, & Pauli e catacumbis levavit noctu, primum quidem corpus beati Pauli beata Lucina posuit in prædio suo via Ostiensi ad latus, ubi decollatus est. Beati vero Petri corpus accepit beatus Cornelius Episcopus, posuit juxta locum, ubi crucifixus inter corpora Sanctorum Episcoporum in templo Apollinis, in Vaticano Palatii Neroniani, in monte aureo III. Kal. Julii, &c. Cornelii corpus noctu collegit beata Lucina cum clericis, & sepelivit in crypta juxta cœmeterium Callisti in prædio suo via Appia (in arenario) XVIII. Kalend. Octob. *Damas. in Cornelii.*

CAPUT VI.

Truncati sunt capite cum beato Xysto sex diacones, Felicissimus, Agapetus, Januarius, Magnus, Vincentius, & Stephanus, VIII. Idus Aug. &c. Fuit magna persecutio sub Decio, & post passionem beati Xysti die tertio passi sunt Laurentius ejus Archidiaconus, & Subdiaconus Claudius, Severus Presbyter, & Romanus Ostiarius, & Crescentius Lector, &c. Sepultus est

(Xystus) in cœmeterio Callisti via Appia, & sex Diaconi ejus in cœmeterio Prætextati via Appia. VIII. Idus Aug. Beatus vero Laurentius sepultus est via Tiburtina in crypta in agro Verano. IV. Idus Aug. (in cœmeterio Cyriacelis cum multis aliis martyribus.) *Damas. in Xysti II.*

CAPUT VII.

Eutychianus temporibus suis per loca diversa CCCXLII. martyres manibus suis sepelivit, & constituit, ut quicumque fidelium martyrem sepeliret, sine dalmatica, aut collobio purpurato nullatenus sepeliret, dum tamen hujus constitutionis ad illum pervenisset notitia. *Damas. in Eutychian.*

CAPUT VIII.

Marcellini tempore fuit persecutio magna, ita ut intra XXX. dies XVII. millia hominum promiscui sexus per diversas provincias martyrio coronarentur. De qua re, & ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, ut thurificaret, quod & fecit, & post paucos dies pœnitentia ductus, ab eodem Diocletiano pro fide Christi cum Claudio, & Cyrino, & Antonino capite truncatus est, & martyrio coronatus. Qui dum pergeret ad passionem suam, adjuravit Marcellum presbyterum, ut præcepta Diocletiani non impleret. Jacuerunt autem corpora Sanctorum in platea dies XXXVI. ex jussu Diocletiani. Exinde Marcellus presbyter noctu collegit corpora Sanctorum cum presbyteris, & diaconibus cum hymnis, & sepelivit ea VI. Kal. Maii in via salaria in cœmeterio Priscillæ, in cubiculo claro, quod patet usque in hodiernum diem, secundum quod ipse sanctus Petrus præceperat, in crypta juxta corpus sancti Crescentionis. *Damas. in Marcellini.*

CAPUT IX.

Marcellus (rogavit matronam Priscillam, quæ) fecit cœmeterium via Salaria, & XXV. titulos in urbe Roma constituit, quasi diœceses propter baptismum, & pœnitentiam multorum, &c. & propter sepulturas martyrum, &c. Qui tandem in servitio animalium nudus amictus cilicio defunctus est, cujus corpus collegit beata Lucina, & sepelivit in cœmeterio Priscillæ in via Salaria XVII. Kal. Feb. &c. Lucina proscriptioe damnata est. *Damas. in Marcell.*

CAPUT X.

Liberius rediens de exilio habitavit in cœmeterio sanctæ Agnetis apud germanam Constantii Augusti, ut quasi per ejus interventionem, aut rogatum rediret Liberius in civitatem, &c. Ab eodem die fuit persecutio maxima in clero, ita ut intra ecclesiam presbyteri, & clerici plures necarentur, & martyrio coronarentur, &c. Liberius ornavit de platonis marmoreis sepulchrum sanctæ Agnetis martyris. *Damas. in Liberii.*

CAPUT XI.

Damasus fecit basilicas duas, unam juxta theatrum sancti Laurentii, & aliam via Ardeatina, ubi requiescit intra catacumbas, ubi jacuerunt corpora sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli. In quo loco dedicavit Platoniam ipsam, ubi jacuerunt corpora sancta, & versibus exornavit. Hic multa corpora sanctorum martyrum, requiescit,

* Episcoporum corpora.

fivit, & invenit, quorum etiam conchilia, atque sepulchra versibus declaravit, & adornavit. *Ex Pontif.*

CAPUT XII.

Theodori tempore levata corpora sanctorum martyrum Primi, & Feliciani, quæ erant in arenario sepulta, via Numentana, & adducta sunt in urbem Romam, quæ & recondita sunt in basilica beati Stephani protomartyris. *Ex Pont.*

CAPUT XIII.

Xystum in cœmeterio animadversum sciatis VIII. Iduum August. die, & cum eo quartum, &c. *Cyprian. ad Successum Episc. epist. 82.*

TITULUS V.

DE MIRACULIS QUORUMDAM

SANCTORUM.

CAPUT I.

Obscuro, ut reliquæ sancti Xysti martyris nobis transmittantur. Fecimus, quod petisti, quatenus populus, qui in loco quondam sancti Xysti martyris corpus dixerunt venerari, quod tibi nec verum, nec veraciter sanctum videtur, certa sanctissimi, & probatissimi martyris beneficia suscipiens, colere incerte non debeat. Mihi autem videtur, quia si corpus, quod a populo cujusdam martyris esse creditur, nullis illic miraculis coruscet, & neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se a parentibus passionem ejus audisse fateantur, ita reliquæ, quas petistis, seorsum condendæ sunt, ut locus, in quo præfatum jacet, modis omnibus obstruatur, nec permittatur populus certum deserere, & incertum venerari. *Greg. ad Augustin. interrogat. 7.*

CAPUT II.

Beatissimum quoque Ambrosium splendidissimam lucernam ecclesiæ, qui ex cathecumeno, divino præfatio, ad Episcopalem per continuos gradus promotus est dignitatem, cur nobis pro vestro tutamine opponitis? Qui non instinctu hominum, sed divina vocatione per miraculorum prodigia electus est. *Nicol. in epist. ad Photium incip. Postquam beato Petro. lecta act. 4. syn. VIII. CP.*

CAPUT III.

Cum graviter fidelis quædam mulier torminibus cruciaretur, ad locum repere cœpit, in cujus parietibus Sanctorum Cosmæ, & Damiani effigies depinxerat, fide usa pro scipione. Chrisma autem accipiens, in aquam effudit, illamque bibit, & confestim sanitati Sanctorum intercessione restituta est, &c. *Ex lib. passionis Sanctorum Cosmæ, & Damiani apud VII. syn. act. 4. post med. ubi alia miracula sunt.*

CAPUT IV.

Sanctos omnes (*veneramur*) tanquam conservos nostros, & ejusdem nobiscum naturæ participes, gratissimos Dei ministros, ut dictum est, & hac gratia a Deo donatos, ut beneficia a Deo data nobis ministrent, curationes, inquam, morborum, & periculorum liberationes, quando per memoriam eorum invocatio Dei fit, quatenus nobis in hymnodiis, & glorificationibus possibile est, agnoscimus. *Epist. Germani CP. Episcopi ad Joann. Episc. in fin. VII. Syn. act. 4.*

CAPUT V.

Martinus Papa sanctissimus vir in exilio in loco, qui dicitur Chersona, vitam finivit in pace Christi confessor, qui & multa mirabilia operatur usque in hodiernum diem. *Ex Pontif.*

TITULUS VI.

DE SANCTORUM SOLEMNITATIBUS.

CAPUT I.

Improbabilis, & emendanda confusio, quæ a nostris confacerdotibus non ratione auctoritatis alicujus, sed sola temeritate præsumitur, ut passim, ac libere natalitiis Christi, seu apparitionis, necnon & Apostolorum, seu martyrum festivitibus innumeræ plebes baptismi mysterium consequantur. *Syric. ep. 1. c. 2. vid. Leonem ep. 78. ad Episcopos per Campaniam. Triburiens. c. 12. Burch. lib. 4. c. 5. Ivo lib. 1. tit. 2. cap. 9. panorm. & part. 1. c. 58. & 200. decret. Cæsar. lib. 12. c. 10. Anf. lib. 9. c. 13.*

CAPUT II.

Magna indignatione commoveor, quod quosdam ex vobis ita comperi esse Apostolicæ traditionis oblitus, ut præter Paschæ festum, cui sola Pentecostes solemnitas comparatur, audeant sibi met, non aliqua humanæ infirmitatis necessitate cogente, jus baptismatis vendicare, & in natalibus martyrum, quorum finis aliter honorandus est, &c. *Leo epist. ad Episcopos per Campaniam in principio 78. vel 86.*

CAPUT III.

Quotiens Sanctorum Dei fuerit agenda festivitas, singula capitula diebus apta subjungimus, quibus commemorationem sanctæ solemnitatis, aut eorum faciamus, quorum natalitia celebramus. Cetera vero ordine consueto persequimur, &c. Significatur etiam beatorum Apostolorum, vel Martyrum, sicut speramus, sancto nos affectui tuo direxisse reliquias, præsumentes fidem vestram eorum deinceps plenius esse meritis adjuvandam. *Vigil. ep. 1. c. 5.*

CAPUT IV.

Nos pœne omnium martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in uno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solemnitas agimus. *Greg. lib. 7. registr. indict. 1. ep. 29. Eulojo Episcopo Alexandr. in med.*

CAPUT V.

In quorum Apostolorum, vel Martyrum, si-ve Confessorum, atque Virginum diebus festis a labore terreno recedere debeat, inquiritis. In solemnitatibus utique beatæ Mariæ Virginis, & sanctorum duodecim Apostolorum, ac Evangelistarum, atque Præcursoris Domini Joannis, & sancti Stephani primi martyris, necnon & in eorum sanctorum natalitiis, quorum apud vos, Deo favente, memoria celebris, & dies festivus habebitur. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 11.*

CAPUT VI.

Non oportet in Quadragesima Martyrum natales celebrare, sed sanctorum Martyrum memoriam sabbatis, & dominicis facere. *Laod. c. 51. Mart. Brach. c. 48. Burch. lib. 13. cap. 10. Ivo part. 4. c. 43. decret.*

CAPUT VII.

Passiones Martyrum legere licet, cum anniversarii eorum dies celebrantur. *Carthag. c. 47. G. Carthag. III. c. 47. L. African. c. 13. L.*

CAPUT VIII.

Illud etiam petendum, ut quæ contra præcepta divina convivia multis in locis exercentur, vetari talia jubeant, & prohiberi, maxime cum in natalibus beatissimorum Martyrum per nonnullas civitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformident. Quibus diebus, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicos, atque plateas exercent, &c. *Afric. c. 27.*

CAPUT IX.

In Augusto, quia quotidie Missæ Sanctorum sunt, prandium habeant monachi, &c. & quia inter Natalem Domini, & Epiphaniam omni die festivitates sunt, itemque prandebunt. *Turon. II. cap. 18.*

CAPUT X.

Si quid ex collatione fidelium, aut per festivitates martyrum, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud unum clericorum fideliter colligatur. *Brach. I. cap. 39.*

CAPUT XI.

De consecr. dist. 3. c. 2.

Ut in sanctorum natalitiis ballimathix prohibeantur. Exterminanda omnino est irreligiosa consuetudo, quam vulgus per sanctorum solemnitates agere consuevit. Populi, qui debent officia divina attendere, saltationibus, & turpibus invigilant canticis, non solum sibi nocentes, sed & religiosorum officii perstrepenes. Hoc etenim, ut ab omni Hispania depellatur, sacerdotum, & judicum a concilio sancto curæ committitur. *Tolet. III. cap. 23. Ivo part. 4. cap. 12. decr.*

CAPUT XII.

Multa quidem eveniunt, quæ dum leviter corriguntur, sæpius ad majora conscendunt. Valde enim omnibus noscitur esse indecorum, quod per dedicationes basilicarum, aut festivitates martyrum, ad ipsa solemnia confluentes chorus femineus turpia quidem & obscena cantica decantare videntur, dum aut orare debeant, aut clericos plallentes audire, &c. *Cabil. cap. 19.*

CAPUT XIII.

Gregorius tertius fecit oratorium intra basilicam (B. Petri) juxta arcum principalem in parte virorum, in quo recondit in honorem Salvatoris, sanctæque ejus Genitricis, reliquias sanctorum Martyrum, ac Confessorum, justorumque perfectorum in toto orbe terrarum quiescentium, quorum festa vigiliarum a monachis trium monasteriorum illic ferventium quotidie per ordinem existentia, atque natalitiorum missas in eodem loco celebrare jussit. inscribens in canone ita a sacerdote dicendum: *Quorum solemnitas hodie in conspectu tuæ majestatis celebratur, Domine Deus noster, toto in orbe terrarum &c. Ex Pontif. in Greg. III. in medio.*

CAPUT XIV.

Non sanctos propter carnalem amorem laudamus, neque pingimus, sed quod virtutum illorum finis memores, & in libris quoque vitas illorum describimus, in tabulisque illos depingimus, non

quod hoc a nobis postulent ipsi, verum id nostra causa, & propter utilitatem nostram factus, non enim solum passiones martyrum nos institunt, sed & contextus, & scriptura de illorum passionibus, picturaque idem indicant. Simili modo & annua illorum memoria, &c. *Epiphani. in Gr. in VII. synod. act. 6. tom. 5. post princ.*

CAPUT XV.

Constituit (Gregorius tertius) ut fere sine intervallo, & a presbyteris hebdomadarius Missarum solemnitas, & a monachis divina officia, secundum constitutum, quod a collegio sacerdotum coram sacro corpore B. Petri Apostoli factum est, in solemnitate Christi Domini Dei nostri, sanctæque ejus Genitricis, sanctorum Apostolorum vel omnium sanctorum Martyrum, Confessorum, atque Virginum, in oratorio nomini eorum dedicato, intra ecclesiam B. Petri sub arcu principali, similiter & vigiliæ celebrarentur. Eisdemque institutis disposuit, ut in cœmeteriis circumquaque positis Romæ in diebus natalitiorum eorum luminaria ad vigilias faciendas, & oblationes de Patriarchio per oblationarium deportentur ad celebrandas missas per eum, quem præviderit Pontifex pro tempore sacerdotem. *Ex Pontif. in fine.*

CAPUT XVI.

Quod ballimathix, & turpia cantica prohibenda sunt a sanctorum solemnitate. *Reccard. Rex in concil. Tolet. III. in fine.*

TITULUS VII.

DE LUMINIBUS, QUÆ IN SEPULCHRIS SANCTORUM COLLOCARI SOLENT.

CAPUT I.

DUM Dominus donaverit quietem, augebuntur & luminaria Sanctorum. *Zachar. epist. 4. ad. Bonif. post med.*

CAPUT II.

Id etiam placuit sacerdotibus, &c. qui sanctam Dei ædificaverit ecclesiam presbyter deservientem habeat. Et si presbyterum ea facultas, habere non permittit, vel diaconus instituatur. Certe si minor est census, Ostiarius a sacerdote sit electus, qui nitorem infra sinus ecclesiæ faciat, quæ eo sanctorum reliquiarum luminaria omni subsequenti nocte accendat. *Tolet. sub. Reccard. cap. 2.*

CAPUT III.

Nec quempiam offendat, quod ante sanctorum imagines lumina, & suaveolentia thymiamata accenduntur. Symbolice enim ista fieri in honorem illorum opinandum est, quorum cum Christo requies, quorum honor ad ipsum recurrit, hoc ipsum testante sapiente Basilio, quod erga confervos bonus honor erga ipsam Dominum commune benevolentia signum exhibet. Sensibilia enim lumina, symbolum sunt immaterialis illius, & a Deo dati luminis, aromatatum autem incensio, sincerum, & totum sancti Spiritus afflatum, & repletionem significat. *German. Episcop. CP. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos. VII. synod. act. 4. in fin.*

CAPUT IV.

Joannes (tertius) constituit, ut oblationes, & amulæ, vel luminaria in cœmeteria per omnes

dominicas de Lateranis ministrarentur. *Ex Pont.*

CAPUT V.

Disposuit (*Gregorius tertius*), ut in cœmeteriis circumquaque positis Romæ in diebus natalitiorum (*Sanctorum*) luminaria ad vigiliis faciendas, & oblationes de Patriarchio per oblationariū deportarentur, &c. *Ex Pontif.*

TITULUS VIII.

DE PEREGRINIS, QUI AD RELIQUIAS VENERANDAS SANCTORUM PROFICISCUNTUR.

CAPUT I.

*De heret. c. 7. in 1. coll. * istum.*

EOS, qui ardore fidei ad expugnandum hæreticos laborem justum* assumpserint, sicut eos, qui sepulchrum dominicum visitant sub ecclesiæ defensione recipimus, & ab universis inquietationibus tam in rebus, quam in personis statuimus manere securos. *Alexand. III. in conc. Later. c. ult. in fin.*

CAPUT II.

24. q. 3. c. 13.

Si quis Romipetas, & peregrinos, & Apostolorum limina, & aliorum sanctorum oratoria visitantes capere, seu rebus, quas ferunt, spoliare tentaverit, &c. donec satisfecerit, communione careat christiana. *Callist. II. in concil. Roman. cap. 16.*

CAPUT III.

Sanctus Gregorius Papa in epistola Eusebio Episcopo Theſſalonicenſi directâ inter cetera: „ Si autem Theodorus lector ad orationem huc „ ad sanctos Apostolos venire voluerit, eum fraternitas vestra sine aliqua mora transmittat. „ *Hadrian. de imaginibus cap. 62. in fin. Gregor. lib. 10. epist. 69. in fin. reg.*

CAPUT IV.

Act. 10. b.

Tanta millia hominum protectioni, ac intercessioni beati Apostolorum principis Petri ex omnibus finibus terræ properantium sese quotidie conferunt, &c. ut præter illud, quod vas ipsi Petro ostensum catholicam signat Ecclesiam, etiam ipsa sola Romana urbs, apud quam ejusdem Apostoli corporalis præsentia sedule veneratur, ipsius vasis cunctas dinoscatur in se continere universorum animalium, quæ homines intelliguntur spiritaliter, nationes, &c. *Nicol. in epist. ad Michael. Imp. post med.*

CAPUT V.

Presbyteros Romam, sive Turonum absque licentia Episcopi sui adire, penitus decrevimus inhibendum. *Cabilon. sub Carolo c. 44.*

CAPUT VI.

Nam & a quibusdam, qui Romam Turonumve, & alia quædam loca sub prætextu orationis inconsulte peragunt, plurimum erratur. Sunt presbyteri, & diacones, & ceteri in clero constituti, qui negligenter viventes, in eo purgari se a peccatis putant, & ministerio suo fungi debere, si præfata loca attingant. Sunt nihilominus laici, qui putant se impune aut peccare, aut peccasse, quia hæc loca oraturi frequentat. Sunt quidam potentum, qui acquirendi census gratia, sub prætextu Romani, sive Turonici itineris, multa adquirent, multos pauperes opprimunt, & quod sola cupiditate faciunt, orationum, sive sanctorum

locorum visitationis causa, se videri affectant. Sunt pauperes, qui vel ideo id faciunt, ut majorem habeant materiam mendicandi, de quorum numero sunt illi, qui circumquaque vagantes, illo se pergere mentiuntur, vel quia tantum sunt vecordes, ut putent se sanctorum locorum sola visione a peccatis purgari, non attendentes, quod ait B. Hieronymus: „ Non Hierosolymam vidisse, „ sed Hierosolymis bene vixisse laudandum est. „ *Cabil. sub Carolo cap. 45. Burch. lib. 19. c. 51. Ivo part. 15. cap. 65. decret. Hieronym. ad Neopotianum de institutione monachorum c. 13. incipit, Bonus homo.*

12. q. 2. c. 71. Gloria. in fin.

CAPUT VII.

De beati Apostoli liminibus, & frequentatione eorum ex omnibus Orbis cardinibus, & de curationum multitudine. *Ennod. pro Symm. post med.*

TITULUS IX.

DE HISTORIIS MARTYRUM, ET DE DILIGENTIA QUÆ IN ILLORUM REBUS GESTIS SCRIBENDIS OLIM FUIT ADHIBITA.

CAPUT I.

Item gesta sanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis ista catholicorum dubitet? & majora eos in agonibus fuisse perpeſſos, nec suis viribus, sed gratia Dei, & adjutorio universa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem, singulari cautela, in sancta Romana ecclesia non leguntur, quia & eorum, qui conscribere, nomina penitus ignorant, & a fidelibus * idiotis superflua, ut minus apte*, quam rei ordo fuerit; scripta esse putantur, sicut cujusdam Cyrici*, & Julitæ sicut Georgii, aliorumque hujusmodi passionum, quæ ab hæreticis perhibentur compositæ, propter quod, ut dictum est, ne vel levis subſannandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum prædicta ecclesia omnes martyres, & eorum gloriosos agones, qui Deo magis quam hominibus noti sunt, omni devotione veneramus. Item vitas patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, & omnium Eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. *Gelas. in syn. LXX. Episcoporum post princ. Burch. lib. 3. c. 220. Ivo lib. 2. tit. II. c. 3. panorm. 4. part. 4. c. 64. decret. Anselm. lib. 6. c. 193.*

Dist. 15. Sancta. c. 3. §. Item gesta.

** ab infidelibus, aut idiotis. * apta, al. * Quirici.*

CAPUT II.

Scriptura de inventione crucis Dominicæ, & alia scriptura de inventione capitis Joannis Baptistæ, novellæ quædam relationes sunt, & nonnulli eas catholici legunt, &c. omnia probate, &c. *Gelas. in Synod. LXX. Episcoporum ante med.*

CAPUT III.

Septem subdiacones ordinavimus, qui septem notariis imminerent, ut gesta martyrum veraciter in integro colligerent, nobisque rimanda manifestarent. Quod etiam vos omnes agere monemus, ne in posterum aliqua ex his dubitatio fiat, quæstioque oriatur, quoniam omnia, quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, & quæ

Rom. 15. 40.

nostris temporibus veraciter scribuntur, ad futurorum doctrinam diriguntur. *Fabian. epist. I. in princ.*

CAPUT IV.

Vitæ Patrum sine probabilibus auctoribus minime in ecclesia leguntur, nam ab orthodoxis titulatæ & suscipiuntur, & leguntur. Magis enim passionibus sanctorum Martyrum sacri canones censuerunt, ut liceat eas etiam in ecclesia legi, cum anniversarii dies eorum celebrantur. *Hadrianus de imaginibus c. 88. Ivo part. 4. c. 141. decret.*

CAPUT V.

Falso a veritatis hostibus composita martyrologia, uti Christiani martyres inhonestantes, & ad incredulitatem inducentes auditores, non publice legi in ecclesiis jubemus, sed igne comburi. Qui susceperint, uti vera, anathematizamus. *Truth. cap. 63.*

CAPUT VI.

Clemens fecit septem regiones dividi notariis fidelibus ecclesiæ, qui gesta martyrum sollicitè, & curiose unusquisque per regionem suam perquirerent. *Damas. in Clem.*

CAPUT VII.

Anteros gesta martyrum diligenter a notariis exquisivit, & in ecclesia recondidit. Propter quod a quodam Maximo Præfecto martyr effectus est. *Damas. in Anter.*

CAPUT VIII.

Fabianus fecit septem subdiacones, qui septem notariis imminerent, ut gesta sanctorum martyrum in integrum colligerent, & multas fabricas per cœmeteria fieri præcepit. *Damas. in Fabian.*

TITULUS X.

DE QUIBUSDAM MARTYRIBUS.

CAPUT I.

Distin. 21. c. 3. Quamvis, dist. 22. c. 2. Sacrosancta,
PAulus Apostolus non diverso, sicut hæretici garrunt, sed uno tempore, uno, eodemque die gloriosa morte cum Petro, in urbe Roma, sub Cæsare Nerone agonizans coronatus est, & pariter sanctam Romanam ecclesiam Christo Domino consecraverunt, &c. *Gelas. c. LXX. in synod. Rom. in princ. Burch. lib. 3. cap. 220. Ivo lib. 4. tit. 1. c. 3. panorm. Anselm. lib. 1. c. 69. decret. Tarrac. lib. 1. c. 295.*

CAPUT II.

Joannes Baptista non pro confessione Christi, sed pro veritate, id est Christo, capite truncatus est, & sancto martyrio coronatus. *Greg. ad Aug. interr. 6.*

CAPUT III.

Quantæ virtutis Præcurfor nostri redemptoris fuerit, novimus, qui per sacrum eloquium non solum plus quam Propheta, sed etiam Angelus vocatur, & tamen, sicut mortis ejus historia testatur, post mortem a persecutoribus corpus ejus incensum est. *Greg. epist. 5. ad Theoristam lib. 9. epist. 39. regist. ante med*

CAPUT IV.

Romanam ecclesiam sanctorum Principes Apostolorum Petrus, ac Paulus & prædicatione sua instituerunt, & pro Christi amore suo proprio sanguine sacraverunt. *Nicol. ad consult. Bulgarorum c. 92.*

Tom. VI.

CAPUT V.

Beatus Petrus Apostolus martyrio cum Paulo coronatur, post passionem Domini anno XXXVIII. Qui sepultus est via Aurelia, in templo Apollinis, juxta locum, ubi crucifixus est, juxta palatium Neronianum in Vaticano, juxta territorium triumphale tertio Kalend. Julii. *Damas. in Petri Apost.*

CAPUT VI.

Clemens natione Romanus de regione Cælio monte ex patre Faustino, &c. obiit martyr anno Trajani tertio. *Damas. in Clement.*

CAPUT VII.

Linus natione Italus de regione Tusciæ patre Herculano, &c. martyrio coronatur. *Damas. in Lini.*

CAPUT VIII.

Evaristus natione Græcus, ex patre Judæo, nomine Juda, &c. martyrio coronatur. *Damas. in Evaristi.*

CAPUT IX.

Alexander martyrio coronatur, & cum eo Eventius presbyter, & Theodulus Diaconus. *Damas. in Alexand.*

CAPUT X.

Xystus natione Romanus, &c. fuit temporibus Hadriani usque ad Verum, & Anniculum, martyrio coronatur. *Damas. in Xysti.*

CAPUT XI.

Telesphorus natione Græcus, &c. martyrio coronatur. *Damas. in Telesphori.*

CAPUT XII.

Anicetus natione Syrus ex patre Joanne, &c. etiam obiit martyr, & sepultus est in cœmeterio Callisti. *Damas. in Aniceti.*

CAPUT XIII.

Victor natione Afer ex patre Felice, &c. martyrio coronatur. *Damas. in Victor.*

CAPUT XIV.

Callistus natione Romanus ex patre Domitio, &c. martyrio coronatur. *Damas. in Callisti.*

CAPUT XV.

Urbanus sua traditione multos convertit ad baptismum, & credulitatem, Tiburtium etiam, & Valerianum nobilissimum virum, sponsum S. Cæcilie, quos etiam usque ad martyrii palmam perduxit, & per ejus monita, & doctrinam multi martyrio coronati sunt. *Damas. in Urban.*

CAPUT XVI.

Pontianus Episcopus, & Philippus * presbyter in exilio ab Alexandro sunt deportati in Sardiniam, in insulam Buccinam *, Severo, & Quintiano Coss. illic afflicti defunctus est XIII. Cal. Decemb. Quem B. Fabianus adduxit cum clero, navigio, & sepelivit in cœmeterio Callisti via Appia. *Damas. in Pontian.*

* Hippolytus, f.

* Buccinaram.

CAPUT XVII.

Anterus natione Græcus ex patre Romulo, &c. martyrio coronatur temporibus Maximini, & Africani consulum. *Damas. in Anter.*

CAPUT XVIII.

Fabianus natione Romanus ex patre Fabio, &c. martyrio coronatur XIV. Kalend. Februar. *Damas. in Fabian.*

N

GA.

CAPUT XIX.

Cornelius natione Romanus ex patre Castino, &c. Hic sub Cæsare Decio martyrio coronatur. &c. *Damas. in Cornel.*

CAPUT XX.

Lucius natione Romanus ex patre Porphyrio, &c. martyrio coronatur. Hic in exilio fuit relegatus, postea nutu Dei incolumis ad ecclesiam reversus est, &c. Qui etiam a Valeriano capite truncatus est iv. Nonas Martii. Hic omnem potestatem ecclesiæ dedit Archidiacono suo Stephano, dum ad passionem pergeret. *Damas. in Luc.*

CAPUT XXI.

Stephanus natione Romanus ex patre Julio, &c. martyrio coronatur. *Damas. in Steph.*

CAPUT XXII.

Xyftus (*junior*) natione Græcus ex Philosopho de Athenis, sedit annum unum, menses x. dies xxiv. martyrio coronatur. Fuit temporibus Valeriani & Decii, eodem tempore hic comprehensus est a Valeriano, & ductus ut sacrificaret demoniis. Qui quia contempsit præcepta Valeriani capite truncatus est, & cum eo sex diacones Felicissimus, Agapetus, Januarius, Magnus, Vincentius, & Stephanus VIII. Idus Augusti, &c. Quo tempore fuit magna persecutio sub Decio. Et post passionem beati Xyfti die tertio passi sunt Laurentius ejus Archidiaconus, & Subdiaconus Claudius, Severus Presbyter, & Romanus Ostiarius, & Crescentius Lector. *Damas. in Xyft. II.*

CAPUT XXIII.

Felix natione Romanus ex patre Constantio martyrio coronatur, &c. *Damas. in Felicis.*

CAPUT XXIV.

Eutychianus natione Tuscus ex patre Marino, &c. Hic temporibus suis per loca diversa cccclii. martyres manibus suis sepelivit, &c. Et martyrio coronatur. *Damas. in Eutychiani.*

CAPUT XXV.

Cajus natione Dalmata ex genere Diocletiani Imperatoris ex patre Cajo, &c. Hic fugiens persecutionem Diocletiani in cryptis habitans confessor quievit, martyrio coronatus post annos octo, &c. Qui post annos undecim cum Gabino fratre suo propter filiam Gabini presbyteri, nomine Sufannam martyrio coronatur. *Damas. in Caii.*

CAPUT XXVI.

Marcellinus natione Romanus ex patre Proje-to martyrio coronatur. *Damas. in Marcellini.*

CAPUT XXVII.

Marcellus natione Romanus ex patre Benedicto, &c. Hic coarctatus, & tentus est, eo quod ecclesiam ordinaret, & comprehensus a Maxentio, ut negaret se esse Episcopum, & sacrificiis se humiliaret demoniorum. Qui semper contemnens, & deridens dicta, & præcepta Maxentii, damnatus est in catabulum. Qui dum multis diebus serviret in catabulo, orationibus & jejuniis Domino deservire non cessabat. Mense autem nono venerunt clerici ejus omnes, & eruerunt eum noctu de catabulo. Matrona vero quædam, nomine Lucina, vidua suscepit beatum virum, quæ & domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicavit, ubi die, noctuque hymnis, & orationibus Do-

mino Jesu Christo confitebantur. His auditis a Maxentio, misit, & tenuit iterum beatum Marcellum, & jussit in eadem ecclesia iterum planeas externi, ut ibidem animalia catabuli congregata flarent, & ipsis B. Marcellus deserviret. Qui tandem in servitio animalium nudus, amictus cilicio, defunctus est, cujus corpus collegit B. Lucina, & sepelivit in cœmeterio Priscillæ via Salaria xvii. Kal. Febr. *Damas. in Marcell.*

CAPUT XXVIII.

Constantinus Augustus (*junior*) fecit concilium cum hæreticis, simul etiam cum Ursacio, & Valente, & ejecit Felicem de Episcopatu, qui erat Catholicus, revocavit Liberium. Ab eodem die fuit persecutio maxima in clero, ita ut intra ecclesiam presbyteri, & clerici plures necarentur, & martyrio coronarentur. Qui Felix depositus de Episcopatu habitavit in prædiolo suo via Portuensi, ubi & requievit in pace iv. Kal. Augusti. *Damas. in Liber.*

CAPUT XXIX.

Felix (*junior*) natione Romanus ex patre Anastasio, &c. Hic declaravit Constantium filium Constantini hæreticum, & secundo rebaptizatum, & pro hoc declaratu ab eodem Constantio martyrio coronatur, & capite truncatur. Qui etiã passus est in civitate Corona * cum multis clericis, & fidelibus occulte juxta muros urbis ad lacus Trajani iii. Id. Novemb. *Damas. in Felicis II.*

CAPUT XXX.

Joannes natione Tuscus ex patre Constantio, &c. revertens Papa Joannes venerabilis, & Senatores cum gloria, dum omnia obtinissent a Justino Augusto. Rex Theodoricus hæreticus cum grandi dolo, & odio suscepit eos, quos etiam gladio voluit occidere, sed metuebat indignationem Justini Augusti. Tamen in custodia omnes afflictos maceravit *, ita ut beatissimus Joannes Episcopus primæ Sedis in custodia afflictus, deficiens moreretur Ravenne xii. * Kal. Junii. *Ex Pontificali Joannis.*

CAPUT XXXI.

Augusta misit epistolam Romam ad Sylverium Papam, rogans, & obsecrans, ne pigriteris ad nos venire, aut certe revoca Anthimum in locum suum (*sedem CP.*) sed beatissimus Sylverius fiduciam habens in Domino, & B. Petro rescripsit, dicens: „ Domina Augusta, ego rem istam nunquam ero facturus, ut revocem hominẽ hæreticum in sua nequitia damnatum “. Tunc indignata Augusta misit jussiones suas ad Belissarium Patricium per Vigilium diaconem, ita continentes: „ Vide aliquas occasiones in Sylverium Papam, & depone illum de Episcopatu, aut festinus certe trans mitte eum ad nos, &c. “ Tunc fecit Belissarius Patricius B. Sylverium Papam venire ad se in palatium Pincis *, & ad primum, & secundum velum retinuit omnem clerum, &c. eum suscepit Vigilus Archidiaconus in sua quasi fide, & misit eum in exilium ad Pontianas *, & sustentavit cum pane tribulationis, & aqua angustia. Qui deficiens mortuus est, confessor factus. Qui etiam sepultus est in eodem loco

* Corona, al.

* cruciatus.

* XV.

* Pincii.

* Pontias, al.

XII. Kal. Jun. * ibique occurrit multitudo male habentium, & salvantur. *Ex Pontificali Sylverii.*

CAPUT XXXII.

* Jul. al. Martinus de civitate Tudertina provincie Tusciae, &c. in synodo condemnavit Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Patriarchas Constantinopolitanos, quia novitates contra immaculatam fidem presumpserunt innectere, &c. Imperator direxit in Italiam Olympium cubicularium ad regendam Italiam, precipiens ei tenere Martinum, &c. Qui Olympius armans se cum exercitu, voluit schisma sanctae ecclesiae intromittere, & non illum permisit omnipotens Deus, quae nitebatur, perficere, &c. In ecclesia S. Dei genitricis semperque Virginis Mariae ad Praesepe, dum ei communionem porrigeret sanctissimus Papa, voluit interimere eum, ut demandaverat suo Spatario. Sed Deus omnipotens ipse excacavit Spatarium, ne sanguis ejus effunderetur, & catholica Dei ecclesia haeresi subjugaretur, &c. Deinde directus est ab Imperatore Theodorus Exarchus, cui cognomentum Caliope, cum Theodoro imperiali cubiculario, qui & Pellurius * dicebatur, cum iussione, & tollentes sanctissimum Martinum Papam de ecclesia Salvatoris, quae & Constantiniana appellatur, perduxerunt Constantinopolim, & nec sic eis acquievit. Deinde directus est sanctissimus vir in exilium, in locum, qui dicitur, Cersona *, & ibidem, ut Deo placuit, vitam finivit in pace Christi confessor. Qui & multa mirabilia operatur usque in hodiernum diem, &c. *Ex Pontif.*

TITULUS XI.
DE BASILICIS MARTYRUM, ET ALIORUM SANCTORUM.

Vide Part. I. Libro I. tit. ult. & Part. II. lib. I. tit. XXII. & seqq. quibus addet:

CAPUT I.

DE ecclesia sanctae martyris Euphemiae. *Chalced. act. 1. in princ. & act. 2. & aliis actionibus.*

CAPUT II.

Dist. 70. c. 1. Neminem. In ecclesia, vel martyrio, vel monasterio ordinatio publicetur. *Chalced. c. 6. Capitul. lib. 1. c. 25. Burch. lib. 2. c. 6. Ivo lib. 3. tit. 2. c. 20. panorm. & part. 6. cap. 26. decret. Anselm. lib. 7. cap. 93.*

CAPUT III.

18. q. 2. c. 10. Quidam §. 1. & 2. Clerici martyriorum sub potestate Episcopi sint, contra ausu, canonum poenis muldentur, laici, vel monachi excommunicentur. *Chalced. c. 8. Ivo part. 6. cap. 358. & 359. decret. Anselm. lib. 5. c. 84. in addit.*

CAPUT IV.

21. q. 2. Si quis. cap. 3. Qui mutatur ab una in aliam ecclesiam, nihil percipiat ex bonis prioris ecclesiae, vel martyriorum, prochorum, & xenodochiorum ei subditorum. *Chalced. c. 10. Aquisgr. cap. 50. Cas. lib. 8. c. 14.*

CAPUT V.

Corpora defunctorum nullo modo intra basilicam Sanctorum sepeliantur, sed si necesse est, de foris circa murum basilicae. Nam si firmissi-

mum hoc privilegium usque nunc retinent civitates, ut nullo modo intra ambitum murorum cujuslibet defuncti corpus sit humatum, quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reverentia obtinere. *Brach. I. c. 36. Burch. lib. 3. c. 157. Ivo part. 3. c. 220. decret.*

CAPUT VI.

Nullus Episcopus basilicam, quae non pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria conditione est condita, audeat consecrare. *Brachar. II. cap. 6.*

CAPUT VII.

Adveniente natalis Domini die, convenientes in unum viciniae ecclesiae, per triduum, cum psalmis per sanctorum basilicas ambulantes celebrent litanias. *Brach. II. c. 9.*

CAPUT VIII.

Dum in basilica beatissimae, & sanctae martyris Leocadiae omnium coetus adesset, Rex (*Sisenandus*) pro se interveniendum Domino postulavit. *Toletan. IV. in prolog. canonum.*

CAPUT IX.

Multi fidelium in honorem Christi, & martyrum in parochiis Episcoporum basilicas construunt, oblationes sanctas tribuant, &c. *Tolet. IV. c. 32. Burch. lib. 3. c. 203. Ivo part. 3. c. 255. decret.*

CAPUT X.

Apud urbem Toleranam in basilica sanctae Leocadiae martyris consedimus, &c. *Tolet. V. in prolog.*

CAPUT XI.

In praetorio Toletano, in ecclesia sanctae Leocadiae martyris, statuimus subterinserta capitulo. *Tolet. VI. in prolog.*

CAPUT XII.

Stephanus Emeriteasis sedis dixit: violentia principali se impullum, ut in monasterio Villulae in qua venerabile corpus sanctissimi Pimenii * confessoris debito quiescit honore, novam Episcopalis honoris ordinationem fecisse, &c. In suburbio Toletano in ecclesia Praetoriana sanctorum Petri, & Pauli Episcopum ordinavit, &c. *Tolet. XII. c. 4. Burch. lib. 1. c. 32. Ivo part. 5. c. 144. decret.*

CAPUT XIII.

In ecclesia sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli usque nostrum debitis fait locatus in sedibus, &c. *Tolet. XIII. in prolog.*

TITULUS XII.

NEMO HAERETICORUM MARTYRES VENERETUR.

CAPUT I.

UT non liceat in haereticorum coemeteria, & martyria, ut appellantur, abire orationis & sanitatis petendae causa, sed si fideles sint excommunicentur ad tempus, quoad poenitentes, & confessi suscipiantur. *Laod. c. 9.*

CAPUT II.

Non oportet Christianum relinquere martyres Christi, & abire ad pseudomartyres haereticorum, vel quos ipsi finxerunt, nam alieni sunt a Deo, & anathema sint, qui ad eos accedunt. *Laodic. cap. 34.*

100 Juris Pontificii Veteris Epitome

TITULUS XIII. COMMUNIA DE MARTYRIBUS, ET DE ALIIS SANCTORUM.

CAPUT I.

EPiscopus prius hostiarius, lector, exorcista sit, deinde acolythus annis v. subdiaconus annis v. custos martyrum annis v. diaconus annis v. presbyter annis tribus, &c. *Synod. Rom. CCLXVIII. Episcopos. sub Sylvestro in epilog.*

CAPUT II.

Cum adsint multa a sacris corporibus Apostolorum martyrumque velamina, a peccatorum (*Rom. Pontificum*) corpore sumitur, quod pro magna reverentia reservatur, &c. *Greg. in syn. Rom. c. 4. lib. 4. ep. 44. vel c. 88. registri.*

CAPUT III.

Dist. 30. Si quis. c. 9. Si quis superbia usus contemnat synaxes (*conventus L.*) martyrum, & quæ in eis fiunt ministeria*, & memorias eorum, anatema sit. *Gangr. cap. 20.*

CAPUT IV.

De conf. d. 1. De hymnis. c. 53. A nonnullis humano studio hymni in laudem Dei, atque Apostolorum, & martyrum triumphos compositi esse noscuntur, sicut hi, quos beatissimi doctores Hilarius, atque Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter reprobant, quod de scripturis sanctorum canonum, vel Apostolica traditione non existunt, &c. Excommunicatione plectendi, qui hymnos reicere fuerint ausi. *Tolet. IV. c. 12.*

CAPUT V.

Hymnum trium puerorum, &c. quidam sacerdotes in missa dominicorum dierum, & in solemnitatibus martyrum canere negligunt. Proinde sanctum concilium instituit, ut in omnium missarum solemnitate idem in publico decantetur, communionem amissuri omittentes. *Toletan. IV. cap. 1.*

CAPUT VI.

Quicumque Regem nece attrectaverit, &c. anathema sit in conspectu Dei patris, & Angelorum, &c. anathema in conspectu Christi, & Apostolorum ejus sit, &c. anathema sit in conspectu Spiritus sancti, & martyrum Christi, &c. *Tolet. IV. c. 74.*

CAPUT VII.

Testamur coram Deo, & omni ordine Angelorum, coram prophetarum, atque Apostolorum vel omni martyrum choro, coram omni ecclesia catholica, & Christianorum cœtu, ut nemo intendat in interitum Regis, &c. *Tolet. VI. c. 18. Burch. lib. 15. c. 26. Ivo part. 16. c. 27. decr.*

TITULUS XIV. DE CRUCE, ET DE VENERATIONE, QUÆ IPSI DEBETUR.

CAPUT I.

Definimus cum omni diligentia, & cura venerandas & sanctas imagines ad modum, & formam venerandæ, & vivificantis crucis e coloribus, tessellis, aut alia quavis materia commode paratas dedicandas, & in templis sanctis Dei collocandas, &c. Illisque salutationem, & honorariam adorationem exhibent, non secundum fi-

dem nostram, veram patriam, quæ solum divinæ naturæ competit, sed quemadmodum typo venerandæ, & vivificantis crucis, & sanctis evangelii, &c. reverenter accedimus, &c. Qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere, &c. aut quidquam de consecratis in ecclesia abicere, evangelii inquam depictum codicem, aut figuram crucis, aut imagiais alicujus picturam, &c. si fuerint Episcopi, aut clerici, deponuntur si monachi, aut laici communionem privantur. *VIII. synod. Nicæn. II. act. 7. in definit. Hadrian. de imaginibus cap. 67. & 68.*

CAPUT II.

Beatus Hieronymus presbyter Hierosolymitanus in quodam sermone scripta reliquit. Et enim sicut permisit Deus omnibus gentibus adorare quæ manufacta sunt, Judæis quidem cristas illas, quas fabricavit Moyses præterea duo Cherubim aurea, ita nobis Christianis crucem largitus est, & bonorum operum imagines pingere, & venerari, &c. *Hadrian. ad Constantin. & Irenem VII. synod. act. 2. quæ epistola approbata fuit ad finem.*

CAPUT III.

Cum crucem vivificam salutamus, convenienter canimus: *Crucem tuam adoramus Domine, lanceam, quæ vivificant latus sanctitatis tuæ aperuit, adoramus.* Quæ sane adoratio nihil aliud est, quam salutatio, live amplexum malis dicere, quod indicat hoc, quod labiis quoque nostris propriis ea contingimus, &c. *Taras. & VII. syn. in epist. ad Imperator. in fine ejusdem synod.*

CAPUT IV.

Dignum est, ut secundum congruentiam rationis, & antiquissimam traditionem, propter honorem, qui ad principalia ipsa refertur, etiam derivative icones honorentur, & adorentur æque, ut sanctorum sacer liber Evangeliorum, atque typus pretiosæ crucis, &c. *Synod. VIII. CP. sub Hadr. II. c. 3.*

CAPUT V.

Patriarchæ Dominicæ crucis vexillum ante se faciant ubique deferri, nisi in urbe Romana, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Later. c. 5.*

CAPUT VI.

Particulam Dominicæ crucis cum eulogiis dilectionis vestræ veneranter accipi. *Leo epist. 70. ad Juvenalem Hieros. Episcop.*

CAPUT VII.

Petrus sequenti die baptismatis sui, hoc est, Dominico, in festivitate paschali, imaginem Genitricis Dei, & venerandam crucem in synagoga Judæorum posuit, &c. His horramur affatibus, ut sublata exinde cum ea, qua dignum est, veneratione, imagine, atque cruce, debeatis, quod violenter ablatum est, reformare. *Gregor. lib. 7. Indict. 2. epist. 5. ad Januar. Carol. in regist.*

CAPUT VIII.

Diximus unam crucem, & clavem pro benedictione a sanctissimo corpore Petri Apostolorum principis, ut per ipsum a maligno sis defensus, per cujus lignum* munitum te esse credis, & ex eo te protegat, qui juvenilia tibi suggerit recordari.

De privil. c. 13. Gr. IX. c. 8. eod. tit. in 4. coll.

* *signum.*

dari. *Greg. lib. 7. Indict. 2. epist. 53. regist. ad Secundam. inclus.*

CAPUT IX.

Bellum erat cum impiis, in quo licet non aperte, insignem tamen belli locum habuisti Deum nostrum Christum, cujus quidem labarum insigne gestasti, ipsam dico vivificantem crucem, magnum illud post mortem illius trophæum, in quo mundi fines quadripartito descripsit, partes etiam ejus litteris indicavit. *Greg. II. epist. ad Germanum Episc. CP. apud VII. synod. act. 4. post princ.*

CAPUT X.

Ipsam virgam (*Joseph*) videlicet sceptrum, fideliter, atque pulchre in typo crucis explanavit, *B. Augustinus* in Psalmo LXXIII. inter cetera dicens: „Immo jam in nomine Christi evenire gaudeamus, jam tenentes sceptrum subduntur ligno crucis, jam fit, quod prædictum est: *adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servient illi.* Jam in frontibus Regum pretiosus est signum crucis, quam gemma diadematis“. *Hadrian. in lib. de imaginib. c. 24.*

Psal. 71.

CAPUT XI.

Sancti Ambrosii Mediolanensis Episcopi, ex libro de incarnatione inter cetera: „Nunquid, cum & divinitatem ejus adoramus, & carnem, Christum dividimus? Numquid cum in eo imaginem Dei, crucemque veneramus, dividimus eum? Apostolus certe, qui de eo dixit: Quoniam & si crucifixus est ex infirmitate, vivit tamen ex virtute Dei, ipse dixit: Quia non visus est Christus“ &c. Item ex epistola sancti Gregorii Papæ Leonio exconsuli missa, inter cetera: „Oleum quippe sanctæ Crucis, & aloes lignum suscepimus, unum, quod tactum benedicat, aliud, quod per incensum bene redoleat“. *Hadrian. de imaginib. cap. 91. Greg. lib. 7. epist. 34. regist.*

cap. 7.

2. Cor. 13.

2. Cor. 1.

CAPUT XII.

Sciscitami, si liceat crucem Domini cum reliquis mundo, sive immundo hanc habenti osculari, vel portare. Quod ei, qui mundus est, omnino licet, nam in osculo, quid nisi amor, quo quisque circa ea flagrat, innuitur. In deportatione vero ejus, quid nisi mortificatio carnis, vel compassio proximorum exprimitur? Siquidem hanc, & Dominus bajulare præcepit, sed in mente, verum, & cum corpore gestatur, ut & mente gestari debeat, facilius admonetur, &c. Igitur crucem Domini, passionem ejus venerantes, osculamini, & pro ejus amore, si necessitas exigit, eadem cogitatione armamini, portate eam, sed cum summa reverentia, & corpore, & corde mundissimo, ita ut a mente vestra numquam decidat, id est, ut per abstinentiam carnem semper afficiatis & per compassionem necessitatem proximorum vestram putetis, &c. Præmissa digna reverentia, si munditia mentis, & corporis committatur, etiam quadragesimali tempore, de quo speciali consultatione percunctati estis, crucem Domini & portare, & superiori regula custodita, licet, cum liberit, osculari, sed, & tunc maxime, atque ibi, quando, & ubi antiqui hostis, vel

Luc. 14. f.

pugnæ, vel insidiæ præcipuæ formidantur. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 7. & 8.*

CAPUT XIII.

Quando prælio inire soliti eratis, indicatis vos hætenus in signo militari caudam equi portare, & sciscitami, quid nunc vice illius portare debeatis. Quid aliud utique nisi signum sanctæ crucis. Ipsum est enim, quo Moyses mare divisit, & Amalech interfecit, quo Gedeon Madianitas superavit, & Christus Dominus noster diabolum, qui habebat mortis imperium, non solum superavit, sed & prostravit. Ipsum est signum, quod portamus in frontibus nostris, ipso a cunctis defendimur hostibus, & ab omnibus munimur incursionibus, hoc est signum fidei, & ingens horror diaboli, quo Christiani Principes in necessitatibus suis semper utuntur, & Reges veram religionem sectantes sæpe celebres, Christo propitio, triumphos de hostibus operantur. Sed ut manifestius sciatis, quid pro illa equina cauda in signum debeatis militare convenientius, cum in apparatus belli proceditis, portare, pauca de Constantini actibus memoranda ducimus, &c. Ille quippe cum adversus Maxentium urbis Romæ tyrannum exercitum duceret, &c. vidit per soporem ad Orientis partem in cælo signum crucis igneo fulgore rutilare, cumque tanto visu fuisset exterritus, astare sibi vidit angelos dicentes: „Constantine in hoc vince“. Tū vero lætus redditus, & de victoria jam securus, signum designat, hoc in miliaria vexilla transformat, ac labarum, quem dicunt, in speciem Dominicæ crucis exaptat, & ita armis, & vexillis religionis instructus, adversus impiorum arma profiscitur, & sine cruore Romani populi, ut ipse Deum precabatur, Maxentio in flumen demerso, de tyranno mirifice triumphavit. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 33.*

*Exod. 4.
Exod. 17.
Judici 7.
Hab. 2.*

CAPUT XIV.

Consultitis, si licet super mensam, in qua sacerdos, aut diaconus deest, vexillum sanctæ crucis imprimere, & comedere? quod præculdubio licet, nam omnibus datum est, ut & omnia nostra hoc signo debeamus ab insidiis munire diaboli, & ab ejus omnibus impugnationibus in Christi nomine triumphare, &c. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 53.*

CAPUT XV.

Ipsa crucis imago, antequam suscipiatur ejus formare figuram, lignum omnibus commune est. Suscipiens autem omni modo venerandam similitudinem, sacra est, & dæmonibus terribilis, propter quod in ea figuratus * est Christus. *Nicol. in epist. ad Michael. Imp. incipit, Principatum, ante fin. velata. VIII. synod. sub Hadrian. II. act. 4.*

* *fixus, t.*

CAPUT XVI.

Salutiferæ crucis signum omni cura, & honore venerandum est, per quod salvati sumus ab antiquo peccato. Unde adorationem ei tribuentes, quæ in solo ac pavimento crucis signa fiunt, aboleri jubemus, ne trophæum victoriæ nostræ pedibus concultetur. Qui in solo poni curant crucem, excommunicentur. *Trull. c. 73.*

CA.

CAPUT XVII.

Venerabilis crux lapidata est ab his, qui cum ipso (*Severo hæeretico*) nidificant. *Epiphanius Episcop. Tyrin. epist. ad synod. CP. post med. V. synod. act. 1.*

CAPUT XVIII.

Ego quatenus duo ligna crucis colligata sunt, typum quidem adoro propter Christum, qui in eo crucifixus est, cum vero fuerint dissoluta a se, abiicio ea, & exuro quoque. Et quemadmodum qui mandatum Imperatoris suscepit, illius sigillum osculando, non ipsam ceram, aut characterem, aut plumbum veneratur, verum Imperatori ipsi adorationem, & cultum exhibuit, ita quoque christianorum filii typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, sed sigillum, & annulum, & characterem, Christum ipsum aspicientes, per hoc eum, qui in illo crucifixus est, salutamus, & adoramus. Et quemadmodum genuini filii peregrinante longo tempore patre, ingenti amore ex animo erga eum affectu, quidquid illius in domo viderint, sive baculum, sive sedem, sive chlamydem, hæc inquam omnia cum lacrymis attrestantes amplexantur, non illa honorantes, sed patrem desiderantes, & venerantes, sic & nos fideles omnes crucem Christi tanquam virgam adoramus, ut sedem vero, & cubile illius ter sanctum sepulchrum, &c. Hinc etiam propter Christum, Christi que passiones, passim in ecclesiis, in domibus, & foro, in picturis, in sintonibus, in promptuariis, vestibus, omnibus denique in locis hanc (*crucis*) figuram ponimus, quo continuo contemplantibus nobis hæc in mentem veniant, &c. Quotidie per orbem terrarum omnes homines plane impios, exleges idololatrias, scortatores, & latrones confestim per Christum, & crucem illius compunctas in agnitionem meliorem venire, mundoque renuntiantes omnem virtutem colere videtis, &c. Christianorum populus quascumque crucis, & imaginum ejus figuras amplectuntur, non ipsis lignis, aut lapidibus, vel auro, aut corruptibili imagini, aut capsulæ, aut reliquiis cultum præstant, verum per hæc Deo omnium factori gloriam, venerationem, & cultum exhibent. Si quidem qui in sanctos impenditur honor, in ipsum recurrit, &c. Alioquin & multa Deus per crucem auditu mira fecit &c. Is qui tanta miracula per ligna fecit Deus, nunquid per sanctæ crucis pretiosum lignum miranda efficere potest, &c. Cum igitur Christianos cruce adorasse conspexeris, scito, quia cruce fixo Christo honos impenditur, tantum abest, ut lignum colat, &c. Rursus nos crucem non ita affamur, neque etiam sanctorum imagines, Dii nostri estis, &c. *Leont. Episcop. Neapoleos Cypri IX. ex lib. 5. apologiæ contra Judæos. VII. synod. action. 4. ante medi.*

CAPUT XIX.

Alios nemine impediente templum recepit, me solum autem miseram non admisit, &c. Stabam autem in angulo quodam aulæ ipsius templi, atque ita adhuc vix a populi tumultu me defendere potui. Cumque sursum adspicerem, intuita sum visum illud lignum, statimque ratio salutaris

oculos mentis meæ tetigit, cum indicaretur mihi cœnositatem, & impuritatem operum meorum in causa esse, quam ob rem a templo secluderet. Cœpi ob id flere, & lamentari, &c. ecce in superiore loci, in quo stabam, parte imaginem sanctissimæ Deiparæ stantem conspexi, loquor autem ad eam, &c. Jube, ut mihi contingat in templum ingressus, fac, ne priver adpectu ligni, in quo juxta carnem adfixus fuit, quem tu genuisti, proprium suum sanguinem in redemptionem mei effundens. Jube, ut & mihi quoque fores pateant, ut & divinam illam crucem adorem, do enim fidejussorem tibi Deum, qui ex te ortus est, me non amplius corpus hoc meum turpi commissione conspurcaturum? Verum ut tantummodo crucem filii tui inspiciam, confestim mundo, omnibusque rebus mundi vale dico, & renuncio, &c. dein procedens, ingressaque sancta sanctorum, sancta crux vivifica me, ut eam adspicerem, dignata est, divinaque illic mysteria inspexi, &c. *Ex Vita S. Mariae Ægyptiacæ in VII. synod. act. 4.*

CAPUT XX.

Quid dicere oportet, cum videamus reges nostros, & Imperatores ex propria erga Deum affectione pro sua statua salutiferam crucem, gloriationem sæculi erexisse. *German. Episc. CP. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos. VII. synod. action. 4.*

CAPUT XXI.

Joannes Abbas Anachoreta ibat Hierosolymam adorandæ crucis gratia, &c. *Ex Dionys. presbit. ecclesiæ Ascalon. VII. syn. act. 5. ad finem.*

CAPUT XXII.

Euphemia peccante, apparer a capite signum illud, quod consuetudo est Christianis adorare, & depingere. Symbolum autem arbitror passionis, quam illa suscepit, &c. *Asterius Amasiæ Episcopus de S. Euphemia martyre relat. in VII. synod. act. 6. tom. 5. in med.*

CAPUT XXIII.

Multa, quæ inter nos sacrata sunt, sacram precationem non accipiunt, cum a se ipso, & a nomine suo plena sint sanctificatione, & gratia: quapropter & veneranda, & sancta honoramus, & amplectimur. Ipse itaque typus salutiferæ crucis sive sacrata precatione, sive dedicatione apud nos honorabilis existit. Satisfacit enim nobis figura, quæ tum sanctificationem accipit, a nobis fuerit adorata. Nam sive in fronte eam tanquam sigillum imprimimus, sive per vacuum aerem crucis signum facimus speramus, confidimus demones crucem posse fugare. Eodem modo per imaginem, & per nominis significantiam, quam ad primum exemplar referimus, fieri posse credendum est. Quin etiam salutantes eam, & honorifice adorantes, speramus nos sanctificationem consecuturos, &c. *Epiphanius, contra Greg. & alios VII. syn. act. 6. tom. 4. post princ.*

CAPUT XXIV.

Gloriosus Maximus, cujus laus in omnibus ecclesiis, quando cum quibusdam de ecclesiasticis negotiis agebat, divinam figuram venerabilis crucis, item sacrum evangelium, & venerandam imaginem jussit in medium adduci, voluitque ut

in confirmationem actorum, oscularentur ab omnibus, &c. *Epiphan. VII. syn. act. 7. in fin.*

CAPUT XXV.

Facta prece uniusquisque sancta evangelia, venerandamque crucē, & imaginem Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, nec non dominæ nostræ Deiparæ salutarunt, ponentes manus suas super ea in confirmationem eorum, quæ locuti erant, &c. Tarasius dixit: „Animadvertamus „ fratres, quo pacto dixerunt hoc verbum, ἡ σαρξ „ σαρω, id est, salutarunt, quod & nos facere debemus, nam latria ad unum Deum refertur “.

Taras. CP. VII. syn. act. 4. ante med.

TITULUS XV.

DE UTILITATE, QUÆ PERCIPITUR
USU IMAGINUM.

CAPUT I.

Salutam etiam sanctas Dominicas, Apostolicas, & Propheticas, item Sanctorum, præcipue autem dominæ nostræ Deiparæ imagines, quæ nobis veluti exemplaria sunt, & instructiones bonorum operum imitationis, & fidei erga Christum, omnem idololatriam execrantes, &c. *VII. syn. act. 4. in fin.*

CAPUT II.

Sacram imaginem Domini nostri Jesu Christi, & omnium Liberatoris, & Salvatoris æquo honore, cum libro sanctorum Evangeliorum, adorari decernimus. Sicut enim per syllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, salutem consequuntur omnes, ita per colorum imaginariam operationem, & sapientes & idiotæ cuncti, ex eo, quod in promptu est, perfruuntur utilitate. Quæ enim in syllabis sermo, hæc & scriptura, quæ in coloribus est, prædicat, & commendat: & dignum est, ut secundum congruentiam rationis, & antiquissimam traditionem, propter honorem, qui ad principalia ipsa refertur, etiam derivative icones honorentur, & adorentur, æque ut sanctorum sacer evangeliorum liber, atque typus pretiosæ crucis. Si quis ergo non adorat icona Salvatoris Christi, non videat formam ejus, quando venerit in gloria paterna glorificari, & glorificare sanctos suos, sed alienus sit a communione ipsius, & claritate *. Similiter autem & imaginem intemeratæ matris ejus, & Dei genitricis Mariæ, insuper & iconas sanctorum Angelorum depingimus, quemadmodum eos figurat verbis divina scriptura, sed & laudabilissimorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & sanctorum virorum, simul, & omnium sanctorum, & honoramus, & adoramus & qui sic se non habent, anathema sint a Patre, & Filio, & Spiritu sancto. *Syn. VIII. gen. CP. sub Hadrian. II. c. 3.*

CAPUT III.

Bonum profectio, & valde proficuum est, venerabiles iconas pingere. *CP. VIII. c. 7.*

CAPUT IV.

Idcirco pictura in ecclesiis adhibetur, ut hi qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas, & illas servare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit, quatenus & litterarum nescii haberent unde scientiam historiarum

colligerent, & populus in picturæ adoratione minime peccaret. *Greg. lib. 7. ep. 109. registr. ad Seren. Massiliens.*

CAPUT V.

Perlatum ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus sanctorum imagines, sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem quod eas adorari vetuisses omnino laudavimus, fregisse vero reprehendimus. Dic frater a quo factum sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? si non aliud, vel illud te debuit revocare, ne despectis aliis fratribus, solum te sanctum esse crederes, & sapientem. Aliud est picturam adorare, aliud per picturæ historiam, quid sit adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus, quia in ipsa etiam ignorantes vident, quod sequi debeant: in ipsa legunt, qui litteras nesciunt. Unde & præcipue gentibus pro lectione pictura est. Frangi vero non debuit, quod non ad adorandum in ecclesiis, sed ad instruendas solummodo mentes fuit nescientium collocatum, & quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admisit, &c. convocandi sunt dispersi ecclesiæ filii, eisque scripturæ sacræ est testimoniis ostendendum, quia omne manufactum adorari non licet, quoniam scriptum est, *Domini- num Deum tuum adorabis, & illi soli servies.*

De conf. d. 3. c. 27.

Ac deinde subjungendum est, quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant factæ, ut nescientes litteras ipsam historiam intendentes, quid actum sit, discerent, quia transisse in adorationem videras, idcirco commotus es, ut eas imagines frangi præciperes. Atque eis dicendum: si ad hanc instructionem, ad quam imagines antiquitus factæ sunt, habere vultis in ecclesia, eas modis omnibus, & fieri, & haberi permitto. Atque indica, quod non tibi ipsa visio historiarum, quæ pictura teste pandebatur, displicuit, sed illa adoratio, quæ picturis fuerat incompetenti exhibita, &c. & si quis imagines facere voluerit, minime prohibe, adorare vero imagines modis omnibus devota. Sed hoc sollicite fraternitas tua admoneat, ut ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiat, & in adoratione solius omnipotentis sanctæ Trinitatis humiliter prosternantur. *Gregor. ad Seren. Massiliens. Episc. lib. 9. epist. 9. registr. apud Hadrian. de imaginibus c. 61. 81. 96. & ult. Burch. lib. 3. cap. 36. Ivo lib. 2. tit. 4. cap. 29. panorm. & par. 3. cap. 41. decr. Anf. lib. 13. cap. 45. Farvac. lib. 4. c. 66.*

Luc. 4.

CAPUT VI.

Ipsa sancta sexta synodus fideliter per canones orthodoxe statuens ita constituit dicens: „In quibusdam venerabilium imaginum picturis agnus „ digito præcursoris monstratur designatus *, „ qui in signum relictus est gratiæ, & post pauca „ secundum humanam figuram, & in imaginibus „ a nunc pro vetet, agno retulari decernimus „ &c. “ *Hadrian. ad Carol. c. 35. Trull. 83.*

** Monstratur designatur, al.*

CAPUT VII.

Divus pater Gregorius Apostolorum successor prædicavit, ob id dipingi in templis evangelicas hi-

* al. charitatis.

historias, ut homines illiterati, & qui sacros libros legere nequeunt, quorum sane maxima pars est conspectis illis, redderent Deo gloriam, & reducerent in mentē, quæ in carne conversatio Domini nostri Jesu Christi fuisset, ut taceam alios Imperatores, &c. qui omnes juxta antiquam traditionem, venerandas imagines & receperunt, & tenent, & in memoriam, & compunctionem cordis conservant, & venerantur, &c. Nam qui imaginem aspicit, inquit, Gregorius Episcopus Nyssæ, quæ ex arte per diversos colores in tabula est expressa, non ex pictura, & colorum tinctura similitudinem accipit, sed ad contemplationem primi exemplaris animum reducit, &c. *Hadrian. ep. ad Constantinum VI. & Irenem, post princ. & post med. apud VII. syn. act. 2.*

CAPUT VIII.

Prædicta incorporea agmina (*angelorum*) diversis coloribus effiguntur, & compositionibus varios per colores, quatenus tacite nosmetipsos per sacratissimas effigies ad simplices, & incorporales pia mente transeamus. Etenim impossibile est, nostra mente ad incorpoream illam pertingere cælestis militiæ imitationem, visionemque, nisi per elementorum poterimus visibilem ad invisibilem, pulcherrimamque attingere effigiem, &c. *Ex Dionys. de cælest. hierarch. c. 1. Hadr. de imaginibus c. 36.*

CAPUT IX.

Picturas non in aliū usum admittimus, nisi ut perfectius omnium conspectui, oculisque exhibeantur, quemadmodum agnus, qui peccata mundi sustulit, juxta humanam effigiem configuratus a nobis erigitur, ut ex hac ejus humiliatione altitudinem verbi Dei considerantes ad memoriā dispensationis in carne ejus omnia trahantur. *Tharal. in ep. ad Episc. orient. in med. ex VI. synod. apud VII. syn. act. 3.*

CAPUT X.

De Polemonis imagine, quæ scortum a turpitudine deterruit. *Greg. Theol. carmine in sermone de virtute. VII. syn. act. 4. post princ. vide Hadr. de imaginibus c. 69.*

CAPUT XI.

Passim in triviis, in foro, in agris in compitis nominis proprietate (*Meletius*) latifacere incumbebat, &c. quod autem in nomine faciebat, hoc & in illius imagine effectum est: si quidem in annulis, in poculis, in phialis, in thalami parietibus, & ubique sanctam illam imaginem multi pinxerunt, ut non tantum sanctam illam appellationem audirent, sed & ubique corporis formam inspicientes, duplicem haberent peregrinationis consolationem. *Joannes Chrysostom. in enconico in Meletium. VII. syn. act. 4. in princ.*

CAPUT XII.

Vidi sæpius inscriptionis imaginem, & sine lachrymis transire non potui, cum tam efficaciter pictura ob oculos poneret historiam, procumbit enim ante aram Isaac genibus innixus circumductas ferens in tergo manus. Ille vero (*Abraham*) a tergo pueri innixus pedum curvamine, sinistra comam pueri apprehendit ad se trahens: declinat autem faciem ad puerum, miserabiliter intuens,

dextram autem gladio obarmatam gestat, quam etiam ad eadem dirigit, jamque gladii acies ipsum corpus propemodum attingit: cum illum divina vox a facto deterret. *Gregor. Nissen. in orat. de Deitate Filii & Spiritus sancti.* Joannes venerabilis monachus dixit: „ Si tanto doctore historia „ inspecta peperit utilitatem, & lachrymas, „ quanto magis rudibus & idiotis utilitatem, & „ commoditatem afferet “. Theodorus sanctissimus Episcopus Catanæ dixit: „ Si beatus Gregorius „ rursus vigilantissimus ad divina oracula, inspecta „ Abrahamæ historia flevit, quanto magis œconomia „ Domini nostri Jesu Christi veri Dei nostri, a nobis „ inspecta, ad lachrymas, & utilitatem contemplantes nos adhortabitur, &c. *in VII. syn. action. 4. post princ. vide Cyrill. Alexand. in epist. ad Acacium Episc. Scythopoleos in eadem act.*

CAPUT XIII.

Multa de pictura martyrii Euphemie virginis Asterius Episcopus Amaseæ in Ecphrasi, de eadem. Asterius sacram tabulam vocat (*picturam martyrii Euphemie*) Gregorius Theologus imaginem venerandam, Chrysostomus sanctam. *Constantinus Episcopus Constantiæ Cypr. VII. synod. action. 4. post princ.* Major est imago, quam sermo, atque hoc providentia Dei contingit propter idiotas homines. *Joann. presb. ibid.*

Rom. 15.

CAPUT XIV.

Quæcumque præscripta sunt, in nostram doctrinam sunt præscripta. Ipsæ igitur sacræ imagines, & picturæ tum Mosaicis operibus, tum colorum materia delineatæ, in nostram doctrinam, zelum, & typum eriguntur, & pictæ sunt, ut & nos illis conformes, idem certamen apud Deum exhibeamus, quo & nos eo statu, & parte constituat, quo illi fuerunt, & cohæredes regni sui cælestis faciat. *Theodosius Amorii Episcop. VII. synod. action. 4. post princip.*

CAPUT XV.

Adiit simul cum eo ecclesias precum fundendarum gratia, cum vero isthic sanctorum martyrum historias depictas conspiceretur interrogavit; ecquid ista sibi vellent? Audiens autem ab eo, quænam essent a sanctis miracula designata, quotque intolerabiles cruciatus a tyrannis pertulissent, miratus est plurimum etiam ad stuporem usque: postquam autem aliquandiu apud religiosum illum virum hæsisset, subiit illi in mentem, quo Hierosolymam peteret, atque illic sacri baptismatis rore lavaretur. *Ex Anastasii Persæ martyris vita apud VII. synod. act. 4. post princ.*

CAPUT XVI.

Non oportere in basilicis martyrum venationes pingere, aut piscationes, sed in sacro loco ab Oriente sanctissimi templi unicum, & solam effigiari crucem. Per solam enim saluferam crucem genus humanum liberatum est. Per hanc desperandis undique spes annuntiat. Verum novi, & veteris testamenti historiis hinc inde parietes templi replere doctissimi pictoris opera velim, quo scilicet ii, qui litteras non norunt, neque sacram Scripturam legere queunt, contemplatione picturæ in memoriam reducant, quinam germane vero illi Deo per fortia facta servierunt, atque

Meletii executionem significat.

in certamine excitentur gloriosorum, & laudatorum facinorum, per quæ cum cælo terram commutarunt, venerantes scilicet per contemplatione ea, quæ non viderunt. In communi vero domo, in qua multa fuerint habitacula, sufficiat singulis veneranda crucis imago. *Nilus ad Olympiadorum Proconsulem VII. synod. act. 4. ante med.*

CAPUT XVII.

Quæ de imaginibus nobis cognita sunt dicemus. Illud prius subiicientes, oportere, nos omnem rerum vanam novitatem observare, & maxime cum in fide, in Christi populo discordiæ, tumultus, & scandali argumentum suboritur. Deinde in ecclesiis consuetudinem longi temporis tenendam, &c. Apud christianos sanctorum virorum imagine, qui usque ad sanguinem peccato obfliterunt, ut cum Apostolo loquar, quique verbo veritatis ministraverunt, dico autem Apostolos, & Prophetas, qui pia vita in bonorum operum exercitio fuerunt, quique vere Dei servi reperti sunt, nihil aliud sunt, quam fortitudinis eorum delineatio, sanctæque dispensationis, & virtutis figuratio, ad glorificandum Deum, cui in præsentia hac vita servierunt, admonitio, & instructio. Sermo enim, qui bonorum virorum actiones recenset, juvat audientes, & ad imitationem sapius adhortatur. Hoc etiam per frequentem imaginum inspectionem fieri, verisimile est. Nam quæ historica narratio per auditum docet, ea tacens pictura per imitationem ostendit. Magnus enim Basilius inquit, ex utroque ad fortitudinem incitari. Brevis, & ut ita dicam, per summa facta narratio, & factorum in imagine per picturam expressorum imitatrix demonstratio nobis contemplantibus utilis est. Nam & per idola falsorum illorum Deorum gesta impura demonstrantur. Nam & qui sæpe audiverunt, ejuscemodi de sanctis viris narrari, si iterum in imagine ista representari viderint, in memoriam ea, quæ audierunt, & legerunt, reducunt. Qui etiam ignorant ejuscemodi, cum objecta fuerit eorum oculis talis contemplatio, causam inquirendi, & per vestigandi acquirunt. Præterea ab his vehementius in amorem, & laudem, Dei concitatur, ita ut per hæc utraque illi, qui egregia sanctorum facta vident, aut audiunt, Patrem nostrum, qui est in cælis, glorificare juxta evangelii vocem cogantur. Legislatio autem Mosaica populum jubet filamenta hyacinthina ad vestium fimbrias asserere, ut memores sint jussorum, & ea custodiant. Multo sane magis per similitudinariam vim apparentem in pictura sanctorum virorum egregium gloriosæ Catastrophes rite videre licet, horumque fidem juxta Apostolicam doctrinam imitari. Domini autem juxta carnem formæ characterem figuram, in redargutionem hæreticorum, qui eum in phantastico, & non vero corpore venisse delirantes dicunt, quid obest? &c. Non enim colorum, & lignorum mixtura adoratur, sed invisibilis Deus, qui in sinu Patris existit, &c. Ita etiam sanctitatis Christi, & supergloriosæ Matris imagines a populo Christiano inspicuntur, & considerantur, & honore afficiuntur. Quare a longis temporibus sanctissimis ecclesiis eas suscipere visum fuit,

Tom. VI.

neque quidquam adhuc accidit, ut prohiberentur. Quin etiam post omnium persecutionum turbulentias, & post fidei confirmatæ ubique libertatem, omnibus synodis universalibus usque ad nostram generationem celebratis, cum multi quoque canones de imaginibus ederentur, nunquam tamen quidquam de earum abrogatione, statutum est, quod certe, si illicitæ fuissent, fieri debebat. Multa autem de idolis, & idolorum statuis, & execrationibus earum in scriptura dicta sunt, &c. Neque hanc consuetudinem non paucæ, aut ignobiles urbes, verum omnium regionum nobilissimæ, & principales ecclesiæ servant. Quod autem res pervetusta sit, historicas scripturarum narrationes in imagine effigiare, adstruit beati Gregorii Nysseni Episcopi sermo in Abraham, inscriptione præ se ferens, in quo de oblatione Isaac in tabula expressa recenset. Quod si autem illorum res ita expressæ sunt, quanto magis miracula Dominicæ dispensationis, & passionis tam demonstrationem habere debent. Sic etiam athleticæ sanctorum martyrum fortitudines, quæ ad zelum, & bonam imitationem aspicientes inducunt, exprimi debent, in quibus habetur etiam generosi, & admirandi martyris Anastasi veri pugilatus certamen, &c. Non enim illa scripta idolorum damnatione, vituperationeque verus, & germanus Trinitatis adorator populus Christi se notari putabit, quod sanctorum virorum imagines in recordationem virtutis eorum habeat, &c. Illud vero necessarium est, ut dicatur, nequaquam Christianos suorum juxta carnem aut cognatorum, aut amicorum, aut familiarum figuram pingentes, illam aut colere, aut honore aliquo dignam dicere, immo ne Imperatorum quidam jussibus obedientes potestati talia tribuunt, in quibus sane culpabiles inveniuntur, qui dicentes se sapientes, infatuati sunt, &c. Nam si quippiam cum scientia, sanctorum alicujus imaginem aspexerit, recte Deum laudans dicet: *Gloria tibi Deus*, nomenque Sancti apponet, ut per hunc modum id, quod in deprecatione a nobis dicitur, impleatur, ut per visibilia, & invisibilia ter sanctum nomen Christi glorificetur. Verum neque sanctorum virorum aliquem, Deum appellari sustinerimus, proprie enim, & vere ejuscemodi appellatio Deo convenit, & iis, qui faciunt, quod Deo placeat, Deus id nomen tradidit, ut in psalms sacro codice scriptum est. Neque rursus ut sufficientem existimantes cognitionis Dei asseritionem ejuscemodi imagines habentes, despiciamus in ecclesiis Dei populi congregationes, &c. Nec quempiam offendat, quod ante sanctorum imagines lumina, & suave olentia thymiamata accenduntur. Symbolice enim ista fieri in honorem illorum opinandum est, quorum cum Christo requies, quorum honor ad ipsum recurrit, hoc ipsum testante sapiente Basilio, quod erga conservos bonos honor, erga ipsum Dominum commune benevolentia signum exhibet. Sensibilia enim lumina symbolum sunt immaterialis illius, & a Deo dati luminis; aromatum autem incensio sincerum, & totum sancti Spiritus afflatum, & repletionem significat, &c. Ante omnia vero providendum

Hebr. 12. 4.

Matt. 5.

Num. 15.

Ebr. 13.

Rom. 8.

Psalm. 81.

Q

dum

dum est, ne a sententia permuteris, ne ex hoc inimici nostri, & hostes crucis Christi supercilium elevent contra fidem nostram, dicantque. Huc usque Christiani errarunt, nisi enim institutum suum idololatriam cognovissent, non sane nunc manu facta abiceret, &c. Quid autem dicere oportet, cum videamus Reges nostros, & Imperatores ex propria erga Deum affectione, pro sua statua salutiferam crucem gloriationem sæculi erexisse? *Germanus Episcopus CP. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos VII. synod. in act. 4.*

CAPUT XVIII.

Offendor in hoc, quod coram imaginibus prociditis. Scriptura autem ubique prædicat, ne faciamus nobis sculprile, aut aliquam similitudem, Christianus dixit: Deo, ut talis est, scriptura jubet, non esse faciendam similitudinem, neque aliquam imaginem adorandam esse, ut Deum. Imagines enim, quas vides, ad memoriam Jesu Christi salutaris nobis incarnationis pinguntur, personam illius humanitatis exprimentes. Sanctorum autem imagines eodem modo uniuscujusque prælia, certamina, & pugnas, item contentiones contra diabolum, & mundum, victoriarumque significant, &c. Christiani zelo, & fide flagrantes sanctorum imagines inspiciunt, recordantes in typos quanta fuerit eorum erga Deum pietas. Quin immo adorantes, sanctorum Deum invocant dicentes: „ Benedictus Deus hujus, vel illius sancti, omniumque sanctorum, qui dedisti illis patientiam, & tolerantiam, quippe eos dignatus es tuo regno, fac nos cum illis participes „ & intercessionibus eorum serva nos “. Salvatoris autem imagines contemplantes, & adorantes spiritualibus oculis, & luminibus mentis omnium Deo gratias agimus, qui formam servi accipiens, hominem, mundumque liberavit, nobisque sine ullo peccato existens similis factus est. Non igitur lignæ imagini, aut picturæ cultum exhibemus, adoramusque, sed omnium Dominum Christum glorificamus, &c. *Ex libro disputationum Judæi, & Christiani VII. synodus act. 5. post princ. (forte Leontii.)*

CAPUT XIX.

De consecr. 3. c. 28. Venerandas imagines Christiani neq. Deos appellant, neque ut Deo cultum exhibent, neque salutis spem in illis constituunt, neque ab his iudicium aliquando futurum expectant. Quod si autem in recordatione, & memoriam, item quod singulari quadam affectione in ipsa prototypa ferebantur, salutaverint, & honorifice adoraverint imagines, non tamen ob id illis latriam exhibuerunt, aut divinam venerationem adscripserunt, &c. Ut illi, qui audiunt auribus, gloriam Deo acclamant, ita qui oculis vident, eundem glorificant, quia in recordationem conversationis illius inter homines, hoc modo pervenimus. Nam si narratio scripta nobis res declarat, quid ni & picturæ idem demonstret? *Epiphanius contra Greg. & alios VII. syn. act. 6. tom. 2. post princ.*

CAPUT XX.

Omnes artes illiberales, quæ a scopo mandatorum Dei declinant, interdicitæ sunt; quæ vero secus agunt, sed in usum vitæ aliquem proficiunt

& non sunt indecoræ, ita a sanctis patribus nostris non sunt damnatæ nec exclusæ. Picturæ autem arte, si in aspectum turpitudinis quispiam usus fuerit, execrabilis est, & damnosa, &c. Si autem honestorum virorum vitas, & historias certaminum martyrum, eorumdemque passiones, item magni Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi dispensationis mysterium pictura representare voluerimus, tunc quidem pictorum arte utentes valde recte fecisse dicemur, nam & pictor crucem depingit, nec tamen aliquis, cui sanum cerebrum est, ob eam causam pictorem averfatur, neque a Divina gratia illum excludit, quod coloribus eam ornaverit. Rursus, & de libris similiter iudicandum est, nam si quispiam turpes historias, aut gesta referat, turpis quoque est abiciendus, & Christianis auribus indignus censetur; si vero divinitus inspirata verba scribat, commemorandus est, &c. idem de imagine Domini nostri Jesu Christi, sanctorumque ejus existimandum, &c. *Epiphanius contra Gregor. & alios tom. 2. ante fin. in VII. syn. act. 6.*

CAPUT XXI.

Veri adoratores, qui in spiritu, & veritate Deum colunt, non cessabunt imaginum picturas, quas in historiam, & recordationem tantum habent, erigere, & has venerantes, amplectentesque juxta Deo gratam sententiam, & decretum, suam thoracem veritatis induent, &c. Etenim, & B. Basilius in encomio quadraginta martyrum sic ait: „ Age dum in medium eos adducentes, „ communem ab illis utilitatem præsentibus constituamus, &c. Nam quæ fermo historicus per „ auditum exhibet, hæc pictura tacens per imitationem ostendit “. *Epiphanius contra Greg. & alios apud VII. synod. act. 6. tom. 4. post princ.*

CAPUT XXII.

Imaginum picturarum jugis contemplatio continuo memoriam exercet, ne iterum recurratur ad proprium vomitum. Si quem autem amore meretricio detentum rapere cupit, casti Joseph imaginem proponit, qui adulterium execratus, & temperantia illud vicit*, atque hoc ipsum factum in imagine representatum amatores hujus virtutis multum confirmat. Rursus alibi beatam Susannam continentia exornatam exhibet, extensis manibus auxilium ex alto invocantem, Danielemque præsidem judicem eruentem eam e manibus impiorum sacerdotum. Ipsa autem pictura ad recordationem temperantis, & continentis vitæ facit. Rapere vult aliquem luxuriosum, molliumque vestimentis indutum, & non erogantem in pauperes, quæ posset ab illis pretiosis vestibus sumere, & a sua delicata vitæ. Joannem huic pilis camelorum indutum, edentem silvestre mel, & digito Christum, qui suffert peccata mundi, indicantem exhibet. His adjungit Basilium magnū & cum eo solitariorum, jejunantiumque corporibus in terram stratis, multitudinem, &c. semper per eam Dei recordari possumus. Nam est cum lectio in sacratis templis non pronuntietur, imaginum autem apparatus, & mane, & meridie, & vespere in his fixus, actorum veritatem narrat

& an-

Gen. 39. b.

** illam vincens, al.*

Dan. 13. c.

& annuntiat, &c. *Epiph. rom. 6. in fin. act. 6. de utilitate imaginum in VII. syn.*

CAPUT XXIII.

In Nicæna synodo Tharasio CP. & Vicariis Papæ veteris Romæ, & aliis Orientis sacerdotibus intervenientibus judicatum est, quod juxta antiquam constitutionem sanctorum patrum nostrorum imaginum picturam ad instructionem, & memoriam mentis nostræ, & participationem sanctificationis ecclesia recipit. Quidquid enim sanctum Evangelium per lectionem nobis demonstrat, hoc idem imagines per inspectionem. Quidquid idem libri de passionibus martyrum narrat, hoc ipsum etiam imagines signant, has enim recipimus tamquam effigurationem prototyporum, nihilominus credentes in unum Deum in Trinitate laudatum, eidemque soli latram exhibentes poscimus intercessionem intemeratæ Domine nostræ sanctæ Deiparæ, sanctorum item Angelorum, omniumque divorum patrum nostrorum. *Tharaf. ante VII. synod. in epist. ad Joannem presb. in princ.*

TITULUS XVI.
DE MIRACULIS, ET USU IMAGINUM.

CAPUT I.

Imagines operantur multa miracula. *Gregor. II. in synod. Rom. apud Hadrian. de imaginibus cap. 70.*

CAPUT II.

In Cæsarea Palestinæ regionis mirifica a S. viro (*Anastasio*) designata recensemus. Cum sanctæ civitati reliquiæ sacræ appropinquassent, omnibus res ea fuit declarata, & significata. Itaque lætitiâ magna profusi omnes, surgentes subito, lignaque sacra pulsantes, invicem obviam facti sunt, in veneranda Virginis Deiparæ æde, quæ appellatur *Nova*. Illinc cum cruce, & supplicatione egressi, læti, & gaudentes cum gratiarum actione sacris reliquiis occurrerunt, &c. Accedentibus illis, & salutantibus sepulchrum martyris, illicque sacris reliquiis munus in memoriam sancti offerentibus, mulier quædam, (*Arete*) &c. *Ego, inquit, reliquias e Perside venientes nunquam venerabor, &c.* Cum sacræ reliquiæ in urbem allatæ fuissent, communi sententia cives martyri oratorium prope *Tetrappylum*, locus est is in medio civitatis, constituere decreverunt, quin etiam illius imaginem illic constituerunt. Jam cum esset extructum oratorium, sanctus martyr in habitu monachi per somnum coram misera assirit, illique ait, *e lumbis ægrotas?* ipsa autem respondens: *Non, inquit, Domine, neque enim quidquam mali sentio.* Postquam hoc dixisset, expergefacta subito dolores in se ruere sensit, cepitque clamare, & gemere, &c. Jam docta sum meo cum periculo, reliquias ex Perside adorandas venerandasque, & quæ Deus sacravit, non esse communia appellanda. Impositam itaque eam ferculo, (*filii*) bajularunt. Cum autem appropinquasset ipsi loco ipsa eminens conspicata sancti imaginem, cum lachrymis cœpit exclamare: *Hic est, qui in somnis a me visus, instruxit me de malis, quæ me habent,* deinde se ipsa in solum

prosternens, sanctumque orationibus flebilibus martyrem placans, sana firmaque surrexit. *Ex miraculi sancti Anastasii martyris.*

Petrus, & Petrus vicarii Hadriani Pap. veteris Romæ dixerunt: „ Ipsa illa imago in præsentem „ diem Romæ est in monasterio cum pretioso „ capite “. Joannes Episcopus Tauromeniæ dixit: „ Recte dixerunt venerabiles vicarii. Nam „ & in Sicilia muliercula, cum dæmonio vexa- „ retur, Romam profecta ad imaginem sanctif- „ simam supradictam sanata est “. *VII. synod. act. IV.*

CAPUT III.

Cum Christianus in domo conducta imaginem Christi ex adverso lætuli fixisset, erat hæc sane veneranda, quod integram Christi Domini proportionem exprimeret, &c. Judæus domo conducta cum alios invitasset, illam viderunt, & convocatis aliis, multis malis afficere tentarunt, & dum singula passionis persequuntur, cum lancea latus imaginis aperuissent, exivit sanguis & aqua, &c. ex eo sanguine, & aqua hydria repleta in synagoga unctus paralyticus, & cæci sanantur, & multitudo magna ægrotantium, atque hi omnes Judæi conversi sunt, &c. Sanctam Iconam Domini Salvatoris Metropolitano demonstrarunt, is a Christiano didicit, unde imaginem habuisset. Qui dixit, Nicodemum eam fecisse, & Gamalieli Pauli magistro reliquisse, eum vero Jacobo, Jacobum Simoni, & Zachæo, & sic Hierosolymis conservatam. Sed ante excidium XLIII. anno post ascensionem Domini, biennio ante adventum Titi & Vespasiani, eam imaginem Christiani cum reliquis transtulerunt, eaque in Syria permansit. Is vero eam a parentibus accepit, & pro hærede possidebat, &c. Episcopus ampullas præcepit fieri vitreas, in quibus portiones misit singulas de sanguine, & aqua, quæ de imagine Domini Salvatoris nostri decurrerunt, quas etiam per Asiam, Africam, Europam per suos nuncios dirigens cuncta, quæ evenerant, universis declaravit, efflagitans, ut nona die Novembr. qui apud Hebræos nonus est mensis, non minori reverentia, quam Natalis Domini, vel Paschalis ista dies præcipua observatione colatur, &c. Hic est sanguis ille Dominicus, qui apud plerisque repertus esse dicitur, nec potest ex carne, & sanguine Christi aliquid in mundo reperiri, nisi illud quod in ara altaris per manus sacerdotum quotidie spiritaliter efficitur, &c. *Athanasius in sermone de imagine Christi. Berytens. lecta in VII. syn. act. 4.*

CAPUT IV.

Tharasis Patriarcha dixit: „ Sed quispiam dixerit, quamobrem miracula a nostris imaginibus non eduntur? “ Cui sane ita sit eum Apostolo responsum: *Miracula non credentibus dantur, sed illis, qui in incredulitate versantur, &c. Generatio enim improba, & adulterina signum quærit, &c. Tharaf. VII. syn. act. 4.*

CAPUT V.

Vir Galata senex in monte Sina degens, cum filium ei barbari abstulissent, Dominum nostrum Christum per intercessionem Platonis patrii mar-

tyris ad commiserationem sollicitabat. Idem quoque filius in vinculis per ejusdem martyris patrocinium tentabat, ut sic miseris Dominus miraculum aliquod exhiberet. Utrorumque autem preces cum essent exaudita, patris videlicet in spem mortis latentis, filiique, in captivitate detenti. Ecce confestim martyr noster Plato ipse eques, equumque alium trahens filio vigilanti, cognoscentique ex pictura saepe visa effigiem martyris apparuit, jussitque ut ex media turba exurgens equum ascenderet. Vix dixerat hæc, cum vincula aranearum telis fragiliora visa sunt, ipseque solus per divinum nutum admonitus, liberatusque equum ascendens, gaudens, confidensque divinum martyrem suum secutus est. Compendio autem, & admodum velociter uterque tum sanctus ipse, tum adolescens monachus, veluti alati, senis mentionem perveniunt, affequenturque jacentis adhuc in terra, & filii cladem desistentis. Sanam autem patri ex animo dolenti præclarus victor, martyrque filium dilectum postquam obtulisset, nusquam amplius visus est, ut non dubitandum sit, quin omnibus in locis Deum per ipsos martyres invocantibus, mirifica, & admiranda præclari illi athletæ per Dominum Christum dare possint, &c. *Nilus in epistola ad Heliodorum Silentiarium. VII. synod. act. 4. post princ.*

CAPUT VI.

Cum aliquando ab aulicis quibusdam injuria effem affectus, venit ad me diaconus meus, vir pius, & timens Deum, retulitque in somnis sibi visum Metropolitanum nostrum, pollicentem negotiis meis expectatum finem, & successum. Ibi mihi inquirenti, qua effigie visus sibi esset Patriarcha, respondit: Facie rubicunda, & capite cano. Inquam ego, non esse eam Patriarchæ similitudinem, sed Divi Nicolai imaginem, quem admodum fertur. Respondit tum is mihi, me recte dixisse, sic enim circumfertur illius imago passim expressa, quemadmodum mihi in somnis adstitit. Mox itaque confusus sermonibus, in sacram, & Regiam urbem profectus, res, quæ ad Episcopatum meum pertinebant, ex animi sententia composui. *Theodor. Myrorum Episc. VII. synod. act. 2. post princ.*

CAPUT VII.

Genes. 50.
4. Reg. 13.
A sanctorum martyrum reliquiis, & imaginibus saepe dæmones fugantur, &c. Quot inumbrationes, quot scaturigines, saepe etiam sanguinis fluores ex imaginibus & reliquiis martyrum exstiterunt, &c. Quod si est impium ossa venerari, quamobrem ossa Joseph cum omni honore ex Ægypto vecta sunt? Quomodo homo mortuus ossa Helisai attingens resurrexit. Jam si per ossa mirifica Deus facit, clarum est, quod & per imagines, lapides, pluraque alia idem possit. *Leont. Episc. Neapoleos Cypri ex lib. 5. apolog. contra Judæ. VII. synod. act. 4. in med.*

CAPUT VIII.

Imaginem maximam, & mirificam vidimus, repræsentantem in medio quidem picturam Domini nostri Jesu Christi, Christi autem matrem & dominam nostram Deiparam semper Virginem Mariam a sinistris, a dextris vero Baptistam, &c.

præterea Apostolorum, & Prophetarum choros aliquot, & Martyrum cœtus, qui ante imaginem collocati genibus flexis, & capitibus in solum inclinatis, ante Dominum procidebant, &c. Tertio ad eandem imaginem venientes, prædictis verbis modisque usi sunt horamque longam obsecrarunt, & declinati, hoc solum, quod jubes Domine, clamabant: Christus vero commiseratus annuit, &c. De terra itaque surgentes martyres, primo quidem gratias agebant Deo nostro, qui eorum preces exaudivisset, deinde gaudentes, & exultantes: Ecce, ajunt ad me, gratiam Deus tibi dedit, ingredi itaque Alexandriam, & in magno templo jejunos dormi, parumque olei ex lampade, quæ supra Salvatoris imaginem accensa dependet, in ampulla sumpto, rursus jejunos ea, quæ hic sunt, auferes, & hoc pedes ungens, donum lanitatis consequeris, &c. Ipse vero surgens post somnum, lampadis oleum sumpsit, & ad Sanctorum sanum veniens manus & pedes inunxit, & confestim a morbo liberatus, valetudinem bonam recuperavit. *Sophron. Episcop. Hierosolymit. in encomio in sanctos Cyrum & Joann.*

CAPUT IX.

Thomas presbyter, & monachus, Vicarius Orientis dixit: Hæc ipsa imago Alexandria in templo dicto Tetrapylo etiam hodie existit, omnesque morbos curat. *VII. synod. act. 4. in medio.*

CAPUT X.

Incluso dixit dæmon: imaginem istam, si nolis me tecum luctari, cave amplius adores. Habuit autem imago figuram dominæ nostræ Deiparæ Virginis Mariæ gestantem Jesum Christum, &c. Theodorus dixit, non egredieris, quia adores Christum Jesum Dominum nostrum cum matre sua in imagine, &c. *Sophron. Hierosolymitanus Episcopus in Limonario, ubi multorum sanctorum vitas scripsit in med. Synod. VII. action. 5. ante fin. act. 4. post med.*

CAPUT XI.

Vir quispiam admodum mansuetus fistula in junctura coxæ laborabat, &c. Multis consulentibus, ut Cosmæ & Damiani famulorum Dei templum sacratum adiret, statuit tecum consiliis amicorum, res enim multi consilii necessitas, acquiescendum. Videt igitur per somnium viros Dei sibi affantes, dicentes, ades dum ad nos, & sanaberis, &c. egressus ædem, sacram videt in porticus limine a dextro latere imaginem Servatoris nostri positam, appicta autem erat, & sancta Deipara domina nostra, beatique viri Cosmas, & Damianus, & quidam ex magnatibus, qui tabulam suspenderat, Leontius nomine. Obsecrationibus igitur rursus factis, amareque illacrymans multis horis rogat sanctos, ut voti fiat compos; digressus autem ad cubiculum domus suæ videt noctu sanctos viros Dei ad se venientes, in medio autem Virginem matrem dicentem ad illos, en hic est, suppetias illi quamprimum ferre. *Ex libro miraculorum sanctorum Cosmæ, & Damiani. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XII.

Constantinus quidam etiam peregre profectus imaginem sanctorum Cosmæ, & Damiani ferre

solebat, &c. is uxorem duxit, quæ cum paulo post ex maxilla dolere cœpisset, falsa est, te eos dolores amplius ferre non posse. Is vero illi respondens, ait, siquidem in nostra civitate viveremus, possem ego cerea sanctorum meorum Cosmæ, & Damiani imagine omnes dolores tuos sedare, & auferre, &c. Rogavit illa ut in sancta beatorum æde, postquam reversi fuissent, preces fundere sibi liceret, &c. Videt in somnis tremendos hos, & magnos medicos, & famulos Christi Cosmam, & Damianum ea, qua pinguntur, figura, lecto suo assistentes, &c. Maritus recordatus, quod in manicis sub axilla figuram sanctorum ferret, manicam excussit, uxoriq; imaginem ostendit. Hæc autem cum vidisset, adoravit, & cognovit vere omnia, quæ cum sanctis, & secum essent acta. *VII. synod. act. 4. post med. ex eod. lib. miraculorum sanctorum Cosmæ, & Damiani.*

CAPUT XIII.

Manzon Episcopus Praconorum dixit: Postquam ego e regia urbe profectus in civitatem meam pervenissem, subito morbo adeo correptus fui, ut amicorum jussu testamentum condere cogerer, sed jussi, ut inferrent ad me sanctam Servatoris nostri Christi imaginem, quam cum vidissem, dixissemque, Domine, qui das sanctis gratiam, respice me, imposuissimque loco dolenti, morbus ab ea repulsus est, & sanitatem recuperavi. Theodorus Episcopus Seleuciæ dixit, & nobis hoc præceptum est, factum enim est non longe a nobis. *VII. synod. act. 4. post med. post dict. lib. lectionem.*

CAPUT XIV.

Fidelis quædam mulier sanctos Dei Cosmam & Damianum precibus sollicitabat, nec satisfuit, quod in singulos dies eorum templa frequentabat quin etiam omnibus ædium suarum parietibus imagines eorum appinxit &c. Cum graviter torminibus cruciaretur, ad locum reperere cœpit, in cujus parietibus sanctorum effigies depinxerat, fide usâ pro Scipione. Chrisma autem accipiens, in aquam effudit, illamque bibit, & confestim sanitati sanctorum intercessionem, restituta est, &c. *Ex libro passionis sanctorum Cosmæ, & Damiani. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XV.

Ajunt Simeonem Romæ tam fuisse famam nobilem, ut in omnibus etiam officinarum vestibulis exiguas ejus imagines collocarint, custodiam quandam, & securitatem rebus suis illinc promittentes. *Theodoritus Episcopus Cyri in vita Simeonis. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XVI.

Illam imaginem Simeonis plura miracula fecit. *Ex vita Simeonis in mirando monte cap. 118. VII. synod. ibid.*

CAPUT XVII.

Constantinus Episcopus Constantiæ Cypri retulit, vidisse hominem, qui oculum sibi effodit eodem stimulo, quo oculum piætæ Virginis Deiparæ effodit. Alius quod clavum in fronte imaginis B. Petri infixit, dolore capitis torquebatur, donec clavum abstulit, admonitus ab Episcopo Citii, qui id testatus est in synodo. Agareus quo-

que oculum amisit, quod oculum effodit imagini. *VII. synod. act. 4.*

CAPUT XVIII.

Stabam in angulo quodam aulae ipsius templi, atque ita adhuc vix a populi tumultu me defendere potui, cumque sursum aspicerem, intuitum sum vivificum illud lignum, statimque ratio salutaris oculos mentis meæ tetigit, &c. imaginem sanctissimæ Deiparæ stantem conspexi. Loquor autem ad eam, non convenientibus oculis, eandem inspiciens, &c. Jube, ut & mihi quoque fores pateant, ut & divinam illam crucem adorem, &c. procul audi vi vocem clamantem: Si quidem Jordanem transieris, requiem invenies bonam, &c. *Ex vita sanctæ Mariæ Ægyptiacæ. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XIX.

Joannes vicarius Orientis dixit: Talem imaginem nos vidimus in sancta Christi Dei nostri civitate, eamque sæpius salutavimus. *VII. synod. ibid.*

CAPUT XX.

Supra illum locum in trabe crucis imago Salvatoris nostri Jesu Christi stabat. Theodoro autem ex bubone ejulante, instillarunt in illum guttæ roris ex imagine, confestim levius a dolore se habuit, sanitatiq; pristina restitutus est, &c. medirabundus in oratorium sancti martyris Christophori, quod prope oppidum erat, concidens in faciem se projecit, &c. Cum autem jam a pavimento se levasset, inque Dei imaginem intentius spectaret, dulcedinem sensit melle suaviores ori illius insertam, &c. & ab illa hora facili negotio, & dociliter psalterium didicit. *Ex vita Theodori Archimandritæ monasterii Sicanon. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XXI.

Neanias venit in Scythopolim, & omne sodalium aurifabrorum, & argentariorum convocans interrogavit eos dicens: Potestis ne mihi facere vas aliquod, quod ego tradam vobis? Illi vero communi consilio statuerunt apud illum unum ex omnibus, quem optimum artificem existimabant, nomen illi Marcus erat, &c. Persuasus itaque Marcus in abdito ex auro, & argento noctu crucem fabricavit. Cum autem opus consummatum erigeretur, tres in eo imagines apparuerunt. Scriptum autem erat Hebraica dialecto in superiore parte Emmanuel, & utrinque in summitate alarum, Michael, & Gabriel. Voluit autem Marcus sibi timens expungere imagines, verum non potuit, confestim enim manus illius sicca permanfit. Sub gallicinium autem dux, qui dicebatur Neanias ad ædes Marci, quo crucem auferret, properat. Videns autem illam, protinus adoravit. Ait autem ad Marcum. Quæ sunt hæc personæ? quæque hæc inscriptio? (Respondit Marcus) Domine, in qua hora crux a me erigebatur, imagines istæ per se enatæ sunt, neque ego cognosco, quænam, aut cujus sit inscriptio. Neanias vero cognoscens virtutem quandam in his esse adorata cruce, Marco artifice copiosam mercedem solvit, &c. *Ex martyrio B. Procopii lecto in VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XXII.

Summa rerum in hoc concludi potest, quod extra omnem controversiam est, sanctorum imagines mirifica designare miracula, ut & debilibus valetudo bona per eos * concilietur, sæpeque in somnis apparentes optima quæque nobis consulant. Extra omnem controversiam est, in Zosopoli * Pisidiæ civitate imago Virginis matris intemeratæ, quæ ex picta etiã manu sua unguentorum scaturiginem effudit, cujus sane miraculi plures testes sunt. Hæc omnia sancti per fidem operati sunt in mundo, ut in Actis Apostolicis legimus, cujus rei etiam evidens testimoniũ est umbra vestimentorum, & sudaria sanitates largientia. Quod igitur non omnis corporis umbra, neque qualibet sudaria id possint, facile videt is, qui, quæ fides fuerit utriusque erga Deum animadverterit, ut qui ejuscemodi gratiã per inaniamata illa indicaverit. Quamobrem credendum est, per imagines quoque talia a Deo designari, non per quaslibet tamen picturas aut imaginum species ejusmodi fiunt, sed sanctorum effigies representantium tantum, aut Jesu Christi, neque enim hujusmodi curationes spontaneas esse credendum est, sed tantummodo ex Dei gratia. Dignum autem est, ut arbitror, & id recensere, quod apud Pamphili Eusebium scriptum est in historia Ecclesiastica, In Paneade enim civitate, quam & Cæsarem Philippi Evangelium vocat, dicitur fuisse domus Hæmorrhoißæ, &c. pro foribus autem domus, ajuat, ex ære fusam imaginem stare, quæ Domini nostri effigiem representat, ex adverso vero statua ejusdem materiæ mulieris genibus provolutæ, palmasque suppliciter tendentis, expressa est, &c. Sub pedibus autem statuæ Dominicæ herba quædam excrescit peregrina specie, neque satis cognoscibilis, quæ omnium morborum remedia, & curationes exhibet. Quod & ipse Eusebius se vidisse tradit. Manifestum autem est, quod ex insigni misericordia ejuscemodi dona contingunt. Idem in eodem libro scripsit de Apostolorum Petri, & Pauli, item ipsius Domini nostri Jesu Christi ex coloribus depictas imagines vidisse, asserit autem ea specie, qua putantur fuisse, &c. *Germanus Episcopus CP. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos VII. syn. act. 4. ante fin.*

CAPUT XXIII.

Cosroes postquam impressionem in civitatem (*Edeffenam*) fecisset, mille insidias terendit, &c. Re igitur ad summam desperationem deducta imaginem a Deo factam, quam hominum manus non attingit, portant, Augaro, vel Abagaro autem Christus Deus, quod eam videre desiderabat, misit. Hanc igitur sacram imaginem ad opus a se factum afferentes, ignem quidem succenderunt, lignæque Cosroæ machinæ immiserunt, confestim autem divina voluntate, & potentia fideque inspicientium res successit, & quod antea non poterant, tunc perfecerunt, &c. *Evagr. lib. 4. hist. Ecclesiast.*

Leo Lector magnæ ecclesiæ CP. dixit: Cum ego descendissem cum regiis apocryfariis in Syriam Edessam petivi, & venerandam imaginem non

factam hominum manu adorari, & honorari a populo vidi. *VII. syn. act. 5. ante fin.*

CAPUT XXIV.

In somnis fœmina quædam devota vidit quendam ad se venientem, & dicentem: Age, mitte ut simulachrum Abbæ Theodosii ejus qui in scopulo vivit, huc adferatur, & Deus tibi dabit aquam. Mulier itaque duos homines misit, qui imaginem afferrent, quæ cum esset allata, dimittentem eam in puteum, confestim aqua scaturiit, ut bona pars putei impleretur. Attulit itaque nobis de ista aqua, bibimusque, & Deum nostrum glorificavimus, &c. Habebat senex (*Joannes Abbas*) in spelunca imaginem intemeratæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, habentem in ulnis Christum Deum nostrum. Cum autem esset abiturus in desertum vastum, aut Hierosolymam adorandæ crucis gratia, & sancta loca, vel in montem Sinai orandi causa, vel ad martyres longe ab Hierusalem distantes, erat enim studiosus martyrum, nunc enim in Ephesum ad B. Joannem, nunc vero ad Eucharta ad sanctum Theodorum, vel ad sanctam Theclam in Seleuciam, vel Araphas ad B. Sergium ibat. Candelam parabat, eamque incendebat pro suo more, & cum accinctus ad iter preces funderet, dicebat ad Dominam totus in imaginem ejus intentus. Sancta Domina Deipara, quandoquidem restat mihi longum iter conficiendum, candelam tuam cura, eamque inextinctam juxta meum propositum serva: nam ego tuo fretus subsidio longum iter ingredior. Hæc autem cum ad imaginem dixisset, abiit, destinatumque iter postquam confecit, rediit, nunc quidem intra mensem, nunc intra duos, aut tres, est, & quando quinque, aut sex mensibus abfuit, candelam tamen semper accensam deprehendit, &c. *Ex incerto. VII. synod. act. 5. ante fin.*

TITULUS XVII.

DE VENERATIONE IMAGINUM.

CAPUT I.

Tharasius sanctissimus Patriarcha respondit, &c. Vim litterarum lectarum (*Hadriani Papæ Romani*) confirmamus, & imaginum picturas secundum priscam patrum nostrorum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus & in nomine Christi Dei nostri, & intemeratæ Dominæ nostræ Deiparæ Virginis, sanctorumque Angelorum, & omnium Sanctorum factas, sed apertis verbis testamur, nos dumtaxat in unum Deum verum latram, hoc est cultum, & fidem nostram referre, & reponere. Sancta synodus dixit: Universa sancta synodus sic credit, & sic docet. *VII. synod. act. 2. in fin.*

CAPUT II.

De imaginum usu, & veneratione Tharasius in epistola ad Episcopos Orientis, & Theodorus Episcopus Hierosolymitanus, quorum sententiam omnes partes amplectuntur. *VII. synod. act. 3.*

CAPUT III.

Sancta synodus dixit diviniloquorum patrum doctrinæ nos correxerunt, &c. ab his eruditi venerandas imagines amplectimur, illis adorationem tribuimus, &c. venerandas imagines salutamus,

mus, &c. gloriamur in facie matris, nempe in traditione catholice ecclesie, &c. Venerandas imagines salutamus. Qui sic non credunt, anathema. Qui aliter sentiunt, longe ab ecclesia abiiciantur &c. Christianorum accusatoribus, & Iconoclastis anathema. Qui ex scriptura sententias contra idola dictas in sanctas imagines torquent, anathema. Qui sacras imagines idola vocant, anathema. Qui dicunt Christianos tamquam Deos imagines amplecti anathema. Qui scienter communionem habent cum iis, qui sanctas imagines reiiciunt, aut contemunt, anathema. Qui dicunt præter Christum, aliquem nos a cultu idolorum liberasse, anathema. Qui dicere audent sanctam catholicam ecclesiam idola umquam admisisse, anathema. VII. synod. act. 5. in fin.

CAPUT IV.

Sancta synodus exclamavit, &c. Venerandas imagines amplexamur. Qui secus agunt, anathematizentur. Qui sic non sentiunt, ab ecclesia depellantur, &c. Quicumque sententias sacre scripturae de idolis contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicunt, quod imagines Christiani, ut Deos adorent, anathema. Qui scientes communicant cum illis, qui contra venerandas imagines sentiunt, aut eas dehonestant, anathema. Qui præter Christum Dominum Deum nostrum dixerit alium nos a cultu idolorum liberasse, anathema. Qui autem ecclesiam catholicam dicere aliquando idola suscepisse, anathema, &c. Cunctis hæreticis anathema. Rugienti conciliabulo contra venerandas imagines, anathema. Impia hæreseon verbula æstimantibus anathema. Theodosio pseudoepiscopo Ephesi, anathema. Sisinio Pastillæ, anathema. Basilio maledico Tricacabo anathema. Trinitas trium horum dogma sustulit, Anastas. Constantino, & Nestori, qui successive thronum Constantinopolitane ecclesie ascenderunt, non aliter, ac novo Ario, Nestorio, Dioscuro anathema. Sancta Trinitas horum trium dogma sustulit. Joanni Nicomediae, & Constantino Natiolice hæresiarchis anathema. In nihilum redegerunt imaginem Domini, & sanctorum ejus, Dominus eos in nihilum deduxit. Si quis ex Iconoclastarum hæresi aliquem existentem defenderit, anathema. Si quis Deum secundum humanitatem non circumscriptibilem confessus fuerit, anathema. Si quis evangelicas narrationes per picturam representatas non acceptaverit, anathema. Si quis has non salutaverit in nomine Domini, & sanctorum ejus, anathema. Si quis traditionem ecclesie, sive scripto sive consuetudine valentem non curaverit, anathema. VII. synod. act. 7. in fin.

CAPUT V.

Audemus anathematizare Arii insaniam, Macedonii rabiem, &c. Deinde, & qui post hos vana, & nova excogitarunt nugamenta contra venerandas imagines, eodem iustitio, & convenienter accepto a sancto Spiritu verbo, & pura fontis illius aqua, spongia divinorum dogmatum absterimus, & expunximus, inventoreique nu-

peræ vaniloquentiæ longe extra ecclesiasticos muros eiecimus, &c. His ita se habentibus in confesso, & sine ulla dubitatione credimus acceptam, & placitam coram Deo esse venerandarum imaginum depictionem, &c. Qui vero ita non est animatus, sed circa venerandarum imaginum adorationem laborat, & dubitat, eum anathematizat sancta, & veneranda nostra synodus, quæ efficacia divini spiritus, & ecclesiasticis patrum traditionibus munita est, & cincta. Syn. VII. in ep. ad Constat. & Irenens. Imp. post act. VII.

CAPUT VI.

Apostolice instructi, traditiones, quas accepimus, servamus, omnia scilicet suscipientes, quæ sancta catholica ecclesia, & scripto, & consuetudine admisit. Quorum de numero, cum & venerandarum imaginum essent figurationes, de his peculiariter egimus. Nicæn. II. in epist. ad cler. CP. ad med.

CAPUT VII.

Theodorum Iconomachum, qui nominatur Crithinus anathematizat sancta hæc, & universalis synodus, & omnes consentaneos ejus, tam qui nunc adhuc supersunt, quam qui in eodem sensu, & opinione vita exceperunt. Synod. VII. gen. sub Hadrian. II. act. 8. in fin.

CAPUT VIII.

Ascendens Stephanus Deo amicissimus diaconus, & notarius anathematizavit ita: Omnibus hæreticis anathema. Concilio, quod adhuc fremit contra venerabiles imagines, anathema. His, qui sumunt divinae scripturae dicta, quæ sunt adversus idola contra venerandas imagines, anathema. His, qui vocant sacras iconas idola, anathema. His, qui dicunt, quia ut ad Deos Christiani ad imagines accesserunt, anathema. His, qui coinquinant, & inhonorant venerabiles iconas, anathema. Anastasio, Constantino, &c. anathema. Synod. VIII. gen. act. 8. in fin.

CAPUT IX.

Sacram imaginem Domini nostri Jesu Christi æquo honore cum libro sanctorum evangeliorum adorari decernimus, &c. propter honorem, qui ad principalia ipsa refertur, iconæ honorentur, æque ut sacer evangeliorum liber, atque typus pretiosæ crucis. Si quis ergo non adorat iconam Salvatoris Christi, non videat formam ejus, &c. Sed alienus sit a communione ipsius, & caritate*. Similiter autem, & imaginem intemeratæ matris ejus, Dei genitricis Mariæ, insuper, & iconas sanctorum Angelorum depingimus, quemadmodum eos figurat verbis divina scriptura. Sed & laudabilissimorum Apostolorum, prophetarum, martyrum, & sanctorum virorum, & omnium sanctorum honoramus, & adoramus, & qui sic se non habent, anathema sint. Synod. VIII. CP. sub Hadrian. II. cap. 3.

CAPUT X.

Cupimus ad compescendam erroris insaniam, adhuc ex veteribus documentis aliquid dicere, forsitan resipiscet inquieti. In libro enim Exodi sic legimus: *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens, loquere filiis Israel ut tollant mibi primitias, &c.* hæc sunt autem quæ accipere debent,

* Claritate.

Exod. 25.

ris,

3. Reg. 7. tis, & cætera per ordinem usque ad duos Cherubim, qui erant super arcam testimonii, &c. Aliud testimonium ex libro tertio Regum, ut sileant garrientes mandato Dei. A Salomone constructo templo, inter alia fecit in oraculo duos Cherubim de lignis olivarum, & infra: Et sculpsit in eis picturam Cherubim, & palmarum species, & anaglyphæ valde prominentia, & textit ea auro, & operuit tam Cherubim, quam palmas, & cætera auro. Ecce charissimi fratres, consideremus, quid Deo mandante Moses fecerit, quidve Salomon sapientissimus jussu construxerit divino, &c. Quanto debemus puro corde, & animo sculptum Christum Deum nostrum, sanctamque semper Virginem ejus Genitricem Mariam, Apostolos quoque, vel omnes Sanctos Dei, per eorum sacras effigies, atque imagines colere, vel adorare, & ad propitiandum nobis petere, & relaxari delicta. Nos non ob aliud nomen imagines facimus, & adoramus, sed pro nobis incarnato Verbo Dei. Si autem manufacta omnia obtinenda sunt, neque arca fœderis, neque aurei, & cælati Cherubim ejus debuerunt recipi, &c. Si vero illa suscepta sunt, & hæ imagines opportune recipiuntur, quoniam secundum Deum fiunt. Unde & operantur, sicuti & arca, multa miracula. *Greg. II. in synod. Rom. apud Hadrian. de imaginib. c. 70.*

CAPUT XI.

Quoniam oportet nos majorum nostrorum instituta immoto mentis intuitu conservare, & in omnibus sanctorum patrum semper dogmata venerari, definimus de sacris, & venerandis imaginibus Domini nostri Jesu Christi, ejusque semper Virginis Genitricis Mariæ, omniumque sanctorum, qui Deo ab Abel iusto placuisse creduntur, quæ ecclesia sancta in universo orbe diffusa antiquitus accepit, quæque sedis Apostolicæ Præfules pro eis decreverunt, ac statuerunt, illibata persistere, atque intemerata permanere. *Nicol. in synod. Rom. c. 6. apud synod. VIII. gen. CP. act. 8. sub Hadr. II.*

CAPUT XII.

Petrus sequenti die baptismatis sui, hoc est, Paschali, imaginem Genitricis Dei, & venerandam crucem in synagoga Judæorum posuit, &c. His hortamur affatibus, ut sublata exinde cum ea, qua dignum est, veneratione imagine, atque cruce, debeatis, quod violenter ablatum est reformate. *Greg. lib. 7. epist. 5. reg. ad Jan. Caralit.*

CAPUT XIII.

Bellum erat cum impiis, in quo, licet non aperte, insignem tamen belli socium habuisti Deum nostrum Christum, cujus quidem labarum insigne gestasti, ipsam dico vivificantem crucem, magnum illud post mortem illius trophæum, in quo mundi fines quadripartito descripsit, &c. Deinde etiam sanctam omnium Dominæ castæ Dei matris imaginem, cujus faciem divites populi supplicant. Sanctum enim est, ut patribus videatur, nam quicumque eam ita venerantur, his sine dubio magna retribuit, quandoquidem imaginis veneratio in prototypum juxta magnum Basilium redit. Pietate enim plenum est vene-

Lib. 1. de Spiritu S. c. 28.

randarum picturarum argumentum, ut auctor est Chrysoströmus. Si quis alius, ergo certe, inquit, ex cera fusilem picturam pietate plenam amavi. Vidi enim Angelum turmas barbarorum in imagine persequentem, & David vere dicentem: *Domine in civitate tua imaginem eorum annihilabis*, neque umquam ecclesia erravit in hoc, quod dixerit, Deum nobis imagines concessisse, neque etiam hoc ethnicam traditionem sapit. Nam & in Paneadem civitatem Hamorrhœissæ imago transmissa, in memoriam miraculi, quo herbæ excrecentes omnibus egritudinis auxiliares erant, celebrabatur, idque summa erga nos Dei bonitate. Ergo ecclesiæ capita, & columnæ talia fieri permiserunt, & tradiderunt, ut in omnium oculis ejusmodi picturæ exhiberentur. *Greg. II. ad Germanum CP. Episcop. VII. synod. act. 4. ante fin.*

Psal. 72.

CAPUT XIV.

Beatus Silvester per diaconos adferri, quas habebat, Apostolorum imagines jussit, quas cum Imperator aspexisset, clara voce proclamavit: *hi sunt, quos per visum conspexeram*, &c. Ecclesias Dei exedificare cœpit, columnas eorum passim sacris imaginibus in memoriam incarnationis Domini nostri Jesu Christi, omniumque Sanctorum reverentiam exornavit, &c. Quemadmodum etiam beatus pater Gregorius Apostolorum successor prædicavit, ob id depingi in templis evangelicas historias, ut homines illiterati, & qui sacros libros legere nequeunt, quorum sane maxima pars est, conspectis illis redderent Deo gloriam, & reducerent in mentem, quæ in carne conversatio Domini nostri Jesu Christi fuisset, ut taceam alios Imperatores cum sacerdotibus, & universo christiano populo, qui omnes juxta antiquam sanctorum patrum traditionem venerandas imagines & receperunt, & tenent, & in memoriam, & compunctionem cordis conservant, & in hunc usque diem venerantur. Nec aliter fiebat in regionibus istis, donec proavus vester ex impiorum quorundam instructione venerandas imagines abstulit, &c. Qua de causa in magnam tribulationem uterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora sanctissimi, coniecti sunt, &c. Post id & Zacharias, Stephanus, Paulus, & alter Stephanus, qui nobis * in Episcopatu hujus * nos, f. almæ urbis præcefferunt, avum, patremque vestræ Serenitatis pro restitutione sanctarum imaginum sæpe interpellarunt. Eadem ratione & nostra exiguitas Imperatoriam vestram majestatem cum omni humilitate obsecrat, sinat aliquando recordationis causa erigi in ecclesiis sacram Jesu Christi juxta incarnationem humanitatis imaginem. Ponatur in aula Dei similitudo ejus sanctæ Matris, sanctorum quoque & beatorum Apostolorum, prophetarum, martyrum, & confessorum, & ex animi desiderio eas veneremus, quemadmodum a sanctissimis patribus majoribus nostris, probatissimisque Pontificibus nobis a multis sæculis traditum est, &c. Nimirum ut per visibilem figuram ad invisibilem magnitudinis ejus divinitatem spirituali dispositione mentes nostræ rapiantur, &c. Nequaquam autem sic statuamus, quem-

II. & III.

* nos, f.

quem-

quemadmodum quidam nugantur, ut imagines
tamquam Deos conficiamus, labor enim, & fati-
gatio nostra, quam exhibemus, in desiderium
Dei sanctorumque ejus perficitur. Et quemadmo-
dum sacra Scriptura imagines in memoriam ve-
nerationis habet, sic & nos eas habeamus, ser-
vantes, tamen perpetuo fidei nostræ puritatem,
&c. Quæcumque in admonitionem hominum ad
gloriam Dei spectantia fiunt, Deo displicere ne-
queunt. Jacob in summitate virgæ suæ adoravit,
&c. non virgam, sed tenentem eam in signum di-
lectionis adoravit, & nos juxta desiderium, & a-
morem, quo erga Deum, sanctosque illius affecti-
sumus, figuras in imaginibus representemus, non
inquam in coloribus, & tabulis honorem consti-
tuentes, sed eorum prædicantes gloriam, quorum
appellationem imagines referunt, &c. Animad-
vertendum est, Dominum de medio Cherubim
manu hominum factorum pro salute populi non
dedignatum loqui. Quamobrem non est dubitan-
dum, omnia, quæ in ecclesiis Dei ad laudem, &
decorem domus illius constituantur, sancta, & co-
lenda esse, &c. In libro Numerorum legitur:
*Fac serpentem, & pone illum in signum, &
qui tactus fuerit, illumque inspexerit, vivet,*
&c. Christi vero Dei, & Servatoris nostri, omni-
umque sanctorum figuras contemplantes, & ve-
nerantes, dubitamus nos servari, absit, ut ampli-
us dubitemus, absit, ut a patrum sanctorum tra-
ditione diversa sentiamus, hæreamus in doctrina
illorum, nec ab illa declinemus, &c. B. Augusti-
nus ait in sermonibus adhortatoriis: „ Quid est
„ imago Dei aliud, nisi vultus Dei, in quo signa-
„ tus est populus Dei “. Et B. Gregorius Nissæ
Episcopus de Patriarcha Abraham: „ Vidi non
„ infrequenter passionis figuram neque sine la-
„ chrymis ejuscemodi picturam transi, cum sci-
„ licet opus artificii in personam significatam de-
„ monstratum esse viderem “, & reliqua, quæ ex
interpretatione in Cantica Canticorum adfert.
Et deinceps: „ Numquid materia diversorum co-
„ lorum animæ imitationem non representat?
„ nam qui imaginem aspicit, quæ ex arte per di-
„ versos colores in tabula est expressa, non est
„ pictura, & colorum tinctura similitudine ac-
„ cipit, sed ad contemplationem primi exempla-
„ ris animam reducit “. Et Basilus epistola in
Julianum Apostatam, &c. „ Confiteor etiam Fi-
„ lii incarnatam *οικονομίαν* deinde sanctam Ma-
„ riam, quæ secundum carnem illum peperit,
„ hanc Deiparam vocans. Suscipio etiam sanctos
„ Apostolos, prophetas, & martyres, qui pro
„ me apud Deum supplicant, quo per illorum
„ mediationem propitius mihi sit Deus noster
„ benignissimus, & remissionem peccatorum mi-
„ hi gratias largiatur. Quam ob causam & histo-
„ rias imaginum illorum honoro, & palam ado-
„ ro, hoc enim nobis traditum a sanctis Apo-
„ stolis, non est prohibendum, sed in omnibus ec-
„ clesiis nostris eorum historias erigimus “. Idem
in sermone in XL. martyres: „ Quin etiam bello-
„ rum trophæa, & victorias, & historici scripto-
„ res, & pictores demonstrant, hi quidem oratio-
„ ne rem exornantes, hi vero in tabulis depin-

Tom. VI.

„ gentes, multos ad virtutem, & virilitatem ex-
„ citarunt, siquidem, quæ historia oratione ex-
„ primit, hæc tacens pictura per imitationem
„ ostendit “. Et Joannes Chryostomus CP. E-
piscopus in sermone in parabolam de semente:
„ Nonne injuria afficit Regem, qui regiam vestem
„ violat. Non novisti, quod is, qui injuria afficit
„ Imperatoriam imaginem, in Imperatorem
„ ipsum, veluti exemplar imaginis ejusque digni-
„ tatem injurius est? Nescis, quod quicumque ex
„ ligno & coloribus imagini convicia dicit, il-
„ lum non damari, veluti in rem inanimatam,
„ sed contra Regem ipsum dixerit? Judicatur
„ enim occulte Regi injuriam intulisse “. Et in
sermone in quintam diem Paschæ, &c. „ Nam
„ cum regis figuræ, & imagines in civitates in-
„ feruntur, populus non ipsam tabulam, aut ex
„ cera factam imaginem honore prosequitur,
„ cumque magistratu illis obviam procedit, sed
„ potius regiam historiam, & veluti præsentiam
„ suscipiunt eodem sane modo, & ipsa creatio
„ non terrenam ipsam speciem, sed caelestem hi-
„ storiam admiratur “. Cyrillus in Matthæum
&c. „ Imaginum usum nobis suppleat parabola,
„ quæ signorum virtutem nobis subiiciunt, ni-
„ mirum per oculorum appositionem, manu ta-
„ ctum, & quæ in nudo intellectu contempla-
„ tionem obscure habent “. Athanasius Alexan-
drinus Episcopus de Incarnatione Domini: „ Ea,
„ quæ in tabulis picta sunt, cum figura per for-
„ des, & situm delata fuerit, necessarium est,
„ ut denuo pingantur, “ &c. Ambrosius ad Gra-
tianum Imperatorem lib. III. cap. IX. „ Quid er-
„ go, Numquid cum divinitatem, & carnem
„ adoramus, Christum dividimus? Num quan-
„ do in eo & divinam imaginem, & crucem ado-
„ ramus, ipsum partimar? absit “. Et Stephanus
Bostrorum Episcopus: „ Quicumque imagines
„ divorum confitentur, non errant, siquidem
„ omne opus factum in nomine Dei, bonum, &
„ sanctum est. Aliud enim imago, aliud *εἰ-
μα*, hoc est, animalis abjecti statua, &c.
„ Quod imago Dei sit homo, honore prosequen-
„ dus est, & admitti dignus: omnis enim imago
„ sive Angelorum, sive Prophetarum, aut Apo-
„ stolorum, aut Martyrum, aut alioqui iusto-
„ rum virorum in nomine Dei facta, sancta est.
„ Non enim ipsum lignum honoratur, sed ipsum
„ illud, quod in ligno datur contemplandum,
„ atque ita per recordationem veneratio exhibe-
„ tur. Omnes enim Principes, etiam si pessimi
„ sint peccatores, adoramus, & reverenter salu-
„ tamus. Quid vetat igitur, quominus non liceat
„ & sanctos Dei ministros venerari, & in memo-
„ riam eorum imagines statuere, & erigere, ne in
„ oblivionem perpetuam veniant? Verum, in-
„ quis, Deus ipse manufacta prohibuit adoranda,
„ Dic mihi, o Judæe, quid est, quod super ter-
„ ram extet, quod non sit manu hominum fa-
„ ctum? &c. Nos vero in memoriam sanctorum
„ imagines facimus, Abraham, Moysi, Eliæ, E-
„ saiæ, Zachariæ, reliquorumque Prophetarum,
„ Apostolorum, & sanctorum Martyrum, qui
„ propter Christum tribulati sunt, quo omnibus,

P

„ qui

qui eos in imagine contemplatur, illorum, & meminerit, & glorificet Deum, qui illos quoque magni fecit. Decet siquidem eos honor, & veneratio propter justitiam eorum, ut omnis qui viderit eos, in imitationem suorum operum ducatur. Qualis vero iste est adorationis honor? Profecto non alius, quam is, quo nos peccatores quoque invicem prosequimur, salutantes nos inter nos per honorationem, & dilectionem. Quid aliud apud Dominum Deum nostrum tentamus, quam adorantes, glorificantes, & trementes eum. Imago enim nihil aliud est, quam figura illius, in qua pictura * expressus est Impii vero, qui ipsi nihil boni faciunt, neque sanctorum recordantur, caveant bona operantes impedire, neque scandalo sint iis, qui sanctos Dei servos honore afficiunt &c. " Ex his liquido constat ob recordationes Sanctorum, imagines tantum pingi, venerari, & coli, quos clare constat servos esse Dei, & pro nobis apud Deitatem obsecrantes, & intercedentes. Dignum namque est, ut ducum nostrorum memores simus, & Deo gratias agamus. Et beatus Hieronymus presbyter Hierosolymitanus in quodam sermone: „ Etenim, ut concessit omnibus gentibus adorare, quæ manu facta sunt, Judæis quidem crustas illas, quas fabricavit Moses, præterea duo Cherubim aurea, ita nobis Christianis crucem largitus est, & honorum operum imagines pingere, & venerari, atque ita nostrum opus apud eum probare, &c. Ideo supplico, obtestor, adjuro, ut sacras imagines in ipsa Deum colente & regia urbe, & in utriusque Græciæ partibus in pristinum statum restitui, & firmari jubeatis, custodientes traditionem hujus sanctissimæ vestræ ecclesiæ, abiciendo etiam & execrando impiorum hæreticorum improbam vehementiam, quo sacram hanc vestram catholicam, & Apostolicam Romanam ecclesiam indissolutam complecti possitis. Amen. " *Hadrianus ad Constantinum & Irenem act. 2. syn. VII. Nicæn. II. vide Hadrianum c. ult. de imaginibus. Hæc epist. comprobata fuit in ead. syn. VII.*

* qui in pictura

CAPUT XV.

In epistola tua est expressum, quod in sextæ synodi, divine, & legaliter prædicatis canonibus recipitur pictura illa veneranda, in qua agnus digito Præcursoris demonstratus, graphicæ est insculptus, qui in typum gratiæ assumptus, verum nobis per legem agnum, nempe Christum Deum indicat. Veteres igitur typos, figuras, & umbras tamquam veritatis signa, & notas ecclesiæ traditas suscipientes, gratiam & veritatem agnoscimus tamquam legis plenitudinem hanc arbitantes. Ut igitur & in colorum affectibus omnium oculis subiciatur figura illa, quæ agnum illum, qui abstulit peccata mundi nimirum Deum nostrum, juxta humanam effigiem delineat, censemus ab hoc tempore pro vetere illo agno, & novum in ecclesia Dei erigendum, &c. Deinceps etiam venerandas imagines, primum juxta humanam figurationem Christi Dei nostri secundum nos, & pro nobis incarnati, deinde inviolatæ, & vere Dei-

De conf. d. 3. c. Sexta 29.

paræ, postremo omnium sanctorum suorum beatitas vestra dilecta colere, & adorare pergat, &c. *Hadrian. ad Tharas. CP. VII. syn. act. 2. Trull. cap. 83. Ivo part. 4. c. 122. decr. Hæc item epistola in eadem syn. comprobata fuit V. Tharasi epist. ad Episcopos Orientis act. 3. post med.*

CAPUT XVI.

O insania frementium contra fidem, & religionem christianam, ut asserant non colere, aut venerari imagines in quibus figuræ sunt Salvatoris, ejus Genitricis, vel sanctorum, quorum virtute subsistit orbis, atque potitur humanum genus salutem. Ænei serpentis inspectione credimus Israeliticum populum a calamitate injecta liberari, Christi Dei nostri, & sanctorum effigies aspicientes, atque venerantes dubitamus salvari? Absit talium nefariæ temeritatis cedere amentix: patrum prisca sequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione. *Hadrian. de imaginibus c. 26.*

Num. 21.

CAPUT XVII.

Sanctus Cyrillus Alexandrinus, & sanctus Gregorius Nyssenus uno tenore in histor. Abraham pro sacrarum imaginum veneratione dixerunt, &c. *Hadrian. de imaginibus c. 37. in VII. syn. act. 4. in princ. vide epist. Cyrill. ad Acacium Episc. Scythopoleos, & Greg. Nyssen. in orat. de Deitate Filii & Spiritus Sancti.*

CAPUT XVIII.

Quod contra B. Gregorii instituta sit imagines adorare, seu frangere, &c. Nequaquam sacras contempnit imagines aliquando, sed magis constantissime observavit, & eorum veneratus est figuras. *Hadrian. de imaginibus cap. 50.*

Objectio. Responsio.

CAPUT XIX.

De eo, quod Theodosius Amorii Episcopus incaute, & extraordinarie dixerit: „ Confiteor, & promitto, & suscipio, & osculor, & adoro imagines „, & post pauca: „ Qui non instruunt diligenter omnem Christo dilectum populum adorare, & venerari sacras, & venerandas imagines omnium Sanctorum, qui a sæculo Deo placuerunt, anathema. " Putamus, quia zelo fidei fervens prædictus Theodosius talem orationem confessus est, qualem in eorum definitione explanaverunt. Nam & prædecessores nostros videlicet beatissimos Pontifices Gregorium, & Gregorium Zachariam, & Stephanum, Paulum, & iterum Stephanum reperimus pro sacrarum imaginum erectione, in Spiritu sancto ferventes, rectæ fidei zelum habere. Pro quo Dominus Gregorius Papa secundus junior, una cum LXXIX. sanctissimis Episcopis, ante confessionem beati Petri Apostolorum Principis præsidens, multorum sanctorum Patrum testimonia roborantes, venerari, & adorari sacras imagines in eorum concilio censuerunt. Porro & prædecessor noster sanctæ recordationis quondam Dominus Stephanus Papa similiter cum Episcopis partium Franciæ, atque Italiæ, &c. sanctorum Patrum testimoniis adhærentes adorare, atque venerari sacras imagines statuerunt. Unde & beatus Paulus Apostolus docens, inquit: *Tenete traditiones, quas accepistis, &c. Hadr. de imaginibus c. 63.*

Objectio.

Responsio.

2. Thessal. c. 2.

CA.

CAPUT XX.

Ex prava revertentes hæresi rotis nisibus eorum tentaverunt sanctæ catholicæ, & Apostolicæ in ipsorum confessione satisfacere ecclesiæ, & ideo talem adorationem se confessi sunt pro sacris imaginibus credere, qualis in definitione synodi constituta est, inter cætera: „ Reordinari venerandas, & sanctas imagines, quæ ex coloribus & metallo, & cætera materia opportune habentur in sanctis Dei ecclesiis, in sacris vasis, & in vestibus, parietibus, & talibus, domibusque, & viis, quasque Domini, & Salvatoris nostri Jesu Christi imagines, intemeratæ dominæ nostræ sanctæ Dei Genitricis, pretiosorum Angelorum, & omnium Sanctorum, & justorum virorum “. *Hadrianus de imaginibus c. 67. VII. syn. act. 7. in definit.*

CAPUT XXI.

Prædecessores nostri sanctissimi Pontifices in sanctis conciliis talem dedere sententiam: „ Si quis sanctas imagines Domini nostri Jesu Christi ejus Genitricis, atque omnium Sanctorum secundum sanctorum Patrum doctrinam * venerari noluerit, anathema sit “. *Hadrian. de imaginibus c. 76.*

CAPUT XXII.

Illi nobis dicere debebant in quali de ipsis sex synodalibus conciliis reprehensæ sint sacræ imagines. Eni vero in primo sancto concilio sæpius ostensum est, quia sanctus Silvester Papa, & Constantinus Christianissimus Imperator venerati sunt sacræ imagines, & cum nomine Christianitatis palam coram omnibus fideliter, atque mirabiliter eas ostenderunt, & a tunc usque hætenus sanctorum Pontificum, videlicet Silvestri, Marci, & Julii miræ magnitudinis sanctæ eorum ecclesiæ apud nos sunt depictæ, tam in musivo, quamque in ceteris historiis cum sacris imaginibus ornatis *. Item in sancto secundo concilio sanctus Damasus elegantissimus Papa propriam suam fecit ecclesiam, cujus sanctus Gregorius Papa meminit in dialogis, quæ ex nomine conditoris Damasi vocatur, similiter a tunc usque hætenus historiis sacris, & imaginibus pictam habemus. Item & de sancto tertio concilio sanctus Cælestinus Papa propriam suam cœmeterium picturis decoravit, magis autem Beatus Xystus Papa fecit basilicam sanctæ Dei Genitricis Mariæ, cognomento *Majorem*, quæ & ad Præsepe dicitur, quam in diversis historiis sacris decoravit imaginibus, &c. Item de sancto quarto concilio, sanctus Leo Papa fecit ecclesias, quas in musivo diversis historiis, seu imaginibus pingens decoravit, &c. Et de sancto quinto concilio sanctissimus Vigilius Papa in Lateranensi Patriarchio basilicam faciens pulcherrime eam decoravit picturis, tam in historiis, quamque in sacris imaginibus. Multo amplius vero ejus sanctissimi successores Dominus Pelagius, atque Dominus Joannes miræ magnitudinis ecclesiam Apostolicam a solo ædificantes, historias diversas tam in musivo, quam in variis coloribus cum sacris pingentes imaginibus, & a tunc usque hætenus a nobis venerantur. Sed & sanctus Gregorius Papa in monasterio suo pul-

chrum fecit oratorium, & ipsum diversis historiis pingi fecit, atque sacræ ibidem erexit imagines, ubi & cum B. Eleuthero pro ægritudinæ stomachi sui ingressus, in oratione pariter exauditi sunt. Et ille vir sanctus Eleutherius, quem dicunt & mortuum fulcisse, ante ipsas sacræ imagines se prosternens, divinam exorare clementiam cum sancto Gregorio non dubitavit, sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt, & usque hætenus apud nos venerantur, &c. In sexto vero sancto concilio non solum contemnere non sunt ausi, sed etiam easdem sacræ imagines venerantes statuerunt, agnum Christum Deum nostrum secundum humanam figuram, & in imaginibus a nunc pro veteri agno retitulari, &c. Prædecessor noster sanctissimus Gregorius junior Papa, pro sacris imaginibus, inquit „ omnia, & ipsa nostra tradimus, si contigerit corpora, &c. Ideo nequaquam nos quisquam terminos patrum nostrorum transgredi facere valebit, neque novitates vocum imponere, sed in ea orthodoxa fide, quam suscepimus, manentes, & olitanam traditionem amplectentes prædecessorum nostrorum sanctissimorum Pontificum proculdubio veneramur, & tenemus pro sacris imaginibus concilia, nullum quemlibet jam exinde contrarium sermonem suscipientes, neque rationem reddentes “. *Hadrian. de imaginibus cap. 90. Ex Gregor. lib. 3. dialog. c. 33. Trull. cap. 33.*

CAPUT XXIII.

Sæpius exaravimus, qualiter prædecessores nostri sanctissimi Pontifices in eorum sacris referentes conciliis, pro venerandis imaginibus constituerunt, & nimirum constat eorum Apostolicam censuram apud nos observandam, ac venerandam existere. *Hadrian. de imaginibus c. 95.*

CAPUT XXIV.

Nusquam frigidus, nusquam tepidus labor sanctorum Apostolicæ Sedis Præfulum circa sacrarum imaginum debitam reverentiam, & competentem venerationem apparuit. Nec defuerunt harum impugnationibus decessorum nostrorum certamina, qui hoc egerunt scriptis, hoc diversis laboribus, hoc etiam suis increpationibus apud mundi hujus Principes, ut talis error eminus pelleretur. Quamvis dixeritis, non nostri eguisse vos ad expugnandos hæreticos, pro eo, quod jam fuerit hujusmodi hæresis in Nicææ secundo convocata synodo, & a magno Methodio deinde subversa. Quasi non & ipsi secundo in Nicæa collectæ synodo Apostolica nostra sedes præfederit, & prima contra male sentientes spiritalem sagittam emisit, &c. Nam & in causa sacrarum imaginum ante sanctissimum Methodium, quinimo & ante synodum in Nicæa sub Irene congregatam, cum adhuc hoc schisma noviter esset exortum, & Constantinopolitanos pœne cunctos more pestilentie invasisset, Romani Præfules, Gregorius inter ceteros, & Stephanus convocatis Episcopis occidentaliæ regionum inveniuntur fortiter dimicasse, & hoc funditus condemnasse. *Nicol. epist. ad Michael. Imper. cujus initium est: Proposueramus post med.*

CAPUT XXV.

Pristinam sanctorum Patrum traditionem, quam a prædecessoribus nostris beatissimis, & orthodoxis Pontificibus, qui post B. Petrum in ejus Apostolica Sede refederunt, nobis observandam suscepimus, &c. Oportet ergo tota mentis intentione, summique desiderii conamine venerandam Domini nostri Jesu Christi, quam suæ sanctissimæ Genitricis, & beatorum Apostolorum, atque omnium sanctorum imagines venerari, & colere, & eo, quo valeamus, adnixu contra hæreticorum velaniam, qui ab earum veneratione populum cohibent, resistere studeamus, &c. Cur eorum execramur effigies, per quos agnovimus fidei veritatem, &c. Hæc brevi stilo transeunt, &c. scripsimus, quia Hadrianus sanctissimus Præsul antecessor noster multa de his in epistolis, quæ CP. habentur, tradidit, &c. *Nicol. in ep. ad Mich. Imp. incip. Principatum. ante fin. lecta VIII. synod. sub Hadrian. II. act. 4.*

CAPUT XXVI.

Dicit Hadrianus, quod nisi in erigendis imaginibus ferventius contra illorum depositores, atque conculcatores, ut verus miles Christi resisteres, nequaquam vestræ consecrationi assensum præberemus, &c. *Nicol. in epist. ad Photium, incip. Postquam. B. Petro ex Hadrian. in epist. ad Tharasium in VII. synod. act. 2. lect. in dict. act. IV. synod. VIII. sub Hadrian. II.*

CAPUT XXVII.

In aliquibus picturis sanctorum imaginum agnus digito Præcursoris ostenditur, quo indicatur Christum fuisse verum legis agnum. Has igitur formas, & umbras, uti veritatis symbola, & characteres ecclesiæ traditas veneramus cum caritate, & veritatem, ut implementum legis suscipimus, sed ipsum hominem pingi jubemus. *Trull. cap. 83. refert. VII. synod. act. 3. 4. 6. 6. act. 2. in epist. Hadrian. ad Tharasium, & epist. ad Carol. Magn. c. 35. 90. & in epist. Tharasii ad Episcopus Orientis. Ivo part. 4. cap. 122. & 126. decret. Casaraug. lib. 1. c. 39.*

CAPUT XXVIII.

Universam hæreticorum linguæ incontinentiam abiiciens execror. Interpellans etiam intemeratæ Virginis nostræ Deiparæ, sanctorum celestium potestatem, omniumque sanctorum intercessionem, horum etiam sanctas reliquias cum omni honore suscipiens, & amplectens, honorifice veneror, firmiter credens, me illorum sanctitatis fieri posse participem. Eodem modo venerandas imagines, quæ œconomiam Jesu Christi, &c. & Dominæ nostræ, & Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & omnium Sanctorum, (*ostendunt*) suscipio, & amplector, eisque honorem debitum exhibeo, execrans septimam pseudolynodum contra imagines, &c. Christianorum accusatores Iconoclastas execror. Qui sacræ scripturæ verba de idolis, & gentilium statuis ad venerandas Christianorum imagines exponentes trahunt, execratio, &c. Qui asserunt Christianos, ut Deos imagines adorare, execratio. Qui doctrinam sanctorum patrum, & traditionem catholicæ ecclesiæ contemnunt, execratio. *Basilii Episcopi An-*

cyr. resipiscentis confessio a VII. synod. laudata act. 1. post princ.

CAPUT XXIX.

In primis approbo, suscipio, saluto, & venerorante omnia intemeratam Domini nostri Jesu Christi veri Dei nostri imaginem, & ejus, quæ ipsum sine semine peperit, sanctæ matris Virginis, cujus etiam auxilium, protectionem, & intercessionem nocte, diuque, ut peccatori mihi subveniat, invoco, ut quæ eam potestatem habet ab illo, quem in mundum edidit, Christo Deo nostro. Quin etiam sanctorum Apostolorum, prophetarum, martyrum, patrum, & eremum colentium imagines suscipio, & veneror, non ut Deos, absit, verum mentis meæ affectum, & desiderium, quo in illos affectus sum, hoc modo indicans, ex toto animo omnes obtestor, ut ad Deum pro me intercedant, quo in oculis ejus misericordiam id die judicii consequar. Eadem ratione, & reliquias sanctorum veneror, & honore prosequor & saluto, veluti athletarum, & certatorum pro Christo, quique gratiam a Deo consecuti sunt, & remedia præstare, morbos curare, dæmones eicere, quemadmodum Christiana ecclesia veluti per manus accepit a sanctis Apostolis, & patribus usque in præsens sæculum. Probo similiter, quæ a primordio receptæ traduntur imagines Jesu Christi, &c. Nam si Imperatorum vexillis sanctioribus, & imaginibus in civitates, & provincias missis omnis populus cum cereis, & suffimentis odoratis occurrunt, &c. Quemadmodum B. *In oratione in IX. martyres.* Basilii ait: „ Verum etiam in bello fortia virorum facinora, & historici scriptores, & pictores, res sæpe denotant, hi quidem oratione exornantes, hi vero in tabulis depingentes, utriusque etiam multos ad virtutem excitarunt“, &c. Et Chrysostomus ait: „ Sanctorum enim gratia morte non amputatur, interitu non obtunditur, sed & post mortem viventibus sunt potentiores, &c. Qui venerandas imagines non veneratur, anathema: Christianorum accusatoribus, aut Iconoclastis anathema“. *Theodosius Episcopus Amorii resipiscens. VII. syn. act. 1. post princ.*

CAPUT XXX.

Leo Rhodi Episcopus ait: „ ex legali, prophetica, Apostolica, patrumque traditione instructi sumus, hanc esse veritatem, pietatemque, ut in sanctis ecclesiis venerandæ imagines colantur, docente idem multorum annorum consuetudine ab Apostolorum temporibus hucusque probata, atque ex his persuasi sumus“, *VII. syn. act. 1. ante med.*

CAPUT XXXI.

Postquam hæreticorum caligines discussæ sunt, lux orthodoxæ fidei omnes illuminavit. Quam & ego secutus suscipio, & amplector sanctas, & venerandas imagines. Qui vero secus sentiunt, anathemate devoveo. *Agapius Episcopus Casaræ Cappadociæ VII. syn. act. 2. in fin.*

CAPUT XXXII.

Euthymius sanctissimus Episcopus Sardeniæ dixit. Et ego antelestis beatissimi Papæ veteris Romæ litteris sincere, & irrepugnabiliter inhæreo

con-

De consecr. dist. 3. cap. Sextam. 29.

In oratione in IX. martyres.

consentio, & confiteor de orthodoxa fide, deque sanctis videlicet, & venerandis imaginibus, non veluti hoc sit novum aliquod dogma, aut nuperum inventum recipiens, sed clare cognoscens ex Apostolica traditione, sanctorumque doctorum in ecclesia jussu per manus nobis traditum, ob eam causam venerandas imagines ex toto corde cum debito honore, & salutatoria adoratione suscipio. Eos vero, qui secus sentiunt, aut reclamant, contrariave docent, alienos a catholica ecclesia arbitror, renuntio*, & hæreticos proclamo. VII. syn. act. 2. in fin.

* renuntio.

CAPUT XXXIII.

Sanctas, & venerabiles imagines recipio, amplector, & honoro, veluti arrabonem existentes meæ salutis: secus autem sentientes anathematizo. *Stauratus Episcopus Chalcedonis VII. syn. act. 2. in fin.*

CAPUT XXXIV.

De consecr. d. 3. c. 29. Sextam.

Sextæ synodi decretum, in quo assignatur quibusdam in picturis agnum digito Præcurforis indicatum feliciter effigiari, veluti in typum gratiæ verum illum agnum Christum Deum nostrum per legis præcessionem præfiguratum, recipio. Propterea antiquas illas picturas, & umbras figurarum tamquam symbola, & notas ecclesiæ traditas amplectimur, ipsam tamen gratiam, & veritatem prius suo honore convenientes, legis enim satisfactio hæc sunt. Picturas autem non in alium usum admittimus, nisi ut perfectius omnium conspectui, oculisque exhibeantur, quemadmodum agnus, qui peccata mundi sustulit, juxta humanam effigiem configuratus a nobis erigitur, ut ex hac ejus humiliatione altitudinem verbi Dei consideremus. *Tharasis in ep. ad Episcopos Orientis VII. syn. act. 3. in princ. Trull. c. 33. Hæc epist. comprobatur a synodo.*

CAPUT XXXV.

Philipp. 2.

Sanctas imaginas reveremur, principio adorantes Dei verbi propter nos incarnati Domini nostri, & Servatoris Jesu Christi, qui formam servi assumpsit, imaginem. Quamquam sciamus ipsam imaginem, & typum Deitatis, quæ cum carne illius immaculata inconvulsum unita est, minime posse figuram præstare. Invisibilis enim est divina natura, nec depingi, nec figurari se permittit. *De 1. Joann. 4. c. um enim, ut ipse inquit, nemo vidit, umquam, sed humanitatis illius imaginem coloribus ducentes, adoramus; visus enim est Deus, & cum hominibus conversatus est, nostroque more, & natura laboravit, esuriit, sitiit. Adoramus quidem Christi imaginem, quemadmodum facies ejus visa est, non tamen a Deitate separata, &c. Veneramur etiam, & adoramus imaginem Deiparæ, & Dominæ nostræ irreprehensibilis, immaculatæ, & inexplicite castitatis matris, quæ illum peperit, quin etiam sanctorum Apostolorum, prophetarum, & victorum martyrum, sanctorumque, & beatorum veluti amicorum Dei imagines colimus, non in materia, aut coloribus honorem constituentes, sed per officium nostrum, quod ipsis adeo, quorum typum imagines gestant, debemus, impartientes. Cum sciamus, juxta Basilii magni sententiam, quod imagini honor exhibitus,*

1. Joann. 4. c.

Baruch. 3.

ad ipsum prototypum referatur. Qui negant fas esse imagines sanctorum adorare, cum sint manufactæ, ob id etiam idola impii illi eas vocant, sciunt hi quod & Cherubim, & propitiatorium, & arca, & mensa, &c. manu hominum facta sunt & adorata*, &c. Cum igitur scriptura venerandas imagines recipit, adorare eas licitum est, sed prototypi causa. *Theodorus Episcopus Hierosolymit. in ep. synod. in fin. apud VII. synod. act. 3. in fin. ubi comprobatur a patribus.*

* adornata, al.

CAPUT XXXVI.

Recipio, venerorque juxta veterem traditionem sanctas imagines. Et conventiculum illud apostaticum, quam septimam synodum delirantes quidam ausi sunt appellare, omnesque, qui cum hac sentiunt, horrendis diris devoveo. *Epiphanius Diacon. Caranef. VII. synod. act. 3. ante fin.*

CAPUT XXXVII.

Vetus scriptura habuit Cherubim obumbrantia propitiatorium, & nos quoque imagines Jesu Christi, & sanctæ Deiparæ, sanctorumque habebimus obumbrantes altaria. *Tharasis. VII. synod. act. 4. in princ.*

CAPUT XXXVIII.

Ego ex cera fusilem picturam pietate plenam amavi. Vidi enim angelum in imagine barbarorum nubes propulsantem, vidi barbarorum cohortes conculcatas, & Davidem vere dicentem: *Domine in civitate tua imaginem eorum ad nihil redige.* *Joann. Chrysol. in oratione, quod veteris, & novi testamenti unus sit legislator. VII. synod. act. 4. post princ. Hadrian. de imaginibus, c. 42. Greg. Pissinun. Episcopus. apud eandem synodum, act. 1. ante med.*

Psal. 72.

CAPUT XXXIX.

Mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, postquam gratiam nacta fuisset, statuam Christo erexit, &c. *Antipater Episcopus Bostrorum in sermone de eodem miraculo VII. synod. act. 4.*

CAPUT XL.

Surgentes omnes cum gaudio, & lacrymis surrexerunt, pœnitentiamque egerunt, factaque præcatione unusquisque sancta evangelia, venerandamque crucem, & imaginem Dei Servatoris nostri Jesu Christi, nec non Dominæ nostræ Deiparæ salutarunt, ponentes manus suas super ea in confirmationem eorum quæ locuti erant, &c. Novisti, quæ sancita sunt per sancta evangelia, vivificamque crucem, nec non imaginem Dei Salvatoris nostri, ipsiusque sanctam semper Virginem matrem. *Sanctus Maximus confessor in dogmatibus. inter ipsum & Theodosium Episcopum Cæsareæ in Bithyn. Animadvertamus quo pacto dixerint hoc verbum ἡ σωτηρία id est salutarunt, quod & nos facere debemus: nam λατρεία ad unum Deum refertur Tharasis. Petrus Episcopus Nicomedie dixit: „ Neque etiam vulgaris vir, „ qui hoc fecit, sed Maximus Dei philosophus, „ & cum patribus certans, quin etiam confessor, „ & veritatis propugnator. Sufficiat igitur nobis, „ ut in salutando venerandas imagines illum sequamur. „ Apud VII. synod. act. 4. ante med.*

CAPUT XLI.

Venerentur alii aliter sanctos, hos diversimode

eorum dona magnificentes, benefactaque multifariam prædicantes, hi quidem excellorum templorum erectionibus, illi vero variarum unionum ornatibus, alii gemmarum, & aurei contextibus, alii præclarorum pictorum artificio, &c. *Sophronius Archiepiscopus Hierosolymit. in encomico in sanctos Cyrum, & Joann. VII. synod. act. 4. in med.*

CAPUT XLII.

Indicant verba patris nostri Sophronii, quod scilicet præstat jurantem pejerare, quam plane juramentum in destructionem venerandarum imaginum servare. Hoc autem dico, quia hodie quidam juramento idem statuerunt. *Joannes monachus Vicarius Sacerdotum Orientis VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XLIII.

Confiteor etiam filii incarnatam *οικονομίου*, deinde sanctam Mariam, quæ secundum carnem illum peperit, hanc Deiparam vocans, suscipio sanctos Apostolos, prophetas, & martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quo per illorum meditationem propitius sit mihi Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam, & historias imaginum illorum honoro, & palam adoro. Hoc enim nobis a sanctis Apostolis non est prohibitum, sed in omnibus ecclesiis nostris eorum historias erigimus. *Basiliius in epist. ad Julian. Imp. apostatam VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XLIV.

O clari athleticorum recte factorum pictores, exurgite vestris artibus, militis mutilatam imaginem magnificate, &c. Inscribeatur etiam tabulæ, qui certaminibus præsidet Christus. *Basiliius in beatum martyrem Barlaam VII. synod. action. 4. post med.*

CAPUT XLV.

Quæ tibi sententia est de Nabuchodonosor? Non meministi scripturæ, ubi impiissimus appellatur? &c. Non audivisti, quod Cherubim rapuerit? non, inquam, intellectilia illa, & cælestia, verum ea, quæ in templo erant collocata obumbrantia propitiatorum, e quorum medio Deus loquebatur. *Cyrill. Hierosol. cathec. 2. Sanctissimus Patriarcha (Tharasius) dixit: „Animadvertimus quomodo accusetur Nabuchodonosor, „ quod Cherubim subverterit, quantumque ob „ eã rē increpatus sit, & passus fuerit“. Sancta Synodus dixit: „Magnum sane casum, & condemnationem“. Sanctissimus Patriarcha dixit: „Igitur quicumque sacrum aliquid e templo „ eicit, & subvertit, eidem sententiæ subjacebit“. Petronas gloriosissimus Patricius dixit: „Post istam increpationem, & regno ejectus est, „ & septem annis in desertis herbas voravit instar bovis“. *In VII. synod. act. 5. in princ.**

Dann. 4. f.

CAPUT XLVI.

Sacræ Synodi cum divinis placitis & venerandas imagines admiserunt, & honore & cultu quodã certo eas Patres nostri dignati sunt. Quin etiam in templis sanctis ab se ædificatis eas collocaverunt, nec illic solum, verum etiam in omni loco

convenienti eas pinxerunt, salutaruntque, &c. *VII. synod. act. 6. Epiphan. contra Gregorium, & alios tom. 2. post med.*

CAPUT XLVII.

Germani filii, non nothi, & adulterini, sponsæ exornatæ Christi, quæ neque maculas, neque rugas habet, Catholicæ ecclesiæ, soli Deo cum obsecratione sacrificia, & cultum præsentantes, venerandam Christi imaginem, veræque & indubitatæ Virginis nostræ Deiparæ, sanctorum Angelorum, & omnium denique Sanctorum sensu visus intuentes sanctificavit, & in memoriam eorum animo, & corde perpendunt, ut in unum Deum per justitiam credant, & ore confiteantur ad salutem, &c. Non est imaginum structura pictorum inventio, sed ecclesiæ catholicæ probata legislatio, & traditio, &c. *VII. synod. action. 6. Epiphan. contra Greg. & alios tom. 3. post princ.*

CAPUT XLVIII.

Quis ignorat imagine contumelia, aut ignominia affecta, illum lædi, cujus est imago? Hoc & ipsa veritas, hoc rerum natura docet, hoc & beati Patres tradiderunt. Basiliius enim Magnus inquit: „Honus imaginis in ipsum prototypum redit“. Athanasius: „Qui imaginem adorat, in ipsa Imperatorem adorat“. Similiter & Chrysostomus: „Non novisti, quod is, qui imaginem Imperatoris violat, in prototypum dignitatis injustus est? Atque ita Patres rerum, naturam secuti sunt, &c. *VII. synod. act. 6. Epiphan. contra Greg. & alios tom. 5. in fin.*

CAPUT XLIX.

Usque adeo venerandarum imaginum demonstratio in Ecclesia obtinuit, ut ab eo tempore, quo evangelium prædicari cœptum est, ad hæc usque tempora recepta fuerint. Jam autem cognoscimus omne, quod antiquitate excellit, venerandum esse, &c. *Servate traditiones, quas accepistis. Profanas vaniloquias aversemini, &c. Quæcumque Patribus pro tempore super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum ædificare placuit, recipimus, quæ vero secus se habent, ut hostilia respuimus. VII. synod. act. 6. Epiphan. tom. 6. in princ.*

CAPUT L.

Paulus ad Thessalonicenses scribens admonet: „Igitur fratres state, & servate traditiones, „ quas edocti estis, sive per verbum, sive per epistolam nostras, &c. „Ipsi Imperatores omnibus in locis venerandas imagines restituerunt cum in sacris templis, tum etiam in portis regiarum. *Thar. in epist. ad Hadrian. in fin. VII. synod.*

CAPUT LI.

Vestem Imperialem si injuraveris, numquid qui eam induit, injuria afficis? Nescis quoniam si quis imaginem Imperatoris injuriaverit, primæ formæ dignitati adfert injuriam? Nescis quoniam si quis imaginem, quæ a ligno detrahit, non sicut in inanimatam materiam audens, sic judicatur, sed sicut qui adversus Imperatorem manus extendens scædat materiam sine anima Imperatoris, segregatam ab Imperatore? Imago enim omnino si feriat, ejus injuria Imperatorem at-

tin-

2. Thes. 2.

1. Tim. 6.

2. Tim. 2.

Tit. 3.

2. Thes. 2.

*Geulinsis. tingit. S. Severianus Episcop. Gabalanensis *
apud Hadrian. de imagin. c. 66.

CAPUT LII.

Gregorius tertius fuit temporibus Leonis, & Constantini Imperatorum ea persecutione grassante, quæ per ipsos mota est ad destructionem, & depositionem sacrarum imaginum Domini nostri Jesu Christi, & sanctæ Dei Genitricis, sanctorum Apostolorum, omniumque Sanctorum, & Confessorum, pro quibus idem sanctissimus vir, ut ab hoc resipiscerent, ac se removerent errore, commonitoria scripta vigore Apostolicæ Sedis, & institutionis, quemadmodum & sanctæ memoriæ decessor ipsius Gregorius secundus direxerat, misit, &c. Ex Pontif.

TITULUS XVIII.

QUALIS VENERATIO SIT IMAGINIBUS ADHIBENDA.

CAPUT I.

Salutamus sanctas Dominicas, Apostolicas, & Propheticas, item Sanctorum, præcipue autem Dominæ nostræ Deiparæ imagines, quæ nobis veluti exemplaria sunt, & instructiones bonorum operum imitationis, & fidei erga Christum, omnem idololatriam execrantes, & latratriam solam Christo tribuentes, & Deo Patri, & Spiritui sancto tamquam uni Deo cui honor, & laus in sæcula. VII. synod. Nicæn. II. act. 4. in fin.

CAPUT II.

Fatemur ecclesiasticas traditiones, sive scripto sive consuetudine valentes, & decretas retinere velle, quarum de numero est imaginum effigurationis, ut quæ historiæ evangelicæ promissionis concinat ad credulitatem veræ, & non phantasticæ incarnationis Dei, & ad utilitatem similitudinis, quam nobis exhibet, utiliter inventam. His sic se habentibus regiam viam incedentes, & sanctorum nostrorum, & divinorum Patrum doctrinæ insistentes, & catholicæ ecclesiæ, in qua sanctus Spiritus inhabitat, traditionem observantes, definimus, cum omni diligentia, & cura venerandas, & sanctas imagines ad modum, & formam venerandæ, & vivificantis crucis, & e coloribus & tesselis, aut alia quavis materia commode paratas dedicandas, & in templis sanctis Dei collocandas, habendasque, tum in sacris vasis, & vestibibus, tum in parietibus, & tabulis in ædibus privatis, in vis publicis, maxime autem imaginem Domini, & Dei Servatoris nostri Jesu Christi, deinde intemeratæ Dominæ nostræ Deiparæ, venerandorum Angelorum, & omnium deinde sanctorum virorum, quo scilicet per hanc imaginum pictarum inspectionem omnes, qui contemplantur, ad prototyporum memoriam, & recordationem, & desiderium veniant, illisque salutationem, & honorariam adorationem exhibeant, non secundum fidem nostram veram latratriam, quæ solum divinæ naturæ competit, sed quemadmodum typo venerandæ, & vivificantis crucis, & sanctis evangelis, & reliquis sacris oblationibus suffitorum, & luminarium reverenter accedimus, quemadmodum veteribus piæ in consuetudinē hoc adductum est. Imaginis enim honor in prototyporum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque de-

scriptum argumentum. Sic enim sanctorum nostrorum patrum obtinet disciplina, vel traditio catholicæ ecclesiæ, quæ a finibus usque ad fines evangelium suscepit. Paulo ergo sic in Christo loquenti, omnique Apostolico cœtui, & patribus sanctis idem sentientibus inhaerentes, servamus traditiones, quas suscepimus, &c. Igitur qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere, aut more impiorum hæreticorum ecclesiasticas traditiones contaminare, aut novam quandam vaniloquentiam inducere, aut quidquam de consecratis in ecclesia abicere, evangelii, inquam, depictum codicem, aut figuram, cruces, aut imagines, alicujus picturam, aut reliquias martyrum, quas sciverint esse germanas, & veras, aut contra ista vafre, & improbe aliquid excogitare, quod sit contra constitutionem ecclesiasticam, aut uti tamquam communibus sacris Deo repositis pretiosis, aut monasteriis reverendis, si fuerint Episcopi, aut clerici deponantur, si monachi, aut laici communionem priventur. VII. syn. Nicæn. II. act. 7. in definitione. Hadrian. de imaginibus c. 67.

CAPUT III.

Arbitrantes (*Iconoclastæ*) se posse obscurare venerandarum imaginum picturam partim exterminarunt, partim quæ ex cera fusæ erant, in singularem ornatum in turpes usus converterunt; quæ vero ex tabulis, & aësculis depictæ erant, tum Christi, tum etiam sanctorum illius, igni tradiderunt, &c. Quam ob rem omnibus modis recipiendæ sunt venerandæ imagines Domini nostri Jesu Christi, quatenus scilicet perfectus homo fuit, & hæc quoque omnes, quæ historice e sacra evangeliorum narratione depinguntur, nempe intemeratæ Dominæ nostræ Deiparæ, sanctorumque Angelorum, nam hominibus ipsi quoque in forma hominis visi sunt. Item sanctorum omnium quorum prælia, & certamina tabulis, & parietibus sacris, item vestibibus, & vasis insculpta amari debent, quemadmodum catholica ecclesia multis retro sæculis, in hisce est instructa, sic enim ea accepit, sic a sanctis nostræ disciplinæ ducibus, & eorum successoribus patribus nostris statutum est. Sunt autem hæc adorandæ quoque, hoc est, exosculandæ, & amandæ. Idem enim significant hæc juxta antiquam Græciæ dialectum. Nam προσκύνειν ἀσπάζεσθαι φιλέιν significat, hoc est adorare, amplecti, & amare (*vel salutare & osculari*). Præpositio autem πρὸς intentionem significat desiderii, quemadmodum in προσφέρω ἀφέρο, κυρῶ & προσκυρῶ κυρῶ, & προσκυνῶ quod significat, & amplexum, & vehementem amorem. Nam quod quis φιλεῖ, hoc est amat, id etiam, προσφυνεῖ, hoc est amplectitur, & quod adorat, sive amplectitur, nempe προσφυνεῖ, hoc etiam omnino φιλεῖ, id est amat, &c. Cum his convenit Gregorius Theologus. dicens, *Bethlehem venerare, præsepe adora*. Quis autem modo recte, & sincere scripturas intelligat, ea, quæ ita in scripturis occurrunt, non viderit, inde latratriam, quæ fit per spiritum, non dici, &c. Neque enim in summo virgæ Jacob latratriam fecit. Neque etiam Gregorius præsepi latratriæ vocabulum addit, nequam. Rursus cum crucem vivificantem salutari-

Gen. 48.

con-

convenienter canimus: *crucem tuam adoramus Domine: lanceam, quæ vivificans latus sanctitatis tuæ aperuit, adoramus.* Quæ sane adoratio nihil aliud est, quam salutatio, sive amplexum malis dicere, quod indicat hoc, quod labiis quoque nostris propriis ea contingimus. Si vero sapius in scriptura, & elegantibus nostris patribus adorationem quis dixerit, pro cultu, sive latria, quæ in spiritu fit, sumi non negamus. Nam cum vox sit multæ significationis, non potest non aliquando pro cultu adorationis in spiritu sumi. Adoratio enim est, cum venerationem, desiderium & timorem significet, ita nos vestrum victoriosum, & placidissimum Imperium adoramus. Est adoratio, quæ tantum timorem significat, quemadmodum Jacob adoravit Esau. Est, quæ gratiam notat, quo modo Abraham pro agro, quem accepit a filiis Heth in sepulchrum Sarrae uxoris suæ adoravit illos. Rursus qui sperant beneficium se accepturos a potentioribus, eos adorant, quemadmodum Jacob adoravit Pharaonem. Hinc divina Scriptura dicens, *Deum tuum adorabis, & illi soli cultum exhibebis: adorabis*, absolute ponit, neque adiecit *soli*, ut significetur vox diversæ notionis, & æquivoca. *Cultum autem exhibebis*, sive *servies*, *soli* dixit. Quam ob causam latriam uni Deo tribuimus, adque illum referimus, &c. has quoque (*imagines*) adorandas, & salutandas putamus. Qui vero ita non est animatus, sed circa venerandarum imaginum adorationem laborat, & dubitat, eum anathematizat sancta, & veneranda nostra synodus, quæ efficacia divini spiritus & ecclesiasticis patrum traditionibus munita est & cincta. Anathema autem istud nihil aliud est, quam separatio a Christo, &c. *Tharaf. VII. synod. in epistola ad Imperatores in fin. post act. 7.*

CAPUT IV.

Apostolice instructi traditiones, quas accepimus, servamus. Omnia scilicet suscipientes, quæ sancta Catholica ecclesia & scripto, & consuetudine admisit. Quorum de numero cum & venerandarum imaginum essentfigurationes, de his peculiariter egimus, &c. Quare eas (*imagines*) honorabiliter adoramus, & salutamus, idem enim significant hæc duo verba, quique eadem confitentur, hic catholice ecclesie verus, & germanus filius, & particeps illius existit. *VII. syn. epist. ad omnes sacerdotes CP. post act. 7.*

CAPUT V.

Tharafius Patriarcha respondit: „ Nos imaginum picturas secundum priscam patrum nostrorum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus, ut in nomine Christi Dei nostri, & intemeratæ dominæ nostræ Deiparæ Virginis, sanctorumque Angelorum, & omnium Sanctorum factas, sed apertis verbis testamur, nos dumtaxat in unum Deum verum latriam, hoc est, cultum, & fidem nostram referre, & reponere“. Sancta synodus dixit: „ Univerfa sancta synodus sic credit, & sic docet“. *VII. syn. act. 2. in fine.*

CAPUT VI.

Dignum est, ut secundum congruentiam ra-

tionis, & antiquissimam traditionem, propter honorem, qui ad principalia ipsa refertur, etiam derivative, icones honorentur, & adorentur, æque ut sanctorum sacer evangeliorum liber, atque typus pretiosæ crucis, &c. *Synod. VIII. generalis CP. sub Hadrian. II. cap. 3.*

CAPUT VII.

Fraternitas vestra quosdam imaginum adoratores aspiciens, easdem ecclesie imagines confregit, atque projecit. Et quidem zelum vos, ne quid manu factum adorari possit, habuisse laudamus, sed frangere easdem imagines non debuisset judicamus, &c. Tua ergo fraternitas & illa servare, & ab eorum adoratu populum prohibere debuit, quatenus & litterarum nescii haberent, unde scientiam historice colligerent, & populus in picturæ adoratione minime peccaret. *Gregor. lib. 7. ep. 109. regist. ad Seren. Massiliens.*

CAPUT VIII.

Imaginem, quam tibi dirigendam per Dulceriū * diaconum rogasti, misimus. Valde nobis tua postulatio placuit, quia illum in corde tota intentione diligis, cujus imaginem præ oculis habere desideras. Ab re non facimus, si per visibilia invisibilia demonstramus, &c. Scio quidem, quod imaginem Salvatoris nostri non ideo petis ut quasi Deum colas, sed ob recordationem filii Dei, ut in ejus amore recalescas, cujus imaginem videre consideras. Et nos quidem non quasi ante divinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, sed & in throno sedentem recordamur. Et dum nobis ipsa pictura, quasi scriptura ad memoriam filium Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione lætificat, aut de passione mulcet, Ideoque direximus tibi suttarias * duas, imaginem Salvatoris, & sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli continentes, per supradictum filium nostrum diaconum, & unam crucem, & clavem pro benedictione a sanctissimo corpore Petri Apostolorum Principis, ut per ipsum a malignis defensus, per cujus lignum * munitum te esse credis, & ex eo te * protegat, qui juvenilia tibi suggerit recordari. *Greg. ep. ad Secundinum inclusum lib. 7. reg. c. 53. in fin. vide Hadr. de imaginibus cap. 70. 75. 76. 82. 96.*

CAPUT IX.

Nequaquam sic statuimus, quemadmodum quidam nugantur, ut imagines tamquam Deos conficiamus. Labor enim, & fatigatio nostra, quæ exhibemus, in desiderium Dei, sanctorumque ejus perficitur. Et quemadmodum sacra scriptura imagines in memoriam venerationis habet, sic & nos eas habeamus. Servantes tamen perpetuo fidei nostræ puritatem, &c. *Hadrian. in epist. ad Imperatores in med. approbata a VII. synod. act. 2.*

CAPUT X.

Superius exaravimus pro adorandis imaginibus &c. demonstrantes eis osculum, & honorabilem salutationem reddere, nequaquam secundum fidem nostram veram culturam, quæ decet solam divinam naturam. *Hadr. de imaginibus c. 54.*

CA-

Gen. 33.

Gen. 23.

Gen. 47.

Lac. 4.

Deut. 6. &

10v

* Dulcidi-
dium.

* suttarias.

* lignum.

CAPUT XI.

Quantum frequenter per imaginariam reformationem videntur, tantum & qui eas aspiciunt assurgunt ad primæ formæ * memoriam, & dilectionem, & ut his osculum & honorabilem salutationem reddant, nequaquam autem secundum fidem nostram, veram culturam, quæ decet solam divinam naturam, sed quemadmodum signo pretiosæ, & vivificæ crucis, & sanctis Evangeliiis & cæteris sacris ornatis, &c. *Hadr. de imaginibus c. 67. ex definit. VII. syn. act. 7.*

CAPUT XII.

Ex toto corde (*Euthimius*) dicit, se suscipere venerandas imagines, & cum decenti honore, & adoratione amplecti, ut in definitione synodi dictum est, nequaquam secundum fidem nostram veram culturam, quæ decet solam divinam naturam, sed quemadmodum signo pretiosæ, & vivificæ crucis, & sanctis Evangeliiis, & cæteris sacris ornatis. *Hadr. de imaginibus c. 68. ex definitione VII. syn. act. 7.*

CAPUT XIII.

Sed hoc sollicitè fraternitas tua admoneat, ut ex visione rei gestæ, ardorem compunctionis percipiant, & in adorationem solius omnipotentis sanctæ Trinitatis humiliter prosternantur, &c. *Gregorius ad Serenum Massiliensem Episcopum.* Et quoniam in his vestrum a Deo inspiratum regalem, orthodoxum sensum memorandum est, non docendum, qualiter sanctus Gregorius Papa Sereno Episcopo docuit de sacris imaginibus, ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant, hoc est, easdem sacras imagines aspicientes in adoratione solius omnipotentis sanctæ Trinitatis humiliter prosternantur. Eo ipso tenore Secundino servo Dei incluso, inquit: „ Non „ ideo petis, ut quasi Deum colas, sed ad recordationem filii Dei in ejus amore recalescas, cuius te imaginem videre consideras “. Et nos quidem non quasi ante divinitatem, ante ipsas prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Sicut vero innuit Sereno Episcopo, aspicientem sacras imagines in adorationem humiliter se prosterni solius omnipotentis sanctæ Trinitatis, sic & Secundino incluso servo Dei docuit, non quasi Deum colere, sed ante easdem sacras imagines se prosternentem, non quasi divinitatem, ante ipsas prosterni, sed prosternentem se, illum adorare, quem per imaginem, aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordatur. Ita & nos eundem ipsum irreprehensibilem, & orthodoxum sensum sancti Gregorii Papæ sequentes, & amplectentes dudum Irene, & Constantino Imperatori pro sacris imaginibus * erectione prædicandum emisimus, dicentes. Quia in universo mundo ubi christianitas est, ipsæ sacre imagines permanentes ab omnibus fidelibus honorantur, ut per visibilem vultum ad invisibilem divinitatis majestatem mens nostra rapiatur spiritali affectu, per contemplationem figuratæ imaginis secundum carnem, quæ filius Dei pro nostra salute suscipere dignatus est, eundem Redemptorē nostrū, qui in cælis est, adoramus, & in

Tom. VI

spiritu glorificantes collaudamus, quoniam juxta ut * scriptum est, *Deus spiritus est*, & ob hoc specialiter divinitatem ejus adoramus. Nam ablit a nobis ut ipsas imagines, sicut quidam garrunt, deficiemus, sed affectum, & dilectionem nostram, quam in Dei amore, & sanctorum ejus habemus, omnimodo proferimus, & sicut divinæ scripturæ libros, ipsas imagines ob memoriam venerationis habemus nostræ fidei puritatem observantes, &c. *Hadr. de imaginibus c. ult. post princ. Greg. lib. 9. epist. 9. reg. ad Seren. Massiliens. lib. 7. ep. 53. ad Secundinum inclusum.*

CAPUT XIV.

Missi nostri synodum istam (*septimam*) secundum nostram adhortationem fecerunt, & in pristino statu sacras, & venerandas imagines erexerunt, & sicut pro eisdem imaginibus S. Gregorii sensum, & nostrum continebatur, ita & ipsi in eadem synodo, definitione confessi sunt: his osculum, & honorabilem salutationem reddidere, nequaquam secundum fidem nostram, veram culturam, quæ decet soli divinæ naturæ. Insuper & pleudofyllogum illud, quod ab hæreticis factum est sub Constantino hæretico Imperatore, anathematizantes cum eorum sequacibus, atque complicibus damnaverunt, & ad fidem orthodoxam sanctæ catholicæ, & Apostolicæ reverſi ecclesiæ, per libellos eorum fecerunt rectæ fidei confessionem, & ideo ipsam susceperunt synodum. *Hadr. de imaginibus cap. ult. ante fin. lvo part. 4. c. 128. decr.*

CAPUT XV.

Hæc & his similia præcedentes Patres sciendo iconas Salvatoris nostri Jesu Christi, ejusque sanctissimæ Genitricis, semperque Virginis, omniumque sanctorum in parietibus ecclesiarum, secundum quod tempus hodie probat, depinxerunt, & pingere pro congruis locis omni dilectione usque in præsens non prohibuerunt. Quid Christiano verissimo nocet, si quod amat, & diligit, non ad adorandum deficiet, sed ad tremendum terribiliter in pariete, vel ligno depingit? &c. Quid fidei nostræ contradicit, quod in centro camerae super altare ejus figuram, quod Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, animæ nostræ affectando desiderant, cujus imago nominis titulum retentat, & quia per naturam Filium adoramus, quare nomen novum scriptum in calculo, vel gemmis non adoremus? &c. *Nicol. in ep. ad Michaelem Imp. incipit Principatum, ante fin. l. 6. in VII. syn. sub Hadr. II. act. 4.*

CAPUT XVI.

Suscipio, & amplector venerandas imagines, adorationem autem, quæ fit secundum latram, hoc est Dei culturam, tantū super substantiali, & vivificæ Trinitati conservo. Qui vero aliter sentiunt, & gloriosos sanctos non approbant, a Catholica, & apostolica ecclesia separo, & anathemati subiicio, &c. *Constantin. Episc. Constantinæ Cypri in VII. syn. act. 1. ante fin.*

CAPUT XVII.

Neque apud nos, ut Dii adorantur sanctorum imagines, typi, characteres, &c. Ego vero quatenus duo ligna crucis colligata sunt, typum quidem

Q

dem

* prototyporum.

* quod, t. Jeann. 4. c.

* Sacrarum imaginum, f.

dem adoro propter Christum qui in eo crucifixus est: cum vero fuerint diuturna a se, abiicio ea, & exuro quoque, & quemadmodum qui mandatum Imperatoris suscepit, illius sigillum osculando, non ipsam ceram, aut characterem, aut plumbum veneratur, verum Imperatori ipsi adorationem, & cultum exhibuit; ita quoque Christiani typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, sed sigillum, & annulum, & characterem Christum ipsum aspicientes, per hoc eum, qui in illo crucifixus est, salutamus, & adoramus. Et quemadmodum genuini filii peregrinante longo tempore patre, quidquid filius in domo viderit, sive baculum, sive sedem, sive chlamidem, hæc inquam, omnia cum lacrymis attrestantes amplectantur, non illa honorantes, sed patrem desiderantes, & venerantes; sic & nos fideles omnes crucem Christi tamquam virgam adoramus, ut sedem vero, & cubile illius ter sanctum sepulchrum, præsepe autem, & Bethleem reliquaque illius habitacula, ut domum, sic Apostolos illius, beatorumque martyres, & reliquos sanctos, veluti amicos illius colimus, ita Sion tamquam illius civitatem, Nazareth vero tamquam illius patriam amplectimur. Non aliter etiam Jordanem, quam divinum illius lavacrum, reveremur &c. Hinc etiam propter Christum, Christi que passiones passim in ecclesiis, in domibus, & foris in picturis, sindonibus, promptuariis, vestibus, omnibus denique in locis hanc figuram ponimus, quo continuo contemplantibus nobis hæc in mentem veniant, & non obliviscamur, quemadmodum tu oblitus es Domini Dei tui. Sicut autem tu adoras, librum legis, non naturam membranarum, aut atramenti, sed verba Dei; sic & ego imaginem Christi adorans, non lignorum, aut colorum naturam adoro, absit, sed inanimatum characterem Christi. Hunc enim cum habeam, per ipsum Christum me tenere, & adorare mihi videor, &c. Ut Jacob vestem filii osculatus est, &c. sic & Christiani omnes imaginem Christi, aut Apostoli, aut martyris tenentes, nostraque carne osculantes, animo videmur nobis ipsum Christum, aut martyrem amplecti, &c. Non tu vestem filii mortui, aut uxoris osculatus es? ipsosque liberos, aut patres non osculamur? &c. Si ligna ut Deos glorifico, &c. quomodo honore afficio, laudo, templa erigo, festa celebros tribus illis pueris, qui in Babylone imaginem auream non adorant? &c. Qua ratione tibi idololatram sumus, qui ossa, cineres, pannos, sanguinem, sepulchra denique martyrum adorantes, illis tamen non sacrificamus, &c. Ego per cælum, terram, mare, ligna, lapides, reliquias, templa, crucem, angelos, homines, per omnem denique creaturam visibilem, & non visibilem omnium auctori Domino, & factori soli adorationem, & cultum exhibeo. Non enim per se creatura auctorem adorat, sed per me, &c. Qui in sanctos impenditur honor in ipsum (*Deum*) recurrit, &c. Alioquin, & multa Deus per crucem * auditu mira fecit, si quidem lignum viræ, & lignum scientiæ appellavit, &c. Deinde virga Pharaonem obtexit, mare divisit, aquam dulcem fecit, &c. Is igitur,

qui tanta miracula per ligna fecit Deus, dic, rogo, numquid per sanctæ crucis pretiosum lignum miranda efficere potest? Quod si autem est impium ossa venerari, quamobrem ossa Joseph cum omni honore ex Ægypto vecta sunt? quo modo homo mortuus ossa Helisei attingens surrexit? Jam si per ossa mirifica Deus facit, clarum est, quod & per imagines, lapides, pluraque alia idem possit, &c. Cum igitur Christianos crucem adorare conspexeris, scito, quia crucifixo Christo honos impenditur, tantum abest, ut lignum colant, &c. Rursus nos crucem non ita affamur, neque etiam sanctorum imagines, Dii nostri estis, non enim Dii nostri sunt, sed tantum similitudines, & imagines Christi, & sanctorum illius ad commemorationem, honorem, & decorem ecclesiarum venerandæ. Nam qui martyrem colit, Deum ipsum colit, qui Matrem Dei adorat, ipsi honorem assignat, qui apostolum honore prosequitur, ipsum, qui Apostolum misit, honorat. Utinam, & tu quoque Mosaicæ, & propheticas imagines fecisses, illasque quotidie adorares, sic enim eorum Domino, & Deo veram patriam exhiberes, non autem ut eas statuas Nabuchodonosoris. Qua vero fronte contra me imaginum, & crucis causa insurgis, cum noris Abrahamum idololatras adorasse, Moysen vero Jethro idololatram idem fecisse, Jacob autem Pharaonem, Daniel Nabuchodonosorem. Hi prophetae, & iusti cum sint ob beneficia quædam illis præstata in terra existentes, illos idololatras a torarunt, me sanctam crucem, sanctorumque effigies, a quibus infinita beneficia Deo procurante nobis obtigerunt, adorantem despicias? &c. *Leontius Episc. Neapolos Cypri ex lib. V. Apologia contra Judæos VII. synod. act. 4. in med.*

CAPUT XVIII.

Constantinus Episcopus Constantiæ Cypri dixit: „ Pater hic (*Leontius*) qui lectus est, in „ una ex civitatibus Cypri, decenter, & sancte „ conversatus est, multaque encomia, & panegyricas illius orationes etiam habemus, inter „ quas extat oratio in Transfigurationem Domini. Scripsit, & sancti Joannis, Misericordis „ appellati, Episcopi Alexandrini vitam, & beati Simeonis, turbationesque propter Christum „ circa ea tempora in ecclesia factas. Scripsit, „ & alia quædam, in quibus omnibus orthodoxus cognoscitur. Floruit circa tempora Maritici Imperatoris “. *VII. synod. act. 4. in med.*

CAPUT XIX.

Nemo offendatur in adorationis vocabulo. Siquidem, & homines, & sanctos Angelos adoramus. Non autem, quod λατρείαν, hoc est cultum divinum exhibeamus. Moyses enim inquit, *Deum tuum adorabis, & illi soli patriam præstabis.* Quo loco diligenter observabis, qua ratione posteriori dicto, nimirum *patriæ* *, adjecerit *soli, adorabis* vero non. Quamobrem adorare licet. Quid enim aliud est, quam honoris alicui exhibiti veluti emphasis, adoratio? Patria vero nequaquam. Neque etiam licebit προσδύξασθαι, quod est proprie Deum adorare, &c. *Anastasi-*

Gen. 27.

* ligna, f.

Gen. 5.

4. Reg. 13. d.

Gen. 27.

Exod. 18.

Gen. 47.

Dan. 2.

Deuter. 6.

* λατρείαν

us

us Episcopus Theopoleos in epist. synod. VII. act. 4. in med.

CAPUT XX.

Quemadmodum absente Rege, pro eo illius imago adoratur, præsente vero eo, veluti supervacaneum hoc omittitur, cum satius sit ipsum, quam imaginem coli, neque tamen ob id ipse, qui non adest, per id, quod pro illo adoratur, ignominia affici creditur, &c. Quemadmodum cum quispiam temulentus in imaginem Imperatoris impetum faciens, iuste corrigitur, veluti ipsum Regem ignominia affecisset, cum tamen ipsa imago, nihil sit præterquam lignum, aut colores cum cera mixti; eodem modo, qui in alicujus typum, aut effigiem ignominiosus est, in illum, cujus est rypus, injuriam factam arbitramur. *Idem Anastasius ad Simeonem Episcop. Bostrov. serm. de sabbato. VII. synod. act. 4. in med.*

CAPUT XXI.

Omnia tibi serviunt Deo, immo imagini Domini, non enim cum Regiæ imagines, & figuræ in civitatem afferuntur, magistratus, & populus gratulabundus tabulas veneratur, neque ex cera fusilem imaginem, sed Regiam figuram. *Joann. Chrysost. oratione in pelvina. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XXII.

Hoc aliquis ex imagine Imperatorum clarius, & attentius cognoscere possit. Nam in imagine Regis forma, & species est; in Rege vero ea, quæ est in imagine, forma existit, impermutabilis autem est in imagine Regis similitudo, itaut qui imaginem inspexerit, ipsum quoque Regem simul inspiciat. Rursus qui Regem conspiciat, novit eum esse, quem in imagine conspexerat. Quandoquidem autem, ex eo quod similitudo non differt, volenti post imaginis inspectionem Regem videre, recte dixerit imago: „ ego in illo sum, & „ ille in me, & quod in me vides, vides in illo“. Qui igitur imaginem adorat, adorat etiam ipsum Regem, illius enim forma, & figura est imago. *Athan. lib. 4. contra Arianos. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XXIII.

Tharastius dixit: Hæc sane rerum natura docet, quod honor imagini exhibitus, ad ipsum fontem primum referatur, quomodo etiam contumelia, &c. *Tharast. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XXIV.

Quia Rex dicitur etiam Regis imago, neque tamen ob id duo Reges, non enim scinditur potentia, neque honor distribuitur. Nam quemadmodum principium nos conservans, potestasque una, ita & nostra glorificatio, sive laudatio una, & non plures, quam ob causam etiam imaginis honor ad primum veluti fontem dirigitur. *Basil. Magnus ad Aphiloichium de Spiritu sancto, ex 30. capit. cap. 17. VII. synod. act. 4. post med. Hadrian. de imagin. cap. 66.*

CAPUT XXV.

Non qui in foro Regiam imaginem diligentius intuens, Regemque, illam dicens eum, qui in tabula pictus est, duos Reges fatetur, nimirum ipsam imaginem, & eum, cujus est imago. Neque

si quis in tabula pictum indicaverit, dixeritque: ecce Regem, ob id primum & verum exemplar, ipsum scilicet Regem appellatione privavit. Profecto videtur magis honorem Regis per ejuscemodi confessionem stabilivisse. *Basil. contra Sabellianos, & Arium. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XXVI.

Joannes presbyter locum tenens Episcoporum Orientalium dixit: „ Falsa synodus sparserat hoc „ axioma. Quicumque imaginem Christi adorat, „ in duo Christum dividit. Et quicumque imaginem aspiciens dixerit, aut inscripserit, ei, *hic „ est Christus*, Christum dividit. Stultum id sane est, nam Basilus, &c. honorem imaginum ad ipsum exemplar primum redire testatus est, &c. Clare enim dixit, quod, & Rex dicatur Regis imago, neque tamen duo Reges. Adeo ut tam clarum sit, quod is, qui adoraverit imaginem, & dixerit, *hic est Christus*, non peccaverit indicat enim, quod Christus verus est Dei Filius, & Patri confidens in caelis, idque in proprio suo corpore. Verum per imaginem, quæ per colores exprimitur, potentia ejus adoratur, & glorificatur, & per sensum in cognitionem ejus potestatis pervenimus. Unde & beatus pater indicavit, non esse duas adorationes, sed unam ipsius imaginis, & primi exemplaris, cujus est imago. *Joann. presbyt. VII. synod. act. 4. post med.*

CAPUT XXVII.

Theophilus Episcopus Nacoliæ dicebat, se instrutum sacra scriptura dicente: *Nullam faciens similitudinem ad adorandam illam, neque in celo desuper, neque super terram.* Non oportet manufacta adorare, hoc est, quæ manu hominum elaborata sunt. Cum vero sanctos Christi martyres, veras fidei margaritas, omni honore dignos arbitremur, & intercessionem eorum postulemus, non potui illi non respondere. Christianorum itaque fidem, cultum, & adorationem in unum, & solam Deum existere dixi, &c. creaturas non adoramus, absit: neque cultum divinæ dominationi debitum in conservos deducimus, absit: neque Principes, aut Reges super terram adorantes, æqualem illis cum Deo adorationem præstare videmur, &c. Neque imaginum ex cera, & colore effigiationem in errorem perfectionis divini cultus suscipimus. Non enim invisibilis Deitatis imaginem, aut similitudinem, aut figuram, aut formam expressam, quin etiam ipsorum sanctorum angelorum præstantes ordines, neque intelligere, neque investigare omnino possumus, &c. Sanctæ illius carnis (*Christi*) characterem in imaginibus delineantes salutamus, & cultu, & honore omni, quo decet, dignamur, nec ob aliud, nisi in recordationem Divinitatis illius vivificæ, & inexpressæ humanitatis. Eadem ratione, & intemeratæ ejus juxta carnem matris, sanctæ Deiparæ Virginis similitudinem referimus. Hoc modo ostendentes, quod mulier juxta naturam existens, & a nostra massa haudquaquam aliena, Deum invisibilem, & omnia manu sua continentem, ultra omnem, & hominum, & angelorum existimationem in ventre suo conceperit, & ex se incarnatum genuerit. Etenim ob id eam, ut vere, & proprie

prie veri Dei matrem veneramus, & magnificamus, & quavis visibili, & invisibili creatura superiorem reputamus. Ad hæc sanctos martyres Christi, Apostolos, prophetas, tamquam conservos nostros, & veros Dei ministros, bonis operibus, & divina prædicatione veritatis, item perfectione pro ipso Deo afflictionum gloriosos, amicos Dei veros, quibus ipse etiam magnam loquendi confidentiam dedit, admiramur, & beatos prædicamus, nec non ad recordationem fortitudinis eorum, & rectam pro Christo servitatem, similitudines eorum depingimus, non quod de divina natura participent, per hoc demonstrare volentes, neque debitum tantummodo divinæ potestati, & gloriæ honorem illis tribuentes. Verum desiderium nostrum, & amorem, quo erga eos affecti sumus, ita declaramus. Nam quæ per auditionem tamquam vera credimus, hæc etiam per pingibilem imitationem ad stabiliorem nostram instructionem collocamus, quando & ipsi sancti Dei in unum, & solum Deum cultum adorationis, & glorificationem, & procreationem conservantes, pro Christo sanguinem suum effuderunt, & veræ confessionis coronam acceperunt. Hæc imaginum apparatus ratio est, non quod nos adorationem in spiritu, & veritate incomprehensibili, & investigabili Deitate decentem, in manu factas imagines, aut in opera hominum arte facta, aut sane in ea, quæ subsunt Deo, sive visibilia sint, sive invisibilia, transferre studeamus; verum ut dilectionem nostram, quam juste in sanctos Dei servos habemus, per justum modum exhibeamus, & per honorationem illorum in eum, qui per illos glorificatus est, quique illos glorificavit, in confessionem potentiam suam, Christum, glorificationem, & cultum referimus, ita ut & nos imitatores fortitudinis eorum, & dilectionis erga Deum, per bonorum operum contra passiones resistentiam fiamus. Hunc autem esse imaginum in ecclesia Dei usum unusquisque per hanc instructionem cognoscat, neque aliunde nos salutis spem sive in hoc mundo, sive in futuro sæculo expectare, nisi ab unigenito filio Dei. At si Domini, & Servatoris nostri, item intemeratæ ejus matris vere Deiparæ, nec non sanctorum imagines salutamus, confestim etiam fidem, & dispositionem mentis erga illos habemus, sed unum Deum sine principio, sine fine, qui omnia in manu sua habet, factorem nostrum, & omnis creaturæ, & vere Servatorem, habentem potestatem in cælo, & in terra, pro genere humano hominem factum agnoscimus, ancillam autem, & matrem illius existentem vere pro genere nostro intercedentem presentissime, ita ut Dominus quidem noster salutem dispenset, illa vero materno affectu pro nobis poscat, agnoscimus. Sanctos denique omnes tamquam conservos nostros, ejusdem nobiscum naturæ participes, gratissimos Dei ministros, ut dictum est, & hac gratia a Deo donatos, ut beneficia a Deo data nobis ministrent: Curationes inquam, morborum, & periculorum liberationes, quando per memoriam eorum invocatio Dei fit, quatenus nobis in hymnodis, & glorificationibus possibile est, memoria autem eorum cum enco-

mio celebratur, ut ait scriptura, agnoscimus, &c. *Germanus CP. Episcopus ad Joann. Episcop. Synnod. VII. synod. act. 4.* Prov. 10.

CAPUT XXVIII.

Facta precatione unusquisque sancta evangelia, venerandamque crucem, & imaginem Dei Servatoris nostri Jesu Christi, nec non Dominæ nostræ Deiparæ salutarunt, ponentes manus suas super ea in confirmationem eorum, quæ locuti erant, &c. Maximus confessor in dogmatibus * salutarunt, dixerunt, quod & nos facere debemus, nam latria ad unum Deum refertur. *Tharaf. CP. VII. synod. act. 4. ant. med.*

CAPUT XXIX.

Nos imagines sanctorum, qui revera in carne fuerunt servi Christi, fingimus, idque in memoriam eorum, neque quidquam indecorum efficiamus, pingentes eos, ut re ipsa fuerunt, neque enim e nobis fingimus, neque rerum incorporearum corporeas formas cudimus, neque ipsi imagines, ut tu dicebas, adoramus, sed eum, qui per picturam indicatur, glorificamus, neque hos etiam ut Deos, absit, sed ut veros Dei servos, & amicos, & potestatem habentes pro bonis apud Deum intercedendi, Dei autem imaginem Jesu Christi Servatoris nostri, quemadmodum ipse super terram cum hominibus conversatus est, pingimus, non ut ipsa natura Deus est: quæ enim posset esse Dei similitudo? aut quæ figura incorporei non effigiabilisque Verbi Patris? Deus enim ut scriptum est, spiritus est, &c. Nos ejus humanitatem ea ratione pingimus, non illius incorpoream Deitatem, &c. de Angelis, & Archangelis, & eorum potestatibus, quibus & nostras animas adjungo, ipsa catholica ecclesia sic sentit, esse quidem intelligibiles, sed non omnino corporis expertes, & invisibiles, &c. Sic autem multos sanctorum Patrum sensitisse cognovimus. Basilius magnus, & beatus Athanasius, & Methodius, & qui stant ab illis, &c. imitabiles pictura existunt, & in loco existunt, & circumferentiam habent, non tamen ex quatuor elementis, & crassa illa materia, ut nos, &c. Multotiens visi sunt, sed ab illis, quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eas, non ut Deum, sed ut creaturas intelligibiles, & ministros Dei pingimus, & colimus. Quod autem hominis forma pingantur, in causa est, quod in ea visi sunt, si quando ministerium Dei apud homines abierunt. *Joannes Episcop. Thessalonicen. in serm. sive dialogo gentilis & christiani VII. synod. act. 5. post princ.*

CAPUT XXX.

Sancti martyres dicunt: Non divinum, simplex existens, & incomprehensibile, formis, & figuris assimilamus, neque cera, & lignis substantiali, & ante principia existentem substantiam honorare nos decrevimus, &c. in qua visus est ab hominibus figura, & in qua conversatus est inter homines, in tabulis pingitur, qua ratione per divinum typum ejus salutaris potentia recordamur. *Constantinus diaconus Constantin. in omnes sanctos martyres. VII. synod. act. 5. ante fin.*

CAPUT XXXI.

Exod. 20.
Deut. 5.

Non erunt tibi Dii alii præter me. Non facies tibi idolum, &c. & si facimus hominum piorum similitudines, non tamen ea sunt, ut adorentur, ut Dii, sed ut eas videntes, ad imitationem facinorum illorum irrite mur*. Si vero similitudines Christi facimus, tunc non propter similitudinem adoramus, sed quo mens per ea, quæ contempxit, surlum volet, non enim imaginem corruptibilem hominis corruptibilis adoramus, sed quia Deus homo incommutate dignatus est fieri, facinus illius imaginem, velut hominis, quam vis sciamus eum natura Deum existentem. Non idem igitur Deum, & imaginem dicimus, sed Deum cognoscentes, similitudinem in imagine dispensationis illius humanæ figuramus. Gentiles autem errantes similitudines Deos esse arbitrantur. *Scholion Incerti. VII. synod. action. 5. ante fin.*

CAPUT XXXII.

De consecr.
dist. 3. c. 28.

Venerandas imagines Christiani neque Deos appellant, neque ut Deo cultum exhibeat, neque salutis spem in illis constituunt, neque ab his iudicium aliquando futurum expectant. Quod si autem in recordationem, & memoriam, item quod singulari quadam affectione in ipsa prototypa ferebantur, salutaverint, & honorifice adoraverint imagines, non tamen ob id illis latriam exhibuerunt, aut divinam venerationem adscripserunt, &c. *VII. synod. action. 6. Epiph. tom. 2. in princ. contra Gregor. & alios.*

CAPUT XXXIII.

Christiani unum Emmanuel Christum Deum noscentes, ipsum pingunt secundum hoc, quo Verbum caro factum est, &c. Picturas inspicientes, nihil aliud animo cogitant, quam quod in his significatur, nam cum in pictura Virginem peperisse conspiciunt, Angelosque cum pastoribus adstantes, Deum hominem factum esse reputant, natum ob nostram salutem, &c. *Epiph. ubi supra tom. 3. post princip.*

CAPUT XXXIV.

Aliud est imago, aliud prototypum, neque aliquis, modo quid sapiat, proprietates prototypi in imagine exquirat, nam vera ratio in imagine nihil aliud, quam nominis communionem, cuius est imago, neque substantiam prototypi cognoscit, &c. *Epiph. ubi supra tom. 3. post princip.*

CAPUT XXXV.

In præcedentibus ex sanctorum patrum rivis haurientes imaginis honorem in primum exemplar reverti significavimus. Et qui imaginem Imperatoris videt, in ea ipsum Imperatorem contempletur, & qui imaginem eiusdem adorat, ipsum quoque Imperatorem adorat, hujus enim forma, & figura illius est imago. Et quemadmodum qui despicit imaginem Imperatoris violat, non aliter castigatur, quam si ipsum Imperatorem contumelia affectis, cum tamen illa ipsa imago, præter lignum, & colores nihil sit, colores inquam, cum cera mixtos & temperatos, eodem modo, qui typum alicujus, sive figuram ignominia afficit, in illum ipsum, quem typus

repræsentat, injurius est. Quin etiam ipsa rerum natura id ipsum docet. Hoc etiam universi mortales agnoscunt, patresque sanctos ita tradidisse norunt, & eos, qui aliter docent ecclesiæ catholicæ, immo naturæ rerum contradicere, &c. *Epiphanius, ibid. tom. 4. post princ.*

CAPUT XXXVI.

Imaginum pictarum jugis contemplatio continuo memoriam exercet, ne iterum recurratur ad proprium vomitum. Si quem autem amore meretricio detentum rapere cupit, casti Joseph imaginem proponit, &c. Traditionem itaque ecclesiæ recipiamus, legislationem ejusdem venerationem, &c. An non sentimus probam, & laudabilem esse imaginum erectionem? an non sentimus spiritualiter nos per eas referri ad prototyporum recordationem? Sane sentimus. Quapropter non indignas habebimus eas honore salutatione, & veneratione, debitamque adorationem illis dare debemus. Sive igitur placebit salutationem, sive adorationem appellare, idem profecto erit, modo sciamus excludi latriam, hæc enim est alia a simplici adoratione, &c. Qui autem est adoraturus venerandam imaginis picturam, si dignus est, accedat, si indignus sit, purgetur, deinde accedat, &c. Hi mentes muliebres decipiunt dicentes, quod si quis adoraverit imaginem Domini, aut intemeratæ Deiparæ Dominæ nostræ, aut sanctorum Angelorum, aut alicujus sanctis, is in spiritu latriam illis exhibet, &c. Gregorius Theologus ejusmodi cogitata subvertit, adhortatus nos omnes ad Bethleem venerationem, & ad præsepis adorationem. Cum illo gloriosus Maximus, cujus laus in omnibus ecclesiis, &c. divinam figuram venerabilis crucis, item sacrum evangelium, & venerandam imaginem iussit in medium adduci, voluitque ut in confirmationem actorum oscularentur ab omnibus. Athanasius in epist. ad Marcellinum, quam præposuit interpretationi psalmorum, dicit: „ Librum psalmorum aliquis assumens, prophetias de Salvatore re continuo, ut in aliis scripturis admiratus, & adorans enarrat, &c. Qui vero dicunt, sufficere usum imaginum ad memoriam solum, non vero ad salutationem eas habendas, semprobi, & falso veri, ut ita dicam, deprehenduntur, altera quidem parte veritatem confitentes, ex altera vero perverse agentes, &c. Igitur cum timore Dei omnia agamus postulantes intercessionem incontaminatæ Deiparæ, & semper Virginis dominæ nostræ Mariæ, item sanctorum angelorum, omniumque sanctorum salutantes, & venerandas illorum reliquias, ut nos sanctitudinis eorum fiamus participes, &c. *VII. synod. action. 6. Epiph. contra Gregor. & alios in fin.*

CAPUT XXXVII.

Interrogatio Antiochi ad sanctum Athanasium pro imaginibus. Cum lex, & prophetæ dicant, statuas, & similitudines non adorabitis, quomodo vos facitis imagines, & adoratis eas? Respondit: „ Non sicut Deos imagines adoramus nos fideles, absit, pagani, sed tantummodo affectu, & charitate nostræ animæ ad

„ vul-

Genes. 29.

„ vultum faciei imaginis apparentis. Unde mul-
 „ totiens, vultu deleto, sicut lignum purum at-
 „ que commune eam, quæ dudum fuerat imago,
 „ comburimus“. Sicut enim Jacob approxi-
 „ mans morti, summitatem virgæ Joseph adora-
 „ vit, non virgam honorificans, sed qui eam tene-
 „ bat, sic & fideles non pro aliquo alio modo ima-
 „ gines adoramus, nisi pro desiderio effigie decla-
 „ rati. *Hadrian. de imaginib. cap. 34. ex D. Athanasio.*

TITULUS XIX.

DE IIS, QUI HÆRESIS ICONOCLASTA-
 RUM AUCTORES FUERUNT, AUT
 ILLI IN PRIMIS FAVERUNT.

Vide lib. XI. tit. XLVII. & adde :

CAPUT I.

Principium hujus hæreseos, ex Constantino
 Episcopo Nacoliæ ortum est. *Tharaj. VII. synod. act. 4. ante fin.*

CAPUT II.

Promittebas te correcturum ea, & confirma-
 turum, de quibus fides tua vacillare dicebatur,
 neque etiam quidquam amplius contumeliæ ad-
 versus Dominum, aut sanctorum ejus imagines
 dicturum, aut facturum, sed tantum e scriptura
 probaturum, nihil divini honoris in creaturis
 consistere, sed licere tamen venerationem illis ex-
 hibere, &c. *German. CP. Episcop. ad Constantinum Episc. Nacoliæ. VII. syn. act. 4. ante fin.*

CAPUT III.

Inductio peregrinæ istius novitatis a prædicto
 Episcopo Nacoliæ initium cœpit. *Tharaj. VII. synod. ibid.*

CAPUT IV.

Non esse decens dicebat Xenæus angelos exi-
 stentes incorporeos, corporea, & humana effigie
 representari, quin etiam hæc fuit opinio ejus :
 Christo non dandum esse honorem, aut laudem
 esse dicendam in pictura hominum arte elabora-
 ta, esse autem illi solum acceptam adorationem
 in spiritu, & veritate. Inter cetera autem dicebat,
 & hoc esse puerilis animi factum, fingere in co-
 lumbæ idolo ter adorabilem Spiritum sanctum,
 nusquam enim evangelicis scriptis traditum esse
 Spiritum sanctum columbam esse, sed quod in
 specie columbæ aliquando vitus est, id autem di-
 spensative, & non substantialiter factum esse. Ita
 putabat inconveniens pios homines Spiritum
 sanctum, ut corpus habentem, delineare. Hæc
 Philoxenus docens simul cum ipsa doctrina opere
 rem demonstrabat, sæpe angelorum imagines ad-
 ferens eiecit. Christum autem imagines represen-
 tantes omnes in unum locum collocavit. *Joannes Diacrinomius in historia Ecclesiastica VII. synod. act. 5. in med.*

CAPUT V.

Neque etiam sanctorum Angelorum honorem
 (Severus) illæsum esse sivit; frequenter autem
 sermonem in gradibus stans hac de re habebat,
 populumque sæpe persuadere conabatur, etiam
 in ipso templo sanctissimi Michaelis, non decere
 purpureas angelos vestes, sed albas, non ignorans
 sanctis non esse curæ potestatibus, quo vestitu
 utantur; studebat autem, & hæc discernere, &

commovere ne quomodo res se haberet, cogno-
 sci posset. *Joannes Episcopus Gabalon in vitam, & politiam Severi hæresiarchæ, act. 5. post med.*

CAPUT VI.

Anastasius, Constantinus & Victor Patriarchæ
 CP. hæretici, libros de imaginibus bene loquen-
 tes deleverunt. *VII. synod. act. 5. post med.*

CAPUT VII.

Origo Iconoclastarum ex Arabis, & Hebræis
 orta est. Nam Ezidaus rex Arabum persuasus a
 Sarantapechi Hebræorum duce in Tiberiade,
 iussit aboleri omnes imagines. Hos imitatus pseu-
 doepiscopus Nacoliæ, sed illi male perierunt,
 &c. *Joann. Vicarius Episc. Orientis. Episcopus Melenæ dixit: „ Et ego puerulus eram in Sy-
 „ ria, quando Sarracenorum Princeps imagines
 „ subvertit“. VII. syn. act. 5. in fin.*

CAPUT VIII.

Utinam erubescant, cum in priscos Christia-
 norum mores inspiciunt, qui nunc dici volunt hoc
 nomine, sane non damnarent picturarum appa-
 ratum, qui ab eo tempore fuit, quo prædicatum
 est evangelium, nam ab eo tempore quo celebra-
 ta est sacrosancta synodus (sesta) usque ad con-
 ciliabulum, quo hi convenere, qui contra san-
 ctas imagines steterunt, non plus qua LXX.
 anni lapsi sunt, &c. In primo enim & quinquies
 millesimo Christus natus est, & xxx. * annis, * XXXII. f.
 mensibus v. fere nobiscum fuit, &c. qui Apосто-
 lis mandavit, ut ea, quæ a se erant docta, alios
 deinceps docerent: ab eo tempore ad tempora
 Constantini primi ex Imperatoribus Christiani
 anni propemodum ccc. ante illum gentiles ty-
 rannice regnarunt, quorum tempore martyres
 idola oppugnantes occubuerunt. At vero Chri-
 stianorum cœtus divina æmulatione ducti tem-
 pla construxerunt, partim Christi nominis
 gratia, partim sanctorum martyrum causa,
 atque illi quidem historiam humanæ Christi
 dispensationis in iis præxerunt, hi vero mar-
 tyrum gestis effigiandis operam collocarunt,
 alii id tabellis expressere, quo martyrum memo-
 riam in oculis perpetuo ferrent, aut ipsius etiam
 Christi facta, alii autem in vestibis sacratis, in
 pretiosis repositoriis, in quibus incruenta sacrificia
 peragunt, imagines pinxere, &c. Sacra autem
 sexta, & universalis synodus, &c. sub Justiniano
 &c. cii. canones edidit, in quorum LXXIII. de
 imaginibus sic tradiderunt: „ In quibusdam ve-
 „ nerandarum imaginum picturis, &c. Vide-
 „ mus igitur omnes, & intelligimus, quod & ante
 „ sacras sex synodos, & post has etiam sanctorum
 „ picturæ in ecclesia traditæ fuerint, non aliter at-
 „ que sacra evangelii lectio. Nam quæ leguntur ubi
 „ ad aures venerint, ad animum deinde legamus
 „ & transmittimus, & quæ oculis videmus in pictu-
 „ ris, ea quoque mente complectimur, atque ita
 „ per duo ista invicem consequentia, lectionem,
 „ inquam, & picturam, unam cognitionem acquiri-
 „ mus, qua ad recordationem rerum gestarum per-
 „ venit, &c. *Epiphan. tom. I. in fin. contra Greg. VII. syn. act. 6.*

CAPUT IX.

Tempore Gregorii secundi decrevit Imperator
 Leo,

Joann. 4.

Matt. 3. d.

Marc. 1. a.

Luc. 3. a.

Joann. 1. c.

Leo, ut in nulla ecclesia imago cujuslibet sancti, aut martyris, aut angeli haberetur, maledicta enim omnia asserbant, &c. *Ex Pontif.*

TITULUS XX.

ANATHEMATICA CONTRA ICONOMACHOS.

Vide lib. XI. tit. XLVII. & in hoc libro tit. XVI. quibus adde:

CAPUT I.

Anathematizamus omnes hæreses simul cum Iconomachis. *Libellus Roman. Eccles. in VII. syn. sub Hadr. II. act. 1.*

CAPUT II.

Tantum amorem erga imagines sanctorum habere videbatur (*Simeon Stilita*) ut impios illos (*Iconomachos*) anathematis jacularet ictibus. *Hadrian. in lib. de imaginibus ad Carolum Magnum c. 16. in med.*

CAPUT III.

Missi nostri synodum istam VII. secundum nostram adhortationem fecerunt, &c. Insuper, & pseudotylogum illud, quod ab hæreticis factum est sub Constantino hæretico Imperatore anathematizantes cum eorum sequacibus, atque complicibus damnaverunt. *Hadrian. de imaginibus cap. ult.*

CAPUT IV.

Qui venerandas imagines non veneratur, anathema sit. Qui in sanctas, & venerabiles imagines blasphemias congerunt, anathema. Qui traducere, & maledicis verbis incessere audent venerandas imagines, aut easdem reiicere, anathema. Qui ex animo Christianum populum non docent venerationem sanctorum & honorabilium imaginum omnium sanctorum, qui ab initio Deo placuerunt, anathema. Christianorum accusatoribus, aut iconoclastis, hoc est imaginum demolitoribus, anathema. *Theodosii Episcopi Amorii respicientis confessio VII. syn. act. 1. post princ.*

CAPUT V.

Habebitis trium Apostolicorum thronorum concordem sententiam, & concinentem concordiam, qui sane sex generales synodos ante habitas una voce prædicant, aliam autem illam, quam septimam dicunt, synodum, (*loquuntur de pseudosynodo hæreticorum*) non modo non recipiunt, sed uno animo, & voce detestantur, utpote quæ ex hæresi contra Apostolicam, & patrum traditionem sit congregata, non aliam ob causam, quam ut sacrosanctas, & venerandas imagines subvertat. *Orientalium ep. ad Tharasium VII. syn. act. 3.*

CAPUT VI.

Anathematizamus omnem, qui non adorat sanctas & venerabiles imagines. *Nicetæ, & Theophilus conversi ex Iconomachis apud syn. VII. gen. act. 8.*

CAPUT VII.

Gregorius tertius decrevit cum synodo nonaginta trium Episcoporum, ut si quis deinceps antiquæ consuetudinis, & Apostolicæ ecclesiæ fidelem usum contemnens adversus eandem venerationem sacrarum imaginum, videlicet Dei, & Domini nostri Jesu Christi, & genitricis ejus sem-

per Virginis immaculatæ, atque gloriosæ Mariæ, beatorum Apostolorum, & omnium Sanctorum depositor, atque destructor, & profanator, vel blasphemus extiterit, sit extorris a corpore, & sanguine Domini nostri Jesu Christi, vel totius ecclesiæ unitate, atque compage. *Ex Pontif.*

TITULUS XXI.

DECRETA CONTRA ICONOMACHOS.

CAPUT I.

Quod justum est, juste exequendum. De illo *Deut. 1.* quus Moyses evidenter lege promulgat, cum bonum non sit bonum, nisi secundum rationem efficiatur. Bonum ergo profecto, & valde proficuum est, sanctas, & venerabiles iconas pingere, sed & proximos disciplinas divinæ ac humanæ sapientiæ docere; non autem bonum est, nec omnino proficuum ab indignis horum aliquid fieri. Hujus rei gratia nequaquam iconas operari in sacris templis, sed neque in quovis loco docere anathematizatos ab hac sancta, & universali synodo definimus, & promulgamus, ulque quæ a propria seductione*, ac malitia convertantur. Quisquis ergo post hanc definitionem nostram ad pietatæ sanctorum imaginum in ecclesiis, aut doctrinæ actionem quoquo modo eos admiserit, si quidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur, si vero laicus separetur, & divinorum mysteriorum communione privetur. *Syn. VIII. gen. CP. sub Hadr. II. cap. 7.*

CAPUT II.

Inimici sanctæ catholicæ, & Apostolicæ ecclesiæ malignantes adversus olitanam, orthodoxamque traditionem pro sacris imaginibus* depositione ad nihilum redacti sunt. *Hadr. in lib. de imaginibus ad Carolum Magnum c. 15.*

CAPUT III.

Beatus Augustinus in psalm. XIX. explanavit hunc versum: *Inimici defecerunt frameæ in finem*, dicens. Non pluraliter *inimici*, sed singulariter *hujus inimici*. Cujus autem inimici, nisi Diaboli frameæ defecerunt? Hæc autem intelliguntur diversæ opiniones erroris, & post pauca: *Et civitates destruxisti*, civitates autem istæ sunt, in quibus diabolus regnat, ubi dolosa, & fraudulenta concilia, tanquam curiæ locum obtinent, &c. & ideo adimpletum est in ipsis hæreticis, quando sacras imagines temerantes procaciter deposuerunt. *Hadr. de imaginibus c. 41.*

CAPUT IV.

Debueras Paulum divinum Apostolum audivisse dicentem: *Traditiones, quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolas nostras servate*, & iterum Tito, & Timotheo scribentem: *Impuras verborum vanitates respuite*. Quid autem impurius, & vaniloquentius, quam christianos idololatriæ studiosos dicere? *Tharas. VII. syn. act. 2. in princ.*

CAPUT V.

Omnem blasphemiam excedit improbum hoc factum, quod in Deū Verbum pro nobis incarnatum, ejusque gloriosam Matrem, & in venerandam, sanctamque crucem Samaritæ designarunt, nam cum videamus pias vestras leges, eos, qui imaginem, aut statuam Imperatoris ignominia affi-

Deut. 1.

** seditione.*

** sacrarum imaginum.*

Psalm. 9.

*2. Thess. 2.
1. Tim. 6.
2. Tim. 2.
Tit. 3.*

afficiunt, extremo, & justo mortis supplicio ple-
ctere: qua tandem poena puniendi sunt, qui in ima-
ginem Domini nostri, ejusque Matris nefando
facinore grassati sunt? tantum enim sceleris est
commisum, ut nec ulla humanitatis mica ampli-
us superesse credatur, &c. *Simeon Stylita ep. 3.
ad Justinum Juniorem. VII. syn. act. 5. in princ.*

CAPUT VI.

Quid est, quod alios dicunt excitatos, qui de
imaginibus traditionem, quæ per octingentos an-
nos valuit, quamque beati patres veluti anchoram
stabiliverunt, & confirmarunt, subverterunt?
*VII. syn. act. 6. Epiphan. contra Greg. & alios
tom. 2. post princ.*

CAPUT VII.

Si quidem sacras imagines susceperint Icono-
clastæ, ecclesiæ catholicæ adhærebunt, utpote
quas sacræ sex universales synodi admiserunt. Si
vero non sequentur catholicam ecclesiam, nemo
eos audiet, utpote qui hujus sacram traditionem
non sequantur. *VII. syn. act. 6. Epiphan. contra
Greg. & alios tom. 2. post med.*

TITULUS XXII.

ARGUMENTA ICONOMACHORUM, ET
CONFUTATIO IPSORUM.

CAPUT I.

Appellant illos (*Iconomachi*) umbratiles pi-
ctores, qui Christum coloribus delineant,
pinguntque. Quid ergo, num & fabram crucem
præparantem, ædificantemque *χρῆσις τέκτων* hoc
est ineptum fabrum, & rudem vocabunt? &c.
*VII. syn. act. 6. Epiph. contra Gregor. & alios
tom. 3. post princ.*

CAPUT II.

Objectio. Arbitratus est ipsam imaginem Christum vo-
cando, est autem Christus hoc nomine Deus, &
homo: sequitur, ut & imago Dei sit, & hominis,
ut deitatem circumscriperit, aut inconfusam unitio-
nem naturæ humanæ, & divinæ confuderit, &c.
Pseudosynod. VII. in synodo act. 6.

Solutio. Non est imaginum structura pictorum inven-
tio, sed ecclesiæ catholicæ probata legislatio,
& traditio. Nam quod vetustate excellit veneran-
dum est, ut inquit divinus Basilus. Testatur hoc
ipsa rerum antiquitas, & patrum nostrorum, qui
Spiritu Sancto feruntur doctrina, etenim cum has
in sacris templis conspicerent, ipsi quoque animo
propenso veneranda templa extruentes, in eis qui-
dem gratas orationes suas, & incruenta sacrificia
Deo omnium rerum Domino offerunt. Atqui
concilium, & traditio ista non est pictoris, verum
ordinatio, & dispositio patrum sanctorum, qui
ædificaverunt. Hoc autem nomen *Christus*, signi-
ficativum est & deitatis, & humanitatis secundum
illam naturam, qua visus est. Homines Christia-
ni illius imaginem depingere didicerunt, non se-
cundum eam, qua invisibilis erat, hæc enim de-
scribi non potuit, audivimus enim ex Evangelio,
*Joann. 1. Deum neminem unquam vidisse. Itaque natura
Joann. 4. humana, Christo depicto, ut rei veritas id indi-
cat, secundum nomen tantum Christiani confi-
tentur se adaptare visam imaginem archetypo, &
non secundum essentiam. Ipsi autem stolidi, &
leves imaginem, & prototypum nihil differre di-*

cunt, & in diversis substantiis identitatem substan-
tiæ indicant, &c. Si in præsepio jacens fasciis in-
volutus * per naturam humanitatis illius divinitatis
natura fuit, circumscriberetur & in colorata ima-
gine humanitatis ejus incircumscriptibilis ejus di-
vinitas, si vero illud factum non est, neque hoc
etiam, &c. *VII. synod. act. 6. Epiphan. ubi
supra tom. 3. post princ.*

* involuta, f.

CAPUT III.

Imaginum appellatio neque Apostolorum, ne-
que patrum traditione cœpit, neque precatio-
nem sacram ullam, qua sanctificari posset, habet,
sed manet communis, & inhonorata, quemad-
modum ab artifice pictore absoluta est. *Pseudosyn.
ubi supra tom. 4.*

Objectio.

Quod cum multis aliis, quæ in Ecclesia obser-
vantur, sine scriptura nobis imaginum veneratio
tradita sit, ab Apostolorum temporibus late per
historias traditum est. De imagine maxime He-
morrhoiis, quam multis scriptoribus confirmare
possumus, &c. Quin etiam Basilus Magnus,
cujus scripta per omnes terræ fines resonant, in di-
versis opusculis suis mentionem imaginum facit.
Gregorius etiam, illius & carne, & spiritu frater,
Nyssensium præsul in sermone in Abraham idem
sentit. Item alter Gregorius Theologus in versi-
bus de virtute. Et Jo. Chrysostomus in oratio-
ne funebri in Meletium Episcopum Antiochiæ,
& in sermone, quod veteris, & novi testamenti
unus sit legislator. Cyrillus item expiator Nesto-
rianæ hæresis in epist. ad Acacium Episcopum
Scytopoleos. Anastasius Episcopus Theopoleos.
Sophronius, Maximus. Sed quid hos nominatim
citamus? omnes enim sancti patres nostri imagi-
nes acceperunt. Quam ob causam mendaces de-
prehenduntur in hoc, quod dicunt, non esse pa-
trum traditionem, &c. Plane enim pictura con-
venit cum evangelica narratione, &c. Nam si
conspexerimus in imagine Angelum annuntian-
tem Virgini, plane in recordationem Evangelica
historiæ venimus, &c. *VII. synod. act. 6.
Epiph. ubi supra tom. 4.*

*Responsio.**Lac. 1.*

CAPUT IV.

Quomodo autem, & valde laudatam Dei Ma-
trem, quam obumbravit plenitudo Deitatis, per
quam nobis eluxit lumen, quod adiri nequit, ma-
trem, inquam, ipsis cælis altiolem, sanctiolem
Cherubim, vulgaris ars gentilium pingere audeat?
Rursus, quomodo eos, qui cum Christo regnatura-
ri sunt, & in sedibus cum eo sedebunt judicaturi
orbem terrarum, conformes ejus gloriæ, quibus
non erat dignus mundus, ut divina miracula asse-
rent, quomodo, inquam, eos non timent per ar-
tem gentium exhibere? *Pseudosynod. ubi supra*

Objectio.

Norunt (*Christiani*) per specificam effigiationem
certamina, & virilia eorum facta animo
perspicere, & supernis honoribus magnificare,
cognoscereque illos, secundum divinum Aposto-
lum, cum Christo victos esse, & pro nobis in-
tercedere, sinceramque & inviolatam fidem, &
cultum in spiritu, & veritate soli Deo offerre,
minime vero creaturis illis, quæ sunt sub cælo,
&c. *VII. synod. act. 6. Epiphan. ubi supra tom.
4. in med.*

Responsio.

CAPUT V.

Objectio. Deus est spiritus, & quicumque Deum adoraverint, in spiritu, & veritate adorent. Deum nemo vidit unquam, neque vocem ejus audivistis, neque formam ejus vidistis, beati sunt, qui non viderunt, & crediderunt. *Pseudosyn. act. 6. tom. 4.*

Responsio. Non Christiani adorationem in spiritu, & veritate imaginibus exhibuerunt, neque etiam divinae crucis effigiei, neque etiam unquam invisibilis, & incomprehensibilis naturae imaginē apparuerunt, &c. Nam cum divinam crucis effigiem, & venerandas imagines amore, & desiderio amplectimur, ad ipsum prototypum respicimus. *VII. synod. act. 6. Epiph. ubi supra tom. 4. post med.*

CAPUT VI.

Objectio. Et in veteri testamento ait ad Moysen, & populum: Non facies tibi idolum, neque omnem similitudinem, &c. Quam ob causam in monte in medio ignis vocem verborum audivistis, similitudinem non vidistis, &c. *Pseudosyn. ubi supra synod. VII. act. 6. tom. 4.*

Responsio. Quae in veteri lege contra eos, qui inter filios Israel vitulum adorabant, & Aegypti abominationibus insistebant, dicuntur in christianos quoque jactare non desinunt. Capiuntur autem labiis proprii oris: utinā autē cogitassent, quia Dominus eam gentem ducturus in terram promissionis, in qua habitabant gentes, quae adorabant, & colebant idola, demones, solem, lunam, & astra, reliquasque creaturas, quin etiam volucres, quadrupedes, & serpentes, Deum autem verum ignorabant; quare tam diligenter eis praecipit, ne facerent ullam similitudinem eorum, quae aut in caelo, aut in terra sunt. Postquam autem eos ab idololatria abduxisset, jussissetque tabernaculum testimonii fabricari, Moyses servus illius, fidelis, cui omnia significaverat, sensibilia Cherubim habentia hominum formam, respondentia figura intelligibilibus ex auro apparuit inumbrantia propitiatorium, quod scilicet Christum praefiguravit. *Synod. VII. act. 6. Epiph. tom. 4. contra Greg. & alios.*

CAPUT VII.

Objectio. Et mutaverunt gloriam immortalis Dei per imaginem, non solum ad mortalis hominis similitudinem effectam, & venerati sunt, & coluerunt ea, quae condita sunt, super eum, qui condidit. Et rursus: Si enim cognovimus Christum secundum carnem, jam non cognoscimus, per fidem enim ambulamus, non per speciem, & hoc quod ab Apostolo aperte dictum est: *Igitur fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.* *Pseudosyn. VII. act. 6. ubi supra.*

Responsio. Aperte dicere licet eos similes factos gentibus, qui gloriam Dei mutaverunt relicto creatore, dum Apostolicas sententias secundum proprias cupiditates subvertunt. Clarum enim omnibus est Apostolum gentes reprehendisse in eo, quod ait: *Commutarunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, inferunt etiam volucrum, quadrupedum, & serpentium.* Dolose tamen isti totam phrasim con-

Tom. VI.

taminaverunt, ut per eam immutatam simpliciores inescarent, quasi scilicet Apostolus de imaginum in ecclesia pictura verba faceret. Nam quae ab Apostolo inferuntur, apertam habent manifestationem, volatiliū enim, quadrupedum, & serpentium mentionem facit. Item ea, & venerati sunt, & coluerunt, creaturas scilicet supra creatorem. *VII. synod. act. 6. Epiph. contra Greg. & alios tom. 4. ante fin.*

CAPUT VIII.

Epiphanius Cyprius sic ait: „ Ne in ecclesiam imagines inferatis, neque in sanctorū coemeteriis eas statuatis, sed perpetuo circumferete Deū in cordibus vestris. Quin etiam neque in domo communi tolerantur, non enim fas est Christianum per oculos suspensum teneri, sed per occupationem mentis“. Idem in aliis quoque sermonibus suis de imaginum subversione multa dixit, quae studiose quærentes facile inventient. *Pseudosyn. ubi supra tom. 5.*

Quod nunc a beato Patre Epiphanio dictum est, illius nequaquam existit. Divinus enim hic pater LXXX. capitum librum edidit, in quo omnes haereses gentiles, & Judaicas, item quotquot post Christianismum susceptum invecere sunt, damnavit. In quo proculdubio & eam posuisset, quae de imaginibus ab istis fertur, si alienam a Christi religione hanc existimasset. Quod si autem ecclesia has contra venerandas imagines expositiones suscepisset, profecto non fuisset illis via in ornatu templorum ad nostram memoriam juvanda, &c. Beatus pater Epiphanius temporibus Arcadii, & Theodosii floruit: ab eo igitur tempore & hanc haeresim usque anni sunt cccc. & tamen libros illos contra imagines nemo Christianorum, praeter ipsos novitatis magistros, recipit. Quod si tanto tempore in ecclesia non sunt recepti, quamobrem nunc a nobis recipi debent? Nam quam adferunt quidam istorum epistolam veluti scriptam a beato Epiphanio Cypriorum Praefule ad Theodosium Imperatorem, &c. invenimus circa finem epistolae hujuscemodi emphasis: „ Saepe cum ministris meis de imaginum oblatione egi, sed ab his non receptus sum, neque vel in paucis vocem meam audire sustinuerunt“. Attendamus autem, qui floruerunt per tempora Epiphanii, quos tamquam gloriosos Doctores, & tuta munimenta ecclesiae dicere possumus Basilium Magnum, Gregorius Theologus, Gregorius Nissenus, quem omnes patrem patrum vocant, Joann. Chrysostomus, Ambrosius, Amphilocheus, Cyrillus Hierosolymorum Episcopus. Quod si is, qui hanc expositionem dictorum contra venerandas imagines edidit, ait se a sanctis patribus, qui per ea tempora floruerunt, non fuisse receptum, quomodo ea, quae sancti patres non probaverunt, nos qui circa fines temporum & saeculorum occurrimus, quique verbi, & cognitionis usu deficiamus, & indigni sumus, ut discipuli illorum vocemur, recipiemus? praesertim cum falso contra ecclesiam edita sint, &c. Nos autem Christicolae dictum illud Apostoli cogitemus. Traditiones, quas accepimus eas servemus, profanas vaniloquentias recusemus, eaque omnia falsa, & effecta cognosca-

Objectio.

Responsio.

* Communi-
stis, 6.

* Defici-
mur, al.

2. Thessal. 2.
2. Tim. 3.
Ad Tit. 5.

R

ica-

scamus. Libri enim B. Epiphani, præcipue is, qui dicitur *Ancyrolus*, & reliqui per universum terrarum orbem sunt famigerati, &c. hi vero pauci, & forte nuper editi, quare, ut novicii, & alieni, falsique ab ecclesia existimati sunt, nec unquam fuere recepti, &c. Epiphani discipuli templum in Cypro, quod ejusdem patris nomine appellaverunt, ædificaverunt, & cum multis alijs picturis illius quoque imaginem ibidem collocarunt, &c. *VII. synod. act. 6. Epiph. tom. 5. in princ.*

CAPUT IX.

Obiectio. Gregorius Theologus in versibus dicit: „ Flagitium est fidem habere in coloribus, & non in corde, ea enim, quæ in coloribus existit, facile eluitur: quæ vero in profundo mentis illa mihi amica “. *Pseudosyn. ubi supra tom. 5.*

Responsio. Beatus Gregorius, &c. voluit, ut operemur, quæ sunt regni cælorum, non vero mundi hujus, quæ tamquam fluxa, & celeriter se mutantia fidem non habent. *VII. synod. Epiph. ubi supra tom. 5. post princ.*

CAPUT X.

Obiectio. Amphilocheus Iconii Episcopus ita ait: „ Non enim nobis sanctorum corporales vultus in tabulis coloribus effigiare curæ est, quoniam his opus non habemus, sed politia illorum virtutum memores esse debemus “. *Pseudosynod. ubi supra.*

Responsio. Hæreticis proprium est, mutilatas exquirere sententias, &c. hæc dicit beatus pater, maxime quo nos ad imitationem perducatur, non enim sanctos propter carnalem amorem laudamus, neque pingimus, sed quo virtutum illorum simus memores, & in libris vitas illorum describimus, in tabulisque illos depingimus, non quod hoc a nobis postulent ipsi, verum id nostra causa, & propter utilitatem nostram facimus, non enim solum passiones martyrum nos instituunt, sed & contextus, & scriptum de illorum passionibus, picturaque idem indicant, simili modo & annua illorum memoria, &c. Nemo enim laudaverit virum, quem viderit virtutes sanctorum averfantem, & quotidie illorum imagines circumferentem, aut templa illis ædificantem, aut vasa comparantem illis, sui ipsius autem templum divinis virtutibus non ornantem, &c. Hoc sane martyrum est encomium, electorum ad virtutem convocatio, quemadmodum Magnus ait Basilius in moralibus sermonibus, &c. „ Multas cruces in ædicula figurare, & præcepta Dei contemnere, imitationisque passionis illius oblivisci, extrema dementia est, &c. “ Asterius Amasiæ Episcopus in sermone de Lazaro, & divite emphasi utens ait: „ Ne pingas Christum in vestibus, sed magis sumptu illo, & impensis pauperibus subveni &c. “ Idem tamen in encomio de Euphemia martyre imaginem laudat, &c. Gregorius Theologus in sermone natalium Domini, sic ait: „ Bethleem honore affice, & præsepe adora. “ Nam quæ Deo oblata sunt, ejus participatione, & contrectatione sancta fiunt, quemadmodum idem & tota Scriptura testatur, & ob hoc sancto, honor sanctitatis illius non aliter con-

servatur, quam per nostram devotam adorationem, &c. “ *VII. syn. act. 6. Epiph. ubi supra tom. 5. in med.*

CAPUT XI.

Theodorus Ancyra Episcopus sic docet. Sanctorum formas, & species ex materialibus coloribus formari minime decorum putamus, horum autem virtutes, quæ per scripta traditæ sunt veluti vivas quasdam imagines, reficere subinde oportet. Ex his enim ad similitudinem imitationem, & zelum pervenire possumus. *Pseudosyn. ubi supra.*

Nos cum congregassemus libros Theodoti sex ad Lausum tomos contra Nestorium scriptos, interpretationem in symbolum Nicænum, sermonem in natalem Domini, in luminaria, in Heliam & viduam, in sanctum Petrum, & Joannem & in claudum sedentem ad Speciosam portam, in eos, qui talenta acceperant, in duos cæcos, nusquam sane dictam sententiam invenire potuimus &c. *VII. syn. act. 6. Epiph. ubi supra tom. 5.*

CAPUT XII.

Similiter & Eusebius Pamphili ad Constantiam Augustam petentem Christi imaginem ad se ab illo mitti, &c. velim mihi significes, quamnam putes Christi imaginem? *Pseudosynod. ubi supra.*

Quis fidelium in Ecclesia, quique verorum dogmatum scientiam habeat, ignorat Eusebium Pamphili in reprobū sensum consensisse Arii placitis? &c. Opinentur Ariani Christum Dominum nostrum carnem sine anima assumpsisse divinitatem, implevisse animæ consilia, &c. nimirum quo passionem, ut ait Gregorius divinitate circumscribant, & ob id vere Theopaschitæ sunt. Qui autem hujus sententiæ sunt, imaginem non habendam censent, quemadmodum impius Severus, Petrus Fullo, Philoxenus Hierapoleos Episcopus, & omnis denique illa multi capitum, & sine capite hydra contendit. Hujus igitur societatis existens, & Eusebius, quemadmodum ex illius epistolis, & historicis commentariis demonstratū est, imaginem Christi Theopaschitarum more reicit, qua de causa & Constantiæ Licinii uxori scribit apud se imaginem non reperiri. Nam & in eadem epistola dicit, quod illius incarnata forma in Deitatis naturam mutata sit. Nemo tamen sanctorum patrum nostrorum sic sensit, aut docuit, neque etiam veritas sic se habet. *VII. syn. act. 6. Epiph. tom. 5. ante fin. vide ibi multa contra Euseb. Pamphili.*

TITULUS XXIII.

COMMUNIA DE IMAGINIBUS.

CAPUT I.

Apollonice instructi traditiones, quas accepimus, servamus omnia suscipientes, quæ sancta catholica Ecclesia & scripto, & consuetudine admisit. Quorum de numero cum & venerandarum imaginum essent figuraciones, de his peculiariter egimus. *Nicæn. II. in epist. ad cleric. CP.*

CAPUT II.

Imagines Petri, & Pauli ostenduntur a Silvestro Constantino. *Hadr. in ep. ad Constant. & Iren. Imperatores, apud syn. VII. act. 1.*

CAPUT III.

Obiectio. Quod nulla Evangelii lectio tradat Jesum ad Abagarum imaginem misisse.

Responsio. Prædecessor noster sanctæ recordationis D. Stephanus, quondam sanctissimus Papa, in concilio præsidens, inter plurima veridica testimonia per semetipsum asserens docuit ita, &c. Quod Redemptor humani generis, appropinquante die passionis, cuidam Regi Edessæ civitatis desideranti corporaliter illum cernere, & ut persecutiones Judæorum fugeret, ad illum convocare, ut auditas miraculorum opiniones, & sanitatum curationes, illi, & populo suo impertiret, respondisset: „ Quod si faciem meam corporaliter cernere cupis, en tibi vultus mei speciem transformatam in linteo dirigo, per quam & desiderii tui fervorem refrigeres, & quod de me audisti, impossibile nequaquam fieri existimes, &c. “ Item ex synodica trium Patriarcharum Casmæ Alexandriæ, Theodori Antiochiæ, & Theodori Hierosolymæ, &c. Theodorus Patriarcha Hierosolymorum inquit: „ Restat mihi tempus enarrandi de Abagaro Edesseno, & alia, aut similia sanctorum Patrum, quæ & vos melius cognoscitis. “ *Hadrianus in lib. de Imaginibus c. 18.*

CAPUT IV.

Visio sacrarum imaginum ad speciosam formam Domini, & Salvatoris nostri Jesu Christi secundum carnem, sanctæque ejus Genitricis, & sanctorum pertinet. *Hadr. in lib. de Imaginibus ad Carol. c. 20.*

CAPUT V.

Obiectio. Quod non ad adorationem imaginum pertineat testimonium, quod de sexta synodo protulerunt Patres in septima synodo.

Responsio. Idecirco testimonium de sancta sexta synodo protulerunt, ut clarifice ostenderent, quod jam quando sancta sexta synodus acta est, a priscis temporibus sacras imagines, & historias pictas venerabantur. Unde ipsa sancta sexta synodus fideliter per canones orthodoxe statuens ita constituit, dicens: „ In quibusdam venerabilium imaginum picturis, agnus digito Præcursoris monstratus designatur, qui in signum relictus est gratiæ “, & post pauca: „ Secundum humanam figuram & in imaginibus a nunc pro veteri agno retitulari decernimus “, &c. Unde & beatus Augustinus in *xcii. psalmo* explanavit. Si autem non adoras in Christo ista terrena, quamvis de illa similitudo quædam data est ad significandos sanctos, de quacumque creatura ducta fuerit similitudo tu intellige similitudinem creaturæ, & adora artificem creaturæ. *Hadrian. de imaginibus cap. 35.*

CAPUT VI.

Usus sanctæ nostræ catholicæ, & Apostolicæ Romanæ ecclesiæ fuit, & est, quando sacræ imagines, vel historiæ pinguntur, prius sacro chrismate unguuntur, & tunc a fidelibus venerantur, instar facientes, ut locutus est Dominus ad Moysen, dicens: *Faciesque unctionis oleum sanctum unguentum compositum opere unguentarii, & unges ex eo tabernaculum testimonii, & arcam testamenti* &c. *Hadrian. de imaginibus c. 39.*

CAPUT VII.

Petrus, qui ex Judæorum superstitione ad Christianæ fidei cultum, Deo volente, perductus est, adhibitis sibi quibusdam indisciplinatis, sequenti die baptismatis sui, hoc est dominico, in ipsa festivitate paschali cum gravi scandalo, imaginem (*in synagoga*) Genitricis Dei, Dominique nostri, & venerandam crucem, vel birrum album, quo de fonte surgens indutus fuerat, posuit, &c. „ Hortamur ut sublata exinde cum ea, qua dignum est, veneratione, imagine, atque cruce debeatis, quod violenter ablatum est, reformare, &c. “ Ne ergo superscriptus Petrus, vel alii, qui ei in hac indisciplinationis pravitate præbuere solatium, sive consensum, hoc zelo fidei se fecisse respondeant, ut per hoc quasi eis necessitas fieret convertendi, admonendi sunt, atque scire debent, quia hac circa eos temperantia magis utendum est, ut trahatur ab eis velle, non reniti, non ut adducantur invitati, quia scriptum est: *Voluntarie sacrificabo tibi*, &c. Ecce S. Gregorius non est ausus contradicere tali fidei pro sacris imaginibus, sed magis eam confirmavit, ubi dixit: *Non adducantur invitati. Hadr. de imaginibus c. 50. ex D. Greg. ad Januarium Episcop. Carol. lib. 7. ep. 5. Indict. 2.*

Psalm. 53.

CAPUT VIII.

Ut de pluribus optimum unum memoremus, S. Ambrosii Mediolanensis Episcopi testimonium proferimus, qui in expositione sanctorum martyrum Gervasii, & Protasii, inter reliqua ait: „ Tertia vero nocte confecto jejuniis corpore non dormienti sed stupenti quædam mihi apparuit tertia persona, quæ similis erat Beato Paulo Apostolo, cujus vultum me pictura docuerat “ *Hoc testimonium in concilio Domini Stephani prædecessoris mei oblatum est, &c. Sanctus Gregorius Papa in dialogis suis meminit de quibusdam beatissimis viris atque religiosis feminis, simulque puellis, quod sanctam Dei genitricem Mariam, atque Principes Apostolorum Petrum, & Paulum, & sanctos Martyres viderint in transitu suo: unde eos cognoverunt, nisi per picturam? sicut & Beatus Ambrosius, ut superius exaravimus, dixit. Hadr. de imaginibus cap. 71.*

CAPUT IX.

Credimus, quia incognitum non habetis illud quod S. Gregorius Papa, ut superius exaravimus in epistola sua dixit. Et quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admisit. *Hadr. de imaginibus cap. 81. Greg. lib. 9. epist. 9. reg.*

CAPUT X.

Pictores imitantur arte naturam, & colores coloribus permiscentes, visibiles corporum depingunt imagines, &c. Et Imperatorem sedentem, & barbarum subditum, & gladium acutum, & fluvios decurrentes, & campos variis coloribus adornatos, & omnia, quæ videntur, per artea imitantes, mirabilem historiam videntibus præstant. *Joannes Chrysostomus in psalm. 50. apud Hadr. de imaginibus c. 86.*

CAPUT XI.

Hadrianus Papa ignovit Tharasio Patriarchæ ex laicis sumpto propter zelum de imaginibus sacris. *Joann. VIII. in ep. ad syn. CP. act. 2.*

CAPUT XII.

Placuit picturas (*paganorum*) in ecclesia esse non debere, ne quod colitur (*a paganis*) aut adoratur, in parietibus depingatur. *Elib. c. 36. Ivo lib. 2. tit. 4. c. 28. pan. & part. 3. c. 40. decr. Burch. lib. 3. c. 35.*

CAPUT XIII.

Constantinus, dum templum Romæ Salvatoris extrueret, in utroque pariete templi historiam veteris, & novi testamenti scripsit, hinc quidam Adam exeuntem paradysum, illinc vero latronem paradysum ingredientem. *Petrus, & Petrus vicarii Hadriani Papæ VII. syn. act. 3. ante med.*

CAPUT XIV.

Cur Angeli, & Cherubini facie hominis pingantur, quia in ea visi sunt ab hominibus. *Tharaf. VII. synod. act. 4. in princ.*

LIBER QUINTUS.

De Vestibus, Vasis sacris, & de aliis Cæremoniis Ecclesiasticis.

TITULUS I.

NE QUISQUAM, PRÆTER EOS QUI SACRIS INITIATI SUNT, VASA, AUT PALLAS SACRAS TANGERE AUDEAT.

CAPUT I.

Nullus lector, vel ostiarius vasa sacrata audeat contingere. *Sylvest. in syn. Rom. CCLXXXIV. Episcop. cap. 9.*

CAPUT II.

De conf. d. r. cap. 40.

In hac sancta sede Apostolica a nobis, & reliquis Episcopis, cæterisque Domini sacerdotibus statutum est, ut sacra vasa non ab aliis, quam a sacratiss, Dominoque dicatis contrectentur hominibus. Indignum valde est, ut sacra Domini vasa quæcumque sint, humanis usibus serviant, aut ab aliis, quam a Domino famulantibus, eique dicatis tractentur viris, ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus plagam imponat populo suo, & hi etiam, qui non peccaverunt, mala patiantur, aut pereant, quia perit justus sæpissimæ pro impio, &c. *Xyst. epist. 2. in princ. Burchard. lib. 3. cap. 214. Ivo part. 3. cap. 264. & part. 2. cap. 70. decret. Anselm. lib. 6. cap. 161. in addit.*

CAPUT III.

Dist. 23. c. 25.

Sacratas Deo fœminas, vel monachas sacra vasa, vel sacratas pallas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre perlatum est ad Apostolicam sedem, quæ omnia reprehensione, & vituperatione plena esse, nulli recte sapientium dubium est. Quapropter hujus sanctæ sedis auctoritate, hæc omnia vobis refecare funditus, quanto citius poteritis, censemus, & ne pestis hæc latius divulgetur per omnes provincias, abstergi citissime mandamus, &c. *Soter. epist. 2. in princ. Burch. lib. 3. cap. 215. Ivo part. 2. cap. 72. & part. 3. cap. 265. decret. Anselm. lib. 7. cap. 204. Tarrac. lib. 4. cap. 43.*

CAPUT IV.

*Dist. 23. c. 26. * subdiaconos.*

Non oportet ministros locum habere in diaconico *, & dominica vasa tangere. *Laodic. cap. 21. Mart. Brach. cap. 41. Ivo part. 3. cap. 105. decr.*

CAPUT V.

Non oportet infacros ministros licentiam habere in secretarium, quod Græci *δικονόνιον* appellant, ingredi, & contingere vasa dominica. *Agath. cap. 66.*

Dist. 23. c. 31. & 32.

CAPUT VI.

Non liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nec aliis, nisi his, qui ab Episcopo subdiaconi fuerint ordinati. *Brac. I. cap. 28. vide Marr. Brac. cap. 41. Ivo part. 6. c. 377. decr.*

Dist. 33. c. 31. & 32.

CAPUT VII.

Non liceat mulieri manum suam ad pallas dominicas mittere. *Antistod. cap. 37.*

CAPUT VIII.

Quidam nostrorum, verorum virorum relatu, quidam etiam visu didicimus, in quibusdam provinciis contra legem divinam, canonicamque institutionem fœminas sanctis altaribus se ultro ingerere, sacrataque vasa impudenter contingere, & indumenta sacerdotalia presbyteris admistrare, & quod his majus, indecentius, ineptiusque est, corpus, & sanguinem Domini populis porrigere, & alia quæque, quæ ipso dicto turpia sunt, exercere. Miranda sane res est, unde is illicitus in Christiana religione irreplevit usus, ut quod viris sæcularibus illicitum est, fœminæ, quarum sexui nullatenus competit, aliquando contra fas sibi licitum facere potuerint, quod quorundam Episcoporum incuria, & negligentia provenisse nulli dubium est. Unde, væ nobis sacerdotibus, &c. Hoc ergo tam illicitum factum, quia ex toto a religione Christiana abhorret, ne ulterius fiat, inhibendum est. Proinde unusquisque Episcoporum sollicitè, sagaciterque provideat, ne in sua parochia tale quid fieri deinceps sinat. *Paris. sub Ludovic. & Loth. lib. 1. cap. 45.*

CAPUT IX.

Non liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono, aut acolytho in secretario vasa dominica. *Mart. Brac. cap. 41. Ivo part. 6. cap. 377. decr.*

Dist. 23. c. 32.

CAPUT X.

Xystus constituit, ut vasa sacrata * non tangerentur, nisi a ministris sacratiss. *Damas. in Xysti.*

** ministris, al.*

CA-

CAPUT XI.

Soter constituit, ut nulla monacha pallam sacratam contingeret, nec incensum poneret in sancta ecclesia. *Damas. in Soter.*

CAPUT XII.

Bonifacius constituit, ut nulla mulier, aut monacha pallam sacratam contingeret, aut lavaret, aut incensum poneret in ecclesia, nisi minister. *Ex Pontif.*

TITULUS II.

DE MUNDITIE, QUÆ DEBETUR VASIS, ET PALLIS SACRIS, ET DE MODO, QUO ABLUENDÆ SUNT.

CAPUT I.

C. 2. de custod. Euch. Greg. IX. c. 1. de immunit. eccles. in 4. coll.

Sunt alii clerici, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerii, & vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, nec non & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrore. Quia vero zelus nos comedit domus Dei, &c. præcipimus, ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta prædicta munda, & nitida conferentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecere in profanis. *Innoc. III. in conc. gen. Later. cap. 19.*

CAPUT II.

Vasa altaris, & panni vel pallia sint nitida, & integra, & si fuerint vetusta, vel aliquo casu corrupta, religioso, & puro loco abscondantur vel igne cremantur. *Greg. VII. in conc. Rom. ann. incert. cap. 27.*

CAPUT III.

De conf. d. 1. cap. 38. * canthara.

De vasibus sacris ita gerendum est. [Altaris palla cathedra*, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur, quoniam non licet ea, quæ in sanctuario fuerint, male tractari, sed incendio universa tradantur, cineres eorum in baptisterio inferantur, ubi nullus transitus habeatur, aut in pariete, aut in fossis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. *Clem. epist. 2. in princ. Burch. lib. 3. cap. 216. Ivo part. 2. cap. 66. & part. 3. cap. 266. decret. Farrac. lib. 4. cap. 42.*

CAPUT IV.

De conf. d. 1. c. 39. Nemo, §. 1. * intra.

Pallas, & vela, quæ in sanctuarii sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris juxta* sacrarium lavent, non efficientes foras a sacrario velamina dominicæ mensæ, ne forte pulvis Domini corporis male decidat a sindone foris abluta, & erit hæc operanti peccatum. Idcirco intra sacrarium ministris præcipimus hæc sancta cum diligentia custodire. Sane pelvis nova comparetur, & præter hoc nihil aliud tangat. Sed nec ipsa pelvis velis apponatur lavandis, nisi quæ ad dominici altaris cultum pertinent, pallæ altaris solæ in ea laventur, & in alia vela januarum. De velis autem januarum cura sit ostiariis ex admonitione majorum, ne quis negligens, aut ignarus ad velum januæ domus Domini manus incondite tergat, sed statim coercitus discat omnis homo, quia velum atrii domus Domini sanctum est, &c. *Clem. epist. 2. post princ. Burch. lib. 3. cap. 216. Ivo part. 3. cap. 266. decret.*

CAPUT V.

Non licet diacono velo, vel palla scapulas suas involvi. *Antisiod. cap. 13.*

CAPUT VI.

Conquestum est in sancto concilio de quibusdam stultissimis presbyteris, ut quando incendium videant, corporale dominico corpore conlectratum ad extinguendum incendium temeraria præsumptione in ignem proiciant. Ideoque decretum est, sub anathematis interdictione, ne ulterius fiat. *Salgunst. cap. 6. post Burch. decret. Ivo part. 15. cap. 172. decret.*

TITULUS III.

CORPORA MORTUORUM OLIM PALLIS AUT SACRIS VESTIBUS NON TEGERANTUR.

CAPUT I.

EX amore fidelium hujus sedis Rectoribus, mos ultra meritum erupit, ut cum eorum corpora humanda deferuntur, hæc dalmaticis contegant, easdemque dalmaticas pro sanctitatis reverentia sibi met partiendas populus sciadat, & cum adsint multa a sacris corporibus Apostolorum, martyrumque velamina, a peccatorum corpore sumitur, quod pro magna reverentia referretur. De qua re præfenti decreto constituo, ut feretrum, quo Romani Pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, nullo tegmine veletur, &c. *Greg. in synod. Rom. cap. 4. lib. 4. cap. 88. vel epist. 44. registr.*

CAPUT II.

Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum obvolvatur, aut diaconus scapulas operiat, quæ fuit in altari, aut quæ data est in mensam Domini. Qui hæc fecerit, vel leviter, & quasi nihil, & negligenter habuerit divina mysteria, diaconus triennio, sexque mensibus a dominico alienus sit altari, gravi percussus anathemate. Quod si clericum presbyter non commoverit, decem annis, & quinque mensibus excommunicatus sit, propterea quod de dominicis sacramentis subjecta sibi non commoverint mysteria, & postea cum grandi humilitate matri reconcilietur ecclesiæ. *Clem. epist. 2. in princ. vid. Antisiod. cap. 12. & 13.*

De conf. d. 1. cap. 39.

CAPUT III.

Observandum, ne pallis vel ministeriis divinis defunctorum corpuscula obvolvantur. *Arvern. cap. 3.*

CAPUT IV.

De operitorio dominici corporis, seu palla altaris numquam sacerdotis corpus, dum ad tumulum evehitur, obtegatur, quia sacro velamine visibus suis reddito, dum honorantur corpora, altaria polluantur. *Arvern. cap. 5. Burchard. lib. 3. cap. 107. Ivo part. 2. cap. 142. decret.*

CAPUT V.

Non licet velo, vel pallis corpora mortuorum involvi. *Antisiod. cap. 12.*

CAPUT VI.

Pallia, quæ super corpora mortuorum posita sunt, non ponantur super altare. *Synod. Bituricens. cap. 13. apud concil. Lemovicen. act. 2.*

134 Juris Pontificii Veteris Epitome

TITULUS IV.

EPISCOPI VASA ECCLESIAE CONSERVENT, ET NE ILLA ALIENARE AUDEANT.

CAPUT I.

^{12. q. 2. c. 13.} **A**postolicos, & paternos canones renovans sancta hæc, & universalis synodus defini- vit, neminem prorsus Episcopum vendere, vel utcumque alienare cimelia, & vasa sacra, ex- cepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet, quæ accipiuntur in redemptionem cap- tivorum, sed nec tradere salaria * ecclesiarum in emphyteutica pacta, &c. Quisquis autem a- peruerit post hanc definitionem nostram, contra- rium quid huic sanctæ, & universali synodo age- re deponatur, ut prævaricator divinarum legum, & præceptorum, castata videlicet omnino, quæ facta est in scriptis, vel sine scriptis ab Episcopo pro venditione, vel emphyteutica traditio, aut alia quavis alienatione, cimeliorum scilicet, & salariorum *, & locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimeliis, vel sa- lariis *, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ecclesiæ sunt, vel non reddiderit ad incidendam chartam venditionis, vel emphyteuseos, sit ana- thema, usque dum fecerit, quod ab hac sancta, & universali synodo confirmatum est. *Syn. VIII. gener. sub Hadr. II. c. 15. Anselm. lib. 6. c. 169. Cæsar. lib. 7. c. 74.*

CAPUT II.

Sicut reprehensibile, & ultione dignum est, sa- crata quæpiam vasa, præterquam in iis, quæ lex, & sacri canones præcipiunt, venundare, ita nul- la est objurgatione, vel vindicta plestendum, si pietatis causa, pro captivorum fuerint redem- ptione distracta, &c. *Gregor. ad Fortun. Episc. Fanensem lib. 6. epist. 13. regist. indict. XV.*

CAPUT III.

Quia pervenit ad nos, quod quidam ex Italiæ ecclesiis clerici vasa sacra in Sicilia venundarunt, idcirco Pantaleonem notarium nostrum direxi- mus, ut eadem vasa sollicita investigatione re- quireret, &c. *Gregor. Joann. Episc. Syracus. lib. 7. regist. Indict. 1. epist. 27.*

CAPUT IV.

Bonifacium vobis ordinavimus sacerdotem, cui dedimus in mandatis, &c. ut ministeria, at- que ornatum ecclesiæ, vel quidquid illud est in patrimonio ejusdem, non minuere studeat, sed augere. *Greg. II. epist. 3. ad clerum & plebem Turingia post princ.*

CAPUT V.

De his, qui scripturas sanctas tradidisse dicun- tur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suo- rum, placuit nobis, ut quicumque eorum ex a- ctis publicis fuerit detectus vel * verbis nudis, ab ordine cleri amoveatur. *Arelat. I. c. 13.*

CAPUT VI.

^{20. q. 2. c. 1.} Casellas, vel mancipiola ecclesiæ Episcopi, sicut prisca canonum præcepit auctoritas, vel vasa ministerii, quasi commendata fidei præposito, in integro ecclesiæ jure possideant, &c. *Agath. cap. 7. Anselm. lib. 5. c. 86. in Rom.*

TITULUS V.

NEMO VASA, AUT VESTES SACRAS AD SUUM USUM DOMESTICUM TRANSFERAT, AUT VENDAT.

CAPUT I.

Siquis ausus fuerit, quidquam de consecratis in ecclesia abiicere, evangelii inquam depi- ctum codicem, aut figuram crucis, &c. aut uti tamquam communibus sacris Deo repositis pre- tiosis, aut monasteriis: si fuerint Episcopi, aut clerici deponantur, si monachi, aut laici com- munionem priventur. *VII. synod. act. 7. in defin. in fin.*

CAPUT II.

Vas aureum, vel argenteum sacrum, &c. ne- mo in suos usus convertat, injustum enim est. Si deprehensus sit, excommunicatione puniatur. *Apost. cap. 73.*

CAPUT III.

Si forte quispiam presbyter, sive diaconus sa- crarii syndonem, vel velum subtrahita vendiderit, Judæ Ischariotis similis æstimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, noverit se supradi- cti Judæ suscepturum pœnam. *Clem. epist. 2. post princ. Ivo part. 2. cap. 65. & part. 6. cap. 88. decret.*

CAPUT IV.

Vestimenta ecclesiastica, quibus Domino mi- nistratur, cultusque divinus, omni cum honori- ficentia, & honestate a sacerdotibus, reliquisque ecclesiæ ministris celebratur, sacra debent esse, & honesta, quibus aliis in usibus, cum Deo ejusque servitio consecrata, ac dedicata sint, nemo debet frui, quam ecclesiasticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi a sacris hominibus, ne ultio quæ Balthasar Re- gem percussit, super hæc transgredientes, talia præsumentes veniat divina, & corruere eos faciat divinæ ultionis justum flagellum ad ima. *Steph. epist. 1. in fin. Ivo part. 2. cap. 74. decret. An- selm. lib. 5. cap. 26. Cæsar. lib. 8. c. 42. Tarrac. lib. 4. cap. 44.*

CAPUT V.

Pervenit ad nos diaconos ecclesiæ Catanensis calciatos compagis procedere præsumpsisse, quod quia nulli hætenus per totam Siciliam licuit, ni- si solis tantummodo diaconis ecclesiæ Messanen- sis, quibus olim a prædecessoribus nostris non du- bitatur esse concessum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis ausus non est leviter attenden- dus, cum omni hoc fraternitas vestra subtilitate perquirat, &c. ut cognita veritate, quid fieri de- beat, disponamus, &c. *Greg. ad Joann. Syracus. Episc. lib. 7. regist. Indict. 1. epist. 28.*

CAPUT VI.

Ne ad nuptiarum ornatum ministeria divina præstentur, ne dum improborum contactu, pom- paque sæcularis luxuriæ polluantur, ad officium sacri mysterii videantur indigna. *Arvern. cap. 7. Burch. lib. 3. c. 108. Ivo part. 2. c. 143. decret. & lib. 1. tit. 4. c. ult. panorm. Casaraug. lib. 8. c. 42. & Tarrac. lib. 4. c. 44.*

CAPUT VII.

Omni cura, omnique studio providendum est, ne

17. q. 4. c. 15.

De conf. d. 1. c. 42.

Dan. 5.

De conf. d. 1. c. 41.

ne

ne hi, qui locum videntur obtinere regiminis, contumeliam videantur inferre cælestibus sacramentis. Etenim, quod & auditui terribile *, & visui execrabile judicatur, quidam sacerdotes vasa Domini in proprios usus assumunt, epulasque sibi in eis comedendas apponunt, &c. Persona, quæ sciendo divina vasa, ad ministeria, aut in usus suos transfulerit, aut comedere in his, vel poculum sibi sumendum elegerit, gradus sui, vel officii periculum sustinebit, ita tamen, ut si de sæcularibus fuerit, perpetua excommunicatione damnetur, si vero religiosus, ab officio deponatur. Sub hac damnationis sententia & illi obnoxii tenebuntur, qui ecclesiastica ornamenta, vela, vel alia quælibet indumenta, atque etiam utensilia sciendo in suos usus transfulerint, vel aliis donanda, vel vendenda crediderint. *Brach. III. cap. 2.*

CAPUT VIII.

In commune statuit coadunatio nostra, ut non tantum de sacris ministeriis, sed etiam de universis ecclesiæ ornamentis, nihil unusquisque sacerdotum pro suis usibus, vel voluptatibus contringere, vendere, aut naufragare pertentet. Si quis sacerdotum hoc decretum violaverit, deponatur, &c. Atque insuper si ejusdem temeratoris extiterit propriæ rei habitatio *, quidquid de eisdem sacris ministeriis, vel ornamentis ecclesiæ visus est naufragasse, aut ipse, aut pars ejus, compellatur parti ejusdem ecclesiæ ex integro reformare. *Tol. XVII. c. 5.*

CAPUT IX.

Nullus sacerdos, aut clericus, sive laicus præsumat calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra, & divino cultui mancipata ad alios usus retorquere. Si quis de calice sacro, quo sanguis Christi accipitur, aliud bibit, præter Christi sanguinem, & patenam ad aliud officium habet, quam ad altaris ministerium, deterrendus est exemplo Balthasar, qui dum vasa Domini in usus communes assumpsit, vitam pariter cum regno amisit. *Theodulphus ad presbyter. Aur. c. 18.*

CAPUT X.

Stephanus constituit sacerdotes, & levitas vestibus sacratis in usu quotidiano non uti, & nisi in ecclesia tantum. *Damas. in Steph.*

TITULUS VI.

CORPORALE SIT LINEUM.

CAPUT I.

Sacrificium altaris non in serico panno, aut tincto quisquam celebrare præsumat, sed in puro lineo ab Episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato, atque contexto, sicut corpus Domini nostri Jesu Christi in syndone munda sepultum fuit. *Syn. Rom. 267. Episc. sub Silvo. in epilog. Burch. lib. 3. cap. 99. Ivo lib. 1. tit. 4. cap. 39. panorm. C. lib. 2. cap. 134. decret. Anselm. lib. 9. cap. 2.*

CAPUT II.

Silvester constituit, ut sacrificium altaris non in serico, neque in panno tincto consecraretur, nisi tantum in lineo ex terra procreato, sicut Corpus Domini nostri Jesu Christi in syndone lineæ, & munda sepultum fuit. *Damas. in Silvest.*

TITULUS VII.

DE VESTIBUS, ET INSIGNIBUS PROPRIIS SACERDOTUM, ET ALIORUM MINISTRORUM, ET DE VASIS, QUÆ ILLIS IN ORDINATIONE CONFERUNTUR.

CAPUT I.

DE superhumerali, quod proprium est Episcoporum. *Syn. VIII. gen. act. 2. post med.*

CAPUT II.

Presbyteris, & diaconis depositis, cum reconciliabantur, olim reddebat Pontifex oraria. *Syn. gen. VIII. act. 2. post med.*

CAPUT III.

Introductus est Phorius baculo innixus, & cum eo Gregorius dudum Syracusanus. Marinus Deo amicissimus diaconus sanctæ Romanorum ecclesiæ, & Vicarius dixit: „ Tollite baculum „ de manu ejus, signum est enim dignitatis pastoralis, quod hic habere nullatenus debet, „ quia lupus est, & non pastor “. *Syn. VIII. gen. act. 7. in princ.*

CAPUT IV.

Cappas manicatas ad divinum officium intra ecclesiam nulli gerant, sed nec alibi, &c. Pontifices autem in publico, & in ecclesia super indumentis lineis omnes utantur, nisi monachi fuerint, &c. *Inn. III. in concil. gen. Lateran. cap. 15. in med.*

CAPUT V.

Ut diaconi non essent plures per parochias, nisi duo, & Cardinales urbis Romæ septem, & dalmaticis uterentur, & palla linostima læva eorum tegetur. *Silvest. in synod. Rom. CCLXXXIV. Episcoporum. cap. 6.*

CAPUT VI.

Communis filius Petrus diaconus nobis innovit, quod fraternitas vestra tempore, quo hic fuit, poposcerit, ut sibi, & archidiacono suo utendi dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia ita hominum suorum infirmitate compulsus festinanter abscessit, ut nec ipse moeror incumbens diu, ut dignum erat, & res desiderata poscebat, fineret permanere, & nos in multis implicitos ecclesiasticæ rationis consideratio novum hoc inconsulte, & subito non permetteret indulgere, ideo postulatæ rei prolongatus effectus est. Nunc vero charitatis tuæ bona revocantes ad animum, hujus auctoritatis nostræ serie, petita concedimus, atque te, vel archidiaconum tuum dalmaticarum ulu decorandos esse concessimus, eisdemque dalmaticas, Ciriaco Abbate deferente, transmisimus. *Greg. Aregio. Episcopo Francorum lib. 7. reg. ep. 111. Anf. lib. 6. c. 88.*

CAPUT VII.

Non oportet ministrum orarium * ferre, neque januas derelinquere. *Laodic. cap. 22. Anf. lib. 7. cap. 82.*

CAPUT VIII.

Non oportet lectores, vel cantores orarium ferre, & ita legere, vel canere. *Laod. c. 23. Anf. lib. 7. cap. 83.*

CAPUT IX.

Subdiaconus cum ordinatur, &c. patenam de

De vita, & honest. cler. c. 15. Clerici, Gr. IX. c. 4. sod. tit. in 4. coll.

Dist. 23. c. 10.

Dist. 23. c. 27. Ministrum.

** subdiaconum.*

Dist. 23. c. 28.

Dist. 23. c. 15.

* horribile, al.

* ambitio.

Dan. 5.

De cons. d. 1. c. Consul. 70. 45.

Matt. 27. g.

Jean. 19.

manu Episcopi accipiat vacuum, & calicem vacuum, de manu vero archidiaconi urceolum cum aqua & mantile*, & manutergium. *Carth. IV. c. 5. Vide Isidor. lib. 2. de eccles. officiis c. 10. apud Aquisgr. c. 6. Raban. de institutis clericor. lib. 1. c. 8. Ivo lib. 3. tit. 3. cap. 8. panorm. & part. 6. cap. 9. in fin. & cap. 14. decr. Anselm. lib. 7. cap. 51.*

CAPUT X.

Dist. 23. c. 16. Acolythus cum ordinatur, &c. ab archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda ecclesie lumina mancipari, accipiat & urceolum vacuum ad suggerendum vinum in eucharistiam sanguinis Christi. *Carth. IV. cap. 6. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 9. pan. & part. 6. c. 15. decr. Anselm. lib. 7. c. 50.*

CAPUT XI.

Dist. 23. c. 47. Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo, &c. *Carth. IV. c. 7. Anselm. lib. 7. c. 57. Ivo lib. 3. tit. 3. cap. 10. panorm. & part. 6. c. 16. decr.*

CAPUT XII.

Dist. 25. c. 18. Lector cum ordinatur, &c. Episcopus spectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens: „ Accipe, & esto relator verbi Dei“, &c. *Carth. IV. c. 8. Anselm. lib. 7. c. 55. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 11. panorm. & part. 6. c. 17. decr.*

CAPUT XIII.

Dist. 23. c. 19. Ostiarius cum ordinatur, &c. tradat ei Episcopus claves ecclesie de altario, dicens: „ Sic age, „ quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, „ quæ his clavibus recluduntur“. *Carth. IV. c. 9. Anselm. lib. 7. c. 54. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 12. panorm. & part. 6. c. 18. decr.*

CAPUT XIV.

Dist. 93. c. 19. Diaconus tempore oblationis tantum, vel lectionis alba induatur. *Carth. IV. c. 41. Anselm. lib. 7. c. 61. Casar. lib. 8. c. 20.*

CAPUT XV.

Dist. 50. c. 36. De his clericis. Qui altario ministrant, vel vasa sacro officio deputata contrectant, ab omni humano sanguine etiam hostili se abstineant. *Ilerd. cap. 1.*

CAPUT XVI.

Quia aliquanti hujus provincie ecclesie diacones absconsis infra tunicam utuntur orariis, ita ut nihil differre a subdiacono videantur, ut de cetero superposito scapulæ, sicut decet, utantur orario, placuit. *Brachar. I. cap. 27.*

CAPUT XVII.

granos, al. Lectores in ecclesia in habitu seculari non psallant, neque gradus* gentili ritu dimittant. *Brachar. I. cap. 29.*

CAPUT XVIII.

II. 9. 3. c. 65. Episcopus depositus restitutus a synodo recipit orarium, annulum, & baculum; presbyter orarium, & planetam; diaconus orarium, & albam; subdiaconus patenam, & calicem, sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant, quæ cum ordinarentur, perceperant. *Tolet. IV. cap. 27. Burch. lib. 2. cap. 192. Ivo lib. 3. tit. 7. cap. 5. panorm. & part. 5. cap. 367. & part. 6. c. 237. decret. Anselm. lib. 8. cap. 27.*

CAPUT XIX.

Oraria duo nec Episcopo induere liceat, nec presbytero, nec diacono. Sed diaconus unum orarium gestet in sinistro humero, quando orat, id est, prædicat, dexteram habeat liberam ad ministerium, &c. Purum vero sit ejus orarium, nec ullis coloribus, aut auro ornatum. *Tolet. IV. c. 39. Anselm. lib. 7. c. 80. Casar. lib. 4. c. 103.*

Dist. 25. Unum, c. 3.

CAPUT XX.

Cum antiqua, & ecclesiastica noverimus institutione præfixum, ut omnis sacerdos, cum ordinatur, orario utroque humero ambiatur, scilicet, ut qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera & adversa, virtutum semper ornamento utrobique circumseptus appareat; qua ratione in tempore sacrificii non assumit, quod se in sacramento recepisse non dubitat? Proinde modis omnibus convenit, ut quod quisque percepit in consecratione honoris, hac retineat*, & in oblatione, vel perceptione suæ salutis, scilicet ut cum Sacerdos ad solemnia missarum accedit, aut pro se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis, & sanguinis Domini nostri Jesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quam orario utroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus, ita ut de uno, eodemque orario cervicem pariter, & utrumque humerum premens, signum in suo pectore præparet* crucis. Si quis autem aliter egerit excommunicationi debitæ subiaceat. *Brach. III. cap. 3.*

Dist. 23. c. 9. Ecclesiastica.

** vestiet, al.*

** præferat, al.*

CAPUT XXI.

Presbyteri sine intermissione utantur orariis propter differentiam sacerdotii dignitatis. *Magnus. c. 28. Capitul. lib. 5. c. 81. Burch. lib. 2. c. 101. Ivo part. 6. c. 178. decr.*

CAPUT XXII.

Subdiaconi vasa corporis, & sanguinis Christi diaconibus ad altaria Domini offerunt, &c. Hic cum ordinantur, &c. patenam tantum, & calicem de manu Episcopi, & ab Archidiacono scyphum aquæ cum aquamanili, & manutergium accipiunt. *Isid. lib. 2. c. 10. de eccles. offic. apud Aquisgr. c. 6. vide Carthag. IV. c. 5.*

CAPUT XXIII.

Cunctis presbyteris, ut libros, & sacerdotalia vestimenta suo Episcopo in proxima synodo ostendant, expresse commendatum est. *Metens. cap. 3.*

CAPUT XXIV.

Qui scienter excommunicatum fulceperit, &c. ab ordine presbyter cesset, nec gradum recipiat, nisi satisfactus ab Episcopo suo sacris vestimentis reinduatur, &c. Quando autem Episcopus presbyterum deposuerit, sic agat. Jubeat eum prius indui omnibus sacerdotalibus indumentis, deinde manu sua auferat manipulum, deinde casulam, deinde mediam stolam de collo reflectat inter scapulas sub latere dextro, & depositus est a presbyteratu, & diaconatu. *Concil. Lemovicens. act. 2. post med.*

CAPUT XXV.

Quando more solito ad synodum convenitis, vestimenta, & libros, & vasa sancta, cum quibus

vestrum ministerium, & inunctum officium peragitis, vobiscum deserte, nec non duos, aut tres clericos, cum quibus Missarum solemnia celebratis, vobiscum adducite, ut probetur, quam diligenter, quam studiose Dei servitium peragitis. *Theodulph. ad presbyr. Aurelian. cap. 4.*

CAPUT XXVI.

Urbanus fecit ministeria sacrata omnia argentea, & patenas argenteas xxv. apposuit. *Damas. in Urban. Tribur. c. 18.*

CAPUT XXVII.

Stephanus constituit sacerdotes, & levitas vestibus sacratibus in usu quotidiano non uti, & nisi in ecclesia tantum. *Damas. in Steph.*

CAPUT XXVIII.

Eutychianus constituit, ut quicumque fidelium martyrem sepeliret, sine dalmatica, aut colobio purpurato nullatenus sepeliret. *Damas. in Eutychian.*

CAPUT XXIX.

Silvester constituit, ut diaconi dalmaticis in ecclesia uterentur, & palla linostima læva eorum tegeretur. *Damas. in Silvest.*

CAPUT XXX.

Zosimus constituit, ut diacones lævas tectas de pallis linostimis haberent. *Ex Pontif.*

TITULUS VIII.

DE PALLIO.

Wide lib. III. tit. IV. quibus adde:

CAPUT I.

Macarius Episcopus Antiochenus hæresis damnatus deponitur, in ipsaque depositione pallio exuitur. *VI. syn. gen. CP. action. 8. in med.*

CAPUT II.

Honoratus Archidiaconus ecclesiæ Salonitanæ a sanctæ memoriæ decessore meo missa supplicatione poposcerat, ut ab Antistite suo invitatus provehî ad fortioris gradus ordinem nullo modo cogere, &c. Proinde experienciã tuam præsentis præcepti auctoritate duximus sulciendam, quatenus conjungens in Salonem Natalẽ fratrem coepiscopumque nostrum saltem tot scriptis admonitum studeat adhortari, ut supra memoratum Archidiaconum in suo statim loco suscipiat. Quod si facere hoc contumaciter, ut consuevit, forte distulerit, usum ei pallii, qui ab hac Sede concessus est, ex auctoritate Sedis Apostolicæ contradicito. Quem si etiam amisso pallio, adhuc in eadem pertinacia perseverare perspexeris, Dominici quoque corporis, ac sanguinis eundem antistitem participatione privabis. *Greg. lib. 2. reg. ep. 16. Antonino Subdiacono.*

CAPUT III.

Dist. 100. cap. 8. Illud, frater charissime, tibi non putamus ignotum, quod poene de nullo Metropolitano, in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra Missarum tempus, usum sibi pallii vendicasse. Et quod bene hanc consuetudinem generalis ecclesiæ noveritis, vestris nobis manifestissime significastis epistolis, quibus præceptum beatæ memoriæ decessoris nostri Joannis Papæ nobis in subditi transmissis annexum, continens omnes consuetudines ex privilegio prædecessorum nostrorum

Tom. VI.

strorum concessas vobis, ecclesiæque vestræ debere servari. Confitemini igitur aliam esse generalis ecclesiæ consuetudinem, postquam ea, quæ vos geritis, vobis ex privilegio vendicatis. Nulla ergo vobis in hac re, ut arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium Metropolitanorum etiam a tua est fraternitate servandus, aut si tuæ ecclesiæ aliquid specialiter dicit esse concessum, præceptumve a prioribus Romanæ urbis Pontificibus, quod hæc Ravennati ecclesiæ sunt concessæ, a vobis oportet ostendi. Quod si hoc non ostenditur, restat, postquam talia agere, neque consuetudine generali, neque privilegio vendicas, ut usurpare te comprobes, quod fecisti, &c. Decorari pallio volumus forsitan moribus indecori, dum nihil in Episcopali cervice splendidius fulget, quam humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere, aut generalitatis usum ex non scripto sequi, aut ex scriptis privilegiis se tueri. Quod si postremo nihil horum est, aliis Metropolitanis hujus te præbere nolumus præsumptionis exemplum, &c. Admoneo quatenus nisi decessorum meorum munificentia tibi hæc per privilegium attributa docueris, ut in plateis pallium ulterius non præsumas, ne non habere & ad missas incipias, quod audacter & in plateis usurpas. De secretario autem, quod fraternitas tua resedisse cum pallio, & filios ecclesiæ suscepisse, & fecit, & excusavit, nunc interim nihil quarimus, quia synodorum sententiam sequentes minores culpas, quæ negantur, ulcisci recusamus. Hoc tamen quia semel, & iterum sit factum, cognovimus, sed fieri prohibemus. *Gregor. lib. 2. epist. 54. seu cap. 93. indict. 1. Joanni Episcopo Ravennati. Anselm. lib. 6. cap. 87.*

CAPUT IV.

Pallium vobis ex more transmissimus, & vices vos Apostolicæ Sedis agere iterata innovatione decernimus. *Greg. lib. 4. epist. 15. seu cap. 59. Joanni Episcopo primæ Justinianæ Urbicæ. Anselm. lib. 6. cap. 91. vel cap. 99.*

CAPUT V.

Pallium tibi transmissimus, quo fraternitas tua intra ecclesiam ad sola missarum solemniora utatur. *Gregor. lib. 4. epist. 51. seu cap. 95. Virgilio Episcopo Arelat. Anselm. lib. 6. cap. 90. vel cap. 98.*

CAPUT VI.

Novit fraternitas vestra, quia prius pallium, nisi dato commodo, non dabatur. Quod quia incongruum erat, factò concilio ante corpus beati Petri Apostolorum Principis, tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. *Greg. lib. 4. epist. 55. seu cap. 99. Joanni Corinthi Episcopo. Anselm. lib. 6. cap. 82. vel 90.*

CAPUT VII.

Scriptorum vestrorum insinuatio patefecit, Andrea fratrem nostrum Nicomedianæ civitatis Episcopum, Deo propitio, solemniter ordinatum, &c. Suprascripto igitur Andreae fratri, & coepiscopo nostro pallium nos direxisse agnoscite,

S

scite,

Dist. 100. cap. 20.

Dist. 100. cap. 6.

Dist. 100. cap. 3.

Dist. 100. cap. 11.

scite, atque privilegia cuncta concessisse, quæ prædecessores nostri ejus prædecessoribus contulerunt. *Greg. lib. 5. epist. 7. seu cap. 107. indict. 14. Episcopis Epiri. Anselm. lib. 6. cap. 91. vel cap. 100.*

Dist. 100. cap. 2.

CAPUT VIII.
Prisca consuetudo obtinuit, ut honor pallii, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat. *Greg. lib. 7. epist. 5. Brunichild. Regina. Anselm. lib. 6. cap. 85. vel 93. Cæsar. lib. 3. cap. 52.*

Dist. 100. cap. 5.

CAPUT IX.
In ea synodo, quam contra Simoniacam hæresim per fratrem & coepiscopum nostrum Syagrium decrevimus congregari, sanctitatem vestram volumus interesse, atque eidem fratri ita pallium, quod transmisimus, tribui, si se prius se promiserit illicita, quæ prohibuimus, per definitionem synodicam a sancta ecclesia removere. De qua synodo omnem nobis subtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus scriptis discurrentibus nuntiare, ut ipse, cujus nobis sanctitas valde experta est, nos reddas de omnibus certiores. *Greg. lib. 7. epist. lili. Aregio Episcopo. Anselm. lib. 6. cap. 88. vel 90.*

Dist. 100. cap. 9.

CAPUT X.
Rationis ordo omnino nos admonet, ut cum usu pallii aliqua simul, sicut diximus, largiri privilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura quoque sollicitudinis debet accrescere, ut cultui vestrum, actionis quoque ornamenta conveniant, oportet, ut enixius in cunctis se studiis vestra fraternitas exerceat, & circa subjectorum actus sit cura vigilans, & vestrum illis exemplum instructio, & vita magistra sit. *Greg. lib. 7. epist. 112. Syagrio Episcopo Augustunensi. Anselm. lib. 6. cap. 86.*

CAPUT XI.

Fratri, coepiscopoque nostro Syagrio pro eo, quod in ea prædicatione, quæ in Anglorum gente, auctore Domino facta est, devotum se vehementer exhibuit, pallium ad missarum solemniam utendum transmisimus, ut quia juvare spiritualia studuit, Apostolorum Principis solatio, in ipso quoque inveniatur spiritali ordine proficille. *Greg. ad Brunichild. Reginam lib. 7. regist. epist. 113.*

CAPUT XII.

Cum a Sede Apostolica vestræ insignia dignitatis (*loquitur de pallio*) exigitis, quæ a beati Petri tantum corpore allumuntur, justum est, ut vos quoque Sedi Apostolicæ subjectionis debita signa salutaris exhibeatis, quæ vos cum beato Petro, tamquam membra de membro habere, & catholici capitis unitatem servare declarent. *Paschalis II. in epist. ad Archiep. Polon.*

CAPUT XIII.

Significamus Deo placitæ paternitati vestræ, die xvii. Kal. August. indictionis quartæ, nostram humilitatem, divina gratia, suo, ut præcepit, munere præveniente, vestris factis ac Deo dignis precibus, in sancta Romana ecclesia Pontificalis honoris accepisse consecrationem & stulam. *Athanasius, & alii ad Felic. II. post med.*

CAPUT XIV.

Marcus constituit, ut Episcopus Ostiensis, qui consecrat Episcopos urbis, tunc pallio uteretur, & ab eodem Episcopus urbis Romæ consecraretur. *Domas. in Marci.*

TITULUS IX.

DE LUMINIBUS.

CAPUT I.

SI clericus, vel laicus ab ecclesia auferat ceram, vel oleum, excommunicetur, & quinque amplius, quod abstulit, restituat. *Apost. cap. 72.*

CAPUT II.

Dum Dominus donaverit quietem, augebuntur & luminaria sanctorum. *Zach. epist. 4. ad Bonifacium post med.*

CAPUT III.

Prohibendum, ne lucernas hi, qui ab immundis spiritibus vexantur, publice accendant, si facere contra interdictum voluerint, abstineant a communione. *Eliberit. cap. 37.*

CAPUT IV.

Acolythus ab Archidiacono accipiat cerofarium cum ceræ, ut sciat se ad accendenda luminaria mancipari. *Carthag. II. cap. 6. Ivo lib. 3. tit. 3. cap. 9. panorm. & part. 6. cap. 15. decret. Anselm. lib. 7. cap. 50.*

Dist. 23. c. 6.

CAPUT V.

Omnibus diebus vespere, & matutinis clerici celebrent, quia desistente clero, quod est pessimum, comperimus in basilicis, nec luminaria ministrari. *Tarrac. cap. 7. ad finem.*

CAPUT VI.

Placuit, ut de rebus ecclesiasticis tres æque fiant portiones, una est una Episcopi, alia clericorum, tertia in reparatione, vel in luminariis ecclesiarum, de qua * parte, sive archipresbyter, sive archidiaconus illam administrans Episcopo faciat & c. *Brac. cap. 25.*

* quarta.

CAPUT VII.

Placuit, ut nullus Episcoporum tertiam partem ex quacumque oblatione populi in ecclesiis parochialibus requirat, sed illa tertia pars pro luminariis ecclesiarum, vel reparatione * servetur, & singulis annis Episcopo inde ratio fiat, & c. *Brac. II. cap. 2.*

10. q. 3. c. 2.

* recuperatione.

CAPUT VIII.

Non levis culpa est ista temeritas, si sine luminariis, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem servitari sunt, tamquam domus privata, consecratur ecclesia. *Brac. II. cap. 5. Vormac. cap. 3. Burch. lib. 3. cap. 37. Ivo part. 3. cap. 42. decret.*

1. q. 2. c. 1.

CAPUT IX.

Placuit Dei sacerdotibus, ut quisquis Antistes infra suam parochiam Dei aulam inquirat, & munificus ille, qui sanctam Dei ædificaverit ecclesiam, quo ibidem pro sua mercede largitus est, eodem loco presbyter * secundum priorum canonum instituta deserviens * habeat, & si presbyterum ea facultas habere non permittit, vel diaconus instituat. Certe si minor est census, officarius a sacerdote sit electus, qui nitorem infra sinus sanctæ ecclesiæ faciat, qui & sanctam

* presbyterum, s. * servientem.

rum reliquiarum luminaria omni subsequenti nocte accendat. *Tolet. sub Reccar. Rege cap. 2.*

CAPUT X.

De lucerna, & cereo intra vigiliis ante pascha. *Vide Tolet. IV. cap. 8.*

CAPUT XI.

Sicut in aliis ecclesiis vespertino tempore, post lumen oblatum, prius dicitur vespertinum. *Emerit. cap. 2.*

CAPUT XII.

26. q. 1. c.
23.

Quicumque sacerdotum, vel ministrorum deinceps causa cujuslibet doloris, vel amaritudinis permotus, altare divinum vestibus sacratis exuere presumpserit, seu etiam si consueta luminarium sacrorum obsequia de templo Domini subtraxerit, vel extingui præceperit, &c. si eum ante veræ penitentiæ coram Metropolitanis satisfactio non purgaverit, ignobilitati perpetuæ mancipatus, & loci suæ dignitatis se noverit, & honore privandum. Illis personis ab hac ultionum sententia separatis, quas aut contaminationem sacrorum ordinum, vel subversionem sanctæ fidei metuentes, aut hostilitatem, vel obidionem perferentes, &c. talia fecisse contigerit. *Tolet. XIII. cap. 7.*

CAPUT XIII.

1. q. 1. c.
106.

Quidam fratres dixerunt consuetudinis antiquæ fuisse in eorum ecclesiis, ut pro balsamo emendo ad chrisma faciendum sive pro luminaribus ecclesiæ concinnandis binos, vel quaternos denarios presbyteri darent. [Statuimus, ut sicut pro dedicandis basilicis, & dandis ordinibus nihil accipiendum est, ita etiam pro balsamo, sive luminaribus emendis nihil presbyteri chrisma accepturi dent, &c. Episcopi de facultatibus ecclesiæ balsamum emant, luminaria singuli in ecclesiis suis concinnanda provideant. *Cabilon. sub Carolo cap. 16. Burch. lib. 4. cap. 93. Ivo lib. I. tit. 2. c. 91. panorm. 2. part. 1. c. 287. decret.*

CAPUT XIV.

Custodes ecclesiæ luminaria cum omni diligentia (ad horas canonicas) concinnanda provideant. *Aquisgran. sub Ludovic. cap. 131.*

CAPUT XV.

Nec quempiam offendat, quod ante sanctorum imagines lumina, & suave-olentia thymiamata accenduntur, symbolicos enim ista fieri in honorem illorum opinandum est, quorum cum Christo requies, quorum honor ad ipsum recurrit, hoc ipsum testante sapiente Basilio, quod erga conservos bonos honor, erga ipsum Dominum commune benevolentiae signum exhibet. Sensibilia enim lumina symbola sunt immaterialis illius, & a Deo dati luminis: aromatum autem incensio, sinceram, & totum sancti Spiritus afflatum, & repletionem significat. *German. Ep. CP. ad Thomam Episcopum Claudiopoleos apud VII. synod. act. 4. in fin.*

CAPUT XVI.

al. *populle,*

Joannes tertius ampliavit, & restauravit cœmeteria sanctorum martyrum, & constituit, ut oblationes, & amulæ*, vel luminaria in eadem cœmeteria per omnes Dominicas de Lateranis ministrarentur. *Ex Pontif.*

CAPUT XVII.

Disposuit (*Gregorius tertius*) ut in cœmeteriis circumquaque positis Romæ in diebus natalitiorum (*Sanctorum*) luminaria ad vigiliis faciendas, & oblationes de Patriarchio per oblationarium deportarentur, &c. *Ex Pontif.*

CAPUT XVIII.

Zacharias xx. libras auri pro emendo oleo annuo, ut de lucro eorum in luminaribus apostolicis proficiat, instituit, & constitutum sub anathematis vinculo obligavit. *Ex Pontif.*

TITULUS X.

DE CAMPANIS, ET CYMBALIS.

CAPUT I.

Concedimus Episcopis, ut cum commune terra fuerit interdictum, excommunicatis, & interdictis exclusis, possint quandoque januis clausis, suppressa voce, non pulsatis campanis celebrare officia divina, &c. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 58.*

c. 25. de privileg. Gr. IX. c. 8. eod. tit. in 4. coll.

CAPUT II.

Cum sanctæ civitati reliquæ sacræ appropinquassent, omnibus res ea fuit declarata, & significata. Itaque lætitia magna perfructi omnes, surgentes subito, lignaque sacra pulsantes invicem obviam facti sunt, &c. *Ex miraculis sancti Anastasii martyris. VII. synod. act. 4. ante med.*

CAPUT III.

Tempore Vitaliani Imperator Constantius, (*et ejus milites*) Syraculis vasa sacrata, vel cymbala sanctarum Dei ecclesiarum auferentes nihil dimiserunt. *Ex Pontif.*

TITULUS XI.

DE AQUA BENEDICTA.

CAPUT I.

Manente ecclesia, & altari, fraternitati tuæ insinuatione presentium innotescat, quod ipsa reconciliari poterit post humani sanguinis effusionem) per aquam cum vino, & cinere benedictam. *Innocentius III. Compostell. Episc.*

De cons. eccl. vel alt. c. 4. ap. Gr. IX. de dedic. in 3. coll. cap. 3.

CAPUT II.

Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, ac purificentur, quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis virulæ aspersus sanguine populum sanctificabat, atque mundabat, multo magis aqua sale aspersa, divinisque precibus sacrata populum sanctificat, atque mundat. Et si sale asperso per Helisæum prophetam sterilitas aquæ sanata est, quanto magis divinis precibus sacratus, sterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos sanctificat, atque mundat, & expurgat, & cetera bona multiplicat, & insidias diaboli avertit, & a phantasmatis versutiis homines defendit? Nam si tactu sobriæ vestimenti Salvatoris salvatos infirmos esse non dubitamus, quanto magis virtute sacrorum ejus verborum divinitus sacrantur elementa, quibus sanctorum corporis, & animæ humana percipit fragilitas? His ergo, & aliis instructi documentis vota singulorum Domini sacerdotes respicite, & in virtute Spiritus sancti divinis precibus per ministerium vobis divinitus collatum perficere certate. *Alexand. epist. 1. post med. Burchard. lib. 2. cap.*

De cons. d. 3. cap. 20. Heb. 9. 4. Reg. 2. d. Mat. 14. d.

53. Ivo part. 2. cap. 68. decret. Tarrac. lib. 4. cap. 1.

CAPUT III.

* exorcizata. De aqua benedicta * ad consecrationem ecclesie. Vigil. epist. 1. ante med.

CAPUT IV.

Fana idolorum destrui minime debeant, sed ipsa, quæ in eis sunt, idola destruantur. Aqua benedicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, altaria construuntur, reliquiæ ponantur, &c. Greg. ad Melit. Abbat. in Francis lib. 9. reg. ep. 71.

CAPUT V.

Cum sacerdos audierit aliquem infirmari in sua plebe, quamcunq; ad eum pergat, & ingressus cubiculum, aquam benedictam super eum, & per omne cubiculum aspergat cum antiphona, Asperges me Domine, & versu, Exurgat Deus, Nanner. cap. 4.

Psal. 50.
Psal. 67.

CAPUT VI.

Alexander constituit aquam asperfusionis cum sale benedicti in habitaculis hominum. Damas. in Alexand.

TITULUS XII.

DE DIPTYCHIS SACRIS.

CAPUT I.

NUMquid omnes (Episcopi ab Acacio electi) Imperatoris nomen ex diptychis abstulerunt. Gelas. epist. 6. ad Episc. Dardaniæ post med.

CAPUT II.

Anathematizato specialiter per libellum Acacio, de prædecessorum ejus nominibus taceatur, abrais eorum de diptychorum inscriptione vocabulis, &c. Hormisdæ in Indiculo legatis ad Justinum Aug. dato.

CAPUT III.

Catholicorum numero adjungi desiderans S. Papæ Leonis in diptychis nomen asseveras scriptum. Hormisdæ Joann. Episc. CP.

CAPUT IV.

In venerabili diptycho, in quo piæ memoriæ transitum ad cælos habentium Episcoporum vocabula continentur, quæ tempore sanctorum mysteriorum secundum sanctas regulas releguntur, &c. In epist. Episcoporum Ægypti ad Anatolium CP. Archiep. post med. pro concil. Chalcedon. in 3. part.

CAPUT V.

De atrio diptycho, est in concil. CP. sub Menæ contra Anthimum, relecto in concil. V. gen. act. 1. in princ.

CAPUT VI.

Sanctissimi Episcopi dixerunt: „ Reverentissimus sacrorum custos vasorū istius sanctissimæ ecclesie adferat ad considerationem nobis, & recitationem hujus sacra diptycha, in quibus sanctæ memoriæ sacerdotum istius optimæ civitatis scripta continentur vocabula“. Joannes presbyter, & cimiliarcha dixit: „ Secundum jussionem vestræ sanctitatis inter sacra vasa, quæ a me servantur, habentes diptycha ista protuli, & ad recitationem porrigo“, &c. Sanctissimi Episcopi dixerunt: „ Ad auditum nostræ mediocritatis, sed etiam illorum, qui ad

testimonium producti sunt, reverentissimi, & clarissimi, & honestissimi viri recitentur sacra diptyca, quæ declarant sanctæ memoriæ connumerationem sacerdotum istius Mopsuestanæ civitatis, ex quo immaculata, & orthodoxa fides prædicatur, usque ad hunc sacerdotem, qui in presenti XIII. Indictione defunctus est, & lecta sunt nomina ex tribus diptychis, &c. „ Sanctissimi Episcopi dixerunt: Porrigantur & nobis ad recitationem, & considerationem, quæ manifesta facta sunt, sacra diptycha, ut unusquisque nostrum perlegat, & inspiciat, & oblata sunt sanctissimis Episcopis (Quæsitum de Theodoro ablato, & de Cyrillo posito) in diptychis, &c. „ In concil. Mopsuesten. contra Theodor. relato in V. synod. gen. coll. 5. in med.

CAPUT VII.

Ad satisfaciendum scripsimus, ut & venerabile nomen sanctæ recordationis Leonis quondam urbis Romæ Archiepiscopi, in sacris diptychis tempore consecrationis propter concordiam affigetur, & vestrum benedictum nomen similiter in diptychis prædicetur. Joann. CP. Episc. Hormisdæ Papæ.

CAPUT VIII.

Post factum libellum ab Episcopo CP. nomen Acacii de diptychis est deletum, &c. similiter deleta sunt de diptychis Zenonis, & Anastasii nomina, &c. Ex suggestione Dioscori diaconi ad Hormisdam Papam.

CAPUT IX.

Quos vestra Apostolica Sedes condemnans in sacris diptychis recitare non jussit, eos nec ego inter sacra facio nominari mysteria, &c. Epiph. CP. Episcop. in relation. ad Hormisdam.

CAPUT X.

Omni intentione ordinavimus, ut venerabilis ecclesia CP. nec non complures aliæ vota suscipiant vestra, non solum in ceteris, sed in auferendis etiam nominibus ex sacris diptychis, quæ removenda maxime postulastis, &c. Justinus Imp. Hormisdæ Papæ in epist. quæ incipit Quo fuimus semper, post princ.

TITULUS XIII.

COMMUNIA DE VASIS, ET ALIIS ORNAMENTIS.

CAPUT I.

Idicimus quosdam Domini sacerdotes superstitioso potius cultui inservire, quam mentis, vel fidei puritati, &c. amicti pallio, & lumbos præcincti, credunt se sanctæ scripturæ fidem non per spiritum, sed per litteram completuros, &c. in lumborum præcinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis indicatur, &c. Unde hic habitus in ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorumque Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi a plebe, vel ceteris sumus doctrina, non veste; conversatione, non habitu, mentis puritate, non cultu, &c. Celest. epist. 2. cap. 1.

CAPUT II.

Multa de vasis, & ornamentis templi Judæorum,

Luc. 12. b.
De conf. d.
1. c. 1. §. Fe.
cit ergo.